

**Міністерство культури України
Харківська державна академія культури
Бібліотека**

***ТВОРЧИЙ СПАДОК
ЛЕСЯ КУРБАСА
У ХХІ СТОЛІТТІ***

***БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК
(до 125-річчя від дня народження)***

**Харків
ХДАК
2012**

УДК 016:792.071.2.027.2

ББК 91.28

Т 28

*Рекомендовано до друку
Вченою радою Харківської державної академії культури
(протокол № 8 від 1 лютого 2012 р.)*

Укладачі: С. В. Євсеєнко, зав. довідково-бібліографічного відділу бібліотеки ХДАК
С. І. Гордеєв, зав. кафедри режисури ХДАК, проф., канд. мистецтвознав.
О. М. Левченко, бібліограф

Науковий редактор О. І. Чепалов, проф., д-р мистецтвознав.

Рецензенти: М. В. Дяченко, проф., д-р філос. наук
З. І. Алфьорова, д-р мистецтвознав.

Творчий спадок Леся Курбаса у ХХІ столітті :
Т 28 бібліогр. покажч. / М-во культури України, Харк.
держ. акад. культури, Бібліотека ; [уклад.:
С. В. Євсеєнко, С. І. Гордеєв, О. М. Левченко ; наук.
ред. О. І. Чепалов]. — Х. : ХДАК, 2012. — 220 с.
ISBN 978–966–8308–36–9

УДК 016:792.071.2.027.2

ББК 91.28

© Харківська державна академія культури,
2012

© Євсеєнко С. В., Гордеєв С. І.,
Левченко О. М., укладання, 2012

© Дизайн-студія «Arletti», художнє
оформлення, 2012

ISBN 978–966–8308–36–9

ВІД УКЛАДАЧІВ

25 лютого 2012 р. виповнюється 125 років з дня народження видатного режисера ХХ ст. Леся Степановича Курбаса.

Бібліографічний покажчик «Творчий спадок Леся Курбаса у ХХІ столітті» підготовлено до цієї славетної дати.

Зважаючи на наявність видання «Леся Курбас у театральній діяльності, в оцінках сучасників,– документи» (Балтимор-Торонто, 1989) та покажчика О. Попова «Леся Курбас: указатель литературы за 1957–1987 гг.» (Харків, ХДНБК, 1988), які надають найбільш повну бібліографію за період 1906–1989 рр., присвячену Лесю Курбасу, було прийнято рішення хронологічно продовжити видання бібліотеки Харківської державної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка.

Отже, покажчик «Творчий спадок Леся Курбаса у ХХІ столітті» містить публікації з 1988 по 2012 рр., а також ті матеріали, які з об'єктивних причин не увійшли до згаданого видання.

Покажчик складається з 3-х розділів. У першому розділі «Творча спадщина Леся Курбаса» наведено бібліографічні відомості щодо його праць — статті, лекції, виступи, переклади, драматичні твори.

Другий розділ охоплює всю тематику видань про життєвий шлях, акторську, режисерську, педагогічну діяльність Леся Курбаса, його роль у розвитку театральної справи України та ін. До цього розділу ввійшли відомості про дисертаційні дослідження та деякі кіно-, теле-, радіопередачі, пов'язані з творчою діяльністю Леся Курбаса. При цьому треба додати, що укладачі не претендують на вичерпну повноту охоплення матеріалу.

Уперше наводяться архівні матеріали, які складають третій розділ покажчика.

Основними принципами добору матеріалів для бібліографування були науковість, достовірність, оптимальна повнота. Достовірність інформації забезпечується тим, що кожне джерело (позицію) було переглянуто *de visu*. Знаком астериск (*) супроводжуються публікації, не переглянуті *de visu*, але виявлені під час звернення до електронних каталогів бібліотек України, Росії (Російська національна бібліотека, Російська державна бібліотека та ін.), до державних бібліографічних покажчиків (літописів книг, журнальних, газетних статей, авторефератів

дисертацій), що теж гарантує високий рівень достовірності, а також Інтернет-ресурсів.

У процесі укладання покажчика використано фонди бібліотеки Харківської державної академії культури, Харківської державної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка, Харківської міської спеціалізованої музично-театральної бібліотеки ім. К. С. Станіславського, бібліотеки Харківського національного університету мистецтв ім. І. П. Котляревського, Харківського гуманітарного університету «Народна українська академія». Також надали інформацію бібліотека Національного університету театру, кіно і телебачення ім. І. К. Карпенка-Карого, Національний центр театрального мистецтва ім. Леся Курбаса, Музей-садиба Леся Курбаса (с. Старий Скалат, Тернопільська обл.), дослідники творчості Л. Курбаса з діаспори В. Ткач (США) та І. Макарик (Канада), театрознавці з Києва, Одеси, Львова. Укладачі щиро вдячні всім за допомогу. Дібраний матеріал свідчить перш за все про багатство фондів бібліотек Харкова.

Групування матеріалу перших двох розділів у межах підрозділів — алфавітно-хронологічне. Бібліографічні записи виконано відповідно до існуючих державних і міжнародних стандартів, зокрема: ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання»; ДСТУ 3582–97 «Інформація та документація. Скорочення слів в українській мові в бібліографічному описі. Загальні вимоги та правила»; ГОСТ 7.12–93 «Библиографическая запись. Сокращение слов на русском языке. Общие требования и правила»; ДСТУ ГОСТ 7.9:2009 «Реферат и аннотация. Общие требования». Покажчик частково анотований. Нумерація записів суцільна. Одну й ту ж публікацію, розміщену в різних виданнях, намагалися звести до однієї позиції, супроводжуючи посиланням «Те ж саме» або «Див. анотацію до №...». Використовували і спосіб відсилки «Див. також» у кінці підрозділів другого розділу, якщо ця тема розкрита й у інших публікаціях, здебільшого в монографіях.

У третьому розділі архівні матеріали згруповані за назвами установ, архівні фонди яких досліджувалися. До покажчика ввійшли й матеріали з особистого архіву С. Гордєєва. У межах підрозділів матеріал групується в хронологічному порядку для кращого викладу інформації. Бібліографічні записи здійснено на основі ДСТУ 4331:2004 «Правила описування архівних документів» та «Правил оформлення посилань на архівні

документи в прикнижкових, прикінцевих, пристатейних списках джерел», розроблених Українським науково-дослідним інститутом архівної справи та документознавства (УНДІАСД). Усі записи архівних документів супроводжуються анотаціями, інколи дуже детальними, зважаючи на те, що ці матеріали раніше не публікувалися й деякі з них складнодоступні.

Видання містить іменний покажчик до всіх розділів, у якому наведено прізвища осіб, причетних до видання публікацій про Леся Курбаса, та персоналій (номери позицій подаються в дужках).

Укладачі висловлюють окрему подяку завідувачці музею Харківського театру ім. Т. Шевченка Н. Д. Медведєвій, фахівцям Харківського літературного музею, Харківського історичного музею за надані унікальні матеріали, за їхню копітку роботу з архівації й збереження цих документів, а також завідувачеві науково-дослідного відділу книгознавства, колекцій рідкісних видань і рукописів ХДНБК І. Я. Лосієвському за методичні консультації.

Допомогу фахівців Харкова з підготовки покажчика укладачі сприймають як повагу до творчого генія Леся Курбаса та пошану його пам'яті. Чим далі від нас (у часі) дата народження Л. Курбаса, тим ближче (у просторі) він стає до нас, у тому числі і завдяки бібліографічним виданням.

Безпосередньо над укладанням покажчика працювали науковці та фахівці Харківської державної академії культури: завідувач бібліографічного відділу бібліотеки С. В. Євсеєнко, бібліограф О. М. Левченко та завідувач кафедри режисури, професор, кандидат мистецтвознавства, заслужений діяч мистецтв України, лауреат премії НСТДУ ім. Ю. Меженка С. І. Гордєєв.

Сподіваємося, що покажчик зацікавить театрознавців, бібліотечних фахівців, усіх тих, хто вивчає життя і творчість Леся Курбаса, кому не байдужа його доля, і тим, для кого дослідження його творчості стало сенсом життя!

ШАНОВНІ ДРУЗІ!

Лютий місяць 2012 року став часом значної ювілейної дати, яка пов'язана з історією вітчизняного театру взагалі та з ім'ям засновника театру «Березиль», видатного діяча української театральної культури Леся Курбаса зокрема. Ця дата дала імпульс для підготовки до друку бібліографічного покажчика «Творчий спадок Леся Курбаса у ХХІ столітті», видавцями якого стали фахівці бібліографічного відділу бібліотеки та науковці кафедри режисури Харківської державної академії культури.

Хай ця наукова праця стане нашим скромним внеском у популяризацію славної ювілейної дати: 125-річчя з дня народження Леся Курбаса.

Леесь Курбас — ключова постать минулого століття. Саме він усвідомив першопричину головних проблем української сцени, радикально її оновив, дав можливість увійти в європейський культурний контекст. Після тривалої перерви ця можливість знову актуальна. Сучасний процес оновлення генетично пов'язаний з реформами Курбаса.

Леесь Курбас — людина, відома сьогодні не тільки широкому загалу культурологів і мистецтвознавців України, а й театральній громаді близького й далекого зарубіжжя, особливо українській діаспорі. За своє коротке життя Леесь Курбас вніс колосальний доробок у театральне мистецтво. Нові форми, новий зміст, нові засоби, методи та принципи сценічного дійства, нова методологія віддзеркалення правди життя й смерті на театральних підмурках, нові форми духовного перевтілення актора, новий репертуар, нова сценографія, нова психодинаміка лицедійства — усе це і багато іншого було притаманне Великому Майстрові театру, яким був Леесь Курбас. Його творчий спадок став своєрідним наріжним каменем визначення можливостей актора, театру, суспільства. У тих жахливих і смертельно небезпечних умовах мало кому вдавалося залишатися самим собою, мало кому вистачало мужності творити всупереч існуючій ідеології, жорстокості, диктатурі. А Леесь Курбас не тільки дозволив собі бути особистістю від Бога, а й виступити проти деспотичного режиму, проти рутини в театрі й житті. Він, як свого часу Великий кобзар Т. Г. Шевченко, мучився, карався, але не каювся, продовжуючи

засобами театрального мистецтва святу справу боротьби за правду, за людину, за її гідність проти тиранії та деспотизму.

І скільки б років не минуло, творчість Леся Курбаса буде постійно й дедалі сильніше притягувати до себе митців, культурологів, фахівців, пересічних громадян та всіх, хто небайдужий до театру, мистецтва, творчості. Часто зірки, що давно загинули, продовжують ще сотні років випромінювати чарівне сяйво, зігріваючи людей, утілюючи в їх душі надію і мрію.

Переконаний, що і творчість Леся Курбаса, його талант і великий спадок упродовж тривалих років зігриватимуть наші душі, збагачуватимуть духовну скарбницю неньки-України, закликаючи людей сіяти добро, радість та віру в завтрашній день української культури.

*В. М. Шейко, доктор історичних наук,
професор, ректор ХДАК, член-кореспондент
Національної академії мистецтв України,
заслужений діяч мистецтв України,
дійсний член Міжнародної академії
інформатизації при ООН*

I. ТВОРЧА СПАДЩИНА ЛЕСЯ КУРБАСА

1. Бйорнсон Б. Березіль : [вірш] / Бйорнстьєрне Бйорнсон ; пер. Л. Курбаса // Тисячоліття. Поетичний переклад України-Русі : антологія / упоряд. та авт. передм. М. Н. Москаленко. — К. : Дніпро, 1995. — С. 402–403.
2. Бюхнер Г. Войцек : [п'єса] / Георг Бюхнер ; пер. з нім. Л. Курбаса ; публ. і післямова М. Лабінського, М. Шудрі // Сучасність. — 1993. — № 12. — С. 27–43.
3. Курбас Л. Березіль : із творчої спадщини / Лесь Курбас ; упоряд. та авт. прим. М. Г. Лабінський ; передм. Ю. Бобошка. — К. : Дніпро, 1988. — 518 с. : ілюстр.
Книга містить значну частину творчої і педагогічної спадщини Л. Курбаса — лекції, статті, рецензії, виступи, матеріали з режисерського щоденника, переклади, драматичні твори.
4. Курбас Л. Вузол братніх зв'язків / Л. Курбас // Хроніка 2000 : укр. культурол. альм. — К., 2002. — Вип. 47/48. — С. 374–375. — *
5. Курбас Л. Драма і сцена / Лесь Курбас // Всесвіт. л-ра та культура в навч. закл. України. — 2005. — № 7. — С. 38–39. — *
6. Курбас Л. Искусство — єдино! / Лесь Курбас ; пер. с укр. Л. Лебединой ; предисл. Ю. Бобошко // Театр. жизнь. — 1987. — № 21. — С. 9–10.
7. Курбас Л. Про символічний театр і театр О. Олесья / Лесь Курбас // Укр. л-ра в загальноосвіт. шк. — 2004. — № 3. — С. 51–52.
8. Курбас Л. «Синтез мистецтв — наш ідеал» : [за матеріалами розмови з Л. Курбасом : з газ. «Prager Presse», 1927, 2 черв.] / Лесь Курбас ; підгот. М. Шудря // Столиця. — 2000. — 4 листоп. — С. 11. — *
9. Курбас Л. Театральний лист / Лесь Курбас // Укр. театр. — 1989. — № 1. — С. 23–26.
10. Курбас Л. Театральні закони і акценти / Лесь Курбас ; вступ. ст. і впорядкув. Б. Козака. — Л. : Логос, 1996. — 47 с. — *

Вибрані укладачем фрагменти з творчої спадщини Л. Курбаса згруповано за тематичними розділами — митець, мистецтво, театр, актор, режисер та ін.

11. Курбас Л. Філософія театру / Лесь Курбас ; упоряд. М. Лабінський ; [ред. М. Москаленко]. — К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2001. — 917 с.

У виданні вперше друкується великий масив теоретичної спадщини Л. Курбаса — статті про «Молодий театр», лекції з режисури, з практики сцени, матеріали з режисерського щоденника, протоколи засідань фіксації та систематизації досвіду, протоколи засідань режисерського штабу «Березоля», матеріали про «Кийдрамте» і театр «Березіль».

12. Курбас Л. Шляхи «Березіля» і питання фактури / Лесь Курбас // Тернопілля'97 : регіон. річник. — Т., 1997. — С. 401–402. — *
13. Курбас Л. Шляхи «Березоля» / Лесь Курбас // Розстріляне відродження : антологія 1917–1933 : поезія–проза–драма–есей / Юрій Лавріненко. — К. : Смолоскип, 2002. — С. 903–915 ; Те ж саме. — 2-ге вид. — К. : Смолоскип, 2003. — С. 903–915 ; Те ж саме. — 3-тє вид. — К. : Смолоскип, 2004. — С. 903–915.
14. Курбас Л. Шляхи «Березоля» : (уривки) / Лесь Курбас // Хрестоматія української літератури двадцятого століття : підруч. для вжитку в укр. та українознав. шк., курсах українознавства та як учб. посіб. для студ. ун-тів. — 2-ге вид., доповн. і переробл. / упоряд.: Є. Федоренко, П. Маляр. — Нью-Йорк : Вид-во Шк. Ради при УККА, 1997. — С. 163–164.
15. Kurbas Ł. Droga «Berezilu» i problemy jego technologii artystycznej / Łeś Kurbas ; przelozył V. Chojak // Konteksty. — 1996. — № 3/4. — S. 63–64.

16. Лесь Курбас : Статьи и воспоминания о Лесе Курбасе : Литературное наследие / сост.: М. Г. Лабинский, Л. С. Танюк ; вступ. ст. Н. Б. Кузьякиной. — М. : Искусство, 1988. — 463 с. : ил.

До книги увійшли статті Л. Курбаса в перекладах на російську мову Л. Танюка (с. 332–417).

17. Лесь Курбас у театральній діяльності, в оцінках сучасників, — документи / упоряд. О. Зінкевич ; заг. ред., передм. і прим. В. Ревуцького. — Балтимор ; Торонто : Укр. Вид-во «Смолоскип»

ім. В. Симоненка, 1989. — 1026 с. — (Серія «Розстріляна й заборонена творчість діячів української культури» ; ч. 2).

У виданні зібрано статті і листи Л. Курбаса, опубліковані в 1917–1932 роках (с. 83–281). Наводиться бібліографічний список його творів (с. 926–932).

18. Молодий театр : генеза, завдання, шляхи / [упоряд., авт. вступ. ст., прим. М. Г. Лабінський]. — К. : Мистецтво, 1991. — 320 с. : ілюстр.

У працях Л. Курбаса (с. 27–64), розроблено теоретичні основи творчого колективу, його програму, узагальнено здобутки і вплив на розвиток українського театру.

II. ПУБЛІКАЦІЇ ПРО ЖИТТЯ І ТВОРЧІСТЬ ЛЕСЯ КУРБАСА

1. ЗАГАЛЬНІ ПРАЦІ. БІОГРАФІЧНІ МАТЕРІАЛИ

19. Альманах відмічення п'ятнадцятилітньої праці молодих акторів для української громади міста Торонто : ст., хроніка, рецензії, фотографії / зібрав і упоряд. М. Гава. — Торонто, 1996. — 86 с.

З присвяченням Л. Курбасу.

20. Анничев А. Лесь Курбас: 1887 — 1933 — 1937 / Александр Анничев // Время. — 2008. — 4 окт. — С. 4.

21. Анничев А. Мать / Александр Анничев // Время. — 2007. — 10 нояб. — С. 3.

До 140-ї річниці від дня народження Ванди Адольфівни Янович, матері Л. Курбаса.

22. Архів розстріляного Відродження : матеріали архівно-слідчих справ українських письменників 1920–1930-х років / [упоряд.: О. Ушкалов, Л. Ушкалов]. — К. : Смолоскип, 2010. — 453 с.

Подано матеріали з архівно-слідчих справ репресованих українських письменників доби Розстріляного Відродження. Л. Курбас згадується у свідченнях М. Ялового (с. 116), матеріалах по справі В. Гжицького (с. 192, 194), протоколах допиту М. Ірчана та свідків по його справі (с. 204, 213–214, 220, 234).

23. Баканурский А. Гамлет украинского театра: между «Царем Эдипом» и «Королем Лиром» / Анатолий Баканурский // Аркадія. — 2008. — № 1. — С. 18–19. — Рец. на кн.: Лесь Курбас: репетиція майбутнього / Неллі Корнієнко. — К. : Либідь, 2007. — 325 с. : фотоілюстр.

24. Бердута В. История смерти одного дома на бывшей улице Барачной, а ныне Культуры / Валентин Бердута // Время. — 2001. — 27 марта. — С. 3.

Про харківський будинок «Слово», де мешкав Л. Курбас.

25. Бічуча Н. Антонич і Курбас — польською / Н. Бічуча // Слово Просвіти. — 2001. — № 7. — С. 8. — *

26. Блажко Э. Испытание верностью : жена Курбаса — актриса Чистякова / Э. Блажко // Зеркало недели. — 2000. — 8–14 апр. — С. 19.

27. Бобошко Ю. Духовна спадщина Леся Курбаса / Юрій Бобошко // Березіль : із творчої спадщини / Лесь Курбас ; упоряд. та авт. прим. М. Г. Лабінський. — К., 1988. — С. 9–29.

28. Бобошко Ю. Духовна спадщина Леся Курбаса / Ю. Бобошко // Друг читача. — 1989. — 8 черв. — Рец. на кн.: Березіль: із творчої спадщини / Лесь Курбас ; упоряд. та авт. прим. М. Г. Лабінський ; передм. Ю. Бобошка. — К. : Дніпро, 1988. — 518 с. : ілюстр. — *

29. Бондарева Н. К истории изучения жизни и творчества А. С. Курбаса украинской театроведческой наукой / Наталья Бондарева // Проблемы взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти : зб. наук. пр. / М-во культури і туризму України, Харк. держ. ун-т мистец. ім. І. П. Котляревського. — Х., 2009. — Вип. 25. — С. 270–275.

Про дослідження театрального доробку Л. Курбаса в кінці 60-х — на початку 70-х рр. ХХ ст., зокрема А. Г. Горбенком та Р. О. Черкашиним.

30. Борис І. О. Школа ЕКМАТЕДОС (науково-практичні роздуми щодо методики виховання фахівців-режисерів драматичного театру). Ч. 2. Вступ до розуміння пізнання сенсу професії

режисера в ЕКМАТЕДОСі / І. О. Борис, В. П. Чайка // *Культура України* : зб. наук. пр. / М-во культури і туризму України, Харк. держ. акад. культури. — Х., 2006. — Вип. 17 : Мистецтвознавство. Філософія. — С. 242–248.

Про негативні тенденції в насильницькій «мхатизації» театрального мистецтва та свідоме призупинення української театральної школи після усунення з посади Л. Курбаса.

31. Бортник Л. А. Видатні діячі театрального мистецтва : Лесь Курбас / Бортник Л. А. // *Вісн. Харк. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна* : [зб. наук. пр.]. — Х., 2006. — № 715 : Історія України. Українознавство : історичні та філософські науки, вип. 8. — С. 174–178.
32. Буткевич М. М. К игровому театру. В 2 т. Т. 2. *Игра с актером* / М. М. Буткевич ; сост.: О. Ф. Липцын, Л. Н. Новикова, Р. А. Тольская. — М. : Рос. акад. театр. искусства — ГИТИС, 2010. — 487 с.
Серед згадуваних імен — Л. Курбас як натхненник роздумів автора про ігрову стихію в художній творчості (с. 28, 179, 181, 325).
33. В. Інкіжинов про Л. Курбаса : цитата із журналу «Україна і світ» // *Наш театр* : [у 2 т.] : кн. діячів укр. театр. мистец., 1915–1991 / Наук. т-во ім. Шевченка ; редкол.: О. Лисяк [та ін.]. — Нью-Йорк ; Париж ; Сідней ; Торонто : Об'єднання мистців укр. сцени, 1992. — Т. 2. — С. 92.
34. Варварич О. «Новий курс» по Курбасу : [до 120-річчя Лесь Курбаса] / О. Варварич // *День*. — 2007. — 22 лют. — С. 1, 2.
35. Васишин О. Лесь Курбас: погляд з минулого в майбутнє / Ольга Васишин // *Музеезнавство і сучасність* : матеріали наук.-краснав. конф. (до 95-річчя Терноп. обл. краєзнав. музею) / упоряд. С. Костюк. — Т., 2008. — Вип. 4, ч. 1. — С. 58–66.
36. Васильєв С. Людина, яка була театром : до 110-річчя з дня народж. Л. Курбаса / С. Васильєв // *День*. — 1997. — 25 лют. — С. 10.

37. Величко Ю. Геній перед судом невігласів / Юрій Величко // Слобід. край. — 2003. — 7 жовт. — С. 4.
38. Верхацький М. Листування з Валентиною Чистяковою : (до 100-річчя від дня народж. М. П. Верхацького) / Михайло Верхацький ; публ. і передм. С. Гордєєва // Укр. театр. — 2004. — № 4/5. — С. 10–13.

Відтворено ситуацію під час підготовки до видання книги спогадів про Л. Курбаса (листи 1957, 1962, 1967, 1968 рр.).

39. Верхацький М. До славетної зорі театру «Березіль» : листи Михайла Верхацького до Валентини Чистякової / Михайло Верхацький ; публ. передм. С. Гордєєва // Михайло Верхацький. Дні і праця. Листування. Спогади сучасників : до 100-річчя з дня народж. М. Верхацького / [редкол.: Ю. Б. Богдашевський та ін. ; упоряд. М. Лабінський]. — К., 2004. — С. 152–163.

Див. анотацію до № 38.

40. Веселовська Г. Візаві: театр і карикатура у взаємному відзеркаленні / Ганна Веселовська // Сучасне мистецтво : наук. зб. / Акад. мистец. України, Ін-т пробл. сучас. мистец. — К., 2008. — Вип. 5. — С. 212–215.

Зокрема про політичну карикатуру 1920-х рр. як джерело при створенні Л. Курбасом сценічних образів та увагу художників-карикатуристів до Л. Курбаса і його колег.

41. Веселовська Г. Ювілей після генеральної репетиції : 120-річчя Леся Курбаса відзначають удруге / Ганна Веселовська // Хрещатик. — 2007. — 12 верес. — С. 13.
42. Веселовская А. Безжалостная сцена / Анна Веселовская // Зеркало недели. — 2012. — 25 февр. — С. 11.
43. Водяний Х. Лесь Курбас, якого я знав з юнацьких літ / Хома Водяний ; передм. М. Лабінського // Рукопис : укр. альм. спогадів, щоденників, листів, документів, світлин : у 2 т. — К. : Криниця, 2004. — Т. 1. — С. 264–300.

Спогади товариша гімназичних та університетських років Л. Курбаса, унікальне джерело відомостей про юність митця.

44. Волицька І. Театральна юність Леся Курбаса : (проблема формування творчої особистості) : [монографія] / Ірина Волицька ; НАН України, Ін-т народознав. — Л., 1995. — 152 с. : фотогр.

Розглянуто період навчання Л. Курбаса у Віденському та Львівському університетах, участь в аматорських театрах, акторську діяльність у театрі товариства «Руська бесіда».

45. Волхонович Ю. Броніслава Ніжинська і Лесь Курбас / Юлія Волхонович // Укр. театр. — 1997. — № 1. — С. 10–13.

46. Воронова Л. М. Лесь Курбас : розстріляне Відродження / Л. М. Воронова, А. О. Скибинський // Збірка статей аспірантів Харківського державного інституту культури / під ред. М. В. Дяченка, Н. М. Кушнарєнко, В. М. Шейка. — Х., 1997. — С. 41–44.

47. Гаєвський В. Курбас Лесь / В. Гаєвський // Енциклопедія українознавства : словникова частина / Наук. т-во ім. Т. Шевченка у Львові ; голов. ред. В. Кубійович. — Л., 1994. — Т. 4. — С. 1238–1239.

48. Гайдабура В. В легендах дому жива історія / Валерій Гайдабура // Укр. театр. — 1997. — № 1. — С. 26–29.

Взаємовідносини Г. Юри і Л. Курбаса; запис бесіди з В. Чистяковою.

49. Гармідер Т. Лесь Курбас / Тетяна Гармідер, Альбіна Овчиннікова // Бористен. — 2002. — № 7. — С. 21–22.

50. Герасимова Г. П. Курбас Лесь / Г. П. Герасимова // Енцикл. історії України / редкол.: В. А. Смолій (голова) [та ін.]. — К. : Наук. думка, 2008. — Т. 5. — С. 514–516.

51. Гетьманець М. Ф. Курбас Лесь / М. Ф. Гетьманець // Літ. Харківщина : довідник / за заг. ред. М. Ф. Гетьманця. — Х. : Майдан, 1995. — С. 200–201.

52. Гірняк Й. Вибрані листи / Йосип Гірняк ; публ. і вступ. сл. М. Ревакович // Світовид. — 1995. — № 4. — С. 48–73.

Листи-спогади 1953, 1954, 1961 та 1963 рр., написані Й. Гірняком в еміграції та адресовані культурним і політичним

діячам української діаспори. Викладено нові факти про авторство кінострічки «Шведський сірник».

53. Гірняк Й. З книги «Спомини» / Йосип Гірняк // Укр. театр. — 1990. — № 2. — С. 26–28 ; № 3. — С. 25–26 ; № 4. — С. 29–31 ; № 5. — С. 18–20 ; 1991. — № 1. — С. 16–17 ; № 2. — С. 22–23 ; № 4. — С. 16–17.

54. Гірняк Й. Землякам / Й. Гірняк // Сучасність (Мюнхен). — 1989. — Ч. 4. — С. 61–62.

Слово про Л. Курбаса виголошене на зустрічі з групою Колосової 1963 р. З архіву Українського музею в Нью-Йорку.

55. Гірняк Й. Леся Курбас і світовий театр / Й. Гірняк // Листи до приятелів. — 1961. — Ч. 11/12. — С. 5–12. — *

56. Гірняк Й. На шляхах Леся Курбаса : (мої театральні манівці) / Й. Гірняк // Листи до приятелів. — 1965. — Кн. 1/2. — С. 1–6 ; Кн. 3/4. — С. 1–9. — *

57. Гірняк Й. Спомини / Йосип Гірняк. — Нью-Йорк : Сучасність, 1982. — 487 с.

У мемуарах ідеться про Л. Курбаса, розквіт і трагедію театру «Березіль».

58. Гірняк Й. Суверен української культури : [вибр. місця з листа режисера Й. Гірняка до Л. Сердюка про Леся Курбаса] / Й. Гірняк // Листи до приятелів. — 1959. — Ч. 10. — С. 28–30. — *

59. Глібчук У. Філософія руху і лінії : [до біографії Леся Курбаса] / У. Глібчук // Слово Просвіти. — 2002. — 22–28 лют. — С. 11.

60. Голота В. Одеські автографи Леся Курбаса / В. Голота // Чорномор. комуна. — 1991. — 18 жовт., 5 листоп.

Про творчі зв'язки Л. Курбаса з Одесою.

61. Губаренко І. Леся Курбас: репетиція утоpii / Ірина Губаренко // Зеркало неділи. — 1999. — 7 авг. — Рец. на кн.: Леся Курбас: репетиція майбутнього / Неллі Корнієнко. — К. : Факт, 1998. — 468 с. : ілюстр. — *

62. Губаренко І. Дискурс Леся Курбаса на межі тисячоліть / Ірина Губаренко // Кіно–Театр. — 2001. — № 6. — С. 34–35. — Рец. на

- кн.: Філософія театру / Лесь Курбас ; упоряд. М. Лабінський. — К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2001. — 917 с.
63. Губаренко І. Час збирати каміння : [про книгу «Лесь Курбас. Філософія театру» (К., 2001)] / І. Губаренко // Дзеркало тижня. — 2001. — 22 серп. — С. 15. — *
64. Дейч А. Человек, который был театром / Александр Дейч // По ступеням времени : воспоминания и ст. / Александр Дейч. — Киев : Мистецтво, 1988. — С. 116–134.
- Серед спогадів: Л. Курбас у ролі Хлестакова у виставі «Ревізор»; вистава «Цар Един»; Л. Курбас і П. Тичина; «Березіль» київського періоду; Л. Курбас і польський режисер Ю. Остерва; остання зустріч О. Дейча з Л. Курбасом у Москві.*
65. Джерелянський П. Хай живе полеміка! / Петро Джерелянський // Укр. простір. — 2011. — 15–30 квіт. — С. 17. — Рец. на кн.: Вічна таїна театру / Олександр Гава. — Х., 2011. — 154 с.
66. Дзюба І. Українська культура, то що ж з нами відбувається? : інтерв'ю / І. Дзюба ; розмову вів Р. Леоненко // Укр. театр. — 1990. — № 6. — С. 2–4.
- Про публікацію теоретичних праць Л. Курбаса та видання української діаспори, присвячені режисеру («Спомини Й. Гірняка, «Нескорені березільці» В. Ревуцького) як успіх у відродженні української культури 80-х рр. ХХ ст.*
67. Діалоги про Курбаса. 1970 рік : Олександр Дейч — Лесь Танюк // Слово. Театр. Життя : вибране : в 3 т. / Лесь Танюк. — К. : Альтерпрес, 2003. — Т. 2 : Театр. — С. 255–278.
- Публікація 1970 р. Вистава «Гайдамаки», знайомство Л. Курбаса з Ю. Остервою, захоплення режисера ідеями Г. Сковороди, походження назви театру «Березіль». Спогади про останню зустріч О. Дейча з Л. Курбасом у Москві.*
68. Дмитрова Л. Підручна книга з історії всесвітнього театру. Вип. 1 / Людмила Дмитрова ; за ред. й з вступ. увагами О. Білецького. — Факсим. вид. 1929 р. — Л. : Простір–М, 2007. — 471 с.
- Видання з присвятою Л. Курбасу, через яку книга була заборонена.*

69. Дорогий Аркадію : листування та архіварія літературного середовища України 1922–1945 рр. / упоряд. Л. Демська-Будзуляк ; ред. І. Шевців. — Л. : Класика, 2001. — 280 с. : фотогр., ксерокопії листів.

Серед листів до А. Любченка — лист І. Дніпровського від 9 жовтня 1925 р., М. Бажана від 22 березня 1928 р. (про долю вистави «Народний Малахій»), Ю. Яновського від 4 травня 1929 р. (про оцінку делегацією з Москви та Ленінграда вистави «Мина Мазайло»).

70. Дубровський В. Він був реформатором театру задовго до Станіславського / Дубровський В. // За вільну Україну. — 1995. — 18 берез. — С. 2, 4. — *

71. Дутчак Г. «Леся Курбас працював над тим, щоб збивати театр на позицію українського націоналізму» / Галина Дутчак // Укр. театр. — 2001. — № 6. — С. 30–32.

Публікуються документи з архівів ЦДАГО: листи заступника наркома освіти А. Хвилі в ЦК КП(б)У про розмову з Л. Курбасом та про засідання Колегії Наркомосу 5 жовтня 1933 р., яка ухвалила зняти з посади художнього керівника і директора театру Л. Курбаса.

72. Єрмакова Н. Он должен был погибнуть / Наталья Єрмакова // Театр. жизнь. — 1993. — № 10. — С. 27.

Про концепцію людини у творчості Л. Курбаса.

73. Єрмакова Н. Тогда и теперь / Наталья Єрмакова // Театр. — 2002. — № 3. — С. 18–29.

Про Л. Курбаса як ключову фігуру української культури ХХ ст. та актуальність його театральних реформ.

74. Єрмакова Н. Духовна насага вільного митця : до дня народж. Леся Курбаса / Н. Єрмакова // Самостійна Україна. — 2001. — 15–22 лют. — С. 7.

75. Єрмакова Н. Театральна юність / Наталя Єрмакова // Укр. театр. — 1997. — № 1. — С. 32. — Рец. на кн.: Театральна юність Леся Курбаса : (проблеми формування творчої особистості) / Ірина Волицька ; НАН України. — Л. : Ін-т народознав. НАН України, 1995. — 152 с. : фотогр.

76. Єфремов С. Щоденники. 1923–1929 / Сергій Єфремов. — К. : Газета «Рада», 1997. — 848 с. : ілюстр. — (Серія «Мемуари»).

Перша публікація «Щоденників» С. Єфремова, які знаходились в архівах КДБ. Див. про Л. Курбаса — с. 36, 48, 71, 78, 194, 208–209, 254, 290, 298, 299, 307–310, 314, 321, 324, 370, 407, 409, 768, 772.

77. Жінщина-загадка : отривки из ст. В. Василько «В Молодом театре», из письма В. Василько М. Лабинскому, из письма В. Чистяковой В. Гаккебушу // Театр. жизнь. — 1993. — № 10. — С. 28.
78. Іванова Г. Митець — пощез / Ганна Іванова // Демокр. Україна. — 2007. — 10 берез. — С. 9.
79. Ільницький О. Український футуризм. 1914–1930 / Олег Ільницький ; пер. з англ. Р. Тхорук. — Л. : Літопис, 2003. — 456 с.

Канадський літературознавець О. Ільницький розповідає про мистецький переворот українських футуристів. Розкрито одну з граней біографії Л. Курбаса — творчі взаємозв'язки з українськими футуристами (Я. Савченком, М. Семенком та ін.), зокрема його участь у редколегії щотижневика Асоціації панфутуристів «Кермо», наміри поставити н'єсу «Ліліт» М. Семенка та ін., мистецькі розбіжності з футуристами згодом (с. 88–101, 104–108, 114, 121, 147, 151, 176–177, 252, 279, 289–290). Наводиться «Одвертий лист до тов. Л. Курбаса», написаний М. Семенком у віршах (с. 290).

80. Історія державотворення в іменах. Курбас Лесь (Олександр Зенон) Степанович // Укр. культура. — 2000. — № 4. — С. 26–27.
81. Касьянова С. Курбас Олександр Зенон (Лесь Курбас) / С. Касьянова // Видатні постаті України : біогр. довід. / редкол.: Щокін Г. В. (голова) [та ін.]. — К., 2004. — С. 467–471.
82. Киктева Т. Простите нас : посвящается отцу, Киктеву А. Ф., участнику режиссерской лаборатории Л. Курбаса / Татьяна Киктева // Театр. жизнь. — 1993. — № 10. — С. 32–33.

Про долю театру «Березіль» та його керівника.

83. Кізіма В. У пошуках утаємничених порядків людської свідомості / Владимир Кізіма // Аркадія. — 2008. — № 3. — С. 26–28. — Рец. на кн.: Запрошення до хаосу. Театр (художня

культура) і синергетика. Спроба нелінійності / Неллі Корнієнко ; Нац. центр. театр. мистец. ім. Леся Курбаса. — К., 2008. — 246 с.

84. Kiktiewa T. Wybaczcie nam / Tatiana Kiktiewa // Konteksty. — 1996. — № 3/4. — S. 70–71.

Див. анотацію до № 82.

85. Козак Б. Леся Степанович Курбас... : [передмова] / Богдан Козак // Театральні закони і акценти / Леся Курбас ; впорядкув. Б. Козака. — Л. : Логос, 1996. — С. 5–15 ; Те ж саме // Театральні відлуння : ст., передмови, штрихи до портретів, матеріали, рецензії, інтерв'ю / Богдан Козак. — Л. : Ліга-Прес, 2010. — С. 179–185.

86. Козак Б. «Митець — вільний вияв людини» : [до 110-річчя з дня народж. Л. Курбаса] / Б. Козак // Культура і життя. — 1997. — 26 лют. — С. 2, 3.

87. Козак Б. Церковний запис про хрещення Олександра Курбаса / Богдан Козак // Просценіум. — 2004. — № 3. — С. 37–39 ; Те ж саме // Театральні відлуння : ст., передмови, штрихи до портретів, матеріали, рецензії, інтерв'ю / Богдан Козак. — Л. : Ліга-Прес, 2010. — С. 311–317.

88. Chojak B. Leś Kurbas / Bruno Chojak // Konteksty. — 1996. — № 3/4. — S. 58–62.

89. Козирський В. Відень ушановує пам'ять про видатних українців / Володимир Козирський, Василь Шендеровський // Пам'ятки України: історія та культура. — 2005. — № 1. — С. 115–121 : ілюстр.

Про сторінки біографії Л. Курбаса, пов'язані з Віднем.

90. Коломієць Р. На шляху до істинного Курбаса / Ростислав Коломієць // Укр. театр. — 1999. — № 1/2. — С. 31.

Згадуються видання, присвячені творчій спадщині Л. Курбаса, зокрема монографія Н. Корнієнко «Леся Курбас. Репетиція майбутнього».

91. Колоней Д. Трагедия великого мастера / Дмитрий Колоней // Харьков — что, где, когда. — 2003. — № 12. — С. 20.

92. Корнієнко Н. Коронна роль Леся Курбаса / Н. Корнієнко // Слобід. край. — 1997. — 25 лют. — С. 4.
93. Корнієнко Н. Курбас : уривки з кн. «Майстер» (Розд. 1. Родовід ; Розд. 2. Старий Скалат) / Н. Корнієнко // Тернопілля'97 : регіон. річник. — Т., 1997. — С. 393–401. — *
94. Корнієнко Н. Лесь Курбас і духовні засади українського авангарду / Неллі Корнієнко // Дзеркало тижня. — 2007. — 3–9 лют. — С. 17 ; 10–16 лют. — С. 20.
- Про місце і роль Л. Курбаса у світовому та українському мистецтві.*
95. Корнієнко Н. Лесь Курбас — «людина ідеального принципу» / Неллі Корнієнко // Світогляд. — 2007. — № 2. — С. 12–19 : фотогр., ілюстр.
- Аналізуючи переходову добу (кінець XIX — перша третина XX ст.), автор доводить невідворотність приходу Л. Курбаса як «митця Відродження».*
96. Корнієнко Н. Лесь Курбас як завтра / Неллі Корнієнко // День. — 2012. — 10 лют. — С. 14–15.
97. Куліш В. Слово про будинок «Слово» : спогади / Володимир Куліш ; вступ. сл. В. Давиденка. — Торонто : Гомін України, 1966. — 68 с. : ілюстр.
- Спогади сина М. Куліша, мешканця будинку, в якому проживав Л. Курбас (с. 49–52).*
98. Кулішенко А. І. Літературно-творча та педагогічна спадщина Л. Курбаса в працях сучасників (огляд нової літератури) / А. І. Кулішенко // Культура України: історія і сучасність : тези доп. респ. наук.-теорет. конф., 26–28 жовт. 1992 р. / М-во культури України, Харк. держ. ін-т культури. — Х., 1992. — С. 250–252.
99. Курбас Лесь // Биографический энциклопедический словарь / под. ред. А. П. Горкина. — М. : Большая Рос. Энцикл., 2000. — С. 320.

100. Курбас Лесь // Большой энциклопедический словарь / гл. ред. А. М. Прохоров. — Изд. 2-е, перераб. и доп. — М. ; СПб., 2004. — С. 611.
101. Курбас Лесь // Довідник з історії України : в 3 т. / [за ред. І. Підкови, Р. Шуста]. — К. : Генеза, 1995. — Т. 2. — С. 129–130.
102. Курбас Лесь // Митці України : енцикл. довід. / [упоряд.: М. Г. Лабінський, В. С. Мурза] ; за ред. А. В. Кудрицького. — К. : «Укр. енцикл.» ім. М. П. Бажана, 1992. — С. 344–345.
103. Курбас Лесь // УСЕ : універс. слов.-енцикл. — К. : Ірина, 1999. — С. 737. — *
104. Курбас Лесь // УСЕ : універс. слов.-енцикл. / Н. Корнієнко [та ін.] ; ред. рада: М. Попович, І. Дзюба. — 2-ге вид. — К. ; Л., 2001. — С. 737.
105. Курбас Лесь (Александр) Степанович : (1887–1937) // Новый иллюстрированный энциклопедический словарь / редкол.: В. И. Бородулин [и др.]. — М. : Большая Рос. Энцикл., 2000. — С. 383.
106. Курбас Лесь (Александр Степанович) // 100 знаменитых харьковчан / Владислав Карнацевич. — Харьков : Фолио, 2005. — С. 229–235.
107. Курбас Лесь (Александр Степанович) // Современная украинская энциклопедия. — Харьков, 2004. — Т. 7. — С. 285.
108. Курбас Лесь (Олександр) Степанович // Короткий енциклопедичний словник з культури / М. М. Корінний, В. Ф. Шевченко. — К. : Україна, 2003. — С. 175.
109. Лабінський М. «Болючий уривок життя...» : до 120-ліття від дня народж. Л. Курбаса / Микола Лабінський // Укр. культура. — 2007. — № 3. — С. 6–7.
Про роботу автора над дослідженням творчої спадщини Л. Курбаса та її виданням.
110. Лабінський М. Виграна битва слова: (переклади Лєся Курбаса) / Микола Лабінський // Укр. театр. — 2007. — № 1. — С. 10–13.

111. Лабінський М. Видати б Курбаса академічно... / М. Лабінський ; розмову вів В. Коцюк // Україна. — 1992. — № 26. — С. 20–26.
112. Лабінський М. Крок другий... / Микола Лабінський // Укр. театр. — 1988. — № 4. — С. 30–31. — Рец. на кн.: Режисер Лесь Курбас / Ю. М. Бобошко. — К. : Мистецтво, 1987. — 198 с.
113. Лабінський М. Курбас Лесь / М. Лабінський // Мистецтво України : біогр. довід. / [упоряд.: А. В. Кудрицький, М. Г. Лабінський] ; за ред. А. В. Кудрицького. — К. : «Укр. енцикл.» ім. М. П. Бажана, 1997. — С. 347.
114. Лабінський М. Г. Курбас Лесь / М. Г. Лабінський // Укр. літ. енцикл. : в 5 т. — К., 1995. — Т. 3. — С. 108–109.
115. Лабінський М. Лесь Курбас — перекладач / М. Лабінський // Просценіум. — 2006. — № 2/3. — С. 120–123.
116. Лабінський М. Перекладацька спадщина Леся Курбаса / Микола Лабінський // Березіль. — 1994. — № 11/12. — С. 174–179.
117. Лабінський М. Проблеми підготовки і оприлюднення теоретичного доробку Леся Курбаса : [про вихід книги «Лесь Курбас. Філософія театру» (К., 2001)] / Микола Лабінський // Аркадія. — 2003. — № 1. — С. 29–31.
118. Лабінський М. Тріумф і трагедія майстра : [про вихід книги Курбас Л. Філософія театру (К., 2001)] : інтерв'ю / Микола Лабінський ; записала М. Жмурій // Культура і життя. — 2001. — 6 жовт. — С. 1, 3.
119. Лавріненко Ю. Лесь Курбас / Юрій Лавріненко // Розстріляне Відродження : антологія 1917–1933 / Юрій Лавріненко. — Мюнхен, 1959. — С. 877–894. — *
120. Лавріненко Ю. Лесь Курбас. 1887–1937 / Юрій Лавріненко // Розстріляне відродження : антологія 1917–1933 : поезія – проза – драма – есей / Юрій Лавріненко. — К. : Смолоскип, 2002. — С. 887–902 ; Те ж саме. — 2-ге вид. — К. : Смолоскип, 2003. — С. 887–902 ; Те ж саме. — 3-тє вид. — К. : Смолоскип, 2004. — С. 887–902.
121. Ларина О. Лесь Курбас у Відні / О. Ларина // Art Line. — 1998. — № 1. — С. 20.

122. Левицька Л. Артист із кулею у серці / Любов Левицька // Голос України. — 2012. — 25 лют. — С. 14.
123. Левченко Т. Феномен Леся Курбаса : [сторінки біографії] / Т. Левченко // Культура і життя. — 2002. — 27 берез. — С. 2.
124. Лесь Курбас // Видатні діячі України минулих століть : меморіал. альм. / голова ред. ради В. Смолій. — К., 2001. — С. 298–299. — *
125. Лесь Курбас // Всемирный биографический энциклопедический словарь / [редкол.: В. И. Бородулин и др.]. — М. : Большая Рос. Энцикл., 2000. — С. 397.
126. Лесь Курбас // Сто знаменитых людей Украины / В. М. Складенко, Т. Н. Харченко, О. Ю. Очкурова, И. А. Рудычева. — Харьков : Фолио, 2005. — С. 245–251.
127. Лесь Курбас // Хрестоматія української літератури двадцятого століття : підруч. для вжитку в укр. та українознав. шк., курсах українознавства та як учб. посіб. для студ. ун-тів. — 2-ге вид., доповн. і переробл. / упоряд.: Є. Федоренко, П. Маляр. — Нью-Йорк : Вид-во Шк. Ради при УККА, 1997. — С. 162–163.
128. Лесь Курбас (Олександр Зенон Степанович Курбас) // Видатні українці / Ушаков Д. О. — Х. : Фактор, 2008. — С. 183–185.
129. Лесь Курбас (1887–1937) : режисер, актор, теоретик театру, драматург, публіцист, перекладач // 100 найвідоміших українців / [Бедрик-Білан Х. та ін. ; під заг. ред. Ю. Павленка]. — Вид. 3-тє, виправл. і доповн. — К., 2005. — С. 462–467.
130. Лесь Курбас : Статті и воспоминания о Лесе Курбасе : Литературное наследие / сост.: М. Г. Лабинский, Л. С. Танюк ; вступ. ст. Н. Б. Кузякиной. — М. : Искусство, 1988. — 463 с. : ил.
- До видання ввійшли спогади про Л. Курбаса акторів, режисерів, літераторів, тих, хто добре знав його, працював з ним.*
131. Лесь Курбас у театральній діяльності, в оцінках сучасників, — документи / упоряд. О. Зінкевич ; заг. ред., передм. і прим. В. Ревуцького. — Балтимор ; Торонто : Укр. Вид-во «Смолоскип» ім. В. Симоненка, 1989. — 1026 с. — (Серія «Розстріляна й

заборонена творчість діячів української культури»; ч. 2). —
Із змісту: Сучасники про Леся Курбаса ; Лесь Курбас і
театральний диспут 1929 року ; Шлях на ешафот ; Ув'язнення і
смерть Леся Курбаса ; Присвячено Лесеві Курбасові.

*Видання супроводжується бібліографічним списком праць
Л. Курбаса та літератури про його життя і творчість з 1906 р.
по 1989 р.*

132. Лесь Курбас : «...Я принял это молча...» : заседание коллегии
Народного Комиссариата просвещения УССР / подгот. к печати,
вступ. ст. и послесл. Т. Киктевой, А. Стародуба ; предисл.
Р. А. Черкашина] // Театр. — 1989. — № 4. — С. 120–143.

*Про звільнення Л. Курбаса з посади директора і художнього
керівника театру «Березіль». Публікується текст стенограми
засідання колегії Народного Комісаріату освіти УРСР від 5 жовтня
1933 р.*

133. Лукавецький М. Люди високої духовної культури : (спогади
митця) / Мирон Лукавецький ; розмову вела М. Клос
// Просценіум. — 2009/2010. — № 3/1. — С. 36–42. — *

Спогади про Л. Курбаса, В. Чистякову.

134. Лукашев В. А. Тоталитаризм в театральной культуре : Лесь
Курбас — последние сцены трагедии / В. А. Лукашев
// Тоталитаризм и антитоталитарные движения в Болгарии, СССР
и других странах Восточной Европы (20–80-е годы XX века) :
материалы междунар. науч. конф., Харьков, 21–23 сент 1993 г.
/ Межресп. науч. асоц. болгаристов [и др.]. — Харьков, 1995. —
Т. 2. — С. 338–347.

*Про Л. Курбаса як митця, який відстоював свої художні ідеали
в епоху тоталітаризму.*

135. Мацкин А. Лесь Курбас. Три встречи / Александр Мацкин
// По следам уходящего века / Александр Мацкин. — М. : Аслан,
1996. — С. 239–250.

*Автор згадує зустрічі з Л. Курбасом у Гамбурзі на перегляді
вистави «Войцек» (1927 р.), після вистави «Народного Малахія» в
Києві та зустріч у Москві.*

136. Мацкин А. Три зустрічі с Курбасом / А. Мацкин // Театр. життя. — 1990. — № 13. — С. 22–25.

Див. анотацію до № 135.

137. Между сердцем и временем : воспоминания об Александре Дейче / сост. Е. К. Дейч. — Киев : Феникс, 2009. — 344 с.

Наводяться спогади К. Лівшиць і Я. Хелемського про роботу О. Дейча в студії Л. Курбаса та спогади С. Міхоелса про спілкування з Л. Курбасом.

138. Мелешкіна І. Відомий і невідомий Лесь Курбас / І. Мелешкіна // Укр. газета. — 2002. — 25 лип., 12 верес., 26 верес. — *

139. Мельничук Г. Лесь Курбас: режисер-експериментатор / Г. Мельничук // 1000 незабутніх імен України. — К. : Школа, 2005. — С. 207–208. — (Серія «1000»). — *.

140. Мерзлікін М. Доробок великого режисера / Микола Мерзлікін // Укр. театр. — 2002. — № 3. — С. 31–32. — Рец. на кн.: Філософія театру / Лесь Курбас ; упоряд. М. Лабінський ; [ред. М. Москаленко]. — К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2001. — 917 с. ; Те ж саме // Михайло Верхацький. Дні і праця. Листування. Спогади сучасників : до 100-річчя з дня народж. М. Верхацького / [редкол.: Ю. Б. Богдашевський та ін. ; упоряд. М. Лабінський]. — К., 2004. — С. 197–198.

141. Минко Д. Курбас Лесь / Д. Минко // 3 криниці пам'яті / Д. Минко. — К. : Дніпро, 1988. — С. 357.

142. Михальюнок Я. «На грані без меча» / Ярина Михальюнок // Укр. театр. — 2007. — № 4. — С. 4–6.

Нотатки є спробою «розпізнати в «інтелектуальному Арлекіні» Л. Курбаса елементи донкіхотства, які є відтворенням його життєвого шляху».

143. Міщенко Л. Від Леся Курбаса і дотепер: студентський театр у Львівському університеті / Леоніла Міщенко // Дзвін. — 2003. — № 10. — С. 116–120.

Про заснування студентом Львівського університету Л. Курбасом драматичної студії, зокрема про його виставу «Євреї», продовження традиції Б. Тягном.

144. Мнишек И. Песня женственности : к 110-летию со дня рождения актрисы Валентины Чистяковой / Ирина Мнишек // Харьков. известия. — 2010. — 15 апр. — С. 13.
145. Мнішек І. Валентина Чистякова: її амплуа — неймовірна жіночність / Ирина Мнішек // Слобід. край. — 2011. — 15 верес. — С. 10.
- Про голову подію життя В.Чистякової — зустріч з Л. Курбасом.*
146. Мовчан О. Курбас Лесь / О. Мовчан // Малий словник історії України / [редкол.: В. Смолій та ін.]. — К. : Либідь, 1997. — С. 226.
147. Москаленко М. Трагедія Леся Курбаса / Михайло Москаленко // Філософія театру / Лесь Курбас ; упоряд. М. Лабінський. — К., 2001. — С. 825–850.
148. Нагай С. Лесь Курбас / С. Нагай // Наш театр : [у 2 т.] : кн. діячів укр. театр. мистец., 1915–1991 / Наук. т-во ім. Шевченка ; редкол.: О. Лисяк [та ін.]. — Нью-Йорк ; Париж ; Сідней ; Торонто : Об'єднання мистців укр. сцени, 1992. — Т. 2. — С. 87–91.
149. Наєнко М. AQUI FACET-CLAMAT, або Про що «мовчав» Сергій Єфремов : [про творчість М. Куліша і Л. Курбаса в щоденниках літературознавця] / М. Наєнко // Літ. Україна. — 1999. — 18 берез. — С. 8. — *
150. Новиков А. Лесь Курбас / Анатолій Новиков // Слобожанський драматичний театр : нариси історії : до 210-річчя постійного громадського театру в Харкові / Анатолій Новиков. — Х., 2002. — С. 92–99.
151. Окаринський В. Як Лесь Курбас «розігрував Івана Франка» : [письменницькі проби Л. Курбаса] // Терноп. газета. — 2004. — 7–13 квіт. — С. 10 : фотогр. — *
152. Олтаржевська Л. «Мисль, уяву, дотепність, винахідливість треба так само вправляти, як і тіло» : до 125-річчя з дня народж. актора, режисера, теоретика театру, драматурга, публіциста, першого народного артиста УРСР Леся Курбаса / Людмила Олтаржевська // Уряд. кур'єр. — 2012. — 25 лют. — С. 18.

153. Павленко Ю. Лесь Курбас: режисер, актор, теоретик театру, драматург, публіцист, перекладач / Ю. Павленко // 100 найвідоміших українців. — К. : Орфей, 2001. — С. 457–462. — *
154. Пилипчук Р. [Рецензія] / Ростислав Пилипчук // Записки наукового товариства імені Шевченка. — Л., 1999. — Т. 237 : Праці Театрознавчої комісії / ред.: І. Волицька, О. Купчинський, Р. Пилипчук. — С. 656–663. — Рец. на кн.: Театральна юність Леся Курбаса : (проблеми формування творчої особистості) / Ірина Волицька. — Л., 1995. — 152 с.
155. Позняк Н. Українські вісники / Н. Позняк, О. Хоменко. — Т. : Джура, 2008. — 208 с. — Із змісту: Курбас із театру предвічного / О. Хоменко. — *
156. Попович М. Біймося провінціалізму! : [бесіда з головою Укр. від-ня Філософ. т-ва СРСР М. Поповичем] / Мирослав Попович // Київ. — 1989. — № 8. — С. 73–76.
- Про особистість Л. Курбаса як суто українське культурне явище (с. 75).*
157. Поюровский Б. Об учителе и ученике. Судьба и этика / Б. Поюровский // Радуга. — 2008. — № 5/6. — С. 166–168. — Рец. на кн.: Лесь Курбас: репетиція майбутнього / Неллі Корнієнко. — К. : Либідь, 2007. — 325 с. : ілюстр. ; Мар'ян Крушельницький. Школа образного перевтілення, заповідана Лесем Курбасом / Лесь Танюк. — К. : Либідь, 2007. — 360 с.
158. Працьовитий В. Курбас Лесь / В. Працьовитий, Р. Шуст // Довідник з історії України / Ін-т іст. дослідж. Львів. нац. ун-ту ім. І. Франка ; за заг. ред. І. Підкови, Р. Шуста. — 2-ге вид., доопрацьов. і доповн. — К. : Генеза, 2001. — С. 384–385.
159. Про присвоєння О. С. Курбасу звання народного артиста республіки : постановва Раднаркому УСРР від 8 серп. 1925 р. // Історія української культури : зб. матеріалів і док. / за ред. С. М. Клапчука, В. Ф. Остафійчука. — К. : Вища шк., 2000. — С. 321.
160. «Радянська Україна» про Л. Курбаса // Наш театр : [у 2 т.] : кн. діячів укр. театр. мистец., 1915–1991 / Наук. т-во ім. Шевченка ;

редкол.: О. Лисяк [та ін.]. — Нью-Йорк ; Париж ; Сідней ; Торонто : Об'єднання мистців укр. сцени, 1992. — Т. 2. — С. 92.

Про оцінку спадщини Л. Курбаса зразка 1947 р.

161. Ревуцький В. До появи збірника «Лесь Курбас. Філософія театру» / Валеріян Ревуцький // Сучасність. — 2002. — № 2. — С. 151–152. — Рец. на кн.: Філософія театру / Лесь Курбас ; упоряд. М. Лабінський. — К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2001. — 917 с.
162. Ревуцький В. Д. Про зустріч з Лесем Курбасом... : [роздуми Д. Ревуцького і Л. Курбаса про особливості української сценічної мови] / В. Д. Ревуцький // Лесь Курбас — Людина театру : матеріали міжнар. наук. конф., 26–27 берез. 2007 р. / М-во культури і туризму України, Харк. держ. акад. культури [та ін.] ; [редкол.: Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М., Зборовець І. В., Гордєєв С. І.]. — Х., 2007. — С. 95.
163. Рогозинський В. Життя і судба гениального Лєся Курбаса / В. Рогозинський // Зарубіж. л-ра в шк. України. — 2007. — № 7. — С. 60–64. — *
164. Рогозинський В. Расстрелянный луч солнца: Лесь Курбас / Виктор Рогозинский // Всесвіт. л-ра та культура в навч. закл. України. — 2008. — № 12. — С. 26–30. — *
165. Рогозинський В. В. «Я вибираю березиль...» : до 105-річчя від дня народж. Лєся Курбаса / В. В. Рогозинський // Рус. яз. и лит. в сред. учеб. заведениях Украины. — 1992. — № 2. — С. 63–69. — *
166. Рубинський О. Ю. До історії формування Харківської школи лялькарів / О. Ю. Рубинський // Культура України : зб. наук. пр. / М-во культури і туризму України, Харк. держ. акад. культури. — Х., 2010. — Вип. 29. — С. 222–230.

Про враження Л. Курбаса від однієї з перших постановок для дорослого глядача Харківського театру ляльок — опери С. Гулака-Артемовського «Запорожець за Дунаєм» та досвід березильців у підготовці акторів лялькового театру.

167. Русабров Е. Т. Лесь Курбас и Лев Выготский: пересекающиеся параллели / Е. Т. Русабров // Лесь Курбас — Людина театру :

матеріали міжнар. наук. конф., 26–27 берез. 2007 р. / М-во культури і туризму України, Харк. держ. акад. культури, Акад. мистец. України [та ін.] ; [редкол.: Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М., Зборовець І. В., Гордєєв С. І.]. — Х., 2007. — С. 62–67.

168. Седунова О. Лесь Курбас : Харківський державний академічний драматичний театр ім. Т. Г. Шевченка / Олена Седунова // Хто є хто на Харківщині. Видатні земляки / [авт.-упоряд. Болгов В. В.]. — К., 2005. — Вип. 2. — С. 135.
169. Скалій Р. Білі плями в біографії Леся Курбаса / Раїса Скалій // Наук. вісн. Київ. нац. ун-ту театру, кіно і телебачення ім. І. К. Карпенка-Карого : зб. наук. пр. — К. ; Черкаси, 2008. — Вип. 2/3. — С. 248–269.

Про лакуни в дослідженні життєвого і творчого шляху Л. Курбаса, зокрема його праці над «Королем Ліром» у ГОСЕТі.

170. Скалій Р. Два генії: Франко та Курбас : [уривок з кн. «Коріння й університети Леся Курбаса» під назвою «Літературні спроби Леся Курбаса. Контакти з Іваном Франком»] / Раїса Скалій // День. — 2010. — 27–28 серп. — С. 14–15.

Про перші літературні спроби Л. Курбаса та особисте знайомство з І. Франком.

171. Скалій Р. Коріння Леся Курбаса / Раїса Скалій // Курбасівські читання : наук. вісн. / Нац. центр театр. мистец. ім. Леся Курбаса ; ред.-упоряд.: В. Собіянський, Т. Бойко. — К., 2007. — № 2 : До 120-річчя від дня народження Леся Курбаса: історія, теорія, критика. — С. 252–273.
172. Скалій Р. Ще раз про факти і домисли: деякі міркування про «білі плями» в біографії Леся Курбаса / Р. Скалій // Культура і життя. — 1989. — 3 верес. — С. 4.

Зокрема вперше сповіщається про розстріл Л. Курбаса 3 листопада 1933 р. Висловлено критичні зауваження авторам картини «Лесь Курбас. Для майбутнього», створеного на Українській студії хронікально-документальних фільмів.

173. Скуратівський В. Трагічно-захоплююча ретроспекція / Вадим Скуратівський // Кіно-Театр. — 1998. — № 6. — С. 34. — Рец.

на кн.: Лесь Курбас: репетиція майбутнього / Неллі Корнієнко. — К. : Факт, 1998. — 468 с.

174. Смолич Ю. З «Записів на схилі віку» / Юрій Смолич ; публ. О. Смолич // Прапор. — 1989. — № 9. — С. 160–175.

Про захоплення Л. Курбаса творчістю С. Міхелса та його колективу (с. 170–171).

175. Смолич Ю. Курбас / Юрій Смолич // Твори : у 8 т. — К., 1986. — Т. 7 : Розповіді про неспокій. — С. 281–337.

176. Смоляк О. С. Великодня обрядовість рідного села Леся Курбаса (с. Старий Скалат Підволочинського району Тернопільської області) / О. С. Смоляк // Лесь Курбас — Людина театру : матеріали міжнар. наук. конф., 26–27 берез. 2007 р. / М-во культури і туризму України, Харк. держ. акад. культури [та ін.] ; [редкол.: Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М., Зборовець І. В., Гордєєв С. І.]. — Х., 2007. — С. 28–35.

Про вплив обрядовості на свідомість юного Леся Курбаса та роль у формуванні новаторських принципів режисера.

177. Снегірьов Г. Набої для розстрілу (ненько моя, ненько...) : лірико-публіцист. розвідка / Гелій Снегірьов. — К. : Дніпро, 1990. — 167 с. — (Серія «Романи й повісті»).

Про процес 1930 р. («Справа СВУ») та спогади про Л. Курбаса одного з учасників процесу (с. 141–142).

178. Советов І. «Моя сторінка закінчена. Я сходжу зі сцени...» — промовляв до тих, хто вершив суд над ним, Лесь Курбас 5 жовтня 1933 року. Він сховався зі сцени, щоб повернутися через роки / Ігор Советов // Україна. — 1988. — № 23. — С. 18–19 ; № 24. — С. 18–19.

Публікуються уривки з матеріалів засідання колегії Наркомосу УРСР 5 жовтня 1933 р.

179. Справа Леся Курбаса й театру «Березіль» на колегії Народного Комісаріату Освіти УРСР : [стенограма засідання 5 жовт. 1933 р.] // Сучасність (Мюнхен). — 1979. — Ч. 11. — С. 3–51.

180. Сулима М. Лесь Курбас — знаний і не знаний / Микола Сулима // Слово і час. — 2002. — № 2. — С. 85–86. — Рец. на кн.:

Філософія театру / Лесь Курбас ; упоряд. М. Лабінський. — К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2001. — 917 с.

181. Суровцова Н. Життя Надії Суровцової, описане нею самою в селищі Нижній Сеймчан Магаданської області. Ч. 1 / післямова М. Крячка ; публ. О. Сергієнко // Наука і культура. Україна : щорічник / Акад. наук Укр. РСР, Т-во «Знання». — К., 1990. — Вип. 24. — С. 413–500.

На тлі культурного життя Харкова 1920-х рр. згадуються Л. Курбас та інші учасники культурного процесу України..

182. Суровцова Н. Лесь Курбас: 1917–1927–1937 : [спогади] / Надія Суровцова ; публ. і передм. Л. Н. Лук'янової // Слово і час. — 1990. — № 5. — С. 59–64.

183. Суровцова Н. В. Спогади / Н. В. Суровцова. — К. : Вид-во ім. О. Теліги, 1996. — 431 с.

184. Танюк Л. Большой волк давно сдох, но улитка ползет медленно / Лесь Танюк // Театр. — 2002. — № 3. — С. 8–16.

Про сутність «системи Курбаса», долю театру «Березіль» та його творчого лідера.

185. Танюк Л. Під знаком Леся Курбаса / Лесь Танюк // Слово. Театр. Життя : вибране : в 3 т. — К. : Альтерпрес, 2003. — Т. 2 : Театр. — С. 289–296 ; Те ж саме // Монологи : театр, культура, політика / Лесь Танюк. — Х. : Фоліо, 1994. — С. 23–31.

Про феномен Л. Курбаса та особливості його театральної школи.

186. Танюк Л. Повернення Леся Курбаса / Лесь Танюк // Друг читача. — 1987. — 25 черв. — С. 8. — Рец. на кн.: Режисер Лесь Курбас / Ю. Бобошко. — К. : Мистецтво, 1987. — 197 с.

187. Танюк Л. Режисер «Розстріляного Відродження» : (про Леся Курбаса) / Лесь Танюк // Рада. — 1992. — 21 лют. — *

188. Танюк Л. С пулей в сердце... / Лесь Танюк // Совет. культура. — 1989. — 2 марта. — С. 6 ; Те ж саме // Театр. жизнь. — 1993. — № 10. — С. 4–6.

189. Танюк Л. Талант и судьба Леся Курбаса / Лесь Танюк // Слово. Театр. Життя : вибране : в 3 т. — К. : Альтерпрес, 2003. — Т. 2 : Театр. — С. 225–254.
190. Танюк Л. Талан і талант Леся Курбаса / Лесь Танюк ; М-во культури і туризму України, Держ. центр театр. мистец. ім. Леся Курбаса [та ін.]. — К., 2007. — 44 с. : фотогр. ; Те ж саме // Наука і суспільство. — 1989. — № 5. — С. 16–20 ; Те ж саме // Реабілітовані історією : у 27 т. / голов. редкол.: Тронько П. Т. (голова) [та ін.] ; обл. редкол.: Третьцький В. П. (голова) [та ін.]. — К. ; Х., 2005. — Харківська область ; кн. 1, ч. 1. — С. 122–138 ; Те ж саме // Лесь Курбас — Людина театру : матеріали міжнар. наук. конф., 26–27 берез. 2007 р. / М-во культури і туризму України, Харк. держ. акад. культури [та ін.] ; [редкол.: Шейко В. М., Кушнарченко Н. М., Зборовець І. В., Гордєєв С. І.]. — Х., 2007. — С. 5–28.
191. Татлін і Україна : спогади сучасників / підгот. і упоряд. Д. Горбачов // Хроніка 2000 : укр. культурол. альм. — К., 1994. — Вип. 1/2. — С. 215–255.
- Зокрема в дописах О. Парніса «Київські епізоди театральної біографії Татліна» (с. 215–222) та Г. Бегічевої (с. 221, 233) згадуються взаємини В. Татліна з Л. Курбасом.*
192. Ткач В. Вікно: мрії та історія : [театральний режисер з діаспори про Л. Курбаса] / Вірляна Ткач // Культура і життя. — 1995. — № 19. — С. 4.
193. Усмішки в антракті: театральні бувальщини / зібрав та упоряд. І. Артемчук. — К. : Мистецтво, 1991. — 224 с. : ілюстр.
- Бувальщини з театрального життя Л. Курбаса (с. 115–117).*
194. Федорчак Т. Перший український театр для дітей та юнацтва: архів починає говорити : до 90-ліття Першого українського театру для дітей та юнацтва / Тарас Федорчак // Просценіум. — 2010. — № 2/3. — С. 48–60.
- Про офіційне відкриття в 1921 р. «Театру казки» в Харкові, відгук Л. Курбаса на одну з перших вистав у репертуарі театру — виставу «Злий галл» та вплив на театр близького сусідства з «Березолем» (с. 50–53).*

195. Филатов А. Печаль и вера / Аркадий Филатов // Веч. Харьков. — 1999. — 18 окт. — С. 3. — Рец. на кн.: Лесь Курбас: репетиція майбутнього / Неллі Корнієнко. — К. : Факт, 1998. — 469 с.
196. Ходоровський М. Д. Курбас Лесь / М. Д. Ходоровський // Українська біографістика : зб. наук. пр. / Нац. акад. наук України, Центр. наук. б-ка ім. В. І. Вернадського, Ін-т біогр. дослідж. — К., 1996. — Вип. 1. — С. 79–83.
197. Хомайко Ю. Коли порядність стає подвигом : [1933-й рік у долі Л. Курбаса] / Юрій Хомайко // Укр. простір. — 2008. — 15 жовт. — С. 8.
198. Хомайко Ю. Не сотвори собі кумира... / Юрій Хомайко // Укр. простір. — 2011. — 15–30 квіт. — С. 17. — Рец. на кн.: Вічна таїна театру / Олександр Гава. — Х., 2011. — 154 с.
199. Хомайко Ю. Тяжкий крест реформатора / Юрій Хомайко // Нова демократія. — 2007. — 23 лют. — С. 12.
200. Цулукидзе Т. [Лесь Курбас] / Т. Цулукидзе // Хроніка 2000 : укр. культурол. альм. — К., 2002. — Вип. 47/48. — С. 376–379. — *
201. Черкашин Р. Довгождане видання / Роман Черкашин // Укр. театр. — 1989. — № 3. — С. 30–31. — Рец. на кн.: Березіль : із творчої спадщини / Лесь Курбас ; упоряд. М. Г. Лабінський. — К. : Дніпро, 1988. — 518 с.
202. Черкашин Р. Лесь Курбас: до 100-річчя з дня народження : ліричний етюд / Роман Черкашин // Прапор. — 1987. — № 3. — С. 178–181.
203. Черкашин Р. Обраниця Леся Курбаса / Роман Черкашин // Березіль. — 1993. — № 3/4. — С. 152–156.
- Про актрису театру «Березіль», дружину Леся Курбаса В. Чистякову, її листи-спогади та історію першої публікації цих листів.*
204. Черкашина-Губаренко М. Валентина Чистякова — муза, легенда, міф / Марина Черкашина-Губаренко // Курбасівські читання : наук. вісн. / Нац. центр театр. мистец. ім. Леся Курбаса ; ред.-упоряд.: В. Собіянський, Т. Бойко. — К., 2007. — № 2 :

До 120-річчя від дня народження Леся Курбаса: історія, теорія, критика. — С. 243–251.

205. Чистякова В. Главы из воспоминаний / Валентина Чистякова ; публ. Р. Черкашина // Театр. — 1992. — № 4. — С. 72–86.

До публікації ввійшли спогади про знайомство з Л. Курбасом (1918), роботу в Молодому театрі, у Кийдрамте (1920–1921), у «Березолі», бібліотеку Л. Курбаса, участь у виставі «Газ» (1923).

206. Чистякова В. Листи до побратима : [листи до М. П. Верхацького] / Валентина Чистякова ; публ. і передм. Ю. Богдашевського // Укр. театр. — 2001. — № 4/5. — С. 25–29 ; Те ж саме // Михайло Верхацький. Дні і праця. Листування. Спогади сучасників : до 100-річчя з дня народж. М. Верхацького / [редкол.: Ю. Б. Богдашевський та ін. ; упоряд. М. Лабінський]. — К., 2004. — С. 164–175.

Листування охоплює період 1967–1968 рр., коли почались спроби видання творчої спадщини Л. Курбаса.

207. Чистякова В. Листи-спогади / Валентина Чистякова ; авт. вступ. ст. та публ. Р. Черкашин // Березіль. — 1993. — № 3/4. — С. 156–178.

Публікуються спогади актриси про роботу в Молодому театрі, у «Березолі», про роль Оксани в «Гайдамаках». Особливе місце в листах-спогадах відведене Л. Курбасу.

208. Чистякова В. Листування з Валерієм Гаккебушем / Валентина Чистякова ; передм. та публ. М. Лабінського // Укр. театр. — 2006. — № 3. — С. 16–26 ; № 4. — С. 15–19 ; № 5. — С. 20–25 ; № 6. — С. 21–23.

Як пише автор передмови, «вибрані уривки — справжнє «одкровення душі» актриси, яка стала корифеєм завдяки навчання в Олександра Степановича [Курбаса] та роботі поруч з ним».

209. Чорній С. Лесь Курбас — артист, філософ / Степан Чорній // Сучасність (Мюнхен). — 1975. — Ч. 12. — С. 13–34.

210. Чорній С. Український театр і драматургія : [монографія] / С. Чорній. — Мюнхен ; Нью-Йорк, 1980. — 470 с. — *

Досліджуючи основні періоди історії українського театру, тенденції театру побутового реалізму та українського модерного театру, автор наводить нарис про Л. Курбаса.

211. Шаповал Ю. Комуністична цензура в Україні: штрихи до портрета / Юрій Шаповал // Україна ХХ століття: особи та події в контексті важкої історії / Юрій Шаповал. — К., 2001. — Ч. 1 : Таїна архівів. — С. 158–207.

З історії комуністичної цензури в Україні. Зокрема про рецензію в газеті «Комуніст» від 3 жовтня 1933 р. на виставу театру «Березіль» «Маклена Граса» (с. 167–168).

212. Швець М. Людина-театр : [до 120-річчя Леся Курбаса] / М. Швець // Високий замок. — 2007. — 24–25 лют. — С. 8.

Про творчий та життєвий шлях митця.

213. Шевченко І. Осмислення трагедії / Ігор Й. Шевченко // Сучасність (Нью-Арк — Нью-Джерсі). — 1991. — Ч. 2. — С. 119–121. — Рец. на кн.: Леся Курбас у театральній діяльності, в оцінках сучасників, — документи / упоряд. О. Зінкевич ; заг. ред., передм. і прим. В. Ревуцького. — Балтимор ; Торонто, 1989. — 1026 с.

214. Шейко В. М. Історія української культури : монографія / В. М. Шейко. — Х. : ХДАК, 2001. — 399 с.

З нових позицій простежуються проблеми історії становлення та розвитку української культури в контексті еволюції світової цивілізації і культури. Показана роль Леся Курбаса в розвитку української культури і зокрема театрального мистецтва (с. 134, 139, 147, 182–183).

215. Kornienko N. N. Les Kurbas, founder of Ukrainian Theatre / N. N. Kornienko // The UNESCO Courier. — 1987. — October. — P. 32–32. — *

216. Kornienko N. Ukraine. 1920–1990 / Nelli Kornienko, Maryna Cherkashyna // The World Encyclopedia of Contemporary Theatre. — London ; New York, 1994. — Vol. 1 : Europe. — P. 870–889.

217. Makaryk I. R. Dissecting Time/Space : The Scottish Play and the New Technology of Film / Makaryk Irena R. // Modernism in Kyiv : Jubilant Experimentation / eds.: Irena R. Makaryk, Virlana Tkach. — Toronto, 2010. — P. 443–477. — *

218. Makaryk I. R. Les Kurbas : [entry] / Makaryk Irena R. // The Shakespeare encyclopedia : life, works, world, and legacy / ed. Patricia Parker. — Santa Barbara, Calif. : Greenwood Press, 2009. — *
219. Makaryk I. R. On the World Stage : The Berezil in Paris and New York / Makaryk Irena R. // Modernism in Kyiv : Jubilant Experimentation / eds.: Irena R. Makaryk, Virlana Tkach. — Toronto, 2010. — P. 479–513. — *
220. Makaryk I. R. Rediscovering a Canon : The Ukrainian Theatrical Renaissance : [Review Essay] / Makaryk Irena R. // Journal of Slavic and East European Studies. — 1996. — Vol. 40. — P. 547–550. — *
221. Rudnitsky K. Russian and Soviet Theatre : Tradition and the Avant-Garde / K. Rudnitsky ; translit. from Russian by R. Permar, ed. by L. Milne. — London, 2000. — P. 108. — *

Окремі сторінки видання присвячені Л. Курбасу, виставі «Народний Малахій».

1.1 БІБЛІОТЕКА ЛЕСЯ КУРБАСА

222. Гордєєв С. До проблеми збереження особистої бібліотеки Леся Курбаса / Сергій Гордєєв // Мистецькі обрії'99 : альманах : наук.-теорет. пр. та публіц. / Акад. мистец. України ; [редкол.: А. В. Чебикін та ін.]. — К., 2000. — [Вип.] 2. — С. 301–306.
223. Гордєєв С. І. Загадки унікальної бібліотеки / С. І. Гордєєв ; бесіду вела О. Седунова // Харьк. известия. — 2007. — 22 нояб. — С. 8.
224. Гордєєв С. І. Особиста бібліотека Леся Курбаса / С. Гордєєв // 3 книжкової колекції Леся Курбаса : каталог / М-во культури і туризму України, Харк. держ. акад. культури ; уклад.: С. І. Гордєєв, В. В. Седих, І. М. Фоменко ; за ред. С. І. Гордєєва. — 2-ге вид., виправл. і доповн. — Х., 2007. — С. 5–12.
225. Гордєєв С. Особиста бібліотека Леся Курбаса / Сергій Гордєєв // Аркадія. — 2009. — № 1. — С. 32–35.
226. Гордєєв С. І. Особиста бібліотека Леся Курбаса як скарбниця духовного та творчого виховання майбутніх режисерів театру / С. І. Гордєєв // Великий майстер «Березоля» : до 120-річчя від дня народж. Леся Курбаса : матеріали наук.-практ. конф., 5 берез. 2007 р. / М-во культури і туризму України, Харк. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка. — Х., 2007. — С. 32–38.

227. Гордєєв С. Особиста бібліотека Леся Курбаса як скарбниця духовного та творчого натхнення режисера / Сергій Гордєєв // Курбасівські читання : наук. вісн. / Нац. центр театр. мистец. ім. Леся Курбаса ; ред.-упоряд.: В. Собіянський, Т. Бойко. — К., 2007. — № 2 : До 120-річчя від дня народження Леся Курбаса: історія, теорія, критика. — С. 274–282.
228. З книжкової колекції Леся Курбаса : каталог / М-во культури і туризму України, Харк. держ. акад. культури ; уклад.: С. І. Гордєєв, В. В. Сєдих, І. М. Фоменко ; за ред. С. І. Гордєєва. — 2-ге вид., виправл. і доповн. — Х. : ХДАК, 2007. — 124 с. : ілюстр.
- Каталог містить бібліографічні описи видань, що зберігаються в музеї Харківського театру ім. Т. Г. Шевченка, Тернопільському краєзнавчому музеї, Державному музеї театрального, музичного і кіномистецтва України, особистих бібліотеках С. І. Гордєєва, Л. С. Танюка, М. Г. Лабінського.*
229. Ілюк М. Читаючи з Курбасом / Майя Ілюк // Просценіум. — 2007. — № 1. — С. 103. — Рец. на кн.: З книжкової колекції Леся Курбаса : каталог / Харк. держ. акад. культури ; уклад.: С. І. Гордєєв, В. В. Сєдих, І. М. Фоменко ; за ред. С. І. Гордєєва. — 2-ге вид., виправл. і доповн. — Х. : ХДАК, 2007. — 123 с.
230. Медведик П. Бібліотека Леся Курбаса / Петро Медведик // Тернопіль. — 1995. — № 4. — С. 70–72.
231. Седунова О. На шляху до формули художнього образу (Леся Курбас як читач власної бібліотеки) / О. Седунова // Великий майстер «Березоля» : до 120-річчя від дня народж. Леся Курбаса : матеріали наук.-практ. конф., 5 берез. 2007 р. / М-во культури і туризму України, Харк. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка. — Х., 2007. — С. 38–52.
232. Славянов Е. Что читал Курбас? : ответ на вопрос можно найти в каталоге «З книжкової колекції Леся Курбаса», презентація которого состоялась в Харьковской государственной академии культуры / Егор Славянов // Нова демократія. — 2007. — 7 груд. — С. 12.
233. Хомайко Ю. Что читал Лесь Курбас? / Юрий Хомайко // Аркадія. — 2009. — № 1. — С. 30–31. — Рец. на кн.: З книжкової

колекції Леся Курбаса : каталог / М-во культури і туризму України, Харк. держ. акад. культури ; уклад.: С. І. Гордєєв, В. В. Сєдих, І. М. Фоменко ; за ред. С. І. Гордєєва. — 2-ге вид., виправл. і доповн. — Х. : ХДАК, 2007. — 124 с.

1.2 ЛЕСЬ КУРБАС — В'ЯЗЕНЬ СТАЛІНСЬКИХ ТАБОРІВ

234. Анічкін Л. «Моя адреса: Соловки...» : [про документ. телефільми «Пастка» та «Тягар мовчання» з циклу «Моя адреса — Соловки», присвячені Лесю Курбасу та Миколі Кулішу; авт. сценарію Н. Кузякіна; реж. Л. Анічкін] / Л. Анічкін // Укр. театр. — 1992. — № 6. — С. 16–17.
235. Анічкін Л. Соловецька голгофа Леся Курбаса / Л. Анічкін // Михайло Верхацький. Дні і праця. Листування. Спогади сучасників : до 100-річчя з дня народж. М. Верхацького / [редкол.: Ю. Б. Богдашевський та ін. ; упоряд. М. Лабінський]. — К. : Проза, 2004. — С. 208–212 ; Те ж саме // Дзеркало тижня. — 2005. — 19–25 лют. — С. 21.
236. Багрянний І. Українська література й мистецтво під комуністичним московським терором : (до комісії сенатора Керстена) : червень 1954 р., Західна Німеччина / Іван Багрянний ; публ. О. Шугая // Сучасність. — 1994. — № 11. — С. 13–23.
- У своєму зверненні до комісії автор наводить список знищених або засланих українських письменників та митців. Серед них — Лесь Курбас (с. 21–22).*
237. Бантишев О. Ф. Пастка для еліти / Бантишев О. Ф., Селюк А. В. — К. : Нора-Друк, 2004. — 290 с. — (Бібліотека журналу «В мире спецслужб»).
- У книзі використані матеріали архівно-облікових відділів обласних управлінь КДБ Харківської та інших областей. За словами авторів, ці матеріали публікуються вперше. Серед матеріалів справа М. Ялового від 29 липня 1933 р., в якій згадуються Л. Курбас і «Березіль» (с. 87, 89).*
238. Валаєв Р. Лесь Курбас на Соловках / Рустем Валаєв // Театр. життя. — 1989. — № 7. — С. 25–27.

Спогади письменника, в'язня Соловецького табору про зустріч з Л. Курбасом, організацію режисером театру на Соловках.

239. Веденєєв Д. Розстріляні в Сандармосі / Дмитро Веденєєв, Сергій Шевченко // Різдвяні міфи : іст. нариси і ст. / Дмитро Веденєєв, Сергій Шевченко. — К., 2010. — С. 205–207.

240. Вишня О. Чиб'ю. 1934 : з табірнього щоденника / Остап Вишня ; підгот. тексту і прим. С. Гальченка, М. Євтушенко // Київ. — 1989. — № 12. — С. 107–124.

Зокрема в щоденнику є згадка про Л. Курбаса (с. 120).

241. В'ятрович В. Комуністичний режим проти культури / Володимир В'ятрович // Слово Просвіти. — 2011. — 17–23 листоп. — С. 4–5.

Про події 3 листопада 1937 р. як своєрідний фокус трагедії української культури, коли були розстріляні Лесь Курбас, Микола Куліш та інші діячі культури.

242. Гайдабура В. Курбас. Нове у хроніці Голгофи / Валерій Гайдабура // Укр. театр. — 1994. — № 3. — С. 2–6 ; Те ж саме // Театральні автографи часу (дослідження, рецензії, творчі портрети, інтерв'ю, «фото-сайти») / Валерій Гайдабура. — К., 2007. — С. 10–22 ; Те ж саме // Культура і життя. — 2007. — 31 жовт. — С. 2.

Записане автором статті свідчення очевидця П. Монакова, який перебував з Л. Курбасом в ув'язненні.

243. Гайдабура В. Курбас. Последние дни / В. Гайдабура // Моск. наблюдатель. — 1995. — № 5/6. — С. 74–78. — *

244. Галіат-Валаєв Р. Без вимислу, або В бухті благополуччя : (написано в Києві 25 груд 1961 р.) / Р. Галіат-Валаєв // Пам'ять століть. — 2000. — № 3. — С. 57–64 .

Спогади про Л. Курбаса російського драматурга, репресованого і висланого на Соловки. Грав у театрі Лесь Курбаса.

245. Галіат-Валаєв Р. У крижаній пустелі / Рустем Галіат-Валаєв ; публ. підгот. М. Лабінський, М. Шудря // Україна. — 1988. — № 7. — С. 20–21.

Див. аотацію до № 244.

246. Галіат-Валаєв Р. У Соловецькому Кремлі: спогади колишнього в'язня / Рустем Галіат-Валаєв ; передм. М. Іванченка // Укр. засів : часоп. нац. інтелігенції. — 1993. — № 2. — С. 52–60.

Див. аотацію до № 244.

247. Гасай Є. Поруч з Лесем Курбасом на Соловках : [подільський краєзнавець М. Ф. Нарушевич (1902–1937)] / Єфрем Гасай // Свобода. — 2004. — 10 лют. — С. 3. — *

248. Голобородько Я. Їх стратили в один день : [Л. Курбас та М. Куліш] / Я. Голобородько // Літ. Україна. — 1997. — 6 листоп.

249. Дмитриев Ю. Место коммунистического террора / Юрий Дмитриев, Вениамин Иоффе // Север. курьер [Петрозаводск]. — 1997. — 9 июля.

Про виявлення в урочищі Сандармох місця масового розстрілу і захоронення жертв політичних репресій 1937–38 рр. Серед них — Лесь Курбас.

250. Ермолович Н. Большой террор: интеллектуальную элиту страны расстреляли под Медвежьегорском / Надежда Ермолович // Север. курьер [Петрозаводск]. — 1997. — 6 июня.

Про виявлення представниками Санкт-Петербурзького центру «Меморіал» списків 1111 розстріляних в'язнів Соловецької тюрми особливого призначення. Серед них — під № 178 Курбас Олександр Степанович.

251. Иванова А. Солтеатр / Анастасия Иванова // Театр. жизнь. — 2008. — № 3. — С. 27–31.

Про вистави Л. Курбаса в Соловецькому театрі («Учень диявола», «Аристократи», «Інтервенція» та ін.).

252. Касьянов Г. В. Сталінізм і українська інтелігенція (20–30-ті роки) / Г. В. Касьянов, В. М. Даниленко. — К. : Наук. думка, 1991. — 95 с.

Зокрема про Л. Курбаса (с. 71–72).

253. Киселева Л. Временно исполняющий обязанности лошади / Лариса Киселева // Вавилон : все о кино. — 1992. — № 3. — С. 8–9.

Документальні фільми «Пастка» та «Тягар мовчання» з циклу «Моя адреса — Соловки» розповідають про Л. Курбаса та М. Куліша (автор сценарію — Н. Кузякіна, режисер — Л. Анічкін).

254. Крушельницька Л. Рубали ліс... : спогади галичанки / Лариса Крушельницька // Дзвін. — 1990. — № 5. — С. 118–131.

Серед спогадів автора про трагічну загибель на Соловках сім'ї Крушельницьких у 1937 р. згадується Л. Курбас. Публікується фото будинку, залу якого Л. Курбас використовував для вистав у Соловецькому театрі.

255. Кузякіна Н. За соловецьким пределом / Наталія Кузякіна // Театр. життя. — 1993. — № 10. — С. 30–31.

Про діяльність Л. Курбаса в Соловецькому театрі.

256. Кузякіна Н. Б. Театр на Соловках, 1923–1937 / Наталія Кузякіна. — СПб. : Дмитрій Буланін, 2009. — 175. с. : ил.

На основі спогадів, статей табірних газет і журналів, документів з архівів КДБ розкривається історія створення і діяльності театру в Соловецькому таборі особливого призначення в 1923–1937 рр., театру ББК. Зокрема про діяльність Л. Курбаса в театрах — с. 138–139, 150–158.

257. Кузякіна Н. За соловецькою межею : листи М. Зерова, М. Куліша, Г. Епіка, В. Підмогильного (тридцять років) / Наталія Кузякіна // Київ. — 1988. — № 7. — С. 111–134.

Про перебування Л. Курбаса в Медвеж'єгорську, театр ББК, про те, як режисер знову створює Соловецький театр — свій останній театр (с. 130–134).

258. Лабінський М. Протоколи допиту Л. Курбаса по справі СВУ / М. Лабінський // Укр. театр. — 1991. — № 3. — С. 4. — *

259. Лабінський М. Справа № 3168 / Микола Лабінський, Микола Шудря // Укр. театр. — 1991. — № 3. — С. 2–8.

Друкується зі скороченням. Див. також № 292.

260. Марченко С. Ще раз про «Пастку» — фільм про Леся Курбаса / Сергій Марченко // Кіно-Театр. — 2007. — № 6. — С. 23.

У стрічці — одній з серії «Моя адреса — Соловки», дія зосереджується на останніх роках життя Л. Курбаса після арешту у грудні 1933 р.

261. Никанорова О. Таємниця урочища Сандармох : [місце поховання Леся Курбаса, Миколи Куліша, Миколи Зерова та ін.] / Олена Никанорова // Уряд. кур'єр. — 1997. — 18 листоп. — С. 9.

262. Новиков М. «Сон на Вянь-Губе» / М. Новиков // Совет. культура. — 1989. — 25 марта. — С. 5.

Про постановку Л. Курбасом оперети під час перебування в табірному пункті на «Вянь-Губі».

263. Олещук І. У Сандармоху розстріляли Курбаса... / Ігор Олещук // Свобода. — 1998. — 12 груд.

264. Остання адреса. В 3 т. Т. 1 : до 60-річчя соловецької трагедії / Служба Безпеки України, Ін-т укр. археографії та джерелознавства НАН України ім. М. Грушевського ; редкол.: Драч І. [та ін.]. — К. : Сфера, 1997. — С. 9, 29, 41, 176, 305.

У збірці унікальних архівних матеріалів розповідається про долю в'язнів Соловецького табору. Наводиться розстрільний протокол № 83 засідання особливої трійки УНКВД Ленінградської області від 9 жовтня 1937 р., де під № 178 значиться Л. Курбас, а також «покаянна заява», яку під тиском слідчих він дав у Харкові 10 березня 1934 р.

265. Остання адреса. В 3 т. Т. 2 : до 60-річчя соловецької трагедії / Служба Безпеки України, Центр іст. політології Ін-ту політ. і етнонац. дослідж. НАН України ; упоряд.: П. Кулаковський, Ю. Шаповал ; редкол.: Драч І. [та ін.]. — К. : Сфера, 1998. — 286 с.

Друкуються матеріали зі справи № П-3843 Л. Курбаса, клопотання В. Чистякової до Генерального прокурора СРСР з проханням розглянути матеріали стосовно справи Л. Курбаса, повідомити про його місцеперебування і про можливість реабілітації (с. 77–78), матеріали оперативної розробки соловецьких в'язнів стосовно Л. Курбаса (с. 153, 183–191, 197, 208–209, 228–229, 239, 244–245), повідомлення про перебування на Соловках кіноекспедиції 26 вересня 1934 р., учасники якої намагалися зустрітись з Л. Курбасом, але зустріч не відбулася (с. 193), оглядова довідка по архівно-слідчій справі Л. Курбаса від 19 грудня 1955 р.

266. Пасюта А. Лесь Курбас умирал дважды: в первой похоронке сообщается, что режиссер погиб от кровоизлияния в мозг, во второй — от пули / Александр Пасюта // Комсом. правда в Украине. — 2007. — 1 марта. — С. 7.

267. Підгайний С. Лесь Курбас : [уривок з кн. «Українська інтелігенція на Соловках. Спогади 1933–1941 років»] / Семен Підгайний // Остання адреса : до 60-річчя соловецької трагедії : в 3 т. / Служба Безпеки України, Центр іст. політології Ін-ту політ. і етнонац. дослідж. НАН України ; упоряд.: П. Кулаковський, Ю. Шаповал ; редкол.: Драч І. [та ін.]. — К. : Сфера, 1999. — Т. 3. — С. 372.

268. Підгайний С. На Соловецьких островах... : [уривок з кн. «Недостріляні», яка вийшла в 1949 р.] / Семен Підгайний // Наш театр : [у 2 т.] : кн. діячів укр. театр. мистец., 1915–1991 / Наук. т-во ім. Шевченка ; редкол.: О. Лисяк [та ін.]. — Нью-Йорк ; Париж ; Сідней ; Торонто : Об'єднання мистців укр. сцени, 1992. — Т. 2. — С. 93.

269. Підгайний С. Українська інтелігенція на Соловках. Спогади 1933–1941 рр. / Семен Підгайний. — Т. : Джура, 1999. — 123 с.

Книга вперше побачила світ у канадському видавництві «Прометей» у 1947 р. і була невідома читачам в Україні. Про Леся Курбаса згадується в другій частині «Соловецькі портрети» (с. 88–90).

270. Розанов М. М. Соловецький концлагерь в монастыре. 1922–1939. В 2 кн., 8 ч. : обзор воспоминаний соловчан соловчанами / М. М. Розанов. — США : Изд. автора, 1979. — 176 с. — *

271. Скалій Р. Лесь Курбас. Дорога на Соловки / Раїса Скалій // Театр. — 1992. — № 4. — С. 61–72.

Автор статті розшукала в архівах КДБ Ленінграда, Харкова, Петрозаводська матеріали по справі Л. Курбаса і представила майже повну картину його останніх років. Публікуються фото 1933 р., зроблене у Внутрішній тюрмі на Лубянці, фото з обліково-статистичної картки Управління Біломорсько-Балтійських виправно-трудоих таборів 1934 р.

272. Скалій Р. Апокаліпсис / Раїса Скалій // Культура і життя. — 1992. — 29 серп. — С. 6.

Автором виявлено факти про розстріли на Соловках у 1937 р., зокрема про страту Л. Курбаса.

273. Скалій Р. Вони свідомо йшли на смерть за Україну : [про розстріл драматурга М. Куліша, режисера Л. Курбаса, історика-економіста М. Яворського у Сандармосі : з історії] / Раїса Скалій // Столиця. — 2004. — 13–19 серп. — С. 26. — *

274. Скалій Р. «Історія нас виправдає...» / Раїса Скалій // Самостійна Україна. — 1991. — № 14. — С. 8–9 ; № 15. — С. 6–7.

Про перебування Л. Курбаса і М. Куліша на Соловках.

275. Скалій Р. Лесь Курбас. Хресний шлях: Соловки, Сандармох : до 115-ліття з дня народж. і 65-ліття з дня смерті / Раїса Скалій // Культура і життя. — 2002. — 20 листоп. — С. 2.

276. Скалій Р. Перевізник Харон, або Остання крапля цикути / Раїса Скалій // Що залишимо у спадок? : про наболіле : нариси, ст., інтерв'ю / упоряд.: В. К. Князюк, В. П. Сидоренко. — К., 1990. — С. 151–170.

Про соловецьке заслання Л. Курбаса. Наводяться спогади Р. Галіат-Валаєва, який відбував покарання на Соловках разом з Л. Курбасом і грав у його театрі. Друкується афіша вистави Л. Курбаса «Аристократи».

277. Справа № 103010 : [док. із загального слідчого фонду Архіву МВС Карело-Фінської РСР та витяги про реабілітацію Леся Курбаса] / підгот.: М. Лабінський, М. Шудря // Укр. театр. — 1993. — № 1. — С. 26–29.

278. Справа № 103010 у звинуваченні О. С. Курбаса // Історія української культури : зб. матеріалів і док. / за ред. С. М. Клапчука, В. Ф. Остафійчука. — К., 2000. — С. 353–354.

Публікуються довідка № 178 та витяг з протоколу № 31 засідання Особливої Трійки УНВС Ленінградської області, на якому було ухвалено вирок Л. Курбасу.

279. Субота В. Пригоршню б землі із Соловків : Леся Курбаса й досі не реабілітовано! / Володимир Субота // Культура і життя. — 1993. — 23 січ.

280. Танюк Л. «Березіль» під снігами / Лесь Танюк // Монологи: театр, культура, політика / Лесь Танюк. — Х. : Фоліо, 1994. — С. 31–37.

Про театр «Березіль», трагічну долю Л. Курбаса, його останні роки життя, працю в театрі Біломоро-Балтійського каналу, в Соловецькому театрі як свідчення вірності березільським ідеям.

281. Танюк Л. Етичні колізії на звуженій сцені (з уроків Розстріляного Відродження) / Лесь Танюк // Людина і політика. — 2001. — № 5. — С. 3–14 ; Те ж саме // Слово. Театр. Життя : вибране : в 3 т. / Лесь Танюк. — К. : Альтерпрес, 2003. — Т. 2 : Театр. — С. 354–365.

Про трагічну загибель Л. Курбаса і М. Куліша та необхідність повернення їх сучасності.

282. Танюк Л. Курбас жил с пулей в сердце : ровно 70 лет назад на Соловках был расстрелян выдающийся украинский театральный режиссер Лесь Курбас : интервью / Лесь Танюк ; беседовал О. Унгуриян // Факты и комментарии. — 2007. — 3 нояб. — С. 13.
283. Танюк Л. Курбас и «кремлевский театр на Соловках» / Лесь Танюк // Зеркало недели. — 2012. — 25 февр. — С. 11.
284. Томашпільська Л. «Олтар скорботи»: театральні діячі України — жертви сталінського терору : [есе] / Людмила Томашпільська // Вітчизна. — 1996. — № 5/6. — С. 65–98.

Одне з есе присвячене Лесю Курбасу (с. 82–84).

285. Убієнним синам України. Сандармох / Карельська респ. громад. орг. «Т-во укр. культури «Калина» ; [уклад. Скрипникова Л. Г.]. — Вид. 2-ге, доповн. — Петрозаводськ, 2006. — 152 с.

Діяльність Карельського та Санкт-Петербурзького «Меморіалів» по вишануванню пам'яті полеглих в урочищі Сандармох.

286. Хриенко Н. Ночь среди могил в Сандармохе / Николай Хриенко // День. — 2011. — 14–15 окт. — С. 20.

В урочищі Сандармох у 1937 р. було розстріляно 1111 політ'язнів, з них — 165 українців. Публікується фото козацького хреста як вишанування пам'яті загиблим українцям.

287. Черкалін В. Справа № 757/56474 : нові дані про трагічну долю Леся Курбаса / В. Черкалін, М. Прозер // Слобід. край. — 1992. — 10 верес. — С. 3.

288. Чирков Ю. И. А было все так... : моим товарищам посвящается / Ю. И. Чирков. — М. : Политиздат, 1991. — 380 с.

Спогади відносяться до 30–40-х років ХХ ст., коли долею автора стали Соловки, Ухта, Сибір. Наводяться його враження від вистав Л. Курбаса «Аристократи», «Інтервенція» та ін. у Соловецькому театрі (с. 97–101).

289. Шаповал Ю. Соловецька трагедія: непомічена річниця : виповнюється 65 років з часу розстрілів соловецьких в'язнів, серед яких чимало відомих українців / Юрій Шаповал // Дзеркало тижня. — 2002. — 27 квіт. — 10 трав. — С. 1, 20.

290. Шевченко С. В. Архіпелаг особливого призначення / Сергій Шевченко. — К. : Фенікс, 2006. — 367 с. : 32 арк. ілюстр.

Про місце масових розстрілів — урочище Сандармох в Карелії, долі українських політв'язнів-соловчан. Серед них — Л. Курбас. У збірнику опубліковано інтерв'ю з М. Малишком, співавтором Козацького хреста «Убієнним синам України», установленого в урочищі Сандармох. Книга ілюстрована документами зі спецхранів органів держбезпеки України та Росії.

291. Шевченко С. Лесь Курбас: «Силу нації не можуть вбити ніякі декрети» : [про соловецьких політв'язнів режисера Л. Курбаса і драматурга М. Ірчана в документах з фондів Державного архіву СБУ] / Сергій Шевченко ; фото Р. Коцаби, С. Шевченка // День. — 2005. — 29 жовт. — С. 7.

292. Шудря М. Трагедійна доля митця : справа № 3168 / М. Шудря, М. Лабінський // Україна. — 1991. — № 11. — С. 15–17 ; № 12. — С. 38–41 ; № 13. — С. 14–16.

Публікуються матеріали зі справи Л. Курбаса — ордер на арешт від 26 грудня 1933 р., анкета в'язня, протокол допиту від 17 січня 1934 р., постанова про висунення обвинувачення, акт про виконання вироку від 3 листопада 1937 р., довідка про реабілітацію від 19 лютого 1957 р. та інші документи, фотографії Л. Курбаса. Публікація матеріалів зроблена авторами статті.

Див. також № 189, 190.

2. РОЛЬ ЛЕСЯ КУРБАСА В РОЗВИТКУ ТЕАТРАЛЬНОЇ СПРАВИ УКРАЇНИ

293. Алієва Л. О. Сторінки історії соціології театру України: 20-ті роки ХХ ст. / Людмила Олександрівна Алієва // Вісн. Держ. акад. кер. кадрів культури і мистец. — 2008. — № 4. — С. 83–89.

Внесок Л. Курбаса в розвиток театральної соціології.

294. Антонович Д. Триста років українського театру, 1619–1919 / Д. Антонович ; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. — Перевид. за текстом 1925 р. (вид. Укр. громад. вид. фонду, Прага). — Л., 2001. — 272 с.

Про історичні заслуги Л. Курбаса у справі розвитку українського театру, участь у театрі М. Садовського, організацію Молодого театру (с. 102, 169, 203–204, 208–210, 212–213, 219).

295. Бондарєва Н. М. Лесь Курбас та театральний диспут 1929 року / Н. М. Бондарєва // Актуальні проблеми музичного і театального мистецтва: мистецтвознавство, педагогіка та виконавство : матеріали міжвуз. наук.-метод. конф. проф.-викл. складу, 25–26 груд. 2000 р. / М-во культури і мистец. України, Харк. держ. ін-т мистец. ім. І. П. Котляревського. — 2-ге вид. — Х., 2000. — С. 25–29.

Про театральну стратегію «Березоля» як національного політичного театру.

296. Ботунова Г. Харківський театр «Веселий пролетар» (1927–1931 рр.): уроки історії / Галина Ботунова // Наук. вісн. Київ. нац. ун-ту театру, кіно і телебачення ім. І. К. Карпенка-Карого : зб. наук. пр. — К., 2010. — Вип. 6. — С. 65–90.

Автор реконструює творчий шлях театру «Веселий Пролетар» у контексті суспільно-політичного і мистецького процесів та доводить, що цей колектив був реалізацією планів Л. Курбаса щодо організації першого державного театру сатири.

297. Ваврик О. «Просвіта» на Лівобережжі. Роки становлення / Оксана Ваврик // Мистецтвознавство України : зб. наук. пр. / Акад. мистец. України, Ін-т пробл. сучас. мистец. — К., 2008. — Вип. 9. — С. 282–288.

Автор наголошує на значенні деяких теоретичних праць, що підготували ґрунт для діяльності «Просвіти». Зокрема стаття Л. Курбаса «Думки і проекти» (с. 286).

298. Веселовська Г. Метод як стиль, а стиль як метод: формальні пошуки в теорії та практиці соцреалістичної доби (1930–1950) / Ганна Веселовська // Український театр ХХ століття : [колектив. моногр.] / [редкол.: Корнієнко Н. та ін.] ; Держ. центр театр. мистец. ім. Леся Курбаса. — К., 2003. — С. 276–320.

Про розбіжності між апологетами формального та соціологічного напрямів у мистецтвознавстві та дискусію між Л. Курбасом та Я. Мамонтовим щодо єдиного уніфікованого стилю в українській театральній практиці.

299. Галонська О. І. Творчі пошуки театру малих форм «Веселий пролетар» / О. І. Галонська // Культура України : зб. наук. пр. / М-во культури і туризму України, Харк. держ. акад. культури. — Х., 2008. — Вип. 22. — С. 152–164.

Розглянуто роль Л. Курбаса і театру «Березіль» у створенні та діяльності театру «Веселий пролетар».

300. Гринишина М. «Великий перелом» в українському театрі рубежу 1920-х–30-х рр. / Марина Гринишина // Аркадія. — 2006. — № 1. — С. 11–14.

Про сесію художньо-політичної ради НКО та її наслідки для репертуару театру «Березіль» сезону 1929/30 рр.

301. Гринишина М. Естетико-художній дискурс українського театру 1920-х — першої половини 1930-х років / Марина Гринишина // Нариси з історії театрального мистецтва України ХХ століття / Акад. мистец. України, Ін-т пробл. сучас. мистец. ; [редкол.: В. Сидоренко та ін.]. — К., 2006. — С. 351–478.

Аналізується мистецький процес в Україні зазначеного періоду, відзначається участь Л. Курбаса в театральному диспуті 1927 р. (с. 385–388), розбіжність поглядів футуристів (М. Семенко,

Г. Шкурупій та ін.) з поглядами Л. Курбаса, зокрема у трактуванні терміна «деструкція» (с. 404–407). Про вистави «Народний Малахій», «Мина Мазайло», реакцію на них на диспутах та засіданнях художньо-політичної ради НКО як відображення естетико-художніх пошуків українського театру (с. 415–468).

302. Гринишина М. Концептуальний злам української театральної висхідної 1920-х у матеріалах диспуту 1929 року / Марина Гринишина // Аркадія. — 2005. — № 4. — С. 37–43.

Про участь Л. Курбаса в диспуті.

303. Гринишина М. «Трагікомедія навиворіт» або «легковажний жанр»: трагікомедія в театральному дискурсі другої половини 1920-х рр. / Марина Гринишина // Просценіум. — 2005. — № 3. — С. 17–22.

Про полеміку між Я. Мамонтовим та Л. Курбасом на тлі репертуарної кризи національного театру.

304. Клековкін О. Театральність і театр / Олександр Клековкін // Мистецькі обрії'99 : альманах : наук.-теорет. пр. та публіц. / Акад. мистец. України ; [редкол.: А. В. Чебикін та ін.]. — К., 2000. — [Вип.] 2. — С. 167–184.

Про інтерпретацію теоретиками театру і майстрами сцени, зокрема Л. Курбасом поняття «театральність» (с. 169–173).

305. Ковтуненко В. Театр у соціокультурному просторі / Валерій Ковтуненко // Мистецькі обрії'99 : альманах : наук.-теорет. пр. та публіц. / Акад. мистец. України ; [редкол.: А. В. Чебикін та ін.]. — К., 2000. — [Вип.] 2. — С. 192–200.

Про комплексне вивчення взаємодії театру і глядача Л. Курбасом у театрі «Березіль» (с. 194–195).

306. Конькова І. П. Л. Курбас та його погляди на театр / І. П. Конькова // Культура України: історія і сучасність : тези доп. респ. наук.-теорет. конф., 26–28 жовт. 1992 р. / М-во культури України, Харк. держ. ін-т культури. — Х., 1992. — С. 258–259.

307. Красильникова О. Менталітет українського театру / Ольга Красильникова // Третій міжнародний конгрес українців, Харків, 26–29 серпня 1996 р. : Філософія, історія культури, освіта : доп. та повідомл. / Міжнар. асоц. українців [та ін.]. — Х., 1996. — С. 342–347.

Зокрема про роль Л. Курбаса та його послідовників галицького та наддніпрянського напрямів у формуванні менталітету українського театру (с. 344–345).

308. Кучменко Е. М. Розвиток українського театрального руху у 20–30-х роках ХХ ст. (на прикладі творчості Л. Курбаса) / Е. М. Кучменко. — К. : Знання, 1999. — 28 с.

Розкривається роль творчості Л. Курбаса в розвитку українського театру як складової процесу загальноцивілізаційного художнього розвитку людства.

309. Леоненко Р. Комітет Українського Національного Театру — провідник державної театральної політики. Київ, 1917–1918 / Руслан Леоненко // Мистецтвознавство України : зб. наук. пр. / Акад. мистец. України. — К., 2001. — Вип. 2. — С. 149–163.

Про Л. Курбаса як члена комітету.

310. Лесь Курбас і театральний диспут 1929 року // Лесь Курбас у театральній діяльності, в оцінках сучасників, — документи / упоряд. О. Зінкевич ; заг. ред., передм. і прим. В. Ревуцького. — Балтимор ; Торонто : Укр. Вид-во «Смолоскип» ім. В. Симоненка, 1989. — С. 559–678.

311. Лягущенко А. Зацікавлений погляд у минуле / Андрій Лягущенко // Укр. театр. — 1989. — № 4. — С. 26–28.

Про необхідність і можливість використання досвіду Л. Курбаса в організації театральної справи сьогодення.

312. Лягущенко А. Лесь Курбас — видатний організатор театральної справи / Андрій Лягущенко // Наук. вісн. Київ. нац. ун-ту театру, кіно і телебачення ім. І. К. Карпенка-Карого : зб. наук. пр. — К., 2008. — Вип. 2/3. — С. 270–274.

Про соціально-психологічні аспекти взаємодії театральних проектів Л. Курбаса з глядачем.

313. Лягущенко А. Лесь Курбас: мистецтво художника у дзеркалі двох епох / Андрій Лягущенко // Укр. театр. — 1996. — № 2. — С. 2–3.

Про вивчення Л. Курбасом соціальної структури та особливостей глядацької аудиторії 20-х рр. ХХ ст., спроби виховати масового глядача для сприйняття мистецтва театру «Березіль».

314. Лягущенко А. Театр і соціальне середовище. Україна, 30-ті роки ХХ століття / А. Лягущенко // Театральний менеджмент : зб. навч.-метод. та наук. пр. / М-во культури і мистец. України, Київ. держ. ін-т театр. мистец. ім. І. К. Карпенка-Карого, Каф. орг. та упр. театр. справою. — К., 1996. — С. 344–352.

Аналізується соціальне середовище 30-х рр. ХХ ст. у контексті взаємин з театрами Л. Курбаса та М. Куліша.

315. Поспелов О. О. Національний театр: шляхи до відродження : (Всеукраїнський театральний диспут 1927 р.) / О. О. Поспелов // Українське мистецтвознавство : міжвід. зб. наук. пр. / Акад. наук України, Ін-т мистецтвознав., фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського. — К., 1993. — С. 103–117.

Про перехід естетичних питань розвитку мистецтва в політичну площину, участь у диспуті Л. Курбаса, виступи Г. Юри та Я. Мамонтова.

316. Процик Л. Л. Український театр 20-х років ХХ століття в структурі ідейно-політичних процесів / Л. Л. Процик // Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Рівнен. держ. гуманіт. ун-т. — Рівне, 2008. — Вип. 14. — С. 15–22.

Розкрито значення експериментів Л. Курбаса в умовах трансформації суспільства 1920-х рр.

317. Репін В. О. Театр як життя : матеріали до історії театру в Білій Церкві / Володимир Репін ; [упоряд. Іванців В. О.]. — Біла Церква : Вид. О. В. Пшонківський, 2009. — 190 с. : ілюстр.

Автор переконаний, що сучасний білоцерківський Київський обласний музично-драматичний театр ім. П. Саксаганського має підстави вести свій родовід від «Білоцерківської театральної майстерні «Березіль».

318. Рибалко О. Нездійснений план Леся Курбаса / Олександр Рибалко // Укр. театр. — 1990. — № 5. — С. 21.

Про задум Л. Курбаса щодо заснування спеціалізованого мистецького видання. Уперше публікується текст заяви Л. Курбаса наркомун освіти УРСР М. О. Скрипникові 1928 р.

319. Семашко О. М. Соціологія театру / О. М. Семашко // Соціологія культури : навч. посіб. / [О. М. Семашко та ін.] ; за ред. О. М. Семашка, В. М. Пічі. — К. ; Л., 2002. — Розд. 3, підрозд. 3.4. — С. 313–323.

Про використання Л. Курбасом засобів соціології для визначення художньої перспективності напрямів розвитку театру, послідовне використання Л. Курбасом соціологічних методик у театрі «Березіль».

320. Семенова М. В. Філософія театру Леся Курбаса в контексті історичних процесів України 20-х років ХХ століття / М. В. Семенова, С. Б. Ананенко // Література та культура Полісся / Ніжин. держ. ун-т ім. М. Гоголя. — Ніжин, 2005. — Вип. 30 : Культура Полісся та України в історичному, філологічно-мистецькому контексті. — С. 188–193.

321. Сидоренко В. Мистецьке одкровення Харкова / Віктор Сидоренко // Сучасне мистецтво : наук. зб. / Акад. мистец. України, Ін-т пробл. сучас. мистец. — К., 2006. — Вип. 3. — С. 162–165.

Роль Л. Курбаса та його театру в розквіті театрального мистецтва Харкова — столиці України.

322. Соколовська К. М. Творчі пошуки та експерименти Л. Курбаса на шляху розбудови театральної справи (організаційно-творчий аспект) / К. М. Соколовська // Питання культурології : зб. наук. пр. — К., 2004. — Вип. 20. — С. 166–176. — *

323. Українська культура в європейському контексті / Ю. П. Богуцький, В. П. Андрущенко, Ж. О. Безвершук, Л. М. Новохатько ; за ред. Ю. П. Богуцького. — К. : Знання, 2007. — 679 с.

У розділі «Культура новітньої доби» аналізується український театр цього періоду та роль Л. Курбаса, який вивів його на широку світову арену (с. 334–336).

324. Черничко І. До історії українського театрального менеджменту / І. Черничко // Театральний менеджмент : зб. навч.-метод. та наук. пр. / М-во культури і мистец. України, Київ. держ. ін-т театр. мистец. ім. І. К. Карпенка-Карого, Каф. орг. та упр. театр. справою. — К., 1996. — С. 317–326.

Підкреслено роль Л. Курбаса у процесі організаційного становлення та управління театральною справою з моменту його роботи в театрах товариства «Сокіл», Українського студентського союзу.

325. Щур Н. Театральна публіцистика Якоба Мамонтова : до проблеми полеміки з Лесем Курбасом / Наталія Щур // Сучасний погляд на літературу : наук. зб. / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М. Драгоманова, Каф. укр. л-ри. — К., 2001. — Вип. 5. — С. 80–88.

Про дискусію між українським драматургом Я. Мамонтовим і Л. Курбасом 1928 р., яка порушила ряд важливих проблем української драматургії і театрального життя 20-х рр.

326. Makaryk I. R. The Perfect Production : Les Kurbas's Analysis of the Early Soviet Audience / Makaryk Irena R. // Gramma : Journal of Theory and Criticism. — 2007. — Vol. 15. — P. 89–109. — *

3. ЛЕСЬ КУРБАС І ТЕАТРАЛЬНІ СИСТЕМИ ПОЧАТКУ ХХ СТ.

327. Бажан М. Лесь Курбас и Всеволод Мейерхольд / Микола Бажан // Театр. жизнь. — 1993. — № 10. — С. 14.
328. Барчан В. Експресіоністична естетика й мистецька свідомість в Україні 10–20-х років ХХ ст. / Валентина Барчан // Київ. старовина. — 2010. — № 6. — С. 61–69.

Лесь Курбас та досвід австрійського експресіонізму, зокрема ідеї В. Воррінгера, В. Кандінського, К. Едшміда, Т. Доблера.

329. Богатиренко О. Шляхи «епізації» драми в естетичних системах Леся Курбаса та Бертольда Брехта / Ольга Богатиренко // Іноземні мови в навч. закл. — 2005. — № 4. — С. 106–116.

330. Борщаговський О. «Дуже хотілося грати...» / Олександр Борщаговський // Укр. театр. — 1995. — № 1. — С. 2–8.

Колишній завідувач літературної частини театру ім. І. Франка висловлює свою точку зору на протистояння Л. Курбаса і Г. Юри.

331. Бригада А. Знакомство Леся Курбаса с философскими взглядами Рудольфа Штайнера и их воздействие на мировоззрение режиссера / А. Бригада // Музичне і театральне мистецтво України в дослідженнях молодих мистецтвознавців : матеріали VII Всеукр. наук.-творчої конф. студ. та аспірантів, 14–15 берез. 2007 р. / М-во культури і туризму України, Харк. держ. ун-т мистец. ім. І. П. Котляревського. — Х., 2007. — С. 68–70.

332. Вежбовська Л. Р. Лесь Курбас: перетворення світу силою мистецтва / Л. Р. Вежбовська // Культура і сучасність : альманах. — 2003. — № 1. — С. 83–90.

Прослідковуються антропософські впливи в мистецтві й світогляді Л. Курбаса, через їх розкриття визначаються пріоритети творчих орієнтацій режисера та їх місце в мистецтві сучасності, розкривається зацікавленість Л. Курбаса поглядами Р. Штайнера.

333. Вежбовська Л. Світоглядна основа мистецтва евричмії та її значення в театрі Леся Курбаса / Вежбовська Л. // Вісн. Київ. нац. ун-ту культури і мистец. Сер. Мистецтвознавство. — К., 2002. — Вип. 6. — С. 36–42.

Про евричмію та захоплення Л. Курбаса ідеями Р. Штайнера.

334. Веселовська Г. Абстрактна формула і живий предмет : шляхи режисера Ігоря Терентьєва в Україні / Ганна Веселовська // Мистецтвознавство України : зб. наук. пр. / Акад. мистец. України, Ін-т пробл. сучас. мистец. — К., 2006. — Вип. 6/7. — С. 202–225.

Зокрема про взаємовідносини Л. Курбаса з І. Терентьєвим (с. 210, 213, 216).

335. Веселовська Г. Конструктивістський театр Бориса Глаголіна (вистава «Моб» на сцені театру ім. І. Франка) / Ганна Веселовська // Мистецтвознавчі записки : [зб. наук. пр.] / М-во культури і мистец. України, Держ. акад. кер. кадрів культури і мистец. — К., 2002. — Вип. 1. — С. 41–56.

Про різні підходи до конструктивізму у Б. Глаголіна та Л. Курбаса (с. 53).

336. Веселовська Г. Перетворення як формула життя та мистецтво виживання як дійство (Леся Курбас і Марко Терещенко) : [про творчі й особисті стосунки] / Ганна Веселовська // Курбасівські читання : наук. вісн. / Нац. центр театр. мистец. ім. Леся Курбаса ; ред.-упоряд.: В. Собіянський, Т. Бойко. — К., 2007. — № 2 : До 120-річчя від дня народження Леся Курбаса: історія, теорія, критика. — С. 94–107.

337. Веселовська Г. Український театральний авангард : [монографія] / Ганна Веселовська ; Нац. акад. мистец. України, Ін-т пробл. сучас. мистец. — К. : Фенікс, 2010. — 366 с.

Досліджуються експерименти українського театру 1920-х рр. та вплив на естетику Л. Курбаса напрацювань Е. Жака-Дальєкроза і Ф. Дельсарта (с. 33, 36–39), експресіонізм (вистава «Газ»), конструктивізм (с. 132–133, 155–157), циркізацію (с. 161–181). Розглянуто роль Л. Курбаса та його соратників у створенні театру «Веселий Пролетар» (с. 181–187), розкрито характер взаємин з М. Терещенком (с. 48–50, 134–135, 138, 226–227), М. Семенком (с. 224–226), І. Терентьєвим (с. 232–235, 238, 241), дається огляд вистав «Диктатура» та «Маклена Граса» (с. 254–261, 285–291).

338. Владимірова Н. В. Західноєвропейський театр у динаміці культуротворчого процесу межі ХІХ–ХХ століть : [монографія] / Н. В. Владимірова. — К. : Щек, 2008. — 295 с.

Про ставлення Л. Курбаса до західноєвропейського театального процесу, зокрема до творчості Е. Г. Крега, А. Анпіа, Г. Фукса (с. 252–260).

339. Владимірова Н. «Мій Курбас» — шлях від зворотного / Наталія Владимірова // Курбасівські читання : наук. вісн. / Нац. центр театр. мистец. ім. Леся Курбаса ; ред.-упоряд.: В. Собіянський, Т. Бойко. — К., 2007. — № 2 : До 120-річчя від дня народження Леся Курбаса: історія, теорія, критика. — С. 57–71.

Про переосмислення Л. Курбасом напрацювань західноєвропейської театральної культури кінця XIX — початку XX ст. — творчої спадщини М. Рейнгардта, Е. Крега, А. Антіа, Г. Фукса.

340. Владимірова Н. Реформи західноєвропейського театру кінця XIX — початку XX століть у теоретичній спадщині Леся Курбаса / Наталія Владимірова // Аркадія. — 2007. — № 1. — С. 8–12.

Прослідковується шлях Л. Курбаса від активного переосмислення напрацювань західноєвропейської театральної культури до народження власної естетико-художньої моделі театру.

341. Гейзер М. Соломон Михоэлс / М. Гейзер. — М. : Прометей, 1990. — 200 с.

Про бажання С. Міхоелса поставити «Короля Ліра» разом з Л. Курбасом в ГОСЕТі (с. 127).

342. Голота В. «Мистецтво дійства» в авангардних пошуках театру імені Гната Михайличенка / Володимир Голота // Записки наукового товариства імені Шевченка. — Л., 1999. — Т. 237 : Праці Театрознавчої комісії / ред.: І. Волицька, О. Купчинський, Р. Пилипчук. — С. 179–194.

Про створення Театру ім. Гната Михайличенка. Розкриваються творчі відносини Л. Курбаса і М. Терещенка та їх погляди на театральне мистецтво.

343. Гольдблат М. Два майстри: Курбас і Міхоелс : уривок із спогадів про творчу дружбу С. Міхоелса і Л. Курбаса / М. Гольдблат ; публ. М. Лабінського // Культура і життя. — 1990. — 18 берез.

Уривок з монографії М. Гольдבלата «Два майстри» (К., 1969).

344. Гуляєва І. В. Досвід світового театру як підвалина театральних інновацій українського режисера [Леся Курбаса] / І. В. Гуляєва

// Великий майстер «Березоля» : до 120-річчя від дня народж. Леся Курбаса : матеріали наук.-практ. конф., 5 берез. 2007 р. / М-во культури і туризму України, Харк. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка. — Х., 2007. — С. 69–72.

345. Дубова Л. Л. Українські митці і театральнo-музична культура Австрії ХХ ст. / Л. Л. Дубова // Культура України : зб. наук. пр. / М-во культури і мистец. України, Харк. держ. акад. культури. — Х., 2000. — Вип. 7 : Мистецтвознавство. — С. 69–73.

Розглядаються зв'язки Л. Курбаса з театральнo-музичною культурою Відня, зокрема творчістю актора Й. Кайнца.

346. Ермакова Н. П. Лесь Курбас и «новые театральные течения» / Н. П. Ермакова // Русский авангард 1910-х — 1920-х годов и театр / Гос. ин-т искусствознания М-ва культуры РФ ; ред. Г. Ф. Коваленко. — СПб. : Дмитрий Буланин, 2000. — С. 318–331. — *

347. Єрмакова Н. Пангерманізм Леся Курбаса / Наталія Єрмакова // Наук. вісн. Київ. нац. ун-ту театру, кіно і телебачення ім. І. К. Карпенка-Карого : зб. наук. пр. — К. ; Черкаси, 2009. — Вип. 4/5. — С. 57–67 ; Те ж саме // Україна — Німеччина : кінематографічні зв'язки / уклад.: Г.-Й. Шлегель, С. Тримбач. — К. : Глобус–Прес, 2009. — С. 165–177.

Стаття є спробою інтерпретації впливу німецької художньої культури на мистецьку особистість Л. Курбаса.

348. Єрмакова Н. Рефлексії російського театру у мистецькому досвіді Леся Курбаса / Наталія Єрмакова // Сучасне мистецтво : наук. зб. / Акад. мистец. України, Ін-т пробл. сучас. мистец. — К., 2009. — Вип. 6. — С. 394–397.

Про ставлення Л. Курбаса до російської сценічної культури, зокрема до творчості Вс. Мейерхольда, С. Третьякова, С. Ейзенштейна.

349. Заполянский Г. Каждый жест — монолог / Гавриил Заполянский ; коммент. М. Котляровой // Культура. — 2006. — 21–27 сент. — *

Про творчі зв'язки Л. Курбаса з С. Міхоелсом а також дискусію, яка виникла на Міхоельських читаннях навколо постановки «Короля Ліра» Л. Курбасом у ГОСЕТі.

350. Захаревич М. В. Лесь Курбас та Гнат Юра. Фронт мистецтва і фронт влади / М. В. Захаревич // Лесь Курбас — Людина театру : матеріали міжнар. наук. конф., 26–27 берез. 2007 р. / М-во культури і туризму України, Харк. держ. акад. культури, Акад. мистец. України [та ін.] ; [редкол.: Шейко В. М., Кушнарченко Н. М., Зборовець І. В., Гордєєв С. І.]. — Х., 2007. — С. 56–62 ; Те ж саме // Наук. вісн. Київ. нац. ун-ту театру, кіно і телебачення ім. І. К. Карпенка-Карого : зб. наук. пр. — К. ; Черкаси, 2007. — Вип. 1. — С. 35–40.
351. Капітайкін Е. Лесь Курбас і Соломон Міхоелс / Едуард Капітайкін // Сучасність (Мюнхен). — 1981. — Ч. 3/4. — С. 79–87.
352. Карасінська М. Естетика? Теорія? Політика? Спільні місця : про театральну творчість Леона Шіллера та Леся Курбаса : доповідь, виголошена на міжнар. наук. конф. «Польсько-українські стосунки в історії, літературі, культурі, 1890–1990 рр.» в Ін-ті польської філології, Познань, 5–8 груд. 1999 р. / Марта Карасінська ; пер. з пол. А. Хранюк // Кіно-Театр. — 2000. — № 4. — С. 9–12 : ілюстр.
353. Клочек Г. Опозиція чи традиція? : про деякі закономірності переходу реалізму в модернізм (на прикладі опозиції: театр корифеїв — театр Л. Курбаса) / Григорій Клочек // Укр. мова й л-ра в серед. шк., гімназіях, ліцеях та колегіумах. — 2004. — № 3. — С. 127–132. — *
354. Клочек Г. Про деякі закономірності переходу реалізму в модернізм (до опозиції: театр корифеїв — театр Леся Курбаса) / Григорій Клочек // Наук. зап. / Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка, Ін-т засобів навчання Акад. пед. наук України. — Кіровоград, 2002. — Вип. 47. — С. 18–24. — *
355. Козак Б. Театральна етика Леся Курбаса і Юліуша Остерви (типологічний аспект) / Б. Козак // Діалог культур. Україна у світовому контексті : мистецтво і освіта : зб. наук. пр. — Л., 1998. — Вип. 3. — С. 394–406 ; Те ж саме // Мистецтвознавство України : зб. наук. пр. / Акад. мистец. України. — К., 2001. — Вип. 2. — С. 215–223 ; Те ж саме // Театральні відлуння : ст., передмови, штрихи до портретів, матеріали, рецензії, інтерв'ю / Богдан Козак. — Л. : Ліга-Прес, 2010. — С. 36–51.

Про естетичне підґрунтя творчості режисерів.

356. Коломиец Р. Краткий путеводитель / Ростислав Коломиец // Театр. — 2002. — № 3. — С. 52–59.

Про витоки театру ім. І. Франка, творчість Г. Юри, А. Бучми, протистояння березильців та франківців.

357. Коломієць Р. Гнат Юра і Лесь Курбас. Інспірація протистояння / Ростислав Коломієць // Наук. вісн. Київ. нац. ун-ту театру, кіно і телебачення ім. І. К. Карпенка-Карого : зб. наук. пр. — К. ; Черкаси, 2009. — Вип. 4/5. — С. 360–374.

358. Корнієнко Н. Курбас — Арто. Зустріч — незустріч : (до проблеми образу і знаку) / Неллі Корнієнко ; пер. з рос. В. Ілюк // Просценіум. — 2003. — № 1. — С. 22–24.

Розглядається внутрішньокультурний діалог Л. Курбаса та А. Арто про можливість знаку та образу в театрі.

359. Корнієнко Н. «Наукові детективи» польсько-українського проекту / Неллі Корнієнко // Польська. Культура. Україна : лекції про театр / Нац. центр театр. мистец. ім. Леся Курбаса, Ін-т ім. Є. Гротовського ; [упоряд. В. Собіянський ; наук. ред.: Г. Веселовська, В. Святковська]. — К. ; Вроцлав, 2010. — С. 112–118.

Про здобутки Національного центру театрального мистецтва ім. Леся Курбаса в процесі пошуку нової філософії театру і «непрочитані» сторінки в українському курбасознавстві.

360. Кравчук П. Режисерська творчість П. К. Саксаганського / Петро Кравчук // Наук. вісн. Київ. нац. ун-ту театру, кіно і телебачення ім. І. К. Карпенка-Карого : зб. наук. пр. — К., 2010. — Вип. 7. — С. 247–257.

Про спільне і відмінне в поглядах на взаємовідносини режисера і актора у П. Саксаганського та Л. Курбаса.

361. Краплич Р. Р. Політичний театр Л. Курбаса та Вс. Мейерхольда / Р. Р. Краплич // Культура України: історія і сучасність : тези доп. міжнар. наук.-теорет. конф., 25–26 жовт. 1994 р. / М-во культури України, Харк. держ. ін-т культури, — Х., 1994. — С. 139–141.

Про спільне і відмінне в поглядах двох митців на політичний театр.

362. Лабінський М. Він був енциклопедистом : [Микола Бажан] / Микола Лабінський // Укр. театр. — 2005. — № 4. — С. 4–8.

Про дослідження М. Бажаном теми «Леся Курбас і Всеволод Мейерхольд».

363. Миленька Г. Д. Ідеї «Філософії мистецтва» Ф. Шеллінга в системі художніх поглядів Леся Курбаса / Г. Д. Миленька // Наук. зап. / Нац. ун-т «Києво-Могилян. акад.». — К., 2000. — Т. 18 : Спеціальний випуск, ч. 1. — С. 92–95.

Зокрема розглядаються філософсько-естетичні погляди Л. Курбаса на мистецтво.

364. Миленька Г. Д. Театр Леся Курбаса в контексті антропософського вчення Рудольфа Штейнера / Г. Д. Миленька // Наук. зап. / Нац. ун-т «Києво-Могилян. акад.». — К., 1999. — Т. 9 : Спеціальний випуск, ч. 1. — С. 216–218.

365. Мушкудіані О. Н. Українсько-грузинські літературно-культурні зв'язки 20–30-х років ХХ століття : [монографія] / О. Н. Мушкудіані ; АН Укр. РСР, Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка. — К. : Наук. думка, 1991. — 259 с.

Зокрема розкриваються творчі зв'язки грузинських режисерів К. Марджанішвілі і С. Ахметелі з Л. Курбасом. Згадуються гастролі театрів Грузії в Харкові та гастрольна поїздка «Березоля» в 1931 р. до Грузії (с. 191–257).

366. Островерх О. Сценографія в театрі корифеїв та художньо-пластичні системи українського авангарду: інтерпретації національного образу [Електронний ресурс] : доп. на наук. конф. «Театр корифеїв — предтеча українського авангарду?», Кіровоград, 23–30 верес. 2000 р. / Ольга Островерх // Зелена лампа : учеб. культурол. журн. — 2002. — № 1. — Режим доступу: <http://igreenlamp.narod.ru/ostkorif.htm>. — Дата звернення: 27.02.2012. — Назва з екрана.

Про інтерпретацію національного образу театром корифеїв та театральним авангардом, представником якого був Л. Курбас (на прикладі «Різдвяного вертепу» та «Гайдамаків»).

367. Павленко Н. Тернини і зірки творчості : Курбас і Таїров у пошуках terra incognita у театральному мистецтві / Наталія Павленко // Березіль. — 1994. — № 8. — С. 153–163.

Автор зіставляє творчу спадщину Л. Курбаса і О. Таїрова на основі аналізу «Записок режисера» О. Таїрова та записів «З режисерського щоденника» Л. Курбаса.

368. Паламаренко О. А. Естетична мова Леся Курбаса та Гната Юри — митців сценічного мистецтва України першої половини ХХ століття / Олексій Анатолійович Паламаренко // Вісн. Держ. акад. кер. кадрів культури і мистец. — 2011. — № 4. — С. 149–152.

Досліджуються дві системи режисерської діяльності, представлені творчістю Л. Курбаса і Г. Юри. Розглядаються сторінки життєдіяльності реалістичного та умовного театрів сценічного мистецтва України першої половини ХХ століття.

369. Партола Я. Гнат Хоткевич і Лесь Курбас: традиція та новаторство, аматорство та професіоналізм / Я. Партола // Культура та інформаційне суспільство ХХІ століття : матеріали наук. конф. молодих учених, 16–18 квіт. 2003 р. / Харк. держ. акад. культури. — Х., 2003. — С. 114.

370. Пилипчук Р. Театральні реформатори Станіслава Висоцька і Лесь Курбас: типологія студійної роботи в Києві / Р. Пилипчук // Polacy w Kijowie. — Kijow, 2002. — С. 196–205. — *

371. Плющ Л. Містерія української антропософії / Леонід Плющ // Слово і час. — 1994. — № 9/10. — С. 33–40.

Про зацікавлення Л. Курбаса ідеями Р. Штайнера, про вивчення і використання ним принципів і методів театру дель-арте та лялькового театру.

372. Погребняк В. З газетних архівів / Віктор Погребняк // Укр. театр. — 1989. — № 5. — С. 31–32.

Про українсько-грузинські театральні зв'язки, гастролі грузинського театру К. Марджанішвілі в Харкові та «Березоля» в Грузії, творчі взаємини Л. Курбаса і К. Марджанішвілі.

373. Rogozinskyi V. Великі режисери: Курбас, Рейнгардт, Гарсія Лорка, Крег, Гротовський : західноєвропейський театр і великі режисери / В. Rogozinskyi // Всесвіт. л-ра та культура в навч. закл. України. — 2005. — № 7. — С. 27–37. — *

374. Семенюк М. Гнат Хоткевич як теоретик і практик аматорського театру / Маргарита Семенюк // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. Мистецтвознавство. — Л., 2005. — Вип. 5. — С. 180–220.

Про творче спілкування Г. Хоткевича з Л. Курбасом та його погляди на режисерську діяльність Л. Курбаса (с. 181–182).

375. Чилікова Т. Погляди Г. Крега та Л. Курбаса на ідеального актора: «розумний Арлекін» та «актор-надмаріонетка» / Чилікова Т. // Музичне і театральне мистецтво України в дослідженнях молодих мистецтвознавців : матеріали VI Всеукр. наук.-творч. конф. студ. та аспірантів, 15–17 берез. 2006 р. / М-во культури і туризму України, Харк. держ. ун-т мистец. ім. І. П. Котляревського. — Х., 2006. — С. 127–128.

Див. також № 191.

4. ЛЕСЬ КУРБАС — АКТОР

376. Арсенич П. Дорога на вершину творчості починалася з Гуцульського театру / П. Арсенич // Галичина. — 1997. — 25 лют. — *
377. Барабан Л. П'єси Василя Пачовського і Антона Крушельницького : (в контексті розвитку модерної української драми і театру поч. ХХ ст.) / Леонід Барабан // Укр. театр. — 2004. — № 6. — С. 17–20.

Про участь Л. Курбаса у виставі за п'єсою В. Пачовського «Сонце Руїни». Наводяться ескізи костюмів Л. Курбаса періоду роботи його над постановкою 1914 р. та ескіз оформлення вистави 1920 р.

378. Василько В. Щоденники / Василь Василько // Укр. театр. — 2000. — № 3/4. — С. 26–32.

Про враження автора від гри Л. Курбаса у виставах «Безталанна», «Ревізор», «Брехня». Записи 1916 р.

379. Веселовська Г. Останній прем'єр Театру Миколи Садовського / Ганна Веселовська // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. Мистецтвознавство. — Л., 2007. — Вип. 7. — С. 12–20.

Стаття присвячена акторським виступам Л. Курбаса в Києві на сцені Театру М. Садовського. Виявлено кількість ролей,

зіграних Л. Курбасом, уточнено дати їхніх прем'єр, досліджено особливості виконавської манери Л. Курбаса в цей період.

380. Волицька І. Становлення творчої особистості Леся Курбаса / Ірина Волицька // Аркадія. — 2003. — № 2. — С. 15–19.

Про акторську роботу Л. Курбаса в театрі «Руська бесіда».

381. Волицька І. В. Сценічні пошуки Леся Курбаса в Галичині на початку ХХ століття / І. В. Волицька // Великий майстер «Березоля» : до 120-річчя від дня народж. Леся Курбаса : матеріали наук.-практ. конф., 5 берез. 2007 р. / М-во культури і туризму України, Харк. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка. — Х., 2007. — С. 18–26.

Про розвиток акторської майстерності Л. Курбаса в театрі «Руська бесіда».

382. Волицька І. Український театр у Галичині першої третини ХХ століття / Ірина Волицька // Український театр ХХ століття : [колектив. моногр.] / [редкол.: Корнієнко Н. та ін.] ; Держ. центр театр. мистец. ім. Леся Курбаса. — К., 2003. — С. 168–198.

Про ролі Л. Курбаса у виставах «Сонце руїни», «Чорна Пантера і Білий Медвідь» у театрі «Руська бесіда».

383. Гірняк Й. До сторіччя з дня народження Катерини Рубчакової / Йосип Гірняк // Сучасність (Мюнхен). — 1983. — Ч. 7/8. — С. 63–75.

Про творчу співпрацю актриси з Л. Курбасом.

384. Гірняк Й. Київ — «Ревізор» — Лесь Курбас : уривки з кн. «Спомини» / Йосип Гірняк // Укр. театр. — 1990. — № 1. — С. 14–17.

Л. Курбас у ролі Хлестакова.

385. Гринишина М. Інноваційні процеси в театральному мистецтві України ХХ століття. Київський ландшафт драматургії А. Чехова / Марина Гринишина // Сучасне мистецтво : наук. зб. / Акад. мистец. України, Ін-т пробл. сучас. мистец. — К., 2004. — Вип. 1. — С. 124–153.

Аналізуються постановки чеховських п'єс у театрах Києва упродовж ХХ ст. Серед таких постановок п'єса «Дядя Ваня» в театрі «Руська бесіда», водевілі А. Чехова «Ведмідь» та

«Одруження» у трупі «Тернопільські театральні вечори» за участю Л. Курбаса. Розповідається, чому далі не знайшлось місця для драматургії А. Чехова в театрі Л. Курбаса (с. 129–130).

386. Козак Б. До акторської творчості Леся Курбаса в театрі товариства «Руська бесіда» (1914 р.) / Богдан Козак // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. Мистецтвознавство : [зб. наук. пр.]. — Л., 2002. — Вип. 2. — С. 300–303.

Про оцінку в німецькій пресі вистави «Сонце Руїни» та гри Л. Курбаса в ролі полководця П. Дорошенка під час гастролей театру «Руська бесіда» 1914 р. в столиці Буковини Чернівцях.

387. Козак Б. До історії постановок драми «Сонце Руїни» Василя Пачовського / Богдан Козак // Мистецтвознавство України : зб. наук. пр. / Акад. мистец. України. — К., 2000. — Вип. 1. — С. 211–220 ; Те ж саме // Театральні відлуння : ст., передмови, штрихи до портретів, матеріали, рецензії, інтерв'ю / Богдан Козак. — Л., 2010. — С. 17–35.

Л. Курбас у ролі гетьмана П. Дорошенка.

388. Корнієнко Н. Лесь Курбас — Хлестаков: унікальний досвід світової Гоголіади : до 120-річчя з дня народж. видатного митця Л. Курбаса / Неллі Корнієнко // Культура і життя. — 2007. — 28 лют. — С. 4.

Уперше для широкого загалу запропоновано унікальну інтерпретацію Курбасом-актором однієї з класичних ролей світового репертуару.

389. Медведик П. Катерина Рубчакова / Петро Медведик. — К. : Мистецтво, 1989. — 104 с. : ілюстр. — (Майстри сцени та екрана).

Про ролі Л. Курбаса у складі трупи товариства «Руська бесіда» в партнерстві з К. Рубчаковою (с. 43–45, 55–56, 59, 61–62, 65, 88, 97–98).

390. Шлемко О. Реконструкція творчої діяльності Леся Курбаса / Ольга Шлемко // Аркадія. — 2003. — № 1. — С. 53–55.

Про період творчого життя Л. Курбаса, пов'язаний з Гуцульським театром.

Див. також № 44, 57, 64, 294, 393, 460, 467, 468, 568, 754, 994.

5. ЛЕСЬ КУРБАС — ТЕАТРАЛЬНИЙ РЕЖИСЕР І ПЕДАГОГ

391. Алєйнікова І. Експресіонізм у творчості Леся Курбаса / Ірина Алєйнікова // Мистецтвознавство України : зб. наук. пр. / Акад. мистец. України. — К., 2003. — Вип. 3. — С. 170–179.

Про еволюцію експресіонізму як художнього методу на прикладі застосування його в театрі «Березіль».

392. Біла А. Український літературний авангард : пошуки, стильові напрямки : [монографія] / Анна Біла. — [Вид. друге, доп. і переробл.]. — К. : Смолоскип, 2006. — 463 с.

Про експресіонізм як світогляд і методологію Л. Курбаса (с. 275–295). Зокрема дослідниця проводить паралелі з творчістю О. Довженка.

393. Бобошко Ю. М. Режисер Лесь Курбас / Ю. М. Бобошко. — К. : Мистецтво, 1987. — 198 с.

394. Бобошко Ю. М. Українська режисура 20-х років. Творчі напрямки та естетична полеміка / Ю. М. Бобошко // Режисура українського театру: традиції і сучасність : [зб. наук. пр.] / Акад. наук УРСР, Ін-т мистецтвознав., фольклору та етнографії ім. М. Т. Рильського. — К., 1990. — С. 21–51.

Зокрема розкривається режисерська творчість Л. Курбаса як генератора мистецьких ідей у розвитку новаторського театру.

395. Богатирьов В. О. Ідеї Леся Курбаса та традиції виховання актора в українській театральній школі / В. О. Богатирьов // Наук. зап. Терноп. нац. пед. ун-ту ім. В. Гнатюка. Сер. Мистецтвознавство. — Т., 2010. — Вип. 1. — С. 148–152. — *

396. Бондарева Н. Грані поетики політичного театру Леся Курбаса / Бондарева Н. // Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти : зб. наук. пр. / М-во культури і мистец. України, Харк. держ. ін-т мистец. ім. І. П. Котляревського. — К., 2001. — Вип. 7. — С. 170–176.

Про шлях Л. Курбаса від революційно-політичного, публіцистичного театру («театру акцентованого впливу») до театру філософсько-політичного («театру акцентованого вияву»).

397. Бондарева Н. М. Творчо-педагогічна діяльність Леся Курбаса у світлі «театру акцентованого впливу» / Бондарева Н. М. // Музична і театральна освіта на Україні: історичні та методологічні аспекти : матеріали наук.-метод. конф., 28–29 груд. 1998 р. / М-во культури і мистец. України, Харк. держ. ін-т мистец. ім. І. П. Котляревського. — Х., 1998. — С. 61–62.
398. Бондарева Н. Політичний театр Леся Курбаса. Сезон 1926/27 року. Підсумки та перспективи / Наталія Бондарева // Мистецтвознавство України : зб. наук. пр. / Акад. мистец. України. — К., 2000. — Вип. 1. — С. 237–249.
399. Бондарева Н. М. Театр Л. Курбаса — лабораторія політичного театру в Україні / Н. М. Бондарева // Культура України: історія і сучасність : тези доп. респ. наук.-теорет. конф., 26–28 жовт. 1992 р. / М-во культури України, Харк. держ. ін-т культури. — Х., 1992. — С. 248–250.
400. Бондарева Н. М. Художня природа політичного театру Леся Курбаса (1920–1924 рр.) / Бондарева Н. М. // Актуальні проблеми музичного та театального мистецтва : мистецтвознавство, педагогіка та виконавство : тези доп. наук.-метод. конф. проф.-викл. складу, 18–19 квіт. 1995 р. / М-во культури України, Харк. держ. ін-т мистец. ім. І. П. Котляревського. — Х., 1995. — С. 46–47.
401. Василько В. Чого мене навчив Лесь Курбас / Василь Василько ; передм. Р. Корогодського // Дніпро. — 1987. — № 10. — С. 47–49.
- Документ від 1967 р. друкується вперше і є конспективною спробою викласти систему Л. Курбаса.*
402. Василько В. «Чого мене навчив Лесь Курбас» / Василь Василько ; підгот. В. Собіянський // День. — 2007. — 22 лют. — С. 7.
403. Велимчаниця О. Лесь Курбас і експресіонізм : [на прикладі вистав «Газ», «Джیمмі Хіггінс», «Макбет», «Диктатура»] / Ольга Велимчаниця // Кіно—Театр. — 2007. — № 3. — С. 12–13.
404. Величко Ю. «Образні перетворення» Леся Курбаса / Юрій Величко // Губернія. — 2004. — № 4. — С. 42–43 : ілюстр. — Укр. і англ. мовами.

Про харківський період творчості Л. Курбаса.

405. Вергеліс О. Потрясший основы театра / Олег Вергеліс // Киев. ведомости. — 2005. — 24 февр. — С. 8.

Про творчий шлях та життєву долю Л. Курбаса.

406. Верхацький М. Режисерські надбання Леся Курбаса: до 80-річчя з дня народження / Михайло Верхацький // Михайло Верхацький. Дні і праця. Листування. Спогади сучасників : до 100-річчя з дня народж. М. Верхацького / [редкол.: Ю. Б. Богдашевський та ін. ; упоряд. М. Лабінський]. — К. : Проза, 2004. — С. 102–107.

407. Верхацький М. Скарби великого майстра: із книги «Леся Курбас. Спогади сучасників» за ред. В. Василька / Михайло Верхацький. Дні і праця. Листування. Спогади сучасників : до 100-річчя з дня народж. М. Верхацького / [редкол.: Ю. Б. Богдашевський та ін. ; упоряд. М. Лабінський]. — К. : Проза, 2004. — С. 108–128.

408. Веселовська Г. І. Дванадцять вистав Леся Курбаса : навч. посіб. [для вищ. навч. закл. культури і мистец.] / Г. І. Веселовська ; Держ. центр театр. мистец. ім. Леся Курбаса. — К. : ДЦТМ ім. Леся Курбаса, 2004. — 317 с. + 1 ел. опт. диск (CD-ROM). — *

409. Веселовська Г. І. Дванадцять вистав Леся Курбаса : навч. посіб. для вищ. навч. закл. культури і мистец. / Г. І. Веселовська ; М-во культури і туризму України, Держ. метод. центр навч. закл. культури і мистец. України. — Вінниця : Нова книга, 2005. — 311 с.

Представлено вистави «Чорна Пантера і Білий Медвідь», «Едін Цар», «Різдвяний вертеп», «Гайдамаки», «Газ», «Джіммі Хіггінс», «Макбет», «Золоте черево», «Народний Малахій», «Мина Мазайло», «Диктатура», «Маклена Граса», поставлені Л. Курбасом у контексті розвитку світового театрального мистецтва. Паралельно з мистецькими надбаннями Л. Курбаса висвітлюються визначні відкриття його сучасників: режисерів, акторів, драматургів, а також вплив театру Л. Курбаса на мистецькі процеси майбутнього.

410. Веселовська Г. Європейський театральний контекст у пародійній інтерпретації Леся Курбаса : [на прикладі вистав «Золоте черево» та «Народний Малахій»] / Ганна Веселовська // Аркадія. — 2003. — № 1. — С. 12–14.

411. Веселовська Г. На терезах епохи. Конструктивізм як ідеологія життя і мистецький прийом у театральній практиці України 1920-х / Ганна Веселовська // Сучасне мистецтво : наук. зб. / Акад. мистец. України, Ін-т пробл. сучас. мистец. — К., 2009. — Вип. 6. — С. 165–178.

Про європейські форми конструктивізму та особливості його прояву в українському театрі 1920-х рр. Розглянуто творчі стосунки Л. Курбаса і В. Татліна та враження від перегляду постановки С. Ейзенштейном «Чуєш, Москва?» С. Третьякова (с. 172–175).

412. Веселовська Г. І. Новаторські театральні експерименти Леся Курбаса / Г. І. Веселовська // Художня культура України : навч. посіб. / Л. М. Масол [та ін.]. — К., 2006. — Розд. 4 : Художня культура України ХХ ст., § 3. — С. 215–218.

413. Веселовська Г. Сцена і рух. Концепти акторського існування театального авангарду / Ганна Веселовська // Мистецтвознавство України : зб. наук. пр. / Акад. мистец. України, Ін-т пробл. сучас. мистец. — К., 2009. — Вип. 10. — С. 123–130.

Про одного з реформаторів у сфері акторської технології Е. Жака-Далькроза та використання Л. Курбасом його методики (с. 124, 128).

414. Веселовська Г. І. Український експресіоністичний театр в системі модерної культури / Г. І. Веселовська // Третій міжнародний конгрес українців, Харків, 26–29 серпня 1996 р. : Філософія, історія культури, освіта : доп. та повідомл. / Міжнар. асоц. українців [та ін.]. — Х., 1996. — С. 288–294.

Про захоплення експресіонізмом кращих мистецьких сил України, зокрема Л. Курбаса в театрі «Березіль».

415. Волицька І. Курбас: погляд на тіло (на матеріалі теоретично-публіцистичних статей періоду Молодого театру) : [«Театральний лист» та ін.] / Ірина Волицька // Курбасівські читання : наук. вісн. / Держ. центр театр. мистец. ім. Леся Курбаса ; ред.-упоряд. Т. Бойко. — К., 2006. — № 1 : Театр: континуум, коди, парадокси інтерпретації. — С. 103–118.

416. Волицька І. Курбасова дефініція творчості актора і категорія «тривання» / Ірина Волицька // Курбасівські читання : наук. вісн. / Нац. центр театр. мистец. ім. Леся Курбаса ; ред.-упоряд.: В. Собіянський, Т. Бойко. — К., 2007. — № 2 : До 120-річчя від дня народження Леся Курбаса: історія, теорія, критика. — С. 82–93.

Про використання Л. Курбасом ідей французького філософа А. Бергсона.

417. Волицька І. Лесь Курбас і поняття «лінії» (постановка проблеми) / І. Волицька // Народознавчі зошити. — 2004. — № 3/4. — С. 545–551. — *

418. Гава О. Вічна таїна театру / Олександр Гава. — Х. : ФОП Здоровий Я. А., 2011. — 153 с.

Автор аналізує традиційну школу українського театру і досліджує реформи Л. Курбаса в театральному мистецтві на основі спогадів С. Єфремова та Й. Гірняка.

419. Гайдабура В. Гамлет говорить українською / Валерій Гайдабура // Укр. театр. — 1990. — № 4. — С. 27–29 ; Те ж саме // Театр між Гітлером і Сталіним. Україна, 1941–1944. Доли митців / Валерій Гайдабура. — К., 2004. — С. 117–125.

Про нездійснений задум Л. Курбаса поставити «Гамлета» В. Шекспіра з Й. Гірняком у заголовній ролі та постановку цієї вистави Й. Гірняком у пам'ять про Л. Курбаса і М. Куліша.

420. Гарбузюк М. Філософія театру Леся Курбаса: від Анрі Бергсона до Альберта Айнштайна / Майя Гарбузюк // Курбасівські читання : наук. вісн. / Нац. центр театр. мистец. ім. Леся Курбаса ; [ред.-упоряд.: В. Собіянський, Т. Бойко]. — К., 2007. — № 2 : До 120-річчя від дня народження Леся Курбаса: історія, теорія, критика. — С. 5–17.

421. Гірняк Й. З листів Йосипа Гірняка до Ірини Стешенко : [про режисерську роботу Л. Курбаса] / Йосип Гірняк // Культура і життя. — 1995. — № 14. — С. 3.

422. Гладішева А. О. Сценічна мова і стан сучасної мовної ситуації / Алла Гладішева // Наук. вісн. Київ. нац. ун-ту театру, кіно і

телебачення ім. І. К. Карпенка-Карого : зб. наук. пр. — К., 2007. — Вип. 1. — С. 60–68.

Про використання Л. Курбасом наукових досліджень в галузі театральної термінології та художньої мови.

423. Гладішева А. О. У майстерні сценічного слова / А. О. Гладішева // Театр. культура : респ. міжвід. наук. зб. / М-во культури УРСР, Київ. держ. ін-т театр. мистец. ім. І. К. Карпенка-Карого. — К., 1987. — Вип. 13. — С. 37–47.

Про творчу практику, режисерську і педагогічну роботу Л. Курбаса над словом.

424. Голдовский Б. П. Театр кукол Украины : страницы истории / Голдовский Борис Павлович, Смелянская Светлана Александровна. — Сан-Франциско, 1998. — 274 с.

Розповідається про захоплення Л. Курбаса ляльковим театром, робиться акцент на ролі його учнів (Л. Гаккебуш, Б. Балабана, З. Пігулович) у становленні лялькової справи в Україні (с. 71–74), зокрема наводиться спогад про перегляд Л. Курбасом лялькової вистави «Запорожець за Дунаєм».

425. Голдовський Б. Леся Курбас і театр ляльок / Борис Голдовський, Світлана Смілянська // Укр. театр. — 1989. — № 3. — С. 19–20.

Про використання Л. Курбасом естетичних принципів театру ляльок («Різдвяний вертеп», «Пролог»).

426. Гордєєв С. І. Деякі аспекти перетворення народних театральних традицій у режисерсько-педагогічній творчості Л. Курбаса / С. І. Гордєєв // Культура України: історія і сучасність : тези доп. респ. наук.-теорет. конф., 26–28 жовт. 1992 р. / М-во культури України, Харк. держ ін-т культури. — Х., 1992. — С. 247–248.

427. Гордєєв С. І. Режисерське мистецтво Леся Курбаса в контексті історії української театральної культури ХХ — поч. ХХІ ст. / С. І. Гордєєв // Культурологія та соціальні комунікації : інноваційні стратегії розвитку : матеріали міжнар. наук. конф., 8–9 груд. 2011 р. / М-во культури і туризму України, Харк. держ. акад. культури [та ін.]. — Х., 2011. — С. 33–35.

428. Грицан А. В. Виховання режисера: психофізичний та інтелектуальний тренінг : навч. посіб. / А. В. Грицан ; Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, Ін-т мистец. — 2-ге вид., переробл. і доповн. — Івано-Франківськ, 2009. — 188 с. — *

Розглянуто педагогічні ідеї, методи, прийоми навчання сценічного мистецтва видатних театральних діячів минулого та сучасності, зокрема Л. Курбаса.

429. Данченко С. П. Возвращение : беседа с гл. реж. Театра им. И. Франко С. Данченко / Сергей Данченко ; беседу вел П. Кузьменко // Театр. жизнь. — 1987. — № 21. — С. 8–9.

Про вплив творчості Л. Курбаса на подальший розвиток театру.

430. Дейч А. И. Человек, который был театром : (воспоминания о А. С. Курбасе) / А. И. Дейч ; публ. Е. В. Турчаниновой // Встречи с прошлым : сб. материалов Центр. гос. архива лит. и искусства СССР. — М., 1988. — Вып. 6. — С. 190–203.

431. Довбищенко Г. На сцені «Гайдамаки» : до 175-річчя з дня народж. Т. Г. Шевченка / Галина Довбищенко, Микола Лабінський. — К. : Мистецтво, 1989. — 176 с. : ілюстр.

Про сценічне втілення поеми Т. Г. Шевченка «Гайдамаки» в інсценізації Л. Курбаса та історію постановок поеми на сценах українських театрів. Наводяться прізвиська виконавців ролей у виставах, поставлених Л. Курбасом (1920–1930 рр.).

432. Ермакова Н. О некоторых особенностях зарождения украинского театрального авангарда / Н. Ермакова // Авангард 1910-х — 1920-х годов. Взаимодействие искусств / Гос. ин-т искусствознания ; отв. ред. Г. Коваленко. — М., 1998. — С. 299–304. — *

433. Ермакова Н. Театр Леся Курбаса / Н. Ермакова // Культура. — 2007/2008. — Дек.–янв. — С. 28–30. — *

434. Єрмакова Н. Актор з погляду педагогіки (із практики Мистецького об'єднання «Березіль» / Наталія Єрмакова // Укр. театр. — 2008. — № 2. — С. 21–24.

Про педагогічну практику Л. Курбаса та його погляди на стратегію стосунків режисера і актора.

435. Єрмакова Н. Дискурс німецької культури у театрі Леся Курбаса / Наталія Єрмакова // Мистецькі обрії 2009 / Акад. мистец.

України, Ін-т пробл. сучас. мистец. — К., 2009. — Вип. 2 : Актуальні проблеми мистецької практики і мистецтвознавчої науки. — С. 269–272.

Про ставлення Л. Курбаса до німецької культури та експресіонізм у творчості (на прикладі вистав «Народний Малахій», «Газ», «Войцек», «Джіммі Хіггінс», «Маклена Граса»).

436. Єрмакова Н. До історії педагогічної практики Леся Курбаса / Наталя Єрмакова : [Мистецьке об'єднання «Березіль»] // Укр. театр. — 2007. — № 4. — С. 17–19.

437. Єрмакова Н. До історії педагогічної практики Леся Курбаса у МОБі / Наталя Єрмакова // Курбасівські читання : наук. вісн. / Нац. центр театр. мистец. ім. Леся Курбаса ; ред.-упоряд.: В. Собіянський, Т. Бойко. — К., 2007. — № 2 : До 120-річчя від дня народження Леся Курбаса: історія, теорія, критика. — С. 164–175.

438. Єрмакова Н. Лесь Курбас — про партнерство режисера й актора (із лекцій видатного митця) / Наталя Єрмакова // Антракт : театр. колаж – 88. — К., 1988. — С. 8–15.

Про спільне виховання режисерів і акторів у театрі «Березіль».

439. Єрмакова Н. Лесь Курбас — театральний педагог / Н. Єрмакова // Проблеми театральної освіти в Україні : матеріали наук. конф. / Акад. мистец. України, Ін-т пробл. сучас. мистец. — К., 2003. — С. 9–11.

440. Єрмакова Н. Педагогічна діяльність Леся Курбаса в театрі «Березіль» (до історії питання) / Наталя Єрмакова // Наук. вісн. Київ. нац. ун-ту театру, кіно і телебачення ім. І. К. Карпенка-Карого : зб. наук. пр. — К., 2008. — Вип. 2/3. — С. 281–289.

Про особливості педагогічної діяльності Л. Курбаса в театрі «Березіль» (1926–1933 рр.). Зокрема виховання акторів і режисерів розглядається в контексті формування березільської школи.

441. Єрмакова Н. Початки першої української режисерської школи / Наталя Єрмакова // Укр. театр. — 2007. — № 5. — С. 19–23.

Про діяльність режисерської лабораторії (режисерського штабу) Мистецького об'єднання «Березіль» як втілення педагогічних методів Л. Курбаса.

442. Єрмакова Н. Про музичний аспект педагогіки Леся Курбаса / Наталя Єрмакова // Укр. театр. — 2008. — № 1. — С. 22–23.

Про співпрацю «Березоля» з композиторами та підготовку постановників для українського театру музичної комедії.

443. Єрмакова Н. Формування першої української режисерської школи у контексті інтегративних процесів української культури ХХ століття / Наталя Єрмакова // Нариси з історії театрального мистецтва України ХХ століття / Акад. мистец. України, Ін-т пробл. сучас. мистец. ; [редкол.: В. Сидоренко та ін.]. — К., 2006. — С. 221–300.

Про роль Л. Курбаса у формуванні української режисерської школи та особливу роль у педагогічній системі режлабу (режштабу) Л. Курбаса.

444. Заболотна В. Повернутись до себе : спроба типологізації українського акторства / Валентина Заболотна // Укр. театр. — 1993. — № 5. — С. 4–6, 15, 18.

Зокрема розкриваються погляди Л. Курбаса на особистість актора. Про поєднання Л. Курбасом традиційного злиття актора з образом і акцентованого вияву.

445. Зінов'єва Т. Український вертеп у творчості Леся Курбаса / Тетяна Зінов'єва // Аркадія. — 2003. — № 1. — С. 56–59.

446. Історія українського театру. У 3 т. Т. 2 (1900–1945) / [П. Арсенич, Л. Барабан, О. Боньковська та ін.]; редкол.: Г. Скрипник (голов. ред.) [та ін.]; НАН України, Ін-т мистецтвознав., фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського. — К., 2009. — 864 с.

Л. Курбас згадується на с. 324, 327, 328, 336, 349, 353, 357, 369, 384, 400, 407–409, 417, 421–423, 426–439, 442, 443, 446, 447, 449–452, 454, 455–458, 460–462, 467, 468, 472, 477–481, 488, 489, 493–497, 499–502, 505, 508, 511, 512, 515, 516, 530, 545, 547, 575, 584, 604, 607, 608, 612, 613, 615, 623, 632, 640, 645, 646, 648–653, 656, 663–666, 672–674, 681, 683, 685, 699, 708, 763, 759, 762, 782, 830, 834, 836, 837.

447. Клековкін О. Десять тез про сакральний театр Леся Курбаса / Олександр Клековкін // Кіно–Театр. — 2001. — № 6. — С. 36–38.

Про містерійну природу театру Л. Курбаса.

448. Клековкін О. Лесь Курбас: система і метод / О. Клековкін // Четвертий міжнародний конгрес українців, Одеса, 26–29 серпня 1999 р : доп. та повідомл. / Міжнар. асоц. українців, Одес. держ. ун-т ім. І. І. Мечникова. — Одеса, 1999. — Кн. 2 : Мистецтвознавство. — С. 556–564. — *

449. Клековкін О. Лесь Курбас: система і метод : полемічні нотатки / Олександр Клековкін // Укр. театр. — 1999. — № 4. — С. 27–30.

450. Клековкін О. Ю. Містерія у генезі театральних форм і сценічних жанрів : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. мистец. і культури / О. Ю. Клековкін ; [наук. ред. Р. Пилипчук] ; М-во культури і мистец. України, Київ. держ. ін-т театр. мистец. ім. І. К. Карпенка-Карого. — К., 2001. — 253 с.

Здійснено спробу простежити еволюцію жанру містерії від витоків до кінця ХХ століття. Виходячи із засад теорії жанрів Л. Курбаса і М. Бахтіна, автор описує містерію у структурі театральної системи (с. 10–41). Зокрема про містерійну природу Курбасового театру (с. 212–215).

451. Клековкін О. Політичний театр: межі жанру / Олександр Клековкін // Аркадія. — 2008. — № 2. — С. 2–11.

Про політичний театр на прикладі театру Л. Курбаса (с. 4).

452. Клековкін О. Сакральний театр. Генеза. Форми. Поетика (структурно-типологічне дослідження) : [монографія] / Олександр Клековкін ; М-во культури і мистец. України, Київ. держ. ін-т театр. мистец. ім. І. К. Карпенка-Карого. — К., 2002. — 270 с.

Автор посилається на трактовку Л. Курбасом фундаментальних понять театрознавства (с. 18–67), розкриває містерійну природу вистав Л. Курбаса (с. 183–185).

453. Клековкін О. Система / Олександр Клековкін // Укр. театр. — 1997. — № 1. — С. 18–21.

Про системний підхід Л. Курбаса до мистецтва на матеріалі записів лекцій, протоколів засідань режисерського штабу і станції фіксації досвіду МОБу 1924–1926 рр.

454. Клековкін О. «Theatrum politicum» Леся Курбаса / Олександр Клековкін // Аркадія. — 2003. — № 1. — С. 23–25.

Про «сакральне» і політичне в театрі Л. Курбаса.

455. Коваленко О. М. До питання про методи використання фольклору в українському драматичному театрі першої половини 20-х років / О. М. Коваленко // Українське мистецтвознавство : міжвід. зб. наук. пр. / Акад. наук. України, Ін-т мистецтвознав., фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського. — К., 1993. — Вип. 1. — С. 200–206.

Зокрема про особливості використання соціально-побутового та міфологічного фольклору в Молодому театрі і театрі «Березіль» Л. Курбаса.

456. Коваленко О. Індивідуальний стиль. Спроба каталогізації методологічних підходів / Олена Коваленко // Український театр ХХ століття : [колектив. моногр.] / [редкол.: Корнієнко Н. та ін.]; Держ. центр театр. мистец. ім. Леся Курбаса. — К., 2003. — С. 364–392.

Розкривається історія формування поглядів на індивідуальний стиль в мистецтві, пов'язана з іменем Л. Курбаса (с. 367–368).

457. Козак Б. Лесь Курбас заповів «Гайдамаки» / Богдан Козак // Театральні відлуння : ст., передмови, штрихи до портретів, матеріали, рецензії, інтерв'ю / Богдан Козак. — Л. : Ліга-Прес, 2010. — С. 52–55.

Про постановку Л. Курбасом вистави «Гайдамаки» в театрі ім. М. Заньковецької.

458. Корниенко Н. Детективная история без финала / Нелли Корниенко // Театр. жизнь. — 1993. — № 10. — С. 15.

Про внесок Л. Курбаса в реалізацію трактовки образу короля Ліра в Державному єврейському театрі.

459. Корниенко Н. Приглашение к хаосу. Театр (художественная культура) и синергетика. Попытка нелинейности : монография : пер. с укр. / Нелли Корниенко ; Нац. центр театр. искусства им. Леся Курбаса. — Киев, 2010. — 281 с.

Досліджуючи художню культуру як нелінійну, саморегульовану систему, автор зокрема розглядає театр Л. Курбаса як синергетичний феномен (на прикладі образу Народного Малахія) (с. 217–227). Розглядаючи особливості постнекласичного етапу в розвитку художньої культури, автор наголошує на пошуках Л. Курбаса, А. Арто, В. Мейєрхольда, Б. Брехта як першооснові в дослідженні сценічних категорій часу, простору, свідомості, суб'єкта, події (с. 146–147).

460. Корниенко Н. Режиссерское искусство Леся Курбаса. Реконструкция (1887–1937) : [монография] / Нелли Корниенко ; Гос. центр театр. искусства им. Леся Курбаса. — Киев, 2005. — 408 с. : ил. — Содерж.: У истоков формирования режиссуры Курбаса ; На пути создания «Березиля» (1920–1922). «Березиль» в Киеве (1922–1926). Политический театр: экстаз и сомнение ; «Березиль» в Харькове (1926–1933) ; Эпилог, он же пролог.

Книга створена на основі дисертації про творчість Л. Курбаса та відображає нові ідеї, народжені футуротекстами театру Л. Курбаса.

461. Корниенко Н. Театральная эстетика Леся Курбаса / Нелли Корниенко // Леся Курбас : Статьи и воспоминания о Л. Курбасе : Литературное наследие / сост.: М. Г. Лабинский, Л. С. Танюк. — М., 1988. — С. 251–330.

462. Корнієнко Н. До проблеми синергії в театрі Леся Курбаса: енергія як хвильовий процес / Неллі Корнієнко // Курбасівські читання : наук. вісн. / Нац. центр театр. мистец. ім. Леся Курбаса ; ред.-упоряд.: В. Собіянський, Т. Бойко. — К., 2007. — № 2 : До 120-річчя від дня народження Леся Курбаса: історія, теорія, критика. — С. 37–47 ; Те ж саме // Леся Курбас — Людина театру : матеріали міжнар. наук. конф., 26–27 берез. 2007 р. / М-во культури і туризму України, Харк. держ. акад. культури [та ін.] ; [редкол.: Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М., Зборовець І. В., Гордєєв С. І.]. — Х., 2007. — С. 42–48 ; Те ж саме // Наук. вісн. Київ. нац. ун-ту театру, кіно і телебачення ім. І. К. Карпенка-Карого : зб. наук. пр. — К., 2008. — Вип. 2/3. — С. 242–247.

Розглядаються прояви спонтанно-ейдетичного в театрі Л. Курбаса через синергетичні категорії, що засвідчують дію фундаментальних законів у художній культурі і театрі.

463. Корнієнко Н. Евристичні театральні моделі Леся Курбаса. Фрагменти / Неллі Корнієнко // Другий міжнародний конгрес українців, Львів, 22–28 серпня 1993 р. : Історіографія українознавства, етнологія, культура : доп. і повідомл. / Міжнар. асоц. українців, Акад. наук України. — Л., 1994. — С. 131–134.

464. Корнієнко Н. Запрошення до хаосу. Театр (художня культура) і синергетика. Спроба нелінійності : [монографія] / Неллі

Корнієнко ; Нац. центр театр. мистец. ім. Леся Курбаса. — К., 2008. — 246 с.

Досліджуючи художню культуру як нелінійну, саморегульовану систему, автор зокрема розглядає театр Л. Курбаса як синергетичний феномен (на прикладі образу Народного Малахія) (с. 189–198).

465. Корнієнко Н. «Король Лір»: Курбас — Міхоелс. Остання репетиція / Неллі Корнієнко // Аркадія. — 2003. — № 1. — С. 7–11.

466. Корнієнко Н. М. Лесь Курбас: етична енергія театру / Н. М. Корнієнко // Філософ. і соціол. думка. — 1989. — № 1. — С. 93–103.

467. Корнієнко Н. Лесь Курбас: репетиція майбутнього : [монографія] / Неллі Корнієнко. — К. : Факт, 1998. — 468 с. : ілюстр.

У монографії досліджуються евристичні художні моделі Л. Курбаса, ім'я якого вписано в історію світового театру поруч з іменами Вс. Мейєрхольда, Г. Крега, К. Станіславського, С. Вахтангова. Розглянуто театр Л. Курбаса як високі футуротексти культури ХХ ст., які не вичерпалися у ХХІ ст.

468. Корнієнко Н. Лесь Курбас: репетиція майбутнього : [монографія] / Неллі Корнієнко. — К. : Либідь, 2007. — 325 с. : фотоілюстр.

Див. анотацію до № 467.

469. Корнієнко Н. Лесь Курбас: репетиція майбутнього [Електронний ресурс] : аудіокнига / Неллі Корнієнко ; виконавці: Вільколек А., Довгозвяга Г. — Прочитано по вид. 1998 р. — [К.], 2011. — 1 електрон. опт. диск (DVD-ROM). — Аудіо кодек: MPEG layer 3 (MP3) Бітрейт аудіо: 96 kbps Розмір: 753 МВ Час відтворення: 17 год. 57 хв.

470. Корнієнко Н. Лесь Курбас і новий український театр: від «модернізму» до «фантастичного реалізму» / Неллі Корнієнко // Український театр ХХ століття : [колектив. моногр.] / [редкол.: Корнієнко Н. та ін.] ; Держ. центр театр. мистец. ім. Леся Курбаса. — К., 2003. — С. 101–167.

471. Kornijenko N. Leś Kurbas: próba przyszłości. Fragment = [Леся Курбас. Репетиція майбутнього. Фрагмент] / Nelli Kornienko ; [пер. з укр. М. Кацьвін] // Польська. Культура. Україна : лекції про театр / Нац. центр театр. мистец. ім. Леся Курбаса, Ін-т ім. Є. Гротовського ; [наук. ред.: Г. Веселовська, В. Святковська ; упоряд. В. Собіянський]. — К. ; Вроцлав, 2010. — С. 35–53.

472. Кохан Т. Г. Український живопис і театр: специфіка виявлення експресіоністичної виразності / Т. Г. Кохан // Вісн. Держ. акад. кер. кадрів культури і мистец. — 2002. — № 1. — С. 54–60.

Про зацікавленість Л. Курбаса експресіонізмом та спільне в поглядах Л. Курбаса і Б. Брехта.

473. Кравченко О. І. Театральне дійство як специфічне соціокультурне явище / О. І. Кравченко // Проблеми сучасності : мистецтво, культура, педагогіка : зб. наук. пр. / М-во культури і туризму України, Луган. держ. ін-т культури і мистец. — Луганськ, 2011. — Вип. 17. — С. 129–137.

Зокрема розглянуто особливості концепції синтетичного театру Л. Курбаса (с. 134–135).

474. Кравченко О. Експресіонізм і український революційний театр / Осип Кравченко // Записки наукового товариства імені Шевченка. — Л., 1999. — Т. 237 : Праці Театрознавчої комісії / ред.: І. Волицька, О. Купчинський, Р. Пилипчук. — С. 168–178.

Зокрема про експресіонізм у театрі Л. Курбаса на прикладі вистави «Газ».

475. Кравчук П. Леся Курбас — театральний педагог / Петро Кравчук // Наук. вісн. Київ. нац. ун-ту театру, кіно і телебачення ім. І. К. Карпенка-Карого : зб. наук. пр. — К., 2008. — Вип. 2/3. — С. 275–280.

Розглянуто основи театральньо-педагогічної діяльності Л. Курбаса.

476. Кравчук П. І. Педагогічні засоби О. С. Курбаса у вихованні театального колективу / П. І. Кравчук // Леся Курбас — Людина театру : матеріали міжнар. наук. конф., 26–27 берез. 2007 р. / М-во культури і туризму України, Харк. держ. акад. культури [та ін.] ; [редкол.: Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М., Зборовець І. В., Гордєєв С. І.]. — Х., 2007. — С. 85–92.

477. Красильникова О. В. Театральне обличчя європейського модернізму (український театр 1900-х — початку 1930-х років) / О. В. Красильникова // Історія українського театру ХХ сторіччя : [монографія] / О. В. Красильникова. — К., 1999. — С. 16–97.

*Зокрема розкрито роль Молодого театру та «Березоля»
Л. Курбаса в розвитку української культури і європейського модернізму.*

478. Краснокутський Г. Звертання до архетипів культури як засіб модернізації театального буття в творчості Леся Курбаса : [вистави «Едіп-цар» та «Різдвяний вертеп»] / Геннадій Краснокутський // Курбасівські читання : наук. вісн. / Нац. центр театр. мистец. ім. Леся Курбаса ; ред.-упоряд.: В. Собіянський, Т. Бойко. — К., 2007. — № 2 : До 120-річчя від дня народження Леся Курбаса: історія, теорія, критика. — С. 72–81.

479. Краснокутський Г. Про функціональну роль архетипів у театрі Леся Курбаса : [на прикладі вистав «Едіп-цар» та «Різдвяний вертеп»] / Геннадій Краснокутський // Аркадія. — 2003. — № 1. — С. 26–28.

480. Крипчук М. В. Лесь Курбас як один з фундаторів режисури масових театралізованих видовищ України (до проблеми виховання майбутніх режисерів масових свят) / М. В. Крипчук // Лесь Курбас — Людина театру : матеріали міжнар. наук. конф., 26–27 берез. 2007 р. / М-во культури і туризму України, Харк. держ. акад. культури [та ін.] ; [редкол.: Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М., Зборовець І. В., Гордєєв С. І.]. — Х., 2007. — С. 92–94.

481. Кузякіна Н. Б. Лесь Курбас / Н. Б. Кузякіна // Лесь Курбас : Статті и воспоминания о Л. Курбасе : Литературное наследие / сост.: М. Г. Лабинский, Л. С. Танюк. — М. : Искусство, 1988. — С. 5–46.

482. Куц Л. А. Театральні шукання майстра в контексті елітарної літературно-мистецької стратегії 1920–1930 років / Л. А. Куц // Великий майстер «Березоля» : до 120-річчя від дня народж. Леся Курбаса : матеріали наук.-практ. конф., 5 берез. 2007 р. / М-во культури і туризму України, Харк. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка. — Х., 2007. — С. 84–94.

483. Кучменко Е. М. Педагогічна діяльність Л. Курбаса / Е. М. Кучменко // Наука і сучасність : зб. наук. пр. / М-во освіти України, Нац. пед. ун-т ім. М. Драгоманова, Ін-т змісту і методів навчання. — К., 1998. — Ч. 2. — С. 84–89.
484. Левицька О. Реформатор театру : [Лесь Курбас] / Ольга Левицька // Слобід. край. — 2007. — 24 лют. — С. 17.
485. Левченко О. Філософський світогляд Леся Курбаса (біля витоків ідеї інтертекстуальності) / Олена Левченко // Курбасівські читання : наук. вісн. / Нац. центр театр. мистец. ім. Леся Курбаса ; ред.-упоряд.: В. Собіянський, Т. Бойко. — К., 2007. — № 2 : До 120-річчя від дня народження Леся Курбаса: історія, теорія, критика. — С. 18–36.
486. Левченко О. Г. Художня реальність як становлення : витоки ідеї інтертекстуальності в теоретичних візіях Леся Курбаса / О. Г. Левченко // Totallogy — XXI. Постнекласичні дослідження : зб. наук. пр. / Нац. акад. наук України, Центр гуманіт. освіти. — К., 2007. — Вип. 17/18. — С. 337–352.
- Розглядаються окремі аспекти філософії мистецтва Л. Курбаса, зокрема його універсалістські зацікавлення, погляди на мистецьку цілісність художнього твору. Аналізується висунутий Л. Курбасом комплекс понять темп, ритм, метр як підґрунтя художнього тривання, застосування цих понять до побудови театрального тексту.*
487. Лемещенко А. Баррикады нового театра: манифест Леся Курбаса / Анна Лемещенко // Київській телеграфъ. — 2011. — 30 июля.
488. Лесь Курбас: система і метод / передм. і публ. О. Клековкіна // Укр. театр. — 1998. — № 1. — С. 27–30 ; № 2. — С. 19–22 ; № 3. — С. 29–31 ; № 4. — С. 12–15 ; № 5. — С. 17–20.

Про режисерську лабораторію Л. Курбаса. Друкуються повні тексти протоколів станції фіксації і систематизації досвіду за примірником М. Верхацького.

489. Липківська А. Світ у дзеркалі драми : [монографія] / Анна Липківська. — К. : Кий, 2007. — 356 с.

Розглядаються різні режисерські підходи до драматургічного тексту на основі численних прикладів зі сценічної практики, зокрема приклади з режисерської практики Л. Курбаса (с. 16, 24, 76, 286–287, 291).

490. Лужницький Г. Західноєвропейський репертуар в українському театрі / Григор Лужницький // Український театр : наук. пр., ст., рецензії : у 2 т. / Григор Лужницький ; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, Каф. театрознавства та актор. майстерності, Укр. Вільний Ун-т. — Л., 2004. — Т. 1 : Наукові праці. — С. 234–244.

Зокрема про виключну роль Л. Курбаса у впровадженні нового західноєвропейського репертуару в наддніпрянський театр та про виставу «Едип-цар» (с. 244).

491. Лягущенко А. Психологія мистецтва і творчість Леся Курбаса / А. Лягущенко // Театральний менеджмент : зб. навч.-метод. та наук. пр. / М-во культури і мистец. України, Київ. держ. ін-т театр. мистец. ім. І. К. Карпенка-Карого, Каф. орг. та упр. театр. справою. — К., 1996. — С. 355–364.

Співставляється внесок Л. Курбаса та І. Франка у психологію мистецтва.

492. Мазур Н. Перший трагік українського пореволюційного театру : [режисерська майстерність Л. Курбаса] / Ніна Мазур // Культура і життя. — 2004. — 14 січ. — С. 3.

493. Макарик І. Перетворення Шекспіра : Леся Курбас, український модернізм і радянська культурна політика 1920-х років / Ірина Макарик ; авториз. пер. з англ. М. Климчука. — К. : Ніка-Центр, 2010. — 348 с. : ілюстр.

Розглянуто всі шекспірівські постановки «Березоля», зокрема кийську постановку «Макбета» 1924 р. Робиться порівняння постановки з виставою «Отелло» П. Саксаганського та «Сном літньої ночі» Г. Юри.

494. Максименко Г. Творча особистість та психофізичний апарат / Григорій Максименко // Кіно-Театр. — 2007. — № 6. — С. 8–11.

Наводяться погляди Л. Курбаса на поняття «творча особистість», тіло актора та його здатність до імпровізації.

495. Малихіна М. А. Про виховання актора в «Березолі» Леся Курбаса / М. А. Малихіна // Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури : зб. наук. пр. / Держ. акад. кер. кадрів культури і мистец., Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. — К., 2004. — Вип. 13. — С. 188–197. — *

496. Малюшицкая Н. В. Психологические аспекты театрального творчества Леся Курбаса / Н. В. Малюшицкая // Наука і освіта. — 2000. — № 4. — С. 59–61.

Витлумачено курбасівське «перетворення руху» як новий творчий напрямок у психології мистецтва.

497. Малюшицкая Н. В. Системный подход в театральном искусстве на примере творчества Леся Курбаса / Н. В. Малюшицкая // Наука і освіта. — 2002. — № 1. — С. 19–22.

Зроблено спробу використати системний підхід у дослідженні театральної творчості на прикладі практики Л. Курбаса.

498. Масоха П. «О, якби можна було в ті часи «Березолеві» стати на шлях суто експериментального театру...» / Петро Масоха ; публ. С. Тримбача // Сучасність. — 2002. — № 3. — С. 131–136.

Актор «Березоля» 1922–1928 рр. висловлює свою точку зору на режисерську творчість Л. Курбаса та його метод перетворення.

499. Медведська М. С. Культурологічний аналіз театральної системи Леся Курбаса / М. С. Медведська // Культура та інформаційне суспільство ХХІ століття : матеріали всеукр. наук.-теорет. конф. молодих учених, 21–22 квіт. 2011 р. / М-во культури України, Харк. держ. акад. культури. — Х., 2011. — С. 20–21.

Характеризується театральна система Л. Курбаса як полілогічна, як така, що співвідноситься з постмодерністськими тенденціями.

500. Мерзлікін М. Хай не зупиниться річка / Микола Мерзлікін // Укр. театр. — 1997. — № 1. — С. 22–24 ; Те ж саме // Михайло Верхацький. Дні і праця. Листування. Спогади сучасників : до 100-річчя з дня народж. М. Верхацького / [редкол.: Ю. Б. Богдасьевський та ін. ; упоряд. М. Лабінський]. — К., 2004. — С. 191–196.

Про визначення Л. Курбасом суті перетворення у викладі М. Верхацького.

501. Метр театрального авангардизму : [режисерська майстерність Леся Курбаса] // Голос України. — 1997. — 25 лют. — С. 14. — *
502. Наконечна О. В. Детермінанти створення і втілення сценічного образу в театральному мистецтві : монографія / О. В. Наконечна ; Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. — Одеса : Астропринт, 2006. — 247 с.

Проблема наукового аналізу створення і втілення сценічного образу вирішується з позицій театральної ейдології. Розкриваються погляди Л. Курбаса на такі жанри, як комедія, трагедія, трагікомедія, на ідею і темпоритм (с. 127–128, 132, 135–137, 144, 154–155).

503. Ніколаєв В. Лицар театру : [Л. Курбас] / В. Ніколаєв // Прапор. — 1970. — № 5. — С. 107–108.
504. Овчиннікова А. П. Сценічна мова: традиції і перспективи / А. П. Овчиннікова // Культура України : зб. наук. пр. / М-во культури і мистец. України, Харк. держ. акад. культури. — Х., 2001. — Вип. 8 : Мистецтвознавство. — С. 64–70.

Внесок Л. Курбаса у практику сценічної мови (с. 67–68).

505. Овчиннікова А. П. Театр вияву та театр впливу / А. П. Овчиннікова // Великий майстер «Березоля» : до 120-річчя від дня народж. Леся Курбаса : матеріали наук.-практ. конф., 5 берез. 2007 р. / М-во культури і туризму України, Харк. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка. — Х., 2007. — С. 5–9 ; Те ж саме // Цінності культури та цивілізація : вибр. пр. / А. Овчиннікова. — Одеса : Юрид. л-ра, 2010. — С. 179–184.

Про «театр впливу» Л. Курбаса.

506. Овчиннікова А. Театр як культиватор мови / А. Овчиннікова // Цінності культури та цивілізація : вибр. пр. / А. Овчиннікова. — Одеса : Юрид. л-ра, 2010. — С. 100–104.

Про погляди Л. Курбаса на роль актора як майстра художнього слова.

507. Овчиннікова А. Театр як культиватор мови / Альбіна Овчиннікова // Аркадія. — 2003. — № 1. — С. 36–38.

*Про сценічну мову в режисерській та педагогічній практиці
Л. Курбаса.*

508. Овчієва Л. П. Засади театральної-педагогічної діяльності Леся Курбаса / Л. П. Овчієва // Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку : наук. зап. : зб. наук. пр. / Рівн. держ. гуманіт. ун-т. — Рівне, 2007. — Вип. 12. — С. 48–54.

509. Овчієва Л. Про якого актора мріяв Лесь Курбас? / Леся Овчієва // Наук. вісн. Київ. нац. ун-ту театру, кіно і телебачення ім. І. К. Карпенка-Карого : зб. наук. пр. — К., 2008. — Вип. 2/3. — С. 303–306.

Розкривається суть березільської акторської школи.

510. Опришко Н. О. Еротика і театр: досвід Леся Курбаса в епоху постмодерну / Н. О. Опришко // Великий майстер «Березоля» : до 120-річчя від дня народж. Леся Курбаса : матеріали наук.-практ. конф., 5 берез. 2007 р. / М-во культури і туризму України, Харк. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка. — Х., 2007. — С. 64–69.

511. Островерх О. «Гайдамаки» Леся Курбаса та Маніфест Театру Жорстокості: контекст — експресіонізм / Ольга Островерх // Художня культура: актуальні проблеми : наук. вісн. / Акад. мистец. України, Ін-т пробл. сучас. мистец., Держ. центр театр. мистец. ім. Леся Курбаса. — К., 2005. — Вип. 2. — С. 167–176.

Про виставу «Гайдамаки» як один з найвиразніших прикладів експресіоністичного театру в українській сценічній практиці. Аналізується просторова концепція вистави («уманська» версія) в порівнянні з Театром Жорстокості Антонена Арто.

512. Павлусенко Я. І. Авангардний театр початку ХХ ст. і театр Леся Курбаса / Я. І. Павлусенко // Великий майстер «Березоля» : до 120-річчя від дня народж. Леся Курбаса : матеріали наук.-практ. конф., 5 берез. 2007 р. / М-во культури і туризму України, Харк. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка. — Х., 2007. — С. 78–84.

513. Пацунов В. Театральна вертикаль : крок до образу / В. Пацунов. — К. : Київ. нац. ун-т культури і мистец., 2003. — 147 с. — *

Висвітлюється феномен театральної метафористики на досвіді майстрів режисури ХХ ст. Г. Крега, В. Мейерхольда, Л. Курбаса, Є. Гротовського на прикладі вистав, що стали знаковими.

514. Пелешенко Н. І. Барокова різдвяна драма в українській літературі 1900–1920-х років / Пелешенко Н. І. // Магістеріум : магістер. прогр. / Нац. ун-т «Києво-Могилян. акад.». — К., 2002. — Вип. 8 : Літературознавчі студії. — С. 77–85.

Простежується процес засвоєння українською літературою 1900–1920-х років естетики та поетики бароко, експресіоністський театр Л. Курбаса як кульмінаційна точка взаємодії епохи бароко з культурою першої половини ХХ ст. Зокрема йдеться про виставу «Різдвяний вертеп».

515. Пелешенко Н. Театр Леся Курбаса як модель українського експресіонізму / Наталія Пелешенко // Наук. зап. / Нац. ун-т «Києво-Могилян. акад.» — К., 1998. — Т. 4 : Філологія. — С. 106–110.

Про особливості експресіоністської поетики театру Л. Курбаса, зокрема використання елементів барокової драми, вертєпу, комедії dell'arte.

516. Питання філософії мистецтва у творчості Леся Курбаса // Філософія мистецтва : конспект лекцій для студ. гуманіт. і творчих вузів / уклад. В. В. Хімчак. — К., 1997. — С. 49–53. — *

517. Прилуцька А. С. Філософсько-естетичне обґрунтування концепції театального дійства Л. Курбаса / А. С. Прилуцька // Наук. вісн. [Сер.] Філософія / М-во освіти України, Харк. держ. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. — Х., 1998. — Вип. 1. — С. 83–88.

518. Прокопенко Т. М. Педагогічна спадщина Л. Курбаса в пошуках нових шляхів виховання режисерів / Т. М. Прокопенко // Відродження і розвиток культури України : проблеми історії, теорії і практики : тези доп. Всеукр. наук. конф., 14–15 квіт. 1993 р. — К., 1993. — С. 130–131.

519. Прокопенко Т. М. Погляди Леся Курбаса на сценічне слово / Т. М. Прокопенко // Культура та інформаційне суспільство

XXI століття : матеріали наук. конф. молодих учених, 24–25 квіт. 2007 р. / Харк. держ. акад. культури. — Х., 2007. — С. 208–209.

520. Прокопенко Т. М. Проблеми сценічної мови в творчій спадщині Л. Курбаса / Прокопенко Т. М. // Шляхи розвитку мистецтва та культури Слобожанщини: проблеми історії, теорії і практики : тези доп. Всеукр. наук.-метод. конф., 22–24 листоп. 1993 р. / М-во культури України, Харк. держ. ін-т мистецтв ім. І. П. Котляревського. — Х., 1993. — С. 53–54.
521. Прокопенко Т. М. Проблеми сценічної мови в творчості Л. Курбаса (1922–1933 рр.) / Т. М. Прокопенко // Культура України : зб. наук. пр. / М-во культури і мистец. України, Харк. держ. акад. культури. — Х., 1999. — Вип. 5 : Мистецтвознавство. — С. 16–21.
522. Птушкін В. М. Вивчення та використання в навчальному процесі творчих принципів Л. Курбаса та М. Крушельницького при створенні музичних вистав / Птушкін В. М. // Музична і театральна освіта на Україні: історичний та методологічний аспекти : матеріали наук.-метод. конф. проф.-викл. складу 28–29 груд. 1998 р. / М-во культури і мистец. України, Харк. держ. ін-т мистец. ім. І. П. Котляревського. — Х., 1998. — С. 25–26.
523. Романовский В. В силовом поле Леся Курбаса : [к 110-летию со дня рождения] / Вячеслав Романовский // Веч. Харьков. — 1997. — 25 февр.
524. Савчак Г. Я. Постаць Леся Курбаса в історії театального мистецтва доби «Розстріляного Відродження» / Г. Я. Савчак // Гілея : наук. вісн. : зб. наук. пр. / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. — 2009. — Вип. 29. — С. 45–50.
- Аналізується творча діяльність Л. Курбаса в контексті створення театру образних перетворень, на відміну від класичного театру корифеїв.*
525. Свято Р. Шекспір між Лесем Курбасом, Панасом Саксаганським і Гнатом Юрою / Роксоляна Свято // Кіно-Театр. — 2011. — № 2. — С. 62–63. — Рец. на кн.: Перетворення Шекспіра: Лесь Курбас, український модернізм і радянська культурна політика 1920-х років / Ірина Макарик ; авториз. пер. з англ. М. Климчука. — К. : Ніка-Центр, 2010. — 348 с.

526. Седунова Е. Концепция случайностей / Елена Седунова // Театр. жизнь. — 1993. — № 10. — С. 10–12.

Про незавершену виставу Л. Курбаса «Войцек» за Г. Бюхнером.

527. Седунова Е. С поклоном к Лесю Курбасу / Елена Седунова // Харьк. известия. — 2010. — 27 февр. — С. 21.

Про погляди Л. Курбаса на театр майбутнього.

528. Седунова Е. Театр Курбаса — репетиция будущего / Елена Седунова // Объективно. — 2007. — 22 февр. — С. 5.

529. Селіванова В. Семіотика театральності у теоретичних роботах Леся Курбаса (спроба постановки проблеми) / Вікторія Селіванова // Аркадія. — 2003. — № 1. — С. 41–43.

530. Селіванова В. Семіотика театральності у теоретичних роботах Леся Курбаса / Вікторія Селіванова // Курбасівські читання : наук. вісн. / Нац. центр театр. мистец. ім. Леся Курбаса ; ред.-упоряд.: В. Собіянський, Т. Бойко. — К., 2007. — № 2 : До 120-річчя від дня народження Леся Курбаса: історія, теорія, критика. — С. 48–56.

531. Сіра А. М. Авангардний театр початку ХХ століття й театр Леся Курбаса / А. М. Сіра // Великий майстер «Березоля» : до 120-річчя від дня народж. Леся Курбаса : матеріали наук.-практ. конф., 5 берез. 2007 р. / М-во культури і туризму України, Харк. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка. — Х., 2007. — С. 73–78.

532. Смирнов Ю. Еволюція режисерських поглядів Леся Курбаса / Ю. Смирнов // Мистецтво та шляхи його осмислення в дослідженнях молодих науковців України : матеріали VIII Всеукр. наук.-творчої конф. студ. та аспірантів / М-во культури і туризму України, Харк. держ. ун-т мистец. ім. І. П. Котляревського. — Х., 2008. — С. 33–35.

533. Ставицкий А. «Войцек» Бюхнера и «Воццек» Берга / Алексей Ставицкий // Театр. жизнь. — 2008. — № 3. — С. 89–90.

Автор згадує незавершену виставу Л. Курбаса «Войцек».

534. Станішевський Ю. О. Українське режисерське мистецтво : деякі аспекти розвитку / Ю. О. Станішевський // Режисура українського театру: традиції і сучасність : [зб. наук. пр.] / Акад. наук УРСР, Ін-т мистецтвознав., фольклору та етнографії ім. М. Т. Рильського. — К. : Наук. думка, 1990. — С. 3–20.

Розглядається вплив Л. Курбаса на професійне становлення українських режисерів та розвиток українського театру 60–80-х років ХХ ст.

535. Станішевський Ю. Шляхи і проблеми розвитку національного режисерського мистецтва в контексті історії українського драматичного театру / Юрій Станішевський // Сучасне мистецтво : наук. зб. / Акад. мистец. України, Ін-т пробл. сучас. мистец. — К., 2004. — Вип. 1. — С. 154–170.

Про нову еру в режисурі, що почалась з приходом Л. Курбаса (с. 161–165).

536. Станішевський Ю. Шукання під наглядом : кілька штрихів до історії української режисури / Юрій Станішевський // Укр. театр. — 1991. — № 3. — С. 14–16.

Про причини звільнення Л. Курбаса з «Березоля», взаємовідносини Л. Курбаса і Г. Юри та продовження традицій Л. Курбаса його учнями.

537. Струтинський Б. Акторська школа Курбаса. Технологія, тренінг / Богдан Струтинський // Аркадія. — 2003. — № 1. — С. 44–48.

538. Танюк Л. Лесь Курбас і молодь: 100-річчя з дня народження видатного режисера / Лесь Танюк // Слово. Театр. Життя : вибране : в 3 т. — К. : Альтерпрес, 2003. — Т. 2 : Театр. — С. 297–301.

Зокрема про виховання Л. Курбасом генерації талановитих акторів і режисерів.

539. Тарковський І. Лесь Курбас: погляд з минулого у майбутнє / Тарковський І. // Людство на межі тисячоліть: діалог цивілізацій : матеріали наук.-практ. конф., 23 трав. 2003 р. / Нац. акад. наук України. — К., 2003. — С. 304–307.

Про переосмислення Л. Курбасом сталих канонів українського театру під впливом філософських шукань 20-х рр. ХХ ст.

540. Тягно Б. Перетворення : лист до Василя Василька / Борис Тягно ; публ. М. Лабінського // Укр. театр. — 1997. — № 1. — С. 25.

Про перетворення як творчий метод Л. Курбаса.

541. Уварова Т. І. Монолог як явище культури : монографія / Т. І. Уварова ; Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. — О. : Астропринт, 2009. — 171 с.

Розглянуто монолог як явище культури та еволюцію його функціонування, специфіку втілення в мистецькій практиці. Серед прикладів — Л. Курбас та його учениця В. Чистякова. Підкреслюється близькість поглядів Л. Курбаса на монолог з прийомами по вдосконаленню акторської техніки М. Чехова (с. 22–23).

542. Узунколева А. Сакральні інтенції української літератури 1920-х і режисерські шукання Л. Курбаса / А. Узунколева // Великий майстер «Березоля» : до 120-річчя від дня народж. Леся Курбаса : матеріали наук.-практ. конф., 5 берез. 2007 р. / М-во культури і туризму України, Харк. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка. — Х., 2007. — С. 60–64.

543. Хабурська С. Єдність вербальних і невербальних засобів виразності в акторському мистецтві : [на прикладі творчої практики театру «Березіль»] / Хабурська С. // Музичне і театральне мистецтво України в дослідженнях молодих мистецтвознавців : матеріали V Всеукр. наук.-творч. конф. студ. та аспірантів, 16–18 берез. 2005 р. / М-во культури і мистец. України, Харк. держ. ун-т мистец. ім. І. П. Котляревського. — Х., 2005. — С. 65–67.

544. Цимбал Н. Експлікація слова в східноєвропейському експериментальному театрі 1910–20 рр.: основні тенденції / Наталя Цимбал // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. Мистецтвознав. : [зб. наук. пр.]. — Л., 2002. — Вип. 2. — С. 34–43.

Автор розглядає одну з властивостей східноєвропейського експериментального театру 1910–1920-х рр. — інтерпретацію слова у виставах Л. Курбаса («Едип-цар», «Гайдамаки»), В. Мейерхольда, О. Таїрова.

545. Черкашин Р. О. Режисерський театр Леся Курбаса / Р. О. Черкашин // Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти : зб. наук. пр. / Харк. ін-т мистец. ім. І. П. Котляревського. — Х., 2000. — Вип. 5. — С. 151–164. — *

546. Чечель Н. Випадок Ліра / Наталія Чечель // Хроніка 2000 : укр. культурол. альм. — К., 1998. — № 21/22. — С. 346–355.

Автор з'ясовує характер творчих взаємин Л. Курбаса в ГОСЕТі.

547. Чечель Н. До питання про ігрову полістилістичну природу українського театру / Наталія Чечель // Третій міжнародний конгрес українців, Харків, 26–29 серпня 1996 р. : Філософія, історія культури, освіта : доп. та повідомл. / Міжнар. асоц. українців [та ін.]. — Х., 1996. — С. 332–337.

Зокрема про ідею театрального синтезу у творчості Л. Курбаса, його ставлення до творчості корифеїв українського театру та акторську школу, створену Л. Курбасом, як мистецьке втілення ідеї соборності.

548. Чечель Н. Естетичні діалоги театру Леся Курбаса. Традиції та новаторство / Наталія Чечель // Другий міжнародний конгрес українців, Львів, 22–28 серпня 1993 р. : Історіографія українознавства, етнологія, культура : доп. і повідомл. / Акад. наук України, Міжнар. асоц. українців. — Л., 1994. — С. 135–140.

549. Чуйко В. О. Трансформація вітчизняної святкової культури в період 20–30 рр. ХХ ст / В. О. Чуйко // Культура України : зб. наук. пр. / М-во культури України, Харк. держ. акад. культури. — Х., 2011. — Вип. 35. — С. 165–173.

Досліджуючи генезу радянських свят, автор підкреслює роль концертів-мітингів і масових театралізованих вистав у святковій культурі 1917–1920-х рр., одним з ініціаторів яких був Л. Курбас.

550. Швидка С. О. Проблеми виховання у творчій спадщині Леся Курбаса / С. О. Швидка // Вісн. Черкас. держ. ун-ту ім. Б. Хмельницького. Сер. Соціально-гуманітарні науки. — Черкаси, 1998. — Вип. 6. — С. 111–115. — *

551. Шевченко Н. «Розумний Арлекін» — між храмом і площею (до науки акторського перетворення) / Наталія Шевченко // Аркадія. — 2003. — № 1. — С. 49–52.

*Про перетворення як наріжний камінь театральної системи
Л. Курбаса.*

552. Шейко В. М. Історія культури Слобідської України : навч. посіб. / В. М. Шейко, Л. Г. Тишевська. — Х. : ХДАК, 2011. — 181 с.

*Про Молодий театр і театр «Березіль» як початок нового
періоду в історії національного театру (с. 113–114).*

553. Шмаль А. Н. Тайная магия Леся Курбаса : тезиси практического исследования / А. Н. Шмаль // Мистецька освіта: традиції, сучасність, перспективи : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф. / Луган. держ. ін-т культури і мистец. — Луганськ, 2007. — С. 502–503. — *

554. Шот Г. Театральна філософія Леся Курбаса / Г. Шот // Укр. мова й л-ра в серед. шк., гімназіях, ліцеях та колегіумах. — 2008. — № 4. — С. 94–98. — *

555. Юдкін-Ріпун І. Джерела драматизму лірики Тараса Шевченка / Ігор Юдкін-Ріпун // Студії мистецтвознавчі. — 2011. — № 2. — С. 7–19.

*Про драматургічні властивості ліричних текстів Т. Шевченка,
відкриті в інсценізаціях Л. Курбаса.*

556. Юдкін-Ріпун І. Семантичний ритм лібрето музичної драми / Ігор Юдкін-Ріпун // Наук. вісн. Київ. нац. ун-ту театру, кіно і телебачення ім. І. К. Карпенка-Карого : зб. наук. пр. — К., 2010. — Вип. 7. — С. 136–154.

*Розкриваючи особливості семантичного ритму в музичній
драмі, автор розглядає концепцію ритмопластики Л. Курбаса
(с. 138).*

557. Chechel N. Did Kurbas Stage King Lear in Moscow? Unraveling the Mystery of Les Kurbas's Last Production / Chechel N. // Slavic and East European Performance. — 1999. — Vol 19, № 2. — P. 69–77.

558. Makaryk I. R. Macbeth and the Birth of a Nation / Makaryk Irena R. // Elizabethan Theatre XV–XVI / eds.: A. Lynne Magnusson, C. E. McGee. — Waterloo : P. D. Meany, 2002. — P. 1–22. — *
559. Makaryk I. R. Shakespeare in the Undiscovered Bourn : Les Kurbas, Ukrainian Modernism and Early Soviet Cultural Politics / Makaryk Irena R. — Toronto : University of Toronto Press, 2004. — 257 p. — *
560. Makaryk I. R. Shakespeare Right and Wrong / Makaryk Irena R. // Theatre Journal. — 1998. — Vol. 50. — P. 153–163. — *
561. Makaryk I. R. Heresies of Style : Some Paradoxes of Early Soviet Ukrainian Modernism / Makaryk Irena R. // Shakespeare and the Modern Theatre / eds.: Michael Bristol, Kathleen Mccluskie. — London : Routledge, 2001. — P. 142–159. — *
562. Mudrak M. The New Generation and Artistic Modernism in the Ukraine / Myroslava M. Mudrak. — Michigan : Ann Arbor, 1980. — 282 p. — *
563. Tkach V. Les Kurbas and the Creation of a Ukrainian Avant-Garde Theatre : The Early Years. Master of Fine Arts Thesis / Tkach Virlana. — Columbia University, 1983. — *
564. Yermakova N. Les Kurbas los artysty / N. Yermakova // Teatr (Warszawa). — 1993. — № 2. — S. 7–9. — *

5.1 «ТЕРНОПІЛЬСЬКІ ТЕАТРАЛЬНІ ВЕЧОРИ»

565. Бобошко Ю. Лесь Курбас і «Тернопільські театральні вечори» / Ю. Бобошко // Русалка Дністрова. — 1998. — № 8. — С. 6. — *
566. Ваврик Є. П. Лесь Курбас у «Тернопільських театральних вечорах» / Є. П. Ваврик // Лесь Курбас — Людина театру : матеріали міжнар. наук. конф., 26–27 берез. 2007 р. / М-во культури і туризму України, Харк. держ. акад. культури [та ін.] ; [редкол.: Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М., Зборовець І. В., Гордєєв С. І.]. — Х., 2007. — С. 35–37.
567. Гнидь Б. П. Історія вокального мистецтва : підручник / Б. П. Гнидь ; Нац. муз. акад. України. — К., 1997. — 320 с.

Про організацію Л. Курбасом «Тернопільських театральних вечорів» (с. 290).

568. Н. Н. «Тернопільські театральні вечори» / Н. Н. // Наш театр : [у 2 т.] : кн. діячів укр. театр. мистец., 1915–1975 / Наук. т-во ім. Шевченка ; редкол.: О. Лисяк [та ін.]. — Нью-Йорк ; Париж ; Сідней ; Торонто : Об'єднання мистців укр. сцени, 1975. — Т. 1. — С. 103–106.

Про режисерську та акторську діяльність Л. Курбаса в Тернопільському театрі.

569. Медведик П. Організатор і художній керівник «Тернопільських театральних вечорів» / П. Медведик // Русалка Дністрова. — 1997. — № 4. — С. 2. — *

570. Медведик П. «Тернопільські театральні вечори» / П. Медведик // Наукові записки Тернопільського краєзнавчого музею. — Т., 1993. — С. 124–143. — *

571. Ороновська Л. Д. «Наталка Полтавка» на сцені «Тернопільських театральних вечорів» у постановці Леся Курбаса / Л. Д. Ороновська // Леся Курбас — Людина театру : матеріали міжнар. наук. конф., 26–27 берез. 2007 р. / М-во культури і туризму України, Харк. держ. акад. культури [та ін.] ; [редкол.: Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М., Зборовець І. В., Гордєєв С. І.]. — Х. : ХДАК, 2007. — С. 37–42 ; Те ж саме // Зб. праць Терноп. міського осередку НТШ ім. Т. Г. Шевченка. — Т., 2008. — Т. 4 : Видатні постаті в українській культурі і науці. — С. 18–23.

5.2 «МОЛОДИЙ ТЕАТР»

572. Баканурский А. Одесские страницы биографии Курбаса / Анатолий Баканурский // Аркадія. — 2003. — № 1. — С. 4–6.

Про гастролі Молодого театру в Одесі та роботу Л. Курбаса на Одеській кінофабриці.

573. Баканурський А. Одеський період Курбаса / А. Баканурський // Четвертий міжнародний конгрес україністів, Одеса, 26–29 серпня 1999 р. : доп. та повідомл. / Міжнар. асоц. україністів, Одес. держ. ун-т ім. І. І. Мечникова. — Одеса, 1999. — С. 338–343. — *

574. Баканурский А. Софокл в сценической интерпретации Леся Курбаса / А. Баканурский, А. Бильк // Докса : зб. наук. пр. з філос. та філол. — Одеса, 2005. — Вип. 8 : Грецька традиція в сучасній культурі. — С. 320–326.

Перша в історії українського театру постановка трагедії Софокла «Цар Едип» на сцені «Молодого театру» як відлік нової парадигми національного сценічного мистецтва.

575. Білик А. Театральний контекст одеських гастролей курбасівців / Анна Білик // Курбасівські читання : наук. вісн. / Нац. центр театр. мистец. ім. Леся Курбаса ; ред.-упоряд.: В. Собіянський, Т. Бойко. — К., 2007. — № 2 : До 120-річчя від дня народження Леся Курбаса: історія, теорія, критика. — С. 234–242.

Гастролі Молодого театру в 1918 р. в Одесі.

576. Васильєв Б. Ідея театральності і її відбиток у Молодому театрі / Борис Васильєв // Наш театр : [у 2 т.] : кн. діячів укр. театр. мистец., 1915–1975 / Наук. т-во ім. Шевченка ; редкол.: О. Лисяк [та ін.]. — Нью-Йорк ; Париж ; Сідней ; Торонто : Об'єднання мистців укр. сцени, 1975. — Т. 1. — С. 163–171.

577. Веселовська Г. Граємо Винниченка / Ганна Веселовська // Укр. театр. — 2003. — № 4. — С. 2–6.

Про сценічне втілення п'єс В. Винниченка, зокрема сценічну історію п'єси «Чорна Пантера і Білий Медвідь» (у Молодому театрі, Кийдрамте та інших театрах України).

578. Веселовська Г. Модерний та авангардний театр в Україні першої третини ХХ століття / Ганна Веселовська // Нариси з історії театрального мистецтва України ХХ століття / Акад. мистец. України, Ін-т пробл. сучас. мистец. ; [редкол.: В. Сидоренко та ін.]. — К., 2006. — С. 159–220.

Про творчий тандем Курбас–Винниченко (вистави Молодого театру «Чорна Пантера і Білий Медвідь» та «Йоля» (с. 188–202), участь Л. Курбаса в художніх об'єднаннях «Музагет» та Нарбутівський гурток (с. 203–206).

579. Веселовська Г. Пошуки київських театрів 1918–1919 рр. / Ганна Веселовська // Укр. театр. — 1999. — № 1/2. — С. 19–21.

Про київський період творчості Л. Курбаса та роль його вистави «Різдвяний вертеп» у формуванні авангардних поглядів на театр.

580. Веселовська Г. Театральні перехрестя Києва 1900–1910-х рр.: київський театральний модернізм : монографія / Ганна Веселовська ; [наук. ред. Пилипчук Р. Я.]. — 2-ге вид., виправл. і доповн. — К. : Гнозис, 2007. — 328 с. : ілюстр.

Висвітлюється історія виникнення та діяльність Молодого театру під орудою Л. Курбаса (с. 203, 207, 217, 232, 242–251, 292–293). Естетичні погляди Л. Курбаса та М. Євреїнова (с. 254, 257–258, 260–262).

581. Веселовська Г. Як народжувався Арлекін / Ганна Веселовська // Укр. театр. — 1997. — № 1. — С. 6–9.

Вистави Молодого театру. Леся Курбас і Микола Євреїнов.

582. Владимірова Н. «Едіп-цар» Леся Курбаса в контексті інтерпретації трагедії Софокла на французькій сцені кінця ХІХ — початку ХХ ст. / Наталія Владимірова // Аркадія. — 2003. — № 1. — С. 18–22.

583. Вороний М. Український театр під час революції : [друкується за текстом варшав. газети «Укр. трибуна», 1921 р.] / Микола Вороний // Театр і драма : зб. ст. / Микола Вороний. — К. : Мистецтво, 1989. — С. 293–304.

Огляд вистав Молодого театру.

584. Гай-Нижник П. Становлення українського театального мистецтва і питання його оподаткування за Гетьманату 1918 року / Павло Гай-Нижник // Укр. театр. — 2003. — № 5/6. — С. 10–12.

Про проблему державного асигнування Молодого театру.

585. Голота В. В. Гастроли «Молодого театру» / В. В. Голота // Театральная Одесса / В. В. Голота. — Киев, 1990. — 245 с.

Гастроли Молодого театру в Одесі (с. 150–151). Л. Курбас та одеська майстерня «Березоля» (с. 168–171).

586. Гринишина М. Дискурс реалізму як визначальний шлях поступу українського театру початку ХХ століття / Марина Гринишина // Мистецькі обрії 2009 / Акад. мистец. України, Ін-т пробл. сучас. мистец. — К., 2009. — Вип. 2 : Актуальні проблеми мистецької практики і мистецтвознавчої науки. — С. 263–269.

Про дискурсивну практику реалізму у творчості Л. Курбаса (Молодий театр).

587. Гринишина М. До питання перших концептів історії українського театру ХХ століття / Марина Гринишина // Мистецтвознавство України : зб. наук. пр. / Акад. мистец. України, Ін-т пробл. сучас. мистец. — К., 2005. — Вип. 5. — С. 119–134.

Про погляди Л. Курбаса на завдання Молодого театру та його оцінку театральною критикою 1920-х рр. (Й. Шевченко, Ю. Блохін, Я. Мамонтов, П. Рулін).

588. Гринишина М. Символістична сецесія українського театру початку ХХ століття / Марина Гринишина // Аркадія. — 2007. — № 1. — С. 27–32.

«Вечір етюдів» О. Олеся на сцені Молодого театру (с. 30–31).

589. Дутчак Г. Політика держави і організація Українського національного театру за часів Центральної Ради / Галина Дутчак // Укр. театр. — 2003. — № 5/6. — С. 23–25.

Роль Молодого театру в піднесенні творчих сил української інтелігенції.

590. Єрмакова Н. До історії стильових пошуків Молодого театру («Горе брехунові» Ф. Грільпарцера в постановці Леся Курбаса) / Наталія Єрмакова // Аркадія. — 2008. — № 2. — С. 42–45.

591. Єрмакова Н. «Йоля» у «Молодому театрі» / Наталія Єрмакова // Аркадія. — 2007. — № 4. — С. 22–30.

592. Єрмакова Н. Перша символістична вистава на українській сцені (до історії постановки драматичних етюдів О. Олеся в Молодому театрі) / Наталія Єрмакова // Аркадія. — 2007. — № 3. — С. 23–27. — *

593. Єрмакова Н. Про початок історії Молодого театру / Наталія Єрмакова // Наук. вісн. Київ. нац. ун-ту театру, кіно і телебачення ім. І. К. Карпенка-Карого : зб. наук. пр. — К., 2010. — Вип. 6. — С. 45–61.

Про методи студійної роботи в Молодому театрі над виставами «Едіп-цар» за Софоклом, «Базар» і «Чорна Пантера і Білий Медвідь» В. Винниченка.

594. Єрмакова Н. Свідомий естетичний вибір / Наталія Єрмакова // Культура і життя. — 1997. — 26 лют. — С. 3.

Роль творчості Л. Курбаса у формуванні національного театрального авангарду.

595. Клековкін О. Homo sacer / Олександр Клековкін // Укр. театр. — 2004. — № 3. — С. 2–9.

Особливості інтерпретації п'єси Софокла «Едіп-цар» в українських та російських перекладах. Зокрема про виставу Л. Курбаса.

596. Корниенко Н. Новый украинский театр / Нелли Корниенко // Ренессанс. — 1995. — № 13. — С. 192–197.

597. Кулішенко А. І. Засоби мовної виразності у виставі Л. С. Курбаса «Цар Едіп» (1916–1918 рр.) / А. І. Кулішенко // Культура України : зб. наук. пр. / М-во культури і мистец. України, Харк. держ. акад. культури. — Х., 1999. — Вип. 5 : Мистецтвознавство. — С. 22–30.

598. Лисенко Т. Нове філософське бачення театрального мистецтва: сюрреалістичний «Театр Жорстокости» Антонена Арто і «Молодий театр» Леся Курбаса / Тетяна Лисенко // Слово і час. — 2002. — № 11. — С. 83–85.

599. Мельничук Ю. С. Виховна спрямованість навчального репертуару в театральній школі (з досвіду студії «Молодого театру» Л. Курбаса) / Ю. С. Мельничук // Національне виховання: формування світогляду і духовних цінностей у студентської молоді : матеріали і тези міжвуз. наук.-практ. конф., 12–13 берез. 1996 р. / М-во культури і мистец. України, Рівнен. держ. ін-т культури [та ін.]. — Рівне, 1996. — С. 244–246.

600. Місюн А. Трагедія епохи: «Едіп-цар» Л. Курбаса / Анна Місюн // Аркадія. — 2003. — № 1. — С. 32–35.

601. Молодий театр: генеза, завдання, шляхи / [упоряд., авт. вступ. ст. М. Г. Лабінський]. — К. : Мистецтво, 1991. — 320 с. : ілюстр.

Серед авторів цього збірника — Л. Курбас, колишні актори «Молодого театру», а також ті, хто побував на виставах цього колективу.

602. Нагірна О. «Цар Едіп» Софокла — національна рецепція / Олеся Нагірна // Наук. вісн. Київ. нац. ун-ту театру, кіно і телебачення ім. І. К. Карпенка-Карого : зб. наук. пр. — К. ; Черкаси, 2011. — № 8. — С. 36–53.

Здійснено структурний аналіз семи постановок трагедії Софокла, серед яких — перша постановка в Україні українською мовою «Царя Едіпа» Л. Курбаса 1918 р. (переклад І. Франка).

603. Островерх О. Від натуралізму до авангарду. Концепції простору в контексті українського театру останньої чверті XIX — першої чверті XX століття / Ольга Островерх // Український театр XX століття : [колектив. моногр.] / [редкол.: Корнієнко Н. та ін.]; Держ. центр театр. мистец. ім. Леся Курбаса. — К., 2003. — С. 393–419.

Про розвиток просторових стратегій українського театру на матеріалах Театру корифеїв та Молодого театру. Аналізуються вистави Молодого театру крізь призму взаємодії Л. Курбаса з художниками-авангардистами М. Бойчуком та А. Петрицьким.

604. Островерх О. «Цар Едіп» Леся Курбаса: опанування хаосу : просторова концепція вистави в контексті традицій сценічного втілення образу античності / Ольга Островерх // Аркадія. — 2003. — № 1. — С. 39–40.

605. Прокопенко Т. М. Сценічне слово у творчих експериментах Леся Курбаса (Молодий театр (1917–1919)) / Т. М. Прокопенко // Культура України : зб. наук. пр. / М-во культури і мистец. України, Харк. держ. акад. культури. — Х., 2005. — Вип. 16 : Мистецтвознавство. Філософія. — С. 132–143.

Про сценічне слово в перших експериментальних виставах Л. Курбаса.

606. Раєвська Ю. Інноваційні моделі українського театру 1910-х — початку 1920-х років / Юлія Раєвська // Нариси з історії

театрального мистецтва України ХХ століття / Акад. мистец. України, Ін-т пробл. сучас. мистец. ; [редкол.: В. Сидоренко (голова) та ін.]. — К., 2006. — С. 103–158.

Розглядаються театр Садовського (зокрема вистава «Мазепа» Ю. Словацького з Л. Курбасом у головній ролі), Молодий театр Л. Курбаса.

607. Рогозинський В. Творчі пошуки Леся Курбаса та Макса Рейнгардта / Віктор Рогозинський // Зарубіж. л-ра в шк. України. — 2005. — № 9. — С. 58–59 ; Те ж саме // Всесвіт. л-ра та культура в навч. закл. України. — 2010. — № 3. — С. 38–39.

Про античну трагедію Софокла «Цар Едип» у постановці Л. Курбаса та середньовічну містерію «Міраклъ» в інтерпретації М. Рейнгардта.

608. Русабров Е. Т. Деякі міркування з приводу постановок Лесем Курбасом «Різдяного вертепу» в Молодому театрі / Русабров Е. Т. // Матеріали ювілейної науково-методичної конференції, присвяченої 80-річчю заснування інституту, 9–10 грудня 1997 р. / М-во культури і мистец. України, Харк. держ. ін-т мистец. України ім. І. П. Котляревського. — Х., 1997. — С. 53–54.

609. Селіванова В. Мистецтво як культ: інтерпретація драми В. Винниченка «Чорна Пантера і Білий Медвідь» через символ жертвоприношення / Вікторія Селіванова // Мистецтвознавство України : зб. наук. пр. / Акад. мистец. України. — К., 2001. — Вип. 2. — С. 170–174.

Про символіку п'єси та особливості стилістики вистави.

610. Tkach V. Towards a New Vision of Theatre : Les Kurbas's Work at the Young Theatre in Kyiv / Tkach Virlana // Modernism in Kyiv : Jubilant Experimentation / ed.: Irena R. Makaryk, Virlana Tkach. — Toronto, 2010. — P. 278–309. — *

611. Tkach V. The Birth of a Director : The Early Development of Les Kurbas and His First Season with the Young Theatre / Virlana Tkach // Journal of Ukrainian Studies. — 1987. — Vol. 12, № 1. — P. 22–53.

Див. також № 11, 18, 294, 393, 408, 409, 460, 467, 468, 477, 733, 992, 993, 998, 1005.

5.3 ПЕРШИЙ ТЕАТР УКРАЇНСЬКОЇ РАДЯНСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ ІМ. Т. ШЕВЧЕНКА

Див. № 393, 431, 460, 467, 468, 511, 685.

5.4 «КИЙДРАМТЕ»

612. Булаєвська Н. І. Лесь Курбас і Біла Церква / Н. І. Булаєвська // Проблеми збереження та відродження пам'яток історії та культури : матеріали наук.-практ. конф., присвяч. 70-річчю Білоцерків. держ. краєзнав. музею, 25–27 трав., 1994 р. — Біла Церква, 1994. — С. 52–53. — *
613. Діденко Л. Документальна фондова колекція Білоцерківського краєзнавчого музею як джерело краєзнавчих досліджень / Людмила Діденко // Студії з архівної справи та документознавства / Держ. ком. архівів України, Укр. наук.-дослід. ін-т архів. справи та документознавства, Європ. ун-т. — К., 2004. — Т. 11. — С. 42–54.

Серед матеріалів музею — колекція документів Київського обласного драмтеатру ім. П. К. Саксаганського про діяльність Л. Курбаса та його Кийдрамте в Білій Церкві.

614. Козій І. Кийдрамте в театральномистецькому просторі Умані / Інна Козій // Курбасівські читання : наук. вісн. / Нац. центр театр. мистец. ім. Леся Курбаса ; ред.-упоряд.: В. Собіянський, Т. Бойко. — К., 2007. — № 2 : До 120-річчя від дня народження Леся Курбаса: історія, теорія, критика. — С. 176–185.

Див. також № 11, 393, 460, 467, 468, 511.

5.5 «БЕРЕЗІЛЬ»

615. Алейнікова І. На естетичному зламі «Березоля». «Сава Чалий» в режисерській інтерпретації Фавста Лопатинського / Ірина Алейнікова // Мистецтвознавство України : зб. наук. пр. / Акад. мистец. України, Ін-т пробл. сучас. мистец. — К., 2004. — Вип. 4. — С. 166–170.

Зокрема про обставини появи вистави на афішах «Березоля».

616. Андрущук Т. М. Особливості творення політичного та філософського світогляду читача через естрадну репризу «Народного Малахія» Миколи Куліша / Андрущук Тетяна Максимівна // Мистецтвознавчі записки : [зб. наук. пр.] / М-во культури і туризму України, Держ. акад. кер. кадрів культури і мистец. — К., 2008. — Вип. 13. — С. 194–199.

Висвітлюються особливості естрадної репризи «Народного Малахія», сценічно втіленої Л. Курбасом.

617. Андрущук Т. Шлях театру до незалежності / Тетяна Андрущук // Укр. культура. — 1997. — № 2. — С. 33–34 ; Те ж саме // Сучасність. — 1997. — № 12 — С. 151–152.

Про вистави «За двома зайцями», «Жакерія», «Мина Мазайло», «Напередодні», «Народний Малахій».

618. Анничев А. Лесь Курбас: «Я вибираю березиль...» / Александр Анничев // Время. — 2012. — 24 февр. — С. 8.

619. Багрій Р. «Джіммі Хіггінс»: українська експресіоністична авангардистська драма / Романа Багрій // Слово і час. — 1994. — № 7. — С. 67–74.

Зокрема про постановку драми Е. Сінклера в «Березолі».

620. «Барикади театру» // Літературознавча енцикл. : у 2 т. / авт.-уклад. Ковалів Ю. І. — К., 2007. — Т. 1. — С. 115.

Про літературно-художній часопис, який видавався театром «Березиль».

621. Береза-Кудрицький П. Театральний «Леф» в Україні — Мистецьке об'єднання «Березиль» / Павло Береза-Кудрицький ; публ. М. Лабінського // Укр. театр. — 2008. — № 5. — С. 23–25.

622. «Березиль» // Довідник з історії України / Ін-т іст. дослідж. Львів. нац. ун-ту ім. І. Франка ; за заг. ред. І. Підкови, Р. Шуста. — 2-ге вид., доопрацьов. і доповн. — К. : Генеза, 2001. — С. 56.

623. «Березиль» // Літературознавча енцикл. : у 2 т. / авт.-уклад. Ковалів Ю. І. — К., 2007. — Т. 1. — С. 122–123.

624. Бондарева Н. «Маклена Граса» в «Березиле». Трагический финал политического театра Леся Курбаса / Н. Бондарева // Проблемы взаимодействия искусства, педагогики та теории і практики освіти : зб. наук. пр. / Харк. держ. ун-т мистец. ім. І. П. Котляревського. — Х., 2007. — Вип. 20 : Мистецтво: «від існуючого до виникаючого». — С. 242–253.

Розглянуто літературні, сценічні, соціально-політичні та моральні аспекти останньої вистави Л. Курбаса в «Березолі».

625. Бондарева Н. М. На перехресті шляхів : (політичний театр Леся Курбаса, сезон 1926/27 року) / Бондарева Н. М. // Матеріали ювілейної науково-методичної конференції, присвяченої 80-річчю заснування інституту, 9–10 грудня 1997 р. / М-во культури і мистец. України, Харк. держ. ін-т мистец. ім. І. П. Котляревського. — Х., 1997. — С. 49–50.

626. Бондарева Н. М. Пошук моделі політичної вистави на сцені театру «Березиль» 20–30-х років / Бондарева Н. М. // Шляхи розвитку мистецтва та культури Слобожанщини : проблеми історії, теорії і практики : тези доп. Всеукр. наук.-метод. конф., 22–24 листоп. 1993 р. / М-во культури України, Харк. держ. ін-т мистец. ім. І. П. Котляревського. — Х., 1993. — С. 51–52.

Про народження нових типів політичної вистави — філософської притчі («Народний Малахій») і політичної сатири («Мина Мазайло»).

627. Бондарева Н. М. Трагічний фінал політичного театру Леся Курбаса: присвячується пам'яті А. Г. Горбенка / Н. М. Бондарева // Проблемы взаимодействия искусства, педагогики та теории і практики освіти : зб. наук. пр. / М-во культури і мистец. України, Харк. держ. ін-т мистец. ім. І. П. Котляревського. — К., 2001. — Вип. 6. — С. 107–115.

Про художню стилістику та сценічну долю вистави «Маклена Граса».

628. Бондарева Н. Остання вистава політичного театру Леся Курбаса / Н. Бондарева // Четвертий міжнародний конгрес українців, Одеса, 26–29 серпня 1999 р. : доп. та повідомл. / Міжнар. асоц. українців, Одес. держ. ун-т ім. І. І. Мечникова. — Одеса, 1999. — Кн. 2 : Мистецтвознавство. — С. 497–504.

«Маклена Граса» у трактовці керівника «Березоля».

629. Бортник Л. «Березіль» Леся Курбаса / Лідія Бортник // Слобід. край. — 2004. — 24 черв. — С. 4.
630. Ботунова Г. Перші гастролі театру «Березіль» у Харкові (1923–1924 рр.) / Галина Ботунова // Леся Курбас. Мар'ян Крушельницький. «Березіль» : зб. ст. / [під ред. В. М. Айзенштадта, С. І. Гордєєва] ; Харк. держ. ін-т культури. — Х., 1997. — С. 4–12.
631. Брюховецька Л. Життя оперети «Мікадо» Артура Салівана / Лариса Брюховецька // Кіно–Театр. — 2010. — № 4. — С. 4–6.
- Про маловідомі сторінки з історії «Березоля» — постановку «Седі» та «Мікадо» В. Інкіжинова, єдиного запрошеного театром режисера.*
632. Буткевич М. М. К игровому театру : лірический трактат. [В 2 т.]. Т. 1 / М. М. Буткевич. — М. : ГИТИС, 2002. — 702 с.
- Зокрема аналізується вистава «Макбет» у постановці Л. Курбаса. Наводяться роздуми автора над долею режисера, спогади Є. О. Стрелкової, актриси театру «Березіль» (с. 214–215, 222–226, 250, 641).*
633. Верхацький М. Десять років театру «Березіль» : рукопис статті для видавництва «Рух», 1933 рік / Михайло Верхацький // Михайло Верхацький. Дні і праця. Листування. Спогади сучасників : до 100-річчя з дня народж. М. Верхацького / [редкол.: Ю. Б. Богдашевський та ін. ; упоряд. М. Лабінський]. — К., 2004. — С. 89–95.
634. Верхацький М. Про мистецькі засади театру «Березіль» : рукопис статті, 1932 рік / Михайло Верхацький // Михайло Верхацький. Дні і праця. Листування. Спогади сучасників : до 100-річчя з дня народж. М. Верхацького / [редкол.: Ю. Б. Богдашевський та ін. ; упоряд. М. Лабінський]. — К., 2004. — С. 77–88.
635. Верхацький М. Пролог : композиція Л. Курбаса, ставлення держтеатру «Березіль», студія М. Верхацького / М. Верхацький // Михайло Верхацький. Дні і праця. Листування. Спогади сучасників : до 100-річчя з дня народж. М. Верхацького / [редкол.: Ю. Б. Богдашевський та ін. ; упоряд. М. Лабінський]. — К., 2004. — С. 28–76 : ілюстр.

Висвітлено методичу роботи постановника над виставою «Пролог».

636. Веселовська Г. Останні оплески... / Ганна Веселовська // Просценіум. — 2002. — № 3. — С. 15.

Про статтю М. Качанюка 1933 р., присвячену діяльності Л. Курбаса й театру «Березіль», як останню прижиттєву позитивну оцінку роботи Л. Курбаса в українському театрі.

637. Веселовська Г. «Театр атракціонів» Фавста Лопатинського у полілозі зі сценічними традиціями «театру корифеїв» / Ганна Веселовська // Мистецтвознавство України : зб. наук. пр. / Акад. мистец. України. — К., 2003. — Вип. 3. — С. 180–192.

Про авангардне переосмислення національної традиції в українській театральній практиці першої половини 20-х років ХХ ст. Л. Курбасом і режисерами театру «Березіль» Ф. Лопатинським, В. Васильком, зокрема про виставу «Пошилися у дурні».

638. Винниченко В. Щоденник. Т. 3. 1926–1928 / Володимир Винниченко ; Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка НАН України [та ін.]. — К. ; Едмонтон ; Нью-Йорк ; Смолоскип, 2010. — 624 с.

Про творчі наміри автора п'єси «Великий секрет» у роботі з «Березолем» і театром ім. І. Франка.

639. Гарбузюк М. Національна прапрем'єра «Гамлета» у Львові (1943). До проблеми історично-мистецьких контекстів вистави / Майя Гарбузюк // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. Мистецтвознавство. — Л., 2001. — Вип. 1. — С. 71–78.

Про перше сценічне прочитання «Гамлета» В. Шекспіра на українській сцені — заявлену в 1932 р. Л. Курбасом та відкладену постановку «Гамлета» в «Березолі», постановку трагедії у Львівському оперному театрі 1943 р., діяльність В. Блавацького в театрі «Заграда» як продовження культуротворчих інтенцій Л. Курбаса.

640. Гірняк Й. «Березіль» / Й. Гірняк // Енциклопедія українознавства. — Репр. відтвор. вид. 1955–1984 рр. — К., 1993. — Т. 1. — С. 114–115.

641. Гірняк Й. Двадцятиріччя прем'єри «Народнього Малахія» / Йосип Гірняк ; публ. Г. Г. Гусейнова // Кур'єр Кривбасу. — 1997. — № 83/84. — С. 73–79.

642. Гірняк Й. До недобитків «Березоля» : відкритий лист з приводу хрипливих фанфар підзолоченого ювілею / Йосип Гірняк // Сучасність (Мюнхен) — 1974. — Ч. 2. — С. 3–34.

643. Гірняк Й. З хроніки останніх днів «Березоля» / Йосип Гірняк // Сучасність (Мюнхен). — 1979. — Ч. 11. — С. 52–59.

Про події літа-осені 1933 р. у житті Л. Курбаса та його театру.

644. Гірняк Й. Лебедина пісня Леся Курбаса / Йосип Гірняк ; публ. Л. Брюховецької // Кіно-Театр. — 2010. — № 3. — С. 29–30.

Про виставу «Маклена Граса».

645. Голота В. Одеська філія «Березоля» / В. Голота // Театр. культура : респ. міжвід. наук. зб. — К., 1985. — Вип. 11. — С. 70–81.

Про театральну майстерню, шосту філію «Березоля», що працювала в Одесі в 1924–1925 рр.

646. Горбатова Н. Соціокультурні умови становлення мистецтва класичного танцю в Україні у 20–30-ті роки ХХ ст. / Надія Горбатова // Мистецтвознавчі записки : [зб. наук. пр.] / М-во культури і туризму України, Держ. акад. кер. кадрів культури і мистец. — К., 2007. — Вип. 11. — С. 110–117.

Про вплив театральної лабораторії «Березіль» під керівництвом Л. Курбаса на сценічні експерименти українських хореографічних колективів.

647. Гордєєв С. І. Роль театру «Березіль» у становленні і розвитку українського акторського мистецтва (1920–1930 рр.) / С. І. Гордєєв // Конференція професорсько-викладацького складу та студентів за підсумками науково-творчої роботи за 1991 рік, 29 квітня 1992 р. : тези доп. / М-во культури України, Харк. держ. ін-т культури. — Х., 1992. — С. 160–161.

648. Гринишина М. Ідеологічний прецедент «Народного Малахія» Миколи Куліша — Леся Курбаса / Марина Гринишина // Студії мистецтвознавчі. — 2004. — № 2. — С. 43–48. — *

649. Гринишина М. Лесь Курбас. «Березільський» заповіт / Марина Гринишина // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. Мистецтвознавство. — Л., 2007. — Вип. 7. — С. 44–53.

Про останню «березільську» виставу Леся Курбаса «Маклена Граса».

650. Гринишина М. Категорія «трагічного» у мистецькому дискурсі другої половини 1920-х — початку 1930-х у драматургічній творчості Леоніда Первомайського / Марина Гринишина // Студії мистецтвознавчі. — 2005. — № 2. — С. 15–22.

Про виставу «Невідомі солдати» за п'єсою Л. Первомайського у героїко-романтичному жанрі як демонстрацію переваг акторської школи театру «Березіль».

651. Гринишина М. Недовивчена історія / Марина Гринишина // Укр. театр. — 1989. — № 3. — С. 26–28, 30.

Про виставу «Диктатура» за п'єсою І. Микитенка.

652. Гринишина М. Режисура театру «Березіль» 1920-х на шляху від «експресіонізму» до «експресивного реалізму» / Марина Гринишина // Аркадія. — 2006. — № 4. — С. 35–38.

653. Гринишина М. Театр української драматургії. Сучасна та класична українська п'єса на сценах театрів у 1930-х рр. : [монографія] / Марина Гринишина ; Акад. мистец. України, Ін-т пробл. сучас. мистец. — К. : [Інтертехнологія], 2006. — 295 с. : ілюстр.

Досліджується феномен «театру української драми». За матеріалами періодики 30-х рр. ХХ ст., архівних, ілюстративних матеріалів реконструйовано театральний процес в Україні зазначеного періоду. Зокрема йдеться про сценічне втілення в «Березолі» п'єс М. Куліша «97» (с. 8–13), «Маклена Граса» (с. 40–49), І. Микитенка «Диктатура» (с. 70–81), «Кадри» (с. 82–84), Л. Первомайського «Невідомі солдати» (с. 114–115), «Містечко Ладеню» (с. 116–117), О. Корнійчука «Загибель ескадри» (с. 129–133), М. Ірчана «Плацдарм» (с. 185–186). Про «класичні» п'єси на національній сцені кінця 20–30-х рр. ХХ ст., зокрема в постановках «Березоля» — «Пошились у дурні» (с. 227–235), «За двома зайцями» (с. 236–245), «Сава Чалий» (с. 259–262), не реалізовану «Енеїду» (с. 251–252).

654. Губко О. «Ми не скаржились...» : про що розповіли колишні актори театру імені Курбаса / Олена Губко // Укр. театр. — 1992. — № 5. — С. 24–27.

Про Білоцерківську театральну майстерню «Березіль» (згодом Білоцерківську Окружну Театральну майстерню).

655. Дніпровський І. До Миколи Куліша : лист від 28 квіт. 1927 р., м. Бобровиця Чернігів. обл. / І. Дніпровський // Березіль. — 1995. — № 3/4. — С. 170–171.

Зокрема про наміри Я. Бортника (режисера театру «Березіль») щодо співпраці з І. Дніпровським, автором п'єси «Яблуневий полон».

656. Доманська Г. Лесь Курбас і «Березіль». Блискавка серед похмурого неба / Доманська Г. // За вільну Україну. — 1997. — 25 лют. — С. 3. — *

657. Дорошенко В. О. Під ширмою японської екзотики : [передм. до комедії О. Вишні «Мікадо»] / В. О. Дорошенко // Прапор. — 1989. — № 11. — С. 91–95.

Про постановку В. Інкіжиновим оперети «Мікадо» на сцені «Березоля».

658. Ермакова Н. П. МОБ / Н. П. Ермакова // Авангард и театр 1910–1920-х годов / Рос. акад. наук., Науч. совет «Ист.-теорет. проблемы искусствознания» [и др.]. — М. : Наука, 2008. — С. 108–194.

Про Мистецьке об'єднання «Березіль».

659. Ермакова Н. Феноменология «Народного Малахия» Миколи Кулиша и Лесья Курбаса / Наталья Ермакова // Вопр. театра. — 2009. — № 3/4. — С. 310–335.

Розглядається типологія сценічних моделей, до яких звертався Л. Курбас, та специфіка контекстuality вистави відносно широкого кола соціально-культурних і художніх процесів першої третини ХХ ст.

660. Єрмакова Н. «Алло, на хвилі 477» — перше українське ревію / Наталія Єрмакова // Просценіум. — 2007. — № 1. — С. 7–13.

661. Єрмакова Н. «Березіль» у Харкові / Наталія Єрмакова // Просценіум. — 2004. — № 3. — С. 16–20 ; 2005. — № 1/2. — С. 12–16 ; 2005. — № 3. — С. 11–16.

Про вистави «Золоте черево», «Пролог» і «Жовтневий огляд».

662. Єрмакова Н. Березільські вистави Бориса Тягна (1927–1928) / Наталія Єрмакова // Просценіум. — 2006. — № 2/3. — С. 7–13.

663. Єрмакова Н. До питання про авангард і традиції у творчому досвіді Мистецького об'єднання «Березіль» / Наталія Єрмакова // Мистецькі обрії'2008 : [зб. наук. пр.] / Акад. мистец. України, Ін-т пробл. сучас. мистец. ; [редкол.: А. В. Чебикін та ін.] — К., 2008. — Вип. 1. — С. 174–180.

664. Єрмакова Н. «Змова Фієско в Генуї» Ф. Шиллера в театрі «Березіль» / Наталія Єрмакова // Просценіум. — 2008. — № 3. — С. 17–21.

665. Єрмакова Н. Мистецьке об'єднання «Березіль» (МОБ). 1922–1926 рр. / Наталія Єрмакова // Наук. вісн. Київ. нац. ун-ту театру, кіно і телебачення ім. І. К. Карпенка-Карого : зб. наук. пр. — К. ; Черкаси, 2007. — Вип. 1. — С. 41–53.

666. Єрмакова Н. П'єса і вистава (до історії постановки «Яблуневого полону» у «Березолі») / Наталія Єрмакова // Аркадія. — 2005. — № 4. — С. 32–36.

Про п'єсу І. Дніпровського в постановці Я. Бортника.

667. Єрмакова Н. Про стилістичну трансформацію «Мини Мазайла» М. Куліша у театрі «Березіль» / Наталія Єрмакова // Просценіум. — 2007. — № 2/3. — С. 15–21. ; 2008. — № 1/2. — С. 18–23.

668. Єрмакова Н. «Сава Чалий» у «Березолі» / Наталія Єрмакова // Просценіум. — 2006. — № 1. — С. 21–26.

Про трактування п'єси І. Карпенка-Карого Фавстом Лопатинським та ставлення до вистави Леся Курбаса.

669. Єрмакова Н. Уроки «Диктатури» Івана Микитенка в «Березолі» / Н. Єрмакова // Записки Наукового товариства імені Шевченка. — Л., 2007. — Т. 254 : Праці Театрознавчої комісії. — С. 308–330.
670. Єрмакова Н. Феноменологія «Народного Малахія» М. Куліша — Л. Курбаса / Наталія Єрмакова // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. Мистецтвознавство. — Л., 2007. — Вип. 7. — С. 21–43.
671. «Золоте черево»: чому сценічний шедевр не мав успіху? / підгот. Лариса Брюховецька // Кіно-Театр. — 2010. — № 6. — С. 24–27 : фотогр.
- Про прем'єру вистави «Золоте черево» в Харкові. Зокрема наводяться роздуми Ю. Смолича, Ю. Шевельова, Й. Гірняка, Н. Кузякіної, Л. Курбаса.*
672. Иван Кавалеридзе : сб. ст. и воспоминаний / сост. Е. С. Глущенко. — Киев : Мистецтво, 1988. — 179 с.
- Перша частина книги — мемуари І. Кавалерідзе, зокрема про враження від вистави Л. Курбаса «Гайдамаки».*
673. Из протоколу засідання колегії Наркомосу УСРР про сприяння мистецькому об'єднанню «Березиль» та музично-хоровим колективам, від 26 червня 1923 р. // Історія української культури : зб. матеріалів і док. / за ред. С. М. Клапчука, В. Ф. Остафійчука. — К. : Вища шк., 2000. — С. 314.
- Про оцінку колегії Наркомосу роботи «Березоля» як «вельми цінної у справі створення нового українського театру, революційного як за змістом, так і за формою».*
674. Качанюк М. Театр Країни Рад. «Березиль», 1922–1932 / М. Качанюк ; пер. з рос. Є. Стародінова // Просценіум. — 2002. — № 3. — С. 16–19.
675. Козак Б. Вистава «Земля» за творами Василя Стефаника в театрі «Заграва» (1933) / Богдан Козак // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. Мистецтвознавство. — Л., 2001. — Вип. 1. — С. 56–70 ; Те ж саме // Театральні відлуння : ст., передмови, штрихи до портретів, матеріали, рецензії, інтерв'ю / Богдан Козак. — Л. : Ліга-Прес, 2010. — С. 69–95.

Досліджено історію створення інсценізації та вистави «Земля» за новелами В. Стефаника в театрі «Заграва» (режисер В. Блавацький). Висловлюється припущення про зародження ідеї інсценізації ще під час перебування В. Блавацького в «Березолі» (с. 56–57).

676. Козицький П. «Диктатура» «Березоля» як музичне видовище: вражіння слухача : [стаття 1931 р.] / П. Козицький // Українська опера радянського періоду : з критичної спадщини 20-х років. — Х., 1993. — С. 68. — *

677. Колесников К. Минулих днів зачарування / Костянтин Колесников ; передм. В. Гайдабури // Укр. театр. — 1996. — № 6. — С. 14–17.

Про роботу автора в театрі М. Садовського та оцінку М. Садовським вистав театру «Березіль» «Джіммі Хігінс» та «Алло, на хвили...».

678. Корниенко Н. «Народный Малахий» Миколи Кулиша. Театр «Березиль». Харьков. 1928 / Н. Корниенко // Спектакли двадцатого века / [редкол.: А. В. Бартошевич (отв. ред.) и др.]. — М. : ГИТИС, 2004. — С. 125–128.

679. Корниенко Н. Последний «вольный» шедевр Леся Курбаса, или «Великая депрессия в Польше» / Н. Корниенко // Ренессанс. — 1997. — № 17. — С. 85–104.

Аналізується вистава Л. Курбаса «Маклена Граса», підкреслюються принципово нові художні підходи Л. Курбаса до побудови вистави в умовах існування політичних поглядів того часу.

680. Корнієнко Н. Затоптана душа: останній «вільний» шедевр Леся Курбаса / Неллі Корнієнко // Укр. слово. — 2001. — 8–14 лют. — С. 16.

Вистава «Маклена Граса».

681. Корнієнко Н. Из сценічної історії п'єси «Народний Малахий» М. Куліша / Неллі Корнієнко // Прапор. — 1988. — № 1. — С. 12–14.

682. Корнієнко Н. «Народний Малахій» Курбаса–Куліша. Семантика і поетика сакрального і квазісакрального. Фрагмент / Неллі Корнієнко // *Лесь Курбас. Мар'ян Крушельницький. «Березіль»* : зб. ст. / [під ред. В. М. Айзенштадта, С. І. Гордєєва] ; Харк. держ. ін-т культури. — Х., 1997. — С. 13–18.

683. Красильникова О. В. «Березіль» / О. В. Красильникова // *Енциклопедія Сучасної України* / Нац. акад. наук України [та ін.] ; редкол.: Дзюба І. М. [та ін.]. — К., 2003. — Т. 2. — С. 500–501 : ілюстр.

684. Красильникова О. Загадка «Березільського» «Войцека» / Ольга Красильникова // *Березіль*. — 1994. — № 3/6. — С. 187–189.

Автор висловлює свою точку зору на те, чому постановка вистави «Войцек» не була здійснена в «Березолі».

685. Краснянська О. Трагічний конфлікт в українській драматургії / Ольга Краснянська // *Кіно–Театр*. — 2001. — № 1. — С. 12–15.

На прикладі поеми Т. Г. Шевченка та вистави Л. Курбаса «Гайдамаки».

686. Кузякіна Н. Щедре літо Миколи Куліша / Наталя Кузякіна // *Укр. театр*. — 1992. — № 6. — С. 2–13. — *

Про п'єси М. Куліша «Народний Малахій» і «Маклена Граса» на сцені «Березоля».

687. Куліш М. Виступ на театральному диспуті 1929 року / Микола Куліш // *Твори* : у 2 т. / упоряд., підгот. текстів, коментар Л. С. Танюка. — К. : Дніпро, 1990. — Т. 2 : П'єси, статті, виступи, документи, спогади про письменника. — С. 851.

Про п'єсу «Народний Малахій» та її постановку в «Березолі».

688. Куліш М. Листи до О. К. Корнєєвої-Маслової від 6 жовт. та 10 жовт. 1933 р. / Микола Куліш ; публ. Н. Кузякіної // *Твори* : у 2 т. — К., 1990. — Т. 2 : П'єси, статті, виступи, документи, листи, спогади про письменника. — С. 643–644.

Розповідається про реакцію преси на виставу «Маклена Граса» та звільнення Л. Курбаса з посади художнього керівника «Березоля».

689. Кузякіна Н. Галицький актор: необхідні творчі силуети / Наталя Кузякіна // Укр. театр. — 1993. — № 5. — С. 13–14.

Про поєднання наддніпрянської та галицької культур і внесок у цей процес Л. Курбаса в театрі «Березіль». Доводиться, що актори — галичани і наддніпрянці, консолідуючись у творчості, зберігали кістяк української культури.

690. Лабінський М. Г. «Барикади театру» / М. Г. Лабінський // Укр. літ. енцикл. : в 5 т. / АН Укр. РСР, Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка. — К., 1988. — Т. 1. — С. 131.

691. Лабінський М. Г. «Барикади театру» / М. Г. Лабінський // Енциклопедія Сучасної України / Нац. акад. наук України [та ін.] ; [редкол.: Дзюба І. М. та ін.]. — К., 2003. — Т. 2. — С. 252–253.

692. Лейбфрейд А. Ю. Харьков: от крепости до столицы : заметки о старом городе / А. Ю. Лейбфрейд, Ю. Ю. Полякова. — Харьков : Фолио, 1998. — С. 197–198.

693. Лужницький Г. Спогад про М. Куліша, автора п'єси «Мина Мазайло» : розмова з реж. О. Гірняком з приводу найближчої прем'єри / Григор Лужницький // Український театр : наук. пр., ст., рецензії : у 2 т. / Григор Лужницький ; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, Каф. театрознавства та актор. майстерності, Укр. Вільний Ун-т. — Л., 2004. — Т. 2 : Статті, рецензії. — С. 63–65.

Й. Гірняк згадує в 1942 р. про постановку «Мини Мазайла» М. Куліша в «Березолі» та про виставу «Мина Мазайло» в режисурі Й. Гірняка на сцені Оперного театру у Львові (1942 р.).

694. Лужницький Г. Український театр після визвольних змагань / Григор Лужницький // Наш театр : [у 2 т.] : кн. діячів укр. театр. мистец., 1915–1975 / Наук. т-во ім. Шевченка ; редкол.: О. Лисяк [та ін.]. — Нью-Йорк ; Париж ; Сідней ; Торонто : Об'єднання мистців укр. сцени, 1975. — Т. 1. — С. 9–90 ; Те ж саме // Український театр : наук. пр., ст., рец. : у 2 т. / Григор Лужницький ; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, Каф. театрознавства та актор. майстерності, Укр. Вільний Ун-т — Л., 2004. — Т. 1 : Наукові праці. — С. 268–271.

Зокрема про театр «Березіль».

695. Макарик І. «Гамлет» і проблема зволікання: Шекспір на Україні / Ірина Макарик // Світовид. — 1995. — № 4. — С. 75–89.

Про постановки «Гамлета» в Україні. Подається хронологічний перелік постановок 1796–1958 рр.

696. Мандельштам О. «Березиль» : (из киевских впечатлений) / О. Мандельштам // Слово и культура / О. Мандельштам. — М. : Совет. писатель, 1987. — С. 230–232.

Републікація статті 17 червня 1926 р.

697. Мандельштам О. «Березиль» / О. Мандельштам // Слово и культура / О. Мандельштам. — М. : Совет. писатель, 1987. — С. 227–229.

Републікація статті 7 травня 1926 р.

698. Мудрик В. Г. Науково-дослідна діяльність відділу музики МТМК України в переддень ювілею / Мудрик Володимир Григорович // Мистецтвознавчі записки : [зб. наук. пр.] / М-во культури і туризму України, Нац. акад. кер. кадрів культури і мистец. — К., 2010. — Вип. 18. — С. 358–363.

Про діяльність відділу історії музичної культури Музею театрального, музичного та кіномистецтва України, зокрема організацію ювілейної виставки до 125-річчя від дня народження композитора К. Стеценка (2007 р.), автора музики до вистави «Гайдамаки» за поемою Т. Шевченка в режисурі Л. Курбаса.

699. Островерх О. Експресивний реалізм у сценографічній практиці «Березоля» та культурна «контрреформація» кінця 1920-х — початку 1930-х років в Україні / Ольга Островерх // Курбасівські читання : наук. вісн. / Нац. центр театр. мистец. ім. Леся Курбаса ; ред.-упоряд.: В. Собіянський, Т. Бойко. — К., 2007. — № 2 : До 120-річчя від дня народження Леся Курбаса: історія, теорія, критика. — С. 108–117.

700. Парамоновъ А. Экспериментальный театр Леся Курбаса «Березиль» / А. Парамоновъ, В. Титарь // Материалы к истории Харьковского театра, 1780–1930 / А. Парамоновъ, В. Титарь. — Харьков : Харьк. частный музей гор. усадьбы, 2007. — С. 219–225.

701. Раєвська Ю. Ідея «національного театру» у соціокультурному українському дискурсі початку ХХ століття / Юлія Раєвська // Аркадія. — 2007. — № 1. — С. 33–36.

«Гайдамаки» Л. Курбаса як приклад реалізації національної ідеї в українському сценічному просторі.

702. Раєвська Ю. Цей труднодоступний легкий жанр. «Енеїда» І. Котляревського — В. Василька: від «Березоля» до Одеської держдрами / Юлія Раєвська // Аркадія. — 2006. — № 1. — С. 54–56.

703. Ревуцький В. Доля «Мини Мазайла» (до 100-річчя народження Леся Курбаса) / Валеріян Ревуцький // Living record : Essays in memory of Constantine Bida (1916–1979) / ed. by I. Makaryk. — Ottawa [etc], 1991. — P. 87–96.

704. Розвиток художньої культури Харкова ХХ ст. : театральне мистецтво // Художня культура Слобідської України : навч. посіб. / Межова Н. Г. [та ін.] ; Нац. юрид. акад. України. — Х., 1995. — Розд. 3. — С. 72–79.

Про театр «Березиль» (с. 75–76).

705. Седунова Е. Что в имени твоём, Зенон? / Елена Седунова // Событие. — 2002. — 21–27 марта. — С. 14.

Про переїзд «Березоля» до Харкова, несприйняття харківською публікою вистави «Золотопуз» та про репетиції вистави «Войцек».

706. Седунова О. Остання вистава Курбаса на сцені «Березоля» / Олена Седунова // Харків'яни. — 2002. — 25 лют. — 3 берез. — С. 7.

Вистава «Маклена Граса».

707. Седляр В. Мріями сповнене життя : (листи 1929 р.) / Василь Седляр // Культура і життя. — 1989. — 9 квіт. — С. 4.

Зокрема про зустріч з Л. Курбасом, а також враження художника від вистави «Мина Мазайло».

708. Семенчук І. Горе-реформатор, або Малахій Стаканчик зблизька / Іван Семенчук // Вітчизна. — 1993. — № 7/8. — С. 130–136.

Про п'єсу М. Куліша «Народний Малахій» та постановку її в «Березолі».

709. Смолич Ю. Мозаїка. З тих років (курйози) / Юрій Смолич // Спадщина. Літературне джерелознавство. Текстологія / Нац. акад. наук України, Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка. — К. : СтилоС, 2010. — Т. 5. — С. 283.

Про насильницьку репертуарну політику Реперткому щодо «Березоля».

710. Собіянський В. «Скепсис» ретрограда : театральна-критична діяльність Є. Геніса в Одесі 1920-х рр. / Віктор Собіянський // Аркадія. — 2008. — № 3. — С. 51–55.

Зокрема про враження критика від вистави Л. Курбаса «Дж'єнні Хіггінс».

711. Собіянський В. Театральна критика і мистецькі реалії «Березоля» (на матеріалі публікацій Хаїма Токаря) / Віктор Собіянський // Курбасівські читання : наук. вісн. / Нац. центр театр. мистец. ім. Леся Курбаса ; ред.-упоряд.: В. Собіянський, Т. Бойко. — К., 2007. — № 2 : До 120-річчя від дня народження Леся Курбаса: історія, теорія, критика. — С. 221–233.

712. Собіянський В. Театральна-критична діяльність Ісаака Туркельтауба в Україні 1920-х років / Віктор Собіянський // Аркадія. — 2008. — № 4. — С. 23–27.

Про висвітлення І. Туркельтаубом діяльності «Березоля».

713. Собіянський В. Типологія театральних-мистецьких періодичних видань України 1920-х рр. / Віктор Собіянський // Наук. вісн. Київ. нац. ун-ту театру, кіно і телебачення ім. І. К. Карпенка-Карого : зб. наук. пр. — К., 2010. — Вип. 7. — С. 196–215.

Про театральний часопис Мистецького об'єднання «Березіль» «Барикади театру» як спробу Л. Курбаса створити справді вільний демократичний журнал. Огляд публікацій журналу (с. 208–209).

714. Соколова Н. Харківський період діяльності театру «Березіль» (останні роки життя Леся Курбаса) / Н. Соколова // Каразінські читання (історичні науки) : матеріали міжнар. наук. конф., 20 квіт.

2007 р. / Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна, Іст. ф-т. — Х., 2007. — С. 285–287.

715. Соловей Д. Голгота України. Ч. 1. Московсько-большевицький окупаційний терор в УРСР між першою і другою світовою війною / Дмитро Соловей. — Репр. вид. — Дрогобич : Відродження, 1993. — 288 с.

Про театр «Березіль» (с. 236–237).

716. Соловей Д. Голгота України : фрагм. з кн. / Дмитро Соловей // Сучасність. — 1994. — № 11. — С. 5–12.

Про театр «Березіль» (с. 10–12).

717. Стрепетова П. В преддверии Апокалипсиса: последний спектакль Леся Курбаса на харьковской сцене / Полина Стрепетова // Харьков — что, где, когда. — 2007. — № 3. — С. 16.

Вистава «Маклена Граса».

718. Суворова Н. Г. Театральні традиції Харкова і сучасність / Суворова Н. Г. // Шляхи розвитку мистецтва та культури Слобожанщини: проблеми історії, теорії і практики : тези доп. Всеукр. наук.-метод. конф., 22–24 листоп. 1993 р. / М-во культури України, Харк. держ. ін-т мистец. ім. І. П. Когляревського. — Х., 1993. — С. 46–47.

Про роль Л. Курбаса і його театру «Березіль» у формуванні культурного менталітету Харкова.

719. Танюк Л. «Мина Мазайло» / Лесь Танюк // Золотий гомін : хрестоматія / упоряд. О. Непорожній. — 2-ге вид. — К., 1997. — С. 42–45.

Про п'єсу М. Куліша, її постановку в «Березолі» та в інших театрах.

720. Танюк Л. «Читайте «Мину Мазайла», товариші!» : [таким закликком Остап Вишня закінчує свою передмову до книжки «Літературний ярмарок», де опубліковано комедію М. Куліша] / Лесь Танюк // Вітчизна. — 1989. — № 1. — С. 69–74 ; Те ж саме // Монологи : театр, культура, політика / Лесь Танюк. — Х. : Фоліо, 1994. — С. 41–53 ; Те ж саме // Слово. Театр.

Життя : вибране : в 3 т. — К. : Альтерпрес, 2003. — Т. 2 : Театр. — С. 366–378.

Про постановку п'єси в «Березолі», реакцію на неї в тогочасній пресі, заборону постановки в театрах та актуальність п'єси в сучасну епоху.

721. Театральний Харків у ХХ ст. // Харків — моя Батьківщина : навч. посіб. / Харк. держ. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди ; за заг. ред. І. Ф. Прокопенка. — Х., 2003. — С. 441–452.

Зокрема про театр «Березіль» (с. 446–448).

722. Ткач В. Лесь Курбас : перші постановки у «Березолі» / Вірляна Ткач // Записки Наукового товариства імені Шевченка. — Л., 2003. — Т. 245 : Праці Театрознавчої комісії. — С. 271–278. — *

723. Хвильовий М. «Золоте черево» як вихід із репертуарного тупика : (стенограма однієї розмови) / Микола Хвильовий // Твори : у 2 т. — К., 1991. — Т. 2 : Повість, оповідання, незакінчені твори, нариси, памфлети, листи. — С. 622–629.

Відгук письменника на виставу «Золоте черево».

724. Чайка В. Остання вистава М. Куліша «Маклена Граса» в театрі «Березіль» / Володимир Чайка // Слобід. край. — 2003. — 4 жовт. — С. 3.

725. Чарнецький С. Театр / Степан Чарнецький // Історія української культури / за заг. ред. І. Крип'якевича. — К., 1994. — С. 594–619.

Зокрема про створення театрального музею в Україні та роль у цьому Мистецького об'єднання «Березіль».

726. Чепалов О. Творчі ідеї театру «Березіль» та соціокультурне середовище першої столиці України 1926–1933 років / Олександр Чепалов // Курбасівські читання : наук. вісн. / Нац. центр театр. мистец. ім. Лєся Курбаса ; ред.-упоряд.: В. Собіянський, Т. Бойко. — К., 2007. — № 2 : До 120-річчя від дня народження Лєся Курбаса: історія, теорія, критика. — С. 195–207.

727. Черкашин Р. Ми — березильці : театральні спогади-роздуми / Роман Черкашин, Юлія Фоміна. — Х. : Акта, 2008. — 355 с. — Із змісту: Як я став «березильцем» ; Лєсь Курбас. «Березіль» і

березильці у Харкові ; Режисерський театр Леся Курбаса ; Без Леся Курбаса — з Мар'яном Крушельницьким.

728. Чернета М. Я обираю «Березиль» : [Леся Курбас] / Микола Чернета // Слобід. край. — 2004. — 25 лют. — С. 4.
729. Чечель Н. П. «Жакерія» Проспера Мериме в театре «Березиль» / Н. П. Чечель // Искусство театра : [сб. науч. тр.]. — Свердловск, 1987. — С. 48–66.
730. Чечель Н. П. «Жакерія» по Просперу Мериме в театре «Березиль» / Н. П. Чечель // Мир искусств : альманах. — М. : РИК «Культура», 1995. — С. 142–159. — *
731. Чечель Н. П. «Жакерія» Проспера Мериме в театрі «Березиль» / Н. П. Чечель // Театр. культура : респ. міжвід. наук. зб. / М-во культури УРСР, Київ. держ. ін-т театр. мистец. ім. І. К. Карпенка-Карого. — К., 1987. — Вип. 13. — С. 47–64.
732. Чечель Н. Західня клясика на сцені театру «Березиль» / Наталія Чечель // Сучасність (Нью-Арк — Нью-Джерсі). — 1991. — Ч. 7/8. — С. 118–125.
733. Чечель Н. П. Українське театральне відродження : (Західна класика на українській сцені 1920–1930-х років: проблеми трагедійної вистави) / Наталія Чечель. — К., 1993. — 143 с.
- У книзі вперше реконструйовано значні постановки трагедій західних класиків на українській сцені, зокрема постановки Л. Курбаса — «Едіп-цар» (с. 28–44), «Жакерія» П. Мериме (с. 60–80), «Король бавиться» В. Гюго (с. 86–92), «Змова Фієско в Генуї» Ф. Шіллера (с. 92–107) і «Макбет» В. Шекспіра (с. 112–114).*
734. Чому «Дні Турбіних» поховали весну «Березоля» / підгот. М. Біденко // Слобід. край. — 2008. — 11 жовт. — С. 21.
735. Чужинова І. «Народний Малахій» Миколи Куліша на українській сцені (1987–2007 рр.) / Ірина Чужинова // Мистецтвознавство України : зб. наук. пр. / Акад. мистец. України, Ін-т пробл. сучас. мистец. — К., 2007. — Вип. 8. — С. 167–181.
736. Чужинова І. «Народний Малахій»: фрагменти майбутніх досліджень / Ірина Чужинова // Курбасівські читання : наук. вісн. / Нац. центр театр. мистец. ім. Леся Курбаса ; ред.-упоряд.: В. Собіянський, Т. Бойко. — К., 2007. — № 2 : До 120-

річчя від дня народження Леся Курбаса: історія, теорія, критика. — С. 149–163.

737. Шевельов Ю. Я — мене — мені... (і докруги). Т. 1. В Україні : спогади / Ю. Шевельов (Юрій Шерех). — Вид. часоп. «Березіль». — Х. ; Нью-Йорк : Вид-во М. П. Коць, 2001. — 428 с.

Значне місце у спогадах відведено Л. Курбасу та долі театру «Березіль».

738. Шевченко Н. Еволюція інтерпретацій : розвінчання — сакралізація. Український «Макбет» 1924, 2004 / Наталія Шевченко // Художя культура. Актуальні проблеми : наук. вісн. / Акад. мистец. України, Ін-т пробл. сучас. мистец., Держ. центр театр. мистец. ім. Леся Курбаса. — К., 2004. — Вип. 1. — С. 45–56.

Еволюцію інтерпретацій автор розкриває на прикладі двох українських постановок «Макбета» В. Шекспіра — Л. Курбаса 1924 р. і В. Троїцького 2004 р.

739. Шерех Ю. Друге народження «Народнього Малахія» / Юрій Шерех // Друга черга. Література. Театр. Ідеології / Юрій Шерех ; упоряд. і вступ. Ю. Шевельова. — [Б. м.] : Сучасність, 1978. — С. 102–114 ; Те ж саме // Пороги і запоріжжя. Література. Мистецтво. Ідеології : в 3 т. / Юрій Шерех. — Х. : Фоліо, 1998. — Т. 1. — С. 424–433 ; Те ж саме // Вибр. пр. : у 2 кн. / Юрій Шевельов ; упоряд. І. Дзюба. — 2-ге вид. — К. : Києво-Могилян. акад., 2009. — Кн. 2 : Літературознавство. — С. 357–368.

Про п'єсу М. Куліша «Народний Малахій», її сценічне втілення Л. Курбасом та друге народження п'єси у виставі В. Блавацького.

740. Шерех Ю. Зустріч з «Березолем» / Юрій Шерех // Третя сторожа. Література. Мистецтво. Ідеології / Юрій Шерех. — К., 1993. — С. 546–561 ; Те ж саме // Пороги і запоріжжя. Література. Мистецтво. Ідеології : в 3 т. / Юрій Шерех ; [ред. рада: В. О. Шевчук та ін.]. — Х. : Фоліо, 1998. — Т. 2. — С. 336–344.

Про творчі зв'язки «Березоля» Л. Курбаса і Національного театру Грузії ім. Ш. Руставелі під керівництвом С. Ахметелі, трагічну долю режисерів. Зокрема про подібність стилю і творчої манери постановок Р. Стурра і Л. Курбаса.

741. Шерех Ю. Лесь Курбас і Харків / Юрій Шерех // Сучасність. — 1993. — № 12. — С. 44–52 ; Те ж саме // Поза книжками і з книжок / Юрій Шерех. — К. : Час, 1998. — С. 173–174 ; Те ж саме // Пороги і запоріжжя. Література. Мистецтво. Ідеології : в 3 т. / Юрій Шерех ; [ред. рада: В. О. Шевчук та ін.]. — Х. : Фоліо, 1998. — Т. 3. — С. 136–148.
742. Яковишин В. Лесь Курбас і театр «Березиль» / В. Яковишин // Вісн. Прикарпат. ун-ту. [Сер.] Мистецтвознавство. — Івано-Франківськ, 2001. — Вип. 3. — С. 132–140. — *
743. Яровий Л. Сумська. Курбас. «Березиль»... / Л. Яровий // Слобід. край. — 1992. — 2 квіт.
744. Taniuk L. The «Berezil» Theatre of Les Kurbas Beneath the Snows of Seberia / Les Taniuk // Echoes of Glasnosdt in Soviet Ukraine / ed. by Romana M. Bahry. — Ontario, 1989. — P. 234–236. — *
745. Tkach V. Les Kurbas's Early Work at the Berezil : From Bodies in Motion to Performing the Invisible / Tkach Virlana // Modernism in Kyiv : Jubilant Experimentation / eds.: Irena R. Makaryk, Virlana Tkach. — Toronto, 2010. — P. 362–385. — *
746. Tkach V. Les Kurbas and the Actors of the Berezil Artistic Association in Kiev / Virlana Tkach // Theatre History Studies. — 1988. — Vol. VIII. — P. 137–155.

Зокрема про виставу «Джimmі Хіггінс».

747. Tkach V. Time and Transformation in Les Kurbas's Production of Jimmie Higgins / Tkach Virlana // Canadian-American Slavic Studies. — 2002. — Vol. 36, № 4. — P. 421–433. — *

Див. також № 3, 11–15, 53, 57, 393, 409, 460, 467, 468, 992, 993, 1005, 1006.

6. ПОГЛЯДИ ЛЕСЯ КУРБАСА НА ДРАМАТУРГІЮ

748. Акказієва Т. Великі реформатори : [Лесь Курбас і Микола Куліш] / Т. Акказієва // Степ : літ.-худож. альм. творчих Спілок Херсонщини. — Херсон, 2002. — № 11. — С. 47–50. — *
749. Барабан Л. Іван Дніпровський: невідомі сторінки / Леонід Барабан // Укр. театр. — 2005. — № 4. — С. 28–30.

Автор аналізує п'єсу І. Дніпровського «Яблуневий полон» та її сценічне втілення в «Березолі».

750. Голобородько Я. Ю. «Закохані навічно»: [про творчу взаємодію М. Куліша та Л. Курбаса] / Я. Ю. Голобородько // *Степ: літ.-худож. альм. творчих Спілок Херсонщини.* — Херсон, 1992. — № 2. — С. 33–37. — *

751. Горбенко А. Г. *Лесь Курбас і літературний процес у Харкові середини 20-х — початку 30-х років* / Горбенко А. Г. // *Шляхи розвитку мистецтва та культури Слобожанщини: проблеми історії, теорії, практики: тези доп. Всеукр. наук.-метод. конф., 22–24 листоп. 1993 р.* / М-во культури України, Харк. держ. ін-т мистец. ім. І. П. Котляревського. — Х., 1993. — С. 12–13.

Про роботу Л. Курбаса в пошуку і вихованні драматургів.

752. Гречанюк С. *До Курбаса — це вперед: (театр і література в житті і діяльності митця)* / Сергій Гречанюк // *Укр. мова і л-ра в школі.* — 1989. — № 6. — С. 3–11.

753. Єрмакова Н. П. *Режисерські шукання і становлення української радянської драматургії* / Н. П. Єрмакова // *Режисура українського театру: традиції і сучасність: [зб. наук. пр.]* / Акад. наук УРСР, Ін-т мистецтвознав., фольклору та етнографії ім. М. Т. Рильського. — К., 1990. — С. 52–76.

Про еволюцію поглядів Л. Курбаса на роль драматургії у сценічному мистецтві.

754. Жицька Т. Л. *Курбас і С. Черкасенко* / Тетяна Жицька // *Укр. театр.* — 1997. — № 6. — С. 20–21.

Про ролі Л. Курбаса у виставах С. Черкасенка «Казка старого млина», «Про що тирса шелестіла») та використання ним у роботі над виставою «Гайдамаки» драматичних картин «Гайдамаків» С. Черкасенка.

755. Кореневич М. *Драматургія на зламі століть: (використання іманентних зображально-виражальних засобів у драматургії першої третини ХХ ст. та драмах М. Куліша)* / М. Кореневич // *Вісник (Літературознавчі студії) / Міжнар. ін-т лінгвістики і права.* — К., 2001. — Вип. 3: До 10-ї річниці Незалежності України. — С. 225–236.

Звернення М. Куліша та Л. Курбаса до прийомів comedia dell'arte, вертепу та шкільної драми («Народний Малахій», «Маклена Граса», «Різдяний вертеп»).

756. Куліш А. Соната без патетики : спогади про Миколу Куліша / Антоніна Куліш // Україна. — 1998. — № 41 — С. 14–15 ; № 42. — С. 13–15 ; № 43. — С. 17–18.

757. Куліш А. Спогади про Миколу Куліша / Антоніна Куліш // Твори : в 2 т. / Микола Куліш. — К., 1990. — Т. 2 : П'єси, статті, виступи, документи, листи, спогади про письменника. — С. 695–753.

Зокрема про творчі взаємозв'язки Л. Курбаса і М. Куліша (с. 726, 730, 732, 734, 737).

758. Масенко Т. Лесь Курбас. «Березіль» / Терень Масенко // Дивослово. — 2003. — № 10. — С. 74–75.

Про творчу співдружність Л. Курбаса і М. Куліша в «Березолі».

759. Матюша В. Британська і американська драматургія ХХ ст. в Україні : постанови та публікації / Вікторія Матюша // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. Мистецтвознавство. — Л., 2007. — Вип. 7. — С. 54–57.

Про переклади українською мовою та постановки на сценах українських театрів творів британських та американських драматургів, зокрема п'єси «Седі» С. Моема та Дж. Колтона в перекладі Л. Курбаса в «Березолі».

760. Матющенко А. Національний театр як унікальний художньо-філософський образ світу (творчий тандем Курбас — Куліш у другій половині 1920-х рр. ХХ ст.) / А. Матющенко // Українознавчий альманах / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Філософ. ф-т, Центр. українознав. — К., 2009. — Вип. 1 : Український образ світу: особливості у світовому контексті. — С. 63–68.

761. Мірошниченко Н. Лесь Курбас і Микола Куліш. Діалогічна модель творчості / Надія Мірошниченко // Аркадія. — 2003. — № 1. — С. 66–68.

762. Мірошніченко Н. Микола Куліш і Лесь Курбас у контексті діалогічної моделі творчості / Надія Мірошніченко // Курбасівські читання : наук. вісн. / Нац. центр театр. мистец. ім. Леся Курбаса ; ред.-упоряд.: В. Собіянський, Т. Бойко. — К., 2007. — № 2 : До 120-річчя від дня народження Леся Курбаса: історія, теорія, критика. — С. 133–148.

763. Науково-методичні матеріали на допомогу самостійній роботі студентів : зб. ст. / ред.: А. П. Супрун, Ю. М. Оришака, Т. К. Пересунько. — Миколаїв : Іліон, 2005. — 108 с. — Із змісту: Берсон М. С. Культурологічний аспект творчих стосунків Леся Курбаса та Миколи Куліша. — *

764. Петров В. Діячі української культури (1920–1940 рр.): жертви більшовицького терору / В. Петров. — К. : Воскресіння, 1992. — 79 с.

Про творчу співдружність Л. Курбаса і М. Куліша (с. 47).

765. Ревуцький В. Співтворці / Валеріан Ревуцький // Укр. театр. — 1992. — № 6. — С. 28–29.

Спогади театрознавця, дослідника творчості Л. Курбаса і М. Куліша про одну з трагічних сторінок українського театру.

766. Снігур В. На перехресті двох театральних епох : драматична спадщина М. Кропивницького та Л. Курбаса / Снігур Вікторія // Наук. зап. Кіровоград. держ. пед. ун-ту ім. В. К. Винниченка. — Кіровоград, 2006. — Вип. 70. — С. 255–258.

Аналізується взаємозв'язок творчості М. Кропивницького і Л. Курбаса, досліджується творчий потенціал М. Кропивницького як драматурга в індивідуальному світобаченні Л. Курбаса.

767. Танюк Л. Драма Миколи Куліша : [передмова] / Лесь Танюк // Твори : в 2 т. / Микола Куліш ; [упоряд., підгот. текстів, комент. Л. С. Танюка]. — К., 1990. — Т. 1 : П'єси. — С. 3–35 ; Те ж саме // Слово. Театр. Життя : вибране : в 3 т. / Лесь Танюк. — К., 2003. — Т. 2 : Театр. — С. 315–353 ; Те ж саме // Монологи : театр, культура, політика / Лесь Танюк. — К., 1994. — С. 53–90.

Про доленосність зустрічі М. Куліша з Л. Курбасом та взаємопроникнення режисерських, акторських і драматургічних задумів режисера і драматурга.

768. Bahry R. The Expressionist Experiment in Berezhil : Kurbas and Kulish / Bahry R. // Canadian Slavonic Papers. — 1972. — Vol. I, № 2. — P. 324–344. — *

Див. також № 325, 329, 514.

7. ЛЕСЬ КУРБАС І ХУДОЖНИКИ ТЕАТРУ

769. Блюміна І. Ціна новаторства : до 100-річчя від дня народж. А. Петрицького / Ірина Блюміна // Вітчизна. — 1995. — № 3/4. — С. 158–160.

Про місце А. Петрицького в розвитку українського театру, зокрема на прикладі роботи в «Молодому театрі» Л. Курбаса.

770. Богатирьов В. О. Сценографічний образ у виставах Леся Курбаса як вияв режисерського принципу перетворення / В. О. Богатирьов // Культура України: історія і сучасність : тези доп. міжнар. наук.-теорет. конф., 25–26 жовт. 1994 р. / М-во культури України, Харк. держ. ін-т культури. — Х., 1994. — С. 142–144.

771. Боровский Д. Весна во Флоренции: памяти А. Г. Петрицкого / Давид Боровский // Театр. жизнь. — 2002. — № 4. — С. 48–49. — *

772. Драк А. Сценографи епохи Курбаса / Аркадій Драк // Укр. театр. — 1997. — № 1. — С. 14–17.

Про В. Меллера, А. Петрицького, В. Шкляєва та ін.

773. Єрмакова Н. Співпраця режисера та художника: уроки березільської школи / Наталія Єрмакова // Укр. театр. — 2007. — № 6. — С. 7–10.

Про макетну майстерню «Березоля» як першу сценографічну школу.

774. Коваленко Г. Ступені театрального конструктивізму / Георгій Коваленко // Укр. театр. — 1992. — № 3. — С. 15–21.

Вистава «Газ» у сценографії В. Меллера.

775. Коваленко Г. Театральний конструктивізм 1920-х років / Георгій Коваленко // Нариси з історії театального мистецтва України ХХ століття / Акад. мистец. України, Ін-т пробл. сучас. мистец. ; [редкол.: В. Сидоренко та ін.]. — К., 2006. — С. 301–324.

Про перший конструктивістський досвід «Березоля» — виставу «Газ» у сценографії В. Меллера (с. 318–321).

776. Коваленко Г. Цель — пространство / Георгій Коваленко // Театр. жизнь. — 1993. — № 10. — С. 8–9.

Л. Курбас і художники А. Петрицький, В. Меллер, М. Бойчук.

777. Ковальська Л. Михайло Бойчук — вчитель і митець / Л. Ковальська // Український модернізм. 1910–1930. — К., 2006. — С. 47–56. — *

778. Корнієнко Н. Біля джерел сценографії : до 100-річчя від дня народж. художника театру В. Г. Меллера / Неллі Корнієнко // Наука і культура. Україна : щорічник / Акад. наук Укр. РСР ; Т-во «Знання». — К., 1985. — Вип. 19. — С. 491–501 : фотогр., фотоескізи декорацій.

779. Красильникова О. Актор у сценографії «Березоля» / Ольга Красильникова // Записки Наукового товариства імені Шевченка. — Л., 1999. — Т. 237 : Праці Театрознавчої комісії / ред.: І. Волицька, О. Купчинський, Р. Пилипчук. — С. 212–233.

Про можливості міжмистецької консолідації акторського мистецтва і сценографії на прикладі театру «Березіль».

780. Красильникова О. Драматургічні образи Миколи Куліша: сценографічна інтерпретація / Ольга Красильникова // Слово і час. — 1993. — № 12. — С. 63–67.

Про певні спільні закономірності сценографічної інтерпретації п'єс М. Куліша різними українськими театрами та її особливості в театрі «Березіль».

781. Красильникова О. Драматургія В. Винниченка у сценографічній інтерпретації М. Бойчука / Ольга Красильникова // Слово і час. — 1996. — № 7. — С. 65–70.

П'єса В. Винниченка «Чорна Пантера, Білий Медвідь» у Молодому театрі Л. Курбаса.

782. Красильникова О. Михайло Бойчук і театр / Ольга Красильникова // Мистецтвознавство України : зб. наук. пр. / Акад. мистец. України. — К., 2001. — Вип. 2. — С. 164–169.

Про роботу М. Бойчука в Молодому театрі Л. Курбаса.

783. Красильникова О. Михайло Бойчук — театральний художник / Ольга Красильникова // Образотворче мистецтво. — 1995. — № 1. — С. 10–13.

Про сценографічне вирішення вистав «Чорна Пантера і Білий Медвідь», «Молодість» і «Йоля».

784. Красильникова О. Українська сценографія 20-х років у системі класичного авангарду / Ольга Красильникова // Сучасність. — 1993. — № 12. — С. 137–144.

Про вплив течій класичного авангарду — кубізму, футуризму, конструктивізму, експресіонізму на українську сценографію 20-х років, зокрема на прикладі вистав у театрі «Березіль» («Газ», «Макбет», «Жакерія»).

785. Красильникова О. Українська сценографія 20-х років у системі класичного авангарду (на матеріалі вистав театру «Березіль» / Ольга Красильникова // Другий міжнародний конгрес українців, Львів, 22–28 серпня 1993 р. / Міжнар. асоц. українців, Акад. наук України. — Л., 1993. — С. 140–147.

786. Крупеніна Л. Особи режисера та художника у контексті життя театру : Лесь Курбас і Анатолій Петрицький / Лідія Крупеніна // Аркадія. — 2003. — № 1. — С. 60–62.

787. Кучеренко З. Вадим Меллер / З. Кучеренко // Хроніка 2000 : укр. культурол. альм. — К., 1997. — № 19/20. — С. 325–343.

Зокрема про художнє оформлення п'єс М. Куліша в театрі «Березіль».

788. Легенький Ю. Театр без рампи / Юрій Легенький // Укр. театр. — 1990. — № 2. — С. 24–26.

Про театрального художника Б. Косарева та його роботу в «Березолі» (с. 24–25).

789. Мельник Т. Погляд на сценографічну спадщину Вадима Меллера : (пам'ятки із зібрання Державного музею театрального, музичного та кіномистецтва України) / Тетяна Мельник // Просценіум. — 2009/2010. — № 3/1. — С. 14–25.

Про творчу співпрацю В. Меллера і Л. Курбаса в період 1922–1933 рр.

790. Симашкевич Милиця Миколаївна // Художники України : енцикл. довід. / Акад. мистец. України, Ін-т пробл. сучас. мистец. — К., 2006. — Вип. 1. — С. 502–503.

Про художника театру і кіно, яка працювала в макетній майстерні Мистецького Об'єднання «Березіль» (1923–1926 рр.).

791. Скуратовский В. Украинская культура — XX : полемические заметки / Вадим Скуратовский ; пер. с укр. М. Смелянской // Театр. — 1990. — № 10. — С. 62–74.

Про творчу співдружність Л. Курбаса і М. Бойчука (с. 72–74).

792. Соломко В. Про вчителя й колегу / Василь Соломко // Березіль. — 1994. — № 7. — С. 159–163.

Стаття присвячена пам'яті Д. І. Власюка, художника театру «Березіль», згодом ректора Харківського театрального інституту.

793. Український авангард 1910–1930-х років : альбом / авт. вступ. ст. та упоряд. Д. Горбачов. — К. : Мистецтво, 1996. — 400 с.

Про конструктивістське оформлення вистав у театрі Л. Курбаса В. Меллером та А. Петрицьким (с. 7).

794. Федорук О. Український авангард / Олександр Федорук // Нариси з історії образотворчого мистецтва України ХХ ст. : у 2 кн. / Акад. мистец. України, Ін-т пробл. сучас. мистец. — К., 2006. — Кн. 1. — С. 162–222.

Розкриваються ознаки та етапи розвитку українського авангарду, підкреслюється особливе місце в ньому української сценографії 1920-х років. Аналізується творча взаємодія Л. Курбаса зі сценографами А. Петрицьким та В. Меллером (с. 204–205).

795. Фіалко В. Режисура и сценографія: пути взаємодія / Валерий Фіалко. — Киев : Мистецтво, 1989. — 150 с. : ил.

Досліджуючи особливості розвитку та взаємодії режисури і сценографії в українському театрі кінця 50–80-х рр. ХХ ст., автор звертається до досвіду взаємодії режисерів і художників 20–30-х рр. Серед них — Лесь Курбас (с. 18–26). Наводяться ескізи костюмів і декорацій В. Меллера до вистави «Мікадо» («Березіль», 1927 р.).

796. Mudrak M. Vadym Meller, Les Kurbas and the Ukrainian Theatrical Avant-Garde : Hello From Wave 477 / M. Mudrak // Twentieth Century Russian and Ukrainian Stage Design / ed. John E. Bowlt. — AZ : Charles Shlacks Jr, 1981. — P. 199–218. — *

Див. також № 603, 1001.

8. ЛЕСЬ КУРБАС І КІНО

797. Алфьорова З. І. «Візуальне поле» театру Леся Курбаса / З. І. Алфьорова // Лесь Курбас — Людина театру : матеріали міжнар. наук. конф., 26–27 берез. 2007 р. / М-во культури і туризму України, Харк. держ. акад. культури [та ін.] ; [редкол.: Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М., Зборовець І. В., Гордєєв С. І.]. — Х., 2007. — С. 53–55.
798. Баканурский А. «Имею отношение и к кинопродукции» / Анатолий Баканурский // Курбасівські читання : наук. вісн. / Нац. центр театр. мистец. ім. Леся Курбаса ; ред.-упоряд.: В. Собіянський, Т. Бойко. — К., 2007. — № 2 : До 120-річчя від дня народження Леся Курбаса: історія, теорія, критика. — С. 186–194.
799. Безручко О. Творчі лабораторії Леся Курбаса та Олександра Довженка / Олександр Безручко // Кіно–Театр. — 2007. — № 3. — С. 16.

У контексті мистецької педагогіки 20-х рр. ХХ ст. досліджуються режисерські лабораторії Л. Курбаса та його творчого побратима О. Довженка.

800. Брюховецька Л. Кіно в Україні (1893–2010) / Лариса Брюховецька // Кіномистецтво : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Лариса Брюховецька. — К., 2011. — С. 343.

801. Брюховецька Л. Продовження Курбаса. Лесь Курбас і Юрій Іллєнко / Лариса Брюховецька // Кіно–Театр. — 2007. — № 3. — С. 17–18.

Про спорідненість між виставами Л. Курбаса та фільмом Ю. Іллєнка «Вечір на Івана Купала». Наводяться слова Ю. Шереха з книги «Третя сторожа», який після перегляду фільму виявив його подібність з тим, що в 20-х рр. ХХ ст. робив у театрі Л. Курбас.

802. Веселовская А. Украинский театральный авангард и кино / Анна Веселовская ; пер. с укр. Е. Мовчан // Киновед. записки. — 2010. — № 96. — С. 305–310.

Розглядаються театральні вистави Л. Курбаса та його учня Ф. Лопатинського, в яких використані принципи кінематографічного мислення і досвід світового кінематографа того періоду для втілення сценічного задуму. Аналізуючи виставу «Джамі Хіггінс», автор наголошує на прагненні Л. Курбаса зробити свого героя схожим на Чарлі Чапліна.

803. Веселовська Г. Український театральный авангард і кіно / Ганна Веселовська // Україна — Німеччина : кінематографічні зв'язки / уклад.: Г.-Й. Шлегель, С. В. Тримбач. — К. : Глобус–Прес, 2009. — *

804. Владимирский Б. А. Венок сюжетов / Б. А. Владимирский ; сост., подгот., послесл. Т. Трубниковой ; предисл. Е. Каракиной. — Винница : Континент-ПРИМ, 1994. — 221 с. : ил.

В одній з лекцій одеського мистецтвознавця і літературознавця мова йде про одеський період у творчості Л. Курбаса, зокрема про випуск ним короткометражного фільму «Арсенальці» для кіножурналу «Маховик», про творчу співдружність Л. Курбаса і М. Куліша.

805. Гірняк Й. Лесь Курбас знімає «Вендетту» : [фрагмент з кн. Й. Гірняка «Спомини»] / Йосип Гірняк // Кіно–Театр. — 2007. — № 2. — С. 20–21.

806. Демещенко В. В. Формування акторської кіношколи в Україні / Демещенко Віолета Валеріївна // Мистецтвознавчі записки : [зб. наук. пр.] / М-во культури і туризму України, Нац. акад. кер. кадрів культури і мистец. — К., 2010. — Вип. 18. — С. 118–125.

Про історію та етапи формування акторської кіношколи в Україні, вагомий внесок у цю справу Л. Курбаса, кінофільми, зняті ним, як втілення світогляду та творче кредо режисера. Також про «березільців» як акторів кінематографа.

807. Довженко І. Монтажна концепція Леся Курбаса в контексті «культурної трансмутації» 20-х років ХХ ст. / Ірина Довженко // Наук. вісн. Київ. нац. ун-ту театру, кіно і телебачення ім. І. К. Карпенка-Карого : зб. наук. пр. — К., 2008. — Вип. 2/3. — С. 307–310.

Розглянуто кінематографічний доробок Л. Курбаса та його вплив на подальший розвиток українського кіномистецтва. Розкрито монтажну концепцію режисера як уособлення його творчого почерку.

808. Корнієнко Н. Лесь Курбас і кіно / Неллі Корнієнко // Кіно-Театр. — 2007. — № 3. — С. 12.

809. Курбас Лесь (Олександр Зенон Степанович) // Кіномистецтво України в біографіях : (кінодовідник) / Нонна Капельгородська, Євгенія Глущенко, Олександра Синько. — К., 2004. — С. 324.

810. Кузякіна Н. Олександр Довженко та Лесь Курбас / Наталя Кузякіна // Дніпро. — 1994. — № 9/10. — С. 38–44 ; Те ж саме // Укр. театр. — 1989. — № 6. — С. 8–11.

Про вплив поетичного та політичного театру Л. Курбаса на творчість О. Довженка, зокрема на його кінофільми «Арсенал», «Земля», участь акторів, вихованих Л. Курбасом, у фільмах О. Довженка; про оцінку О. Довженком вистави «Народний Малахій» Л. Курбаса.

811. Курбас Лесь // Харьков и кино : фильмо-биогр. справ. / Владимир Миславский. — Харьков : Торсинг, 2004. — С. 47 ; Те ж саме // Кинематографическая история Харькова, 1896–2010. Имена. Фильмы. События : фильмо-биогр. справ. / В. Миславский ; Междунар. фестиваль короткометраж. кино «Харьк. сирень», Харьк. нац. ун-т искусств им. И. П. Котляревского. — Харьков : С.А.М., 2011. — С. 86–87.

812. Островский Г. Одесса, море, кино: страницы истории далекой и близкой / Г. Островский. — Одесса : Маяк, 1989. — 183 с. : ил.

Про використання Л. Курбасом художніх прийомів кінематографа у своїх виставах та роботу на Одеській кінофабриці (с. 73–80). У розділі, присвяченому О. Довженку, автор розповідає про його знайомство з Л. Курбасом в Одесі, ставлення Л. Курбаса до сюжету ексцентричної комедії О. Довженка «Ягідки» (с. 105).

813. Пуха Л. Г. Кінематограф і Лесь Курбас / Л. Г. Пуха. — Черкаси : Сіач, 1999. — 106 с. — Зміст: Лесь Курбас у контексті становлення кінематографа (1896–1917 роки) ; Лесь Курбас і український кінематограф (від літа 1917 до січня 1919) ; Кінематограф і Лесь Курбас (від березня 1919 до грудня 1933).

Наводяться унікальні архівні документи 1896–1933 рр., на основі яких висвітлено місце Л. Курбаса у становленні та розбудові українського кіно.

814. Пуха Л. Г. Лесь Курбас і кінематограф / Людмила Пуха // Укр. культура. — 2001. — № 11/12. — С. 28–29.

815. Пуха Л. Лесь Курбас та вітчизняне кіномистецтво / Людмила Пуха // Бористен. — 2002. — № 5. — С. 29–30. — *

816. Равлюк-Голіцина О. Становлення і розвиток операторського мистецтва в Україні (1895 р. — перша половина 20-х років ХХ ст.) / Ольга Равлюк-Голіцина // Нариси з історії кіномистецтва України / Акад. мистец. України, Ін-т пробл. сучас. мистец. ; [редкол.: В. Сидоренко (голова) та ін.]. — К., 2006. — С. 633–689.

Про використання Л. Курбасом художніх можливостей кінематографа і експерименти з його виражальними можливостями при зйомках своїх фільмів, також про співпрацю з оператором стрічок Д. Фельдманом (с. 653–656).

817. Слободян В. Актори театру Леся Курбаса в кіно / Валентина Слободян // Нариси з історії кіномистецтва України / Акад. мистец. України, Ін-т пробл. сучас. мистец. ; [редкол.: В. Сидоренко (голова) та ін.]. — К., 2006. — С. 719–738.

Про Л. Курбаса як одного з основоположників українського кіно та його роль у справі виховання акторських кадрів.

818. Слободян В. Валентина Чистякова у фільмі І. Кавалерідзе «Прометей» / В. Слободян // Валентина Чистякова — актриса школи Курбаса : матеріали міжнар. наук.-теорет. конф., 21 квіт. 2000 р. (до 100-річчя від дня народж.) / М-во культури і мистец. України, Харк. держ. акад. культури [та ін.] ; [уклад.: С. І. Гордєєв, І. В. Зборовець]. — Х., 2000. — С. 56–57.

*Про участь акторів театру «Березіль» у фільмах
І. П. Кавалерідзе, зокрема В. Чистякової у фільмі «Прометей».*

819. Слободян В. Становлення і розвиток кіноакторської школи в Україні (акторські школи Леся Курбаса, О. Довженка, І. Кавалерідзе, І. Савченка, В. Івченка, Ю. Ілленка...) / Валентина Слободян // Другий міжнародний конгрес україністів, Львів, 22–28 серпня 1993 р. : Історіографія українознавства, етнологія, культура : доп. і повідомл. / Акад. наук України, Міжнар. конгрес україністів. — Л., 1994. — С. 147–152.

820. Ткач В. Мова кіно в театральних постановках Леся Курбаса «Джیمмі Гігінс» і «Макбет» / Вірляна Ткач // Записки Наукового товариства імені Шевченка. — Л., 1999. — Т. 237 : Праці театрознавчої комісії / ред.: І. Волицька, О. Купчинський, Р. Пилипчук. — С. 234–245.

821. Тримбач С. Історія українського кіно (1910–1920-ті роки) / Сергій Тримбач // Нариси з історії кіномистецтва України / Акад. мистец. України, Ін-т пробл. сучас. мистец. ; [редкол.: В. Сидоренко (голова) та ін.]. — К., 2006. — С. 53–75.

*Про традиції народної культури як основні пріоритети у
формуванні поетики і стилістики українського кіно на прикладі
фільмів, знятих Л. Курбасом у 1924–1925 роках (с. 60–61).*

822. Тримбач С. Лесь Курбас і кінематограф / Сергій Тримбач // Аркадія. — 2003. — № 2. — С. 22–23.

823. Тримбач С. Притлумлений діалог митців (Лесь Курбас і Олександр Довженко) / Сергій Тримбач // Курбасівські читання : наук. вісн. / Нац. центр театр. мистец. ім. Леся Курбаса. — К., 2009. — № 4 : Діалог культур і політика. — С. 128–140.

Про творчі та особисті взаємини Л. Курбаса і О. Довженка на основі аналізу записів зі щоденників та мистецьких диспутів за їх участю, спогадів та архівних документів.

824. Ходоровский М. Амвросий Бучма и Лесь Курбас в кино: у каждого своя Голгофа / Михаил Ходоровский // Вавилон : все о кино. — 1992. — № 3. — С. 5–7 ; № 4. — С. 6–8.

Про кінофільми Л. Курбаса «Макдональд» та «Вендета» і участь у них А. Бучми. Наводяться спогади В. Василька про те, як проходили зйомки.

825. Хроникально-документальные фильмы (1896–2002) // Харьков и кино : фильмо-биогр. справ. / Владимир Миславский. — Харьков : Торсинг, 2004. — С. 132, 141 ; Те ж саме // Кинематографическая история Харькова, 1896–2010. Имена. Фильмы. События : фильмо-биогр. справ. / В. Миславский ; Междунар. фестиваль короткометраж. кино «Харьк. сирень», Харьк. нац. ун-т искусств им. И. П. Котляревского. — Харьков : С.А.М., 2011. — С. 252, 361.

Згадуються сюжети в «Кіножурналах» «Артисти працюють над н'есою. Говорить керівник театру, народний артист республіки Л. Курбас» (1927 р.) та «Виступає Л. Курбас. В залі А. М. Бучма» (репортаж про відкриття театрального сезону в театрі «Березіль», 1930 р.).

826. Чечель Н. Акторська школа Леся Курбаса і кіно / Наталія Чечель // Кіно-Театр. — 2007. — № 3. — С. 14–15.

Про вплив режисерської естетики Л. Курбаса, зокрема його акторської школи, на розвиток українського кіномистецтва.

827. Чумаченко О. А. Неоромантичні тенденції в ранньому українському кіномистецтві : [кінофільм Л. Курбаса «Вендета»] / О. А. Чумаченко // Вісн. Держ. акад. кер. кадрів культури і мистец. — 2003. — № 3. — С. 70–75.

828. Tkach V. Les Kurbas's Use of film Language in His Stage Productions of Jimmie Higgins and Macbeth / Tkach Virlana // Canadian Slavonic Papers. — 1990. — Vol. 36, № 1. — P. 59–76. — *

Див. також № 572, 1003.

9. ЛЕСЬ КУРБАС І МУЗИКА

829. Бродавко Р. Л. Курбас і В. Василько: музика в драматичній виставі / Роман Бродавко // Аркадія. — 2003. — № 1. — С. 15–17.

830. Величко Ю. Театральний синтез (до питання про взаємовплив жанрів) / Юрій Величко // Укр. театр. — 2003. — № 4. — С. 7–9.

Про застосування Л. Курбасом виражальних засобів оперного театру у драматичній виставі на прикладі вистав «Диктатура», «Гайдамаки».

831. Волков М. Березільський експеримент у «легкому жанрі» / Михайло Волков // Укр. театр. — 1998. — № 5. — С. 28–30.

Про визначну роль Л. Курбаса та його учнів у створенні Першого українського державного театру музичної комедії в Харкові наприкінці 20-х рр. ХХ ст.

832. Волков М. Біля джерел української оперети / Михайло Волков // Музика. — 1998. — № 4. — С. 26–28.

Про участь Л. Курбаса у всеукраїнському театральному диспуті на тему, яким бути українському театру оперети, та про роль Л. Курбаса у створенні Харківського театру музичної комедії.

833. Галина Олександрівна Тюменєва / М-во культури і туризму України, Харк. держ. ун-т мистец. ім. І. П. Котляревського ; [авт.-уклад. Л. І. Шубіна]. — Х. : Кортес–2001, 2008. — 59 с. — (Біографія і бібліографія видатних музикантів).

Наводяться спогади засновника кафедри історії музики Харківського державного університету мистецтв ім. І. П. Котляревського Г. О. Тюменєвої про співробітництво з Л. Курбасом у період роботи над виставою «Диктатура», спогади М. Верхацького про особливості музики в «Диктатурі», використання речитативу, побудованого на ладовій основі української музики, пошуки речитативу Л. Курбасом, який занотувала Г. О. Тюменєва (с. 6–8).

834. Галонська О. І. Шляхи становлення державної української музичної комедії (з історії театального руху Харкова першої третини ХХ століття) / Галонська О. І. // Вісн. Харк. держ. акад. дизайну і мистец. [Сер.] Мистецтвознавство / М-во освіти і науки, молоді та спорту України. — Х., 2011. — Вип. 3. — С. 163–166.

Розглядаються мистецькі пошуки та репертуарні принципи державного українського театру музичної комедії в Харкові в період керування театром режисера-березільця Я. Бортника, рішення про призначення якого на цю посаду було прийнято Л. Курбасом.

835. Гордійчук Я. Становлення українського музичного театру і критика (Київ, 20–30-ті рр.) / Гордійчук Я. — К. : Муз. Україна, 1990. — 144 с.

Про внесок «Березоля» у становлення українського музичного театру (с. 51–52).

836. Коваленко Ю. Вплив режисури та педагогічних принципів Доміана Козачківського, Володимира Скляренка та Мар'яна Крушельницького на становлення театру музичної комедії в Україні / Ю. Коваленко // Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти : зб. наук. пр. / Харк. держ. ун-т мистец. ім. І. П. Котляревського. — Х., 2006. — Вип. 18 : Мистецтво та освіта сьогодення. — С. 167–177.

Про втілення театральних принципів Л. Курбаса в театрах музичної комедії Харкова та Львова його учнями Д. Козачківським, В. Скляренком, М. Крушельницьким.

837. Лабінська Д. «Музичне» в театрі Леся Курбаса / Діана Лабінська // Філософія театру / Лесь Курбас ; уклад. М. Лабінський. — К., 2001. — С. 851–858.

Про музичне оформлення вистав Л. Курбаса на прикладі вистав «Едіп-цар», «Гайдамаки», «Диктатура».

838. Леоненко Я. Музичний простір вистав театру Леся Курбаса / Яна Леоненко, Галина Фількевич // Нариси з історії театрального мистецтва України ХХ століття / Акад. мистец. України, Ін-т пробл. сучас. мистец. ; [редкол.: В. Сидоренко та ін.]. — К., 2006. — С. 325–350.

На основі знайдених авторами архівних документів наводиться реконструкція музичного простору вистав Л. Курбаса у співпраці з композиторами М. Вериківським, П. Козицьким, Ю. Мейтусом та ін.

839. Леоненко Я. Реконструкція музичного архіву театрів Леся Курбаса / Яна Леоненко // Аркадія. — 2003. — № 2. — С. 20–21.
840. Леоненко Я. Сторінками співпраці Леся Курбаса та Пилипа Козицького / Яна Леоненко // Наук. вісн. Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського : зб. ст. — К., 2005. — Вип. 36, кн. 1 : Українська та світова музична культура: сучасний погляд. — С. 157–166.
841. Станишевський Ю. Украинский балетный театр: история и современность : [монографія] : пер. с укр. / Юрий Станишевский. — Киев : Муз. Україна, 2008. — 411 с.
842. Станішевський Ю. Балетний театр України : 225 років історії : [монографія] / Юрій Станішевський. — К. : Муз. Україна, 2003. — 438 с.

Про історичний шлях балетного театру України, зокрема про один з перших в історії української культури національний оперно-балетний колектив — Державну українську музичну драму, до складу художньої комісії якої входив Л. Курбас (с. 38), постановку опери «Утоплена» під його керівництвом, творчу дружбу Л. Курбаса з балетмейстером і танцівником М. Мордкіним та співпрацю з ним над операми «Утоплена», «Гальяка» та балетом «Азіаде» («Арабські ночі») (с. 39–41).

843. Станішевський Ю. Сучасний український театр оперети : проблеми, пошуки, парадокси / Юрій Станішевський // Сучасне мистецтво : наук. зб. / Акад. мистец. України, Ін-т пробл. сучас. мистец. — К., 2005. — Вип. 2. — С. 151–160.

Про роль Л. Курбаса у створенні в Харкові першого українського театру музичної комедії, продовження традицій його учнями — акторами та режисерами театру «Березіль» у Харківському, Київському та Львівському театрах музичної комедії (театрах оперети).

844. Станішевський Ю. Опера режисура Леся Курбаса / Юрій Станішевський // Укр. театр. — 2009. — № 1. — С. 22–28.

Про постановку Л. Курбасом опер «Утоплена» та «Гальяка» в Українській музичній драмі.

845. Станішевський Ю. Оперний театр Радянської України: історія і сучасність / Юрій Станішевський. — К. : Муз. Україна, 1988. — 247 с.

Про діяльність Л. Курбаса як оперного режисера в Українській музичній драмі, історію постановок опер «Утоплена», «Галька», «Тарас Бульба», вплив новаторської творчості Л. Курбаса на подальший розвиток українського оперного мистецтва (с. 24, 30, 47, 52, 64, 78).

846. Суворова Н. Г. Актуальні грані театральної естетики Л. Курбаса / Н. Г. Суворова // Культура України: історія і сучасність : тези доп. респ. наук.-теорет. конф., 26–28 жовт. 1992 р. / М-во культури України, Харк. держ. ін-т культури. — Х., 1992. — С. 242–245.

Про новаторські пошуки Л. Курбаса в поєднанні музики і драми.

847. Терещенко А. К. На музичній хвилі... «Березіль» : (до питання Курбас і музика) / А. К. Терещенко // Українське мистецтвознавство : міжвід. зб. наук. пр. / Акад. наук. України, Ін-т мистецтвознав., фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського. — К., 1993. — Вип. 1. — С. 86–97.

Досліджуються провідні засади музичного оформлення драматичних вистав у театрі Л. Курбаса, підкреслюється проблема органічної співдії музики з іншими засобами сценічного втілення вистави.

848. Харитонова В. Ф. Від березільського експерименту до сьогодення (до 75-річчя Харківського театру музичної комедії) / В. Ф. Харитонова // Культура України : зб. наук. пр. / М-во культури і мистец. України, Харк. держ. акад. культури. — Х., 2004. — Вип. 13 : Мистецтвознавство. Філософія. — С. 68–78.

Досліджуються етапи розвитку і творчі досягнення Харківського театру музичної комедії за період з 1 листопада 1929 р. і понині. Розкривається роль Л. Курбаса, театру «Березіль», «березильців» у створенні та діяльності театру. Аналізується прем'єрна вистава-опера Ж. Оффенбаха «Орфей у пеклі» в «березільській» музично-сценічній інтерпретації.

849. Цимбал Н. Застосування музичних законів у світовому експериментальному театрі початку ХХ ст. / Н. Цимбал // Великий майстер «Березоля» : до 120-річчя від дня народж. Леся Курбаса : матеріали наук.-практ. конф., 5 берез. 2007 р. / М-во культури і туризму України, Харк. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка. — Х., 2007. — С. 52–60.

Серед інших вистав розглядаються вистави Л. Курбаса «Едип-цар», «Гайдамаки», «Макбет», «Різвяний вертеп».

850. Цимбал Н. Музичний аспект функціонування сценічного слова в східноєвропейському експериментальному театрі початку ХХ ст. / Н. Цимбал // Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти : зб. наук. пр. / Харк. держ. ун-т мистец. ім. І. П. Котляревського. — Х., 2007. — Вип. 19. — С. 236–246.

Розглядаються засоби і прийоми функціонування сценічного слова в театрі Л. Курбаса через призму музики на прикладі вистав «Едип-цар», «Різвяний вертеп», «Гайдамаки», «Макбет» (с. 239–240, 243).

851. Черкашин Р. Музыка в театре Леся Курбаса / Р. Черкашин // Музык. академия. — 1994. — № 2. — С. 192–196.

Спогади харківського актора, режисера, педагога Р. Черкашина про свого вчителя та роль музики в житті і творчості Майстра.

852. Черкашина М. Музыкальный театр А. Шёнберга и А. Берга и его влияние на украинский театр 1910–1920 годов / М. Черкашина // Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти : зб. наук. пр. / Харк. держ. ун-т мистец. ім. І. П. Котляревського. — Х., 2007. — Вип. 20 : Мистецтво: «від існуючого до виникаючого». — С. 229–242.

Виявляється вплив естетики композиторів нової віденської школи на творчість Л. Курбаса (с. 232–238).

853. Черкашина М. Театр майбутнього : Ріхард Вагнер — Лесь Курбас / М. Черкашина // Art Line. — 1997. — № 2. — С. 6–7.

Музыка Р. Вагнера у творчості Л. Курбаса.

854. Юлій Сергійович Мейтус. Сторінки життя і творчості: спогади, статті, листи, матеріали (до 100-ліття від дня народження). — К., 2006. — 231 с. — (Науковий вісник Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського ; вип. 34). — Із змісту: Терещенко А. Юлій Мейтус. Сторінки співтворчості із Лесем Курбасом у Харківському театрі «Березиль». — С. 134–140 ; Леоненко Я. Театральна юність Юлія Мейтуса: сторінками маловідомих архівних матеріалів театру «Березиль». — С. 140–146 ; Мейтус Ю. Спогади про Леся Курбаса. — С. 188–191.

Див. також № 1007.

10. ЛЕСЬ КУРБАС І ЛІТЕРАТУРНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЙОГО ЧАСУ

855. Гаряєв В. Лесь Курбас і українське поетично-філософське середовище 20–30-х років (з історії спілкування з Михайлом Семенком, Павлом Тичиною і Петром Демчуком) / Володимир Гаряєв // Лесь Курбас. Мар'ян Крушельницький. «Березиль»: зб. ст. / Харк. держ. ін-т культури ; [під ред. В. М. Айзенштадта, С. І. Гордєєва]. — Х., 1997. — С. 19–27.
856. Знаковський В. Осип Мандельштам и Лесь Курбас на фоне вечности / Владимир Знаковський // Слобода. — 1997. — 22 лют.
857. Петровський М. Два мастера / Мирон Петровський // Театр. жизнь. — 1993. — № 10. — С. 16–17.

Л. Курбас і М. Булгаков — послідовники київського бароко.

858. Сулима М. Лесь Курбас і Михайль Семенко : [про еволюцію творчих і особистих стосунків режисера і поета] / Микола Сулима // Курбасівські читання : наук. вісн. / Нац. центр театр. мистец. ім. Леся Курбаса ; ред.-упоряд.: В. Собіянський, Т. Бойко. — К., 2007. — № 2 : До 120-річчя від дня народження Леся Курбаса: історія, теорія, критика. — С. 118–132.
859. Черничко І. Інноваційні процеси в українській національній культурі: вплив на розвиток театру і драми кінця ХІХ — початку ХХ століть / Ігор Черничко // Записки Наукового товариства імені Шевченка. — Л., 1999. — Т. 237 : Праці Театрознавчої комісії / ред.: І. Волицька, О. Купчинський, Р. Пилипчук. — С. 56–92.

Про творчі стосунки та спільні мистецькі проекти Л. Курбаса і М. Семенка (с. 80–82, 84).

Див. також № 79.

11. УЧНІ ТА ПОСЛІДОВНИКИ ЛЕСЯ КУРБАСА

860. Алейникова І. Валентина Миколаївна Чистякова у спогадах Ольги Андріївни Даценко / І. Алейникова // Валентина Чистякова — актриса школи Курбаса : матеріали міжнар. наук.-теорет. конф., 21 квіт. 2000 р. (до 100-річчя від дня народж.) / М-во культури і мистец. України, Харк. держ. акад. культури [та ін.] ; [уклад.: С. І. Гордєєв, І. В. Зборовець]. — Х., 2000. — С. 67–70.

861. Алейникова І. Фавст Лопатинський: запам'ятайте це ім'я (до 100-річчя від дня народження) / Ірина Алейникова // Мистецькі обрії'99 : альманах : наук.-теорет. пр. та публіц. / Акад. мистец. України ; [редкол.: А. В. Чебикін та ін.]. — К., 2000. — [Вип.] 2. — С. 354–368.

Про довготривалу дружбу і співтворчість Л. Курбаса і Ф. Лопатинського.

862. Александрович А. Кі-дзі-дзян : [про актрису Молодого театру Леся Курбаса І. Д. Авдієву] / Андрій Александрович ; записав В. Клековкін // Art-Line. — 1998. — № 3. — С. 8–9. — *

863. Андріанова-Гордієнко Н. Дмитро Мілютенко / Н. Андріанова-Гордієнко. — К. : Мистецтво, 1990. — 181 с. : ілюстр. — (Майстри сцени та екрана).

Аналізуються акторські роботи Д. Мілютенка в театрі «Березіль» (с. 32–68), також опубліковано вірш І. Драча «Сизий птах із гніздов'я Курбаса», присвячений пам'яті актора (с. 166–171).

864. Бажан М. З плеяди Леся Курбаса : відгук на дослідження В. В. Гаккебуша «Ріта Нещадименко в театрі 20-х років» / М. Бажан ; передм. М. Лабінського // Укр. театр. — 2007. — № 4. — С. 10–12.

865. Блавацький В. Спогади / Володимир Блавацький // В орбіті світового театру / Валеріан Ревуцький. — К. ; Х. ; Нью-Йорк : Вид-во М. П. Коць, 1995. — С. 93–243.

Серед інших спогадів — враження від перебування в «Березолі».

866. Блавацький В. Театр на Великій Україні : реферат, виголошений на запрошення студентської громади в Станиславові 1929 року / Володимир Блавацький // Наш театр : [у 2 т.] : кн. діячів укр. театр. мистец., 1915–1975 / Наук. т-во ім. Шевченка ; редкол.: О. Лисяк [та ін.]. — Нью-Йорк ; Париж ; Сідней ; Торонто : Об'єднання мистців укр. сцени, 1975. — Т. 1. — С. 147–161.

Про початок сценічної кар'єри В. Блавацького в «Березолі».

867. Бойко Т. Від «соціальної маски» до психологічного гротеску: виконавська практика Йосипа Гірняка (1922–1933) / Тетяна Бойко // Курбасівські читання : наук. вісн. / Нац. центр театр. мистец. ім. Леся Курбаса ; ред.-упоряд.: В. Собіянський, Т. Бойко. — К., 2007. — № 2 : До 120-річчя від дня народження Леся Курбаса: історія, теорія, критика. — С. 208–220.

Про трансформацію виконавської стилістики актора-березільця у виставах Л. Курбаса «Джіммі Хіггінс», «Напередодні» («Пролог»), «Мина Мазайло», «Золоте черево», «Маклена Граса».

868. Бойко Т. До питання про виконавську практику Йосипа Гірняка березільського періоду (1922–1933 рр.) / Тетяна Бойко // Наук. вісн. Київ. нац. ун-ту театру, кіно і телебачення ім. І. К. Карпенка-Карого : зб. наук. пр. — К. ; Черкаси, 2009. — Вип. 4/5. — С. 68–81.

Проаналізовано акторські роботи Й. Гірняка у виставах «Жакерія» за П. Меріме (1925) та «Змова Фієско в Генуї» за Ф. Шіллером (1928), розглянуто участь його у виставах 1930–1933 рр.

869. Бойко Т. З виконавської практики Йосипа Гірняка: концептуальний образ Чирви-Козиря («Диктатура» І. Микитенка) / Тетяна Бойко // Укр. театр. — 2008. — № 6. — С. 23–25.

870. Бойко Т. Йосип Гірняк — Михаїл Чехов: уявний мистецький діалог / Тетяна Бойко // Мистецькі обрії'2004 : альманах : наук. теорет. пр. та публіц. / Акад. мистец. України, Ін-т пробл. сучас. мистец. ; [редкол.: А. В. Чебикін та ін.]. — К., 2005. — [Вип.] 7. — С. 324–333.

871. Бойко Т. «Легкі жанри» у виконавській практиці Йосипа Гірняка / Тетяна Бойко // Укр. театр. — 2007. — № 6. — С. 11–17.

Участь Й. Гірняка у виставах «Пошилися у дурні», «Мікадо», «Алло! На хвилі 477», «Чотири Чемберлени».

872. Бойко Т. Три ролі Йосипа Гірняка в театрі «соціальної маски» / Тетяна Бойко // Мистецтвознавчі записки : [зб. наук. пр.] / М-во культури і туризму України, Нац. акад. кер. кадрів культури і мистец. — К., 2005. — Вип. 8. — С. 91–95.

Про сутність прийому «соціальної маски» та застосування його Й. Гірняком у виставах «Джіммі Хіггінс», «Напередодні» («Пролог»), «За двома зайцями».

873. Бойко Т. «Фантастичний» світ «Золотого черева» : до питання про виконавську практику Й. Гірняка / Тетяна Бойко // Аркадія. — 2007. — № 3. — С. 28–31.

874. Бойчук Б. Йосип Гірняк і Олімпія Добровольська: акторські силуети : уривок з моногр. «Театр–Студія Йосипа Гірняка — Олімпії Добровольської» / Богдан Бойчук // Сучасність (Мюнхен). — 1975. — Ч. 4. — С. 16–29.

875. Борис І. Валентина Чистякова та школа театру «Березіль»: погляд у майбутнє / І. Борис // Валентина Чистякова — актриса школи Курбаса : матеріали міжнар. наук.-теорет. конф., 21 квіт. 2000 р. (до 100-річчя від дня народж.) / М-во культури і мистец. України, Харк. держ. акад. культури [та ін.] ; [уклад.: С. І. Гордєєв, І. В. Зборовець]. — Х., 2000. — С. 57–61.

Про віддзеркалення у творчості В. Чистякової творчих пошуків Л. Курбаса та необхідність формування театральної педагогіки нової формації в поєднанні з системою Л. Курбаса.

876. Ботунова Г. Я. Маловідомі сторінки творчої діяльності І. О. Мар'яненка у Харкові (1925–1927 рр.) / Ботунова Г. Я. // Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти : зб. наук. пр. / М-во культури і мистец. України, Харк. держ. ін-т мистец. ім. І. П. Котляревського. — К., 2001. — Вип. 7. — С. 162–170.

Розглядаються етапи творчості актора в «Березолі» та інших харківських театрах.

877. Велимчаниця О. Амвросій Бучма: творча доля «розумного Арлекіна» / Ольга Велимчаниця // Кіно–Театр. — 2009. — № 2. — С. 52–54.

Про театральний доробок А. Бучми в «Березолі» та ролі у фільмах Л. Курбаса «Вендета» і «Макдональд».

878. Вербицька Є. Совість театру «Березіль» : [1928 р. Л. Курбас запросив до себе в трупу Ю. Г. Фоміну та Р. О. Черкашина] / Є. Вербицька // Слобода. — 1997. — 25 июля.

879. Вербицька Є. Спасибі за дорогу до храму / Євдокія Вербицька // Березіль. — 1997. — № 5/6. — С. 154–163.

Спогади про акторів театру «Березіль» Ю. Фоміну та Р. Черкашина, їх працю по організації музею «Березіль» у Харківському театрі ім. Т. Г. Шевченка.

880. Вишня О. Мистецькі силуети : Йосип Гірняк / Остап Вишня // Сучасність (Мюнхен). — 1989. — Ч. 4. — С. 63–65.

Про талант Й. Гірняка та його театральні образи.

881. Вітер В. Педагогічна майстерність М. Верхацького: режисерський аспект / Василь Вітер // Наук. вісн. Київ. нац. ун-ту театру, кіно і телебачення ім. І. К. Карпенка-Карого : зб. наук. пр. — К., 2010. — Вип. 7. — С. 312–324.

Про викладацьку діяльність М. Верхацького як поєднання системи, започаткованої Л. Курбасом, із власними підходами до формування особистості митця.

882. Волицька І. «Монументальний театр» Володимира Блавацького / Ірина Волицька // Записки Наукового товариства імені Шевченка. — Л., 1999. — Т. 237 : Праці Театрознавчої комісії. — С. 246–257 ; Те ж саме // Нариси з історії театрального мистецтва України ХХ століття / Акад. мистец. України, Ін-т пробл. сучас. мистец. ; [редкол.: В. Сидоренко та ін.]. — К., 2006. — С. 479–498.

Розкриваються особливості «монументального театру» В. Блавацького та вплив вистави «Гайдамаки» Л. Курбаса на формування режисерського мислення В. Блавацького.

883. Волков М. Лицар української режисури : до 100-річчя видатного оперного режисера Володимира Скляренка / Михайло Волков // *Культура і життя*. — 2007. — 31 жовт. — С. 2.

Про представника школи Леся Курбаса та вплив ідей Л. Курбаса на подальшу діяльність В. Скляренка в українському музичному театрі.

884. Волков М. К. Режисерська школа Леся Курбаса і розвиток її методики в режисурі В. Скляренка / М. К. Волков // *Інтеграція українського мистецтва в європейський та світовий культурний простір : матеріали всеукр. наук.-практ. конф.* — К., 2005. — С. 132–135. — *

885. Волков М. К. Режисура В. М. Скляренка — продовження і розвиток режисерсько-педагогічних принципів Леся Курбаса / М. К. Волков // *Мистецька освіта та мистецтво освіти в контексті формування сталого суспільства : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф.*, 12–13 трав. 2005 р. — К., 2005. — Ч. 2. — С. 24–27. —*

886. Волков М. К. Режисура В. Скляренка у контексті історії української театральної культури (20–70-ті роки ХХ століття) / М. К. Волков // *Культура і сучасність*. — 2005. — № 1. — С. 70–75.

Про творчий шлях і режисерське мистецтво В. Скляренка як продовження та розвиток художніх принципів школи Л. Курбаса.

887. Гайдабура В. Послідовник Курбаса : [Володимир Іванович Блавацький] / Валерій Гайдабура // *Культура і життя*. — 2001. — 18 серп. — С. 3–4.

888. Гайдабура В. Пророцтво: сцена — найперше захоплення молодого Петра Масохи. Сценічне посвячення одержав від Леся Курбаса / В. Гайдабура // *Кіно–Театр*. — 1999. — № 2. — С. 33–35. — *

889. Гірняк Й. Моя біографія / Йосип Гірняк ; публ. і передм. Г. Дутчак // *Кіно–Театр*. — 1998. — № 3. — С. 34–36.

Автобіографія Й. Гірняка подається з судової справи № 1029 в архівах СБУ.

890. Голобородько Я. Геніальний тріумвірат : (Л. Курбас, М. Куліш, М. Крушельницький) / Я. Голобородько // Дивослово. — 2005. — № 11. — С. 33–41.
891. Голобородько Я. Мистецтво полюсів і полюси мистецтва : [про творчі взаємини Л. Курбаса, М. Куліша і М. Крушельницького] / Ярослав Голобородько // Укр. мова й л-ра в серед. шк., гімназіях, ліцеях та колегіумах. — 2001. — № 1. — С. 164–174.
892. Голобородько Я. Мистецький тріумвірат : (Л. Курбас, М. Куліш, М. Крушельницький) / Ярослав Голобородько // Вітчизна. — 2003. — № 7/8. — С. 151–159.
893. Голобородько Я. Національний геніалітет (Курбас, Куліш, Крушельницький) / Ярослав Голобородько // Слово і час. — 2006. — № 1. — С. 72–84.
894. Горбачова Н. Українка з далекої Карелії : театральна історія : [100 років від дня народж. О. А. Даценко — корінної актриси «Березоля»] / Н. Горбачова // День. — 2003. — 22 січ. — С. 6. — *
895. Горбенко А. Г. Режисерська школа «Березоля» в посткурбасівський період / А. Г. Горбенко // Культура України: історія і сучасність : тези доп. респ. наук.-теорет. конф., 26–28 жовт. 1992 р. / М-во культури України, Харк. держ. ін-т культури. — Х., 1992. — С. 236–239.

Про режисера-березільця Л. Дубовика.

896. Гордеев С. И. Актерские поиски В. Чистяковой в контексте истории становления украинской театральной культуры первой половины XX столетия / С. И. Гордеев // Духовна культура в інформаційному суспільстві : матеріали міжнар. наук.-теорет. конф., 24–25 січ. [2002 р.] / М-во культури і мистец. України, Харк. держ. акад. культури. — Х., 2002. — С. 86–88.
897. Гордеев С. Валентина Чистякова — актриса школи Курбаса / С. Гордеев // Просценіум. — 2002. — № 1. — С. 13–18.
898. Гордеев С. Валентина Чистякова у виставі Леся Курбаса «Гайдамаки» / С. Гордеев // Валентина Чистякова — актриса школи Курбаса : матеріали міжнар. наук.-теорет. конф., 21 квіт. 2000 р. (до 100-річчя від дня народж.) / М-во культури і мистец. України, Харк. держ. акад. культури [та ін.] ; [уклад.: С. І. Гордеев, І. В. Зборовець]. — Х., 2000. — С. 15–29.

899. Гордєєв С. І. «Валентина Чистякова: легенда та біографія»: (до 100-річчя з дня народження) / С. І. Гордєєв // Культура України : зб. наук. пр. / М-во культури і мистец. України, Харк. держ. акад. культури ; за ред. В. М. Шейка, О. Г. Стахевича. — Х., 1999. — Вип. 5 : Мистецтвознавство. — С. 31–43.

Про працю з Л. Курбасом як справжню школу в розвитку таланту актриси.

900. Гордєєв С. І. Валентина Чистякова — легенда української сцени / С. І. Гордєєв ; М-во культури і мистец. України, Харк. держ. акад. культури. — Х. : ХДАК, 2003. — 100 с.

Про творчий шлях народної артистки України в театрі «Березіль».

901. Гордєєв С. І. Валентина Чистякова як актриса школи Курбаса (образ Оксани у виставі «Гайдамаки») / С. І. Гордєєв // Культура України : зб. наук. пр. / Харк. держ. акад. культури. — Х., 2000. — Вип. 7 : Мистецтвознавство. — С. 59–69.

Розглядаються особливості творчого методу Л. Курбаса в роботі з актрисою над образом Оксани.

902. Гордєєв С. І. Мімодраматичні етюди в акторському мистецтві В. М. Чистякової / С. І. Гордєєв, І. В. Зборовець // Актуальні проблеми музичного і театального мистецтва: мистецтвознавство, педагогіка та виконавство : матеріали міжвуз. наук.-метод. конф. проф.-викл. складу, 25–26 груд. 2000 р. / М-во культури і мистец. України, Харк. держ. ін-т мистец. ім. І. П. Котляревського. — 2-ге вид. — Х., 2000. — С. 93–98.

903. Гордєєв С. І. Народна артистка УРСР В. М. Чистякова : пошуки і уроки (до проблеми формування стилєвих напрямків в акторському мистецтві українського театру 20-х рр.) / С. І. Гордєєв // Українська культура: історія і сучасність : матеріали другої наук.-теорет. конф. проф.-викл. складу та студ. / М-во культури УРСР, Харк. держ. ін-т культури. — Х., 1991. — С. 47–48.

904. Гордєєв С. І. Педагогічні традиції Леся Курбаса в творчості народної артистки України Валентини Чистякової / С. І. Гордєєв // *Культура України* : зб. ст. / М-во культури і мистецтв України, Харк. держ. ін-т культури. — Х., 1996. — Вип. 3. — С. 92–99.

905. Гордєєв С. І. Питання акторської майстерності в педагогічній діяльності В. М. Чистякової / С. І. Гордєєв, І. В. Зборовець // *Актуальні проблеми музичного і театального мистецтва: мистецтвознавство, педагогіка та виконавство* : матеріали міжвуз. наук.-метод. конф. проф.-викл. складу, 19–20 груд. 2001 р. / М-во культури і мистец. ім. І. П. Котляревського. — Х., 2001. — Вип. 3. — С. 152–158.

Про початок педагогічної діяльності В. Чистякової разом з Л. Курбасом у Київському музично-драматичному інституті ім. М. Лисенка та використання в її подальшій педагогічній діяльності його методів.

906. Гордєєв С. І. Роль В. Чистякової в становленні українського акторського мистецтва / С. І. Гордєєв // *Культура України* : зб. наук. пр. / М-во культури і мистец. України, Харк. держ. акад. культури. — Х., 2002. — Вип. 9 : Мистецтвознавство. — С. 86–95.

Висвітлюється внесок В. Чистякової в розвиток українського акторського мистецтва, особливості творчого методу в роботі над роллю, розквіт акторської обдарованості в театрі «Березіль».

907. Гордєєв С. Творчість В. Чистякової у контексті режисерсько-педагогічних пошуків Л. Курбаса та М. Крушельницького / Сергій Гордєєв // *Леся Курбас. Мар'ян Крушельницький. «Березіль»* : зб. ст. / [під ред. В. М. Айзенштадта, С. І. Гордєєва] ; Харк. держ. ін-т культури. — Х., 1997. — С. 28–39.

908. Гордєєв С. І. У творчій лабораторії В. М. Чистякової (до проблеми перевтілення в образ) / С. І. Гордєєв // *Актуальні проблеми музичного і театального мистецтва: мистецтвознавство, педагогіка і виконавство* : матеріали міжвуз. наук.-метод. конф. проф.-викл. складу, 22–23 груд. 1991 р. / М-во культури і мистец. України, Харк. держ. ін-т мистец. ім. І. П. Котляревського. — Х., 1999. — С. 79–85.

909. Горенко В. Дорогами шукань: Йосип Гірняк і Олімпія Добровольська / В. Горенко // *Наш театр* : [у 2 т.] : кн. діячів укр.

театр. мистец., 1915–1975 / Наук. т-во ім. Шевченка ; редкол.: О. Лисяк [та ін.]. — Нью-Йорк ; Париж ; Сідней ; Торонто : Об'єднання мистців укр. сцени, 1975. — Т. 1. — С. 621–627.

Про березильців Й. Гірняка та О. Добровольську, продовження ними в еміграції лінії шукань «Березоля».

910. Дацюк Є. «Сизий птах із гніздов'я Курбаса...» / Євген Дацюк // Дзвін. — 2001. — № 1. — С. 111–118 ; Те ж саме // Визвол. шлях. — 2001. — Кн. 5. — С. 86–103.

Метафора, винесена в заголовок, належить І. Драчу в пам'ять «березильця» Д. Мільотенка та переадресована актору «березильцю» П. Байді-Борисовському.

911. Довженко С. Актор театру «Березиль» Семен Сващенко у фільмах Олександра Довженка / Довженко С. // Музичне і театральне мистецтво України в дослідженнях молодих мистецтвознавців : матеріали VI Всеукр. наук.-творчої конф. студ. та аспірантів, 15–17 берез. 2006 р. / М-во культури і туризму України, Харк. держ. ун-т мистец. ім. І. П. Котляревського. — Х., 2006. — С. 107–109.

Про участь С. Сващенко в кінофільмах Л. Курбаса та О. Довженка.

912. Дутчак Г. Між Харковом і Нью-Йорком : [Йосип Гірняк] / Г. Дутчак // Культура і життя. — 1992. — 15 серп. — С. 5.
913. Єрмакова Н. Актриса театру Леся Курбаса : до 110-річчя з дня народж. Любові Гаккебуш / Єрмакова Н. // Культура і життя. — 1998. — 30 верес. — С. 3.
914. Єрмакова Н. Валерій Інкіжинов у «Березолі» / Наталія Єрмакова // Аркадія. — 2005. — № 2. — С. 6–13.

Про постановки режисером вистав «Седі» та «Мікадо».

915. Єрмакова Н. Київський епізод березильської біографії Януарія Бортника / Наталія Єрмакова // Мистецтвознавство України : зб. наук. пр. / Акад. мистец. України, Ін-т пробл. сучас. мистец. — К., 2007. — Вип. 8. — С. 160–166.

Про останню київську прем'єру Мистецького об'єднання «Березиль» п'єсу «Шпана» в постановці Я. Бортника.

916. Жорстока доля генія сцени : [про акторів театру «Березіль» Йосипа Гірняка та Олімпію Добровольську] // Слобід. край. — 2004. — 20 берез. — С. 6.
917. Жукова А. Учениця Курбаса : (об української киноактриси 20-х років Зинаїде Пигулович) / Алла Жукова // Независимость. — 1999. — 14 сент. — С. 7. — *
918. Заболотна В. Актор з ласки Божої / Валентина Заболотна // Укр. театр. — 1991. — № 1. — С. 25–26.

Про актора театру «Березіль» А. Бучму та його роль Джіммі Хігінса в однойменній виставі «Березоля».

919. Заболотна В. Лицар світлого образу : [актор-«березілець» Р. Черкашин] / Валентина Заболотна // Укр. театр. — 1994. — № 1. — С. 27.
920. Залеська-Онишкевич Л. Гірняк і Добровольська — модерні скоморохи й корифеї, актори і режисери, вчителі великої штуки / Лариса Залеська-Онишкевич // Кіно-Театр. — 2010. — № 2. — С. 11–12.

Про акторів «Березоля» Й. Гірняка й О. Добровольську та про їх нащадків в Західній Європі та Нью-Йорку.

921. Інкіжинов В. Контур, степ і доля / Валерій Інкіжинов ; передм. і публ. М. Лабінського // Укр. театр. — 1992. — № 1. — С. 2–4.

Спогади режисера про зустрічі з Л. Курбасом і працю в «Березолі».

922. Козак Б. Борис Тягно — мужня людина і великий митець / Богдан Козак // Просценіум. — 2004. — № 3. — С. 28–31 ; Те ж саме // Театральні відлуння : ст., передмови, штрихи до портретів, матеріали, рецензії, інтерв'ю / Богдан Козак. — Л. : Ліга-Прес, 2010. — С. 247–254.

Про творчість Б. Тягна, в якій простежуються принципи і засади, що лежали в основі курбасівської системи виховання.

923. Козачковський Д. Театр ім. Заньковецької (1926–1928) / Доміян Козачковський // Просценіум. — 2010. — № 2/3. — С. 33–42.

Актор-«березілець» згадує, як він потрапив до театру «Березіль» за особистим запрошенням Л. Курбаса (с. 38–42).

924. Коломієць Р. «Сизий птах із гнізда Курбаса» : [так назвав актора Дмитра Мілютенка Іван Драч] / Ростислав Коломієць // День. — 1999. — 23 лют. — *

Про курбасівський вишкіл актора Д. Мілютенка.

925. Корнієнко Н. А далі — Пантеон : [до 100-річчя з дня народж. Й. Гірняка] / Н. Корнієнко // Культура і життя. — 1995. — 12 квіт.
926. Корнієнко Н. Актор як метафізична проблема: Лесь Курбас та Йосип Гірняк / Неллі Корнієнко // Укр. театр. — 1997. — № 1. — С. 30–31.

Розглядається проблема «Театр Лесь Курбаса — Лесь Курбас — його актор» на прикладі мистецьких та етичних зв'язків Л. Курбаса і Й. Гірняка.

927. Корнієнко Н. М. Гірняк Йосип Йосипович / Н. М. Корнієнко // Енциклопедія Сучасної України / Нац. акад. наук України [та ін.] ; редкол.: Дзюба І. М. [та ін.]. — К., 2006. — Т. 5. — С. 637–638.
928. Корнієнко Н. Одиссея віри і Ухт-Печлагу / Неллі Корнієнко // Березіль. — 1992. — № 3/4. — С. 159–167.

Про актора-«березільця» Й. Гірняка.

929. Корнієнко Н. Чарлі Чаплін українського театру : до 100-річчя від дня народж. Й. Гірняка / Неллі Корнієнко // Укр. культура. — 1995. — № 7/8. — С. 12–16.

Пропонуються уривки з листів Й. Гірняка до І. Стешенко, актриси театру «Березіль». Першодрук з архіву Н. Корнієнко.

930. Кравчук П. Валентина Чистякова (творче формування актриси) / П. Кравчук // Валентина Чистякова — актриса школи Курбаса : матеріали міжнар. наук.-теорет. конф., 21 квіт. 2000 р. (до 100-річчя від дня народж.) / М-во культури і мистец. України, Харк. держ. акад. культури [та ін.] ; [уклад.: С. І. Гордєєв, І. В. Зборовець]. — Х., 2000. — С. 1–15.

Відслідковується творчий шлях актриси від Молодого театру до «Березоля».

931. Кравчук П. Втрати і здобутки Валентини Чистякової / Петро Кравчук // Кіно-Театр. — 2000. — № 4. — С. 13–15.
932. Лабінський М. Вона обрала «Березіль» / Микола Лабінський // Укр. театр. — 1992. — № 2. — С. 12–13.
- Про актрису театру «Березіль» (київського періоду) Поліну Нятку.*
933. Левченко Т. Им'я, вилучене з історії : [про актора театру «Березіль», соратника Л. Курбаса Й. Гірняка] / Тетяна Левченко // Культура і життя. — 2003. — 15 січ. — С. 3.
934. Левченко Т. Одеса — alma mater видатних починань. Творчість Йосипа Гірняка у виставах «Пошились у дурні» та «За двома зайцями» / Тетяна Левченко // Аркадія. — 2003. — № 1. — С. 63–65.
935. Леонтович О. Вони були учнями великого майстра / Олена Леонтович // Кіно-Театр. — 2009. — № 1. — С. 8–9.
- Про ролі О. Ходимчука та творче життя Н. Пилипенко в Молодому театрі, «Березолі», участь у фільмі Л. Курбаса «Вендета», її театральну діяльність в еміграції.*
936. Логвинова Н. У театрі можливе все, крім стоячої води : учень і сподвижник Леся Курбаса — режисер Лесь Дубовик / Ніна Логвинова // Березіль. — 2006. — № 1. — С. 174–184.
937. Львов-Анохин Б. Неомраченная легенда / Борис Львов-Анохин // Театр. жизнь. — 1993. — № 10. — С. 6–7.
- Л. Курбас і А. Бучма.*
938. Макарчук Г. Він був людиною Відродження : до 90-річчя від дня народж. нар. артиста України В. М. Скляренка / Геннадій Макарчук // Укр. театр. — 1997. — № 6. — С. 12–14.
939. Максименко С. Школа Леся Курбаса у режисерській практиці Львівського оперного театру 1941–1944 рр. (Йосип Гірняк, Володимир Блавацький) / Світлана Максименко // Аркадія. — 2003. — № 2. — С. 24–27.

940. Мелешкіна І. Надія Титаренко: портрет актриси на тлі епохи / Ірина Мелешкіна // Кіно–Театр. — 2003. — № 6. — С. 19–22.

Про актрису театру «Березіль», її ролі у виставах Л. Курбаса «Жовтень», «Газ», «Рур», «Джیمмі Хіггінс», «Народний Малахій», «Мина Мазайло».

941. Мелешкіна І. Учитель виразного життя / Ірина Мелешкіна // Укр. театр. — 2007. — № 1. — С. 14–20.

Про творчий шлях Р. О. Черкашина — актора театру «Березіль», а згодом режисера Харківського театру ім. Т. Г. Шевченка. Наводиться текст виступу Р. Черкашина 5 жовтня 1933 р. на засіданні Наркомосу на захист Л. Курбаса.

942. Мелешкіна І. Ромео і Джульєтта / Ірина Мелешкіна // Кіно–Театр. — 2007. — № 1. — С. 13–16.

Про акторів театру «Березіль» Р. Черкашина та Ю. Фоміну, вплив Л. Курбаса на подальшу долю Р. Черкашина як актора, режисера та педагога

943. «Ми — березильці» : до 100-річчя від дня народж. Р. А. Черкашина / публ. М. Черкашиної-Губаренко // День. — 2006. — 29 берез. — С. 7.

944. Милютенко Г. Актер из легендарного театра Леся Курбаса / Г. Милютенко // Время. — 1996. — 19 марта.

Про творчий шлях «березильця», режисера, театрального педагога Р. Черкашина.

945. Михайло Верхацький. Дні і праця. Листування. Спогади сучасників : до 100-річчя з дня народж. М. Верхацького / [редкол.: Ю. Б. Богдашевський та ін. ; упоряд. М. Лабінський]. — К. : Проза, 2004. — 239 с.

946. Пилипенко Н. Життя в театрі / Н. Пилипенко. — Нью-Йорк, 1968. — 185 с. : ілюстр. — *

Про розквіт театру «Березіль», Л. Курбаса і товаришів по сцені.

947. Підвисоцька Г. Пам'ять серця / Галина Підвисоцька // Укр. театр. — 1998. — № 5. — С. 30–31.

Спогади про навчання у студії Л. Курбаса в 1929–33 рр. та постановку Л. Курбасом вистави «Народження велетня».

948. Подлужная А. Легендарный ученик легендарного учителя / А. Подлужная // Зеркало недели — 2005. — 5 февр. — С. 18.

Про театрального педагога, режисера, теоретика театру, «березільця» М. Верхацького.

949. Пуха Л. Валентина Чистякова: шляхи до синтезу (кінематографічна гіпотеза) / Л. Пуха // Валентина Чистякова — актриса школи Курбаса : матеріали міжнар. наук.-теорет. конф., 21 квіт. 2000 р. (до 100-річчя від дня народж.) / М-во культури і мистец. України, Харк. держ. акад. культури [та ін.] ; [уклад.: С. І. Гордєєв, І. В. Зборовець]. — Х., 2000. — С. 51–55.

Про В. Чистякову як кіноактрису та її роботу у виставах «Шпана» (1926) та «Алло, на хвилі 477» (1929).

950. Пуха Л. Опісля грудня місяця 1933 року... : про Амвросія Бучму та Бориса Тягна / Людмила Пуха // Укр. культура. — 2002. — № 4/5. — С. 36–37.

Зокрема про зустріч Б. Тягна з Л. Курбасом з метою постановки п'єси О. Корнійчука «Загибель ескадри» та подальшу долю вистави.

951. Радченко Л. О. Лірична лукавість Наталії Ужвій / Радченко Л. О., Семененко В. І. // Історія України: тасмниці життєписів видатних осіб : наук.-попул. посіб. для викл. гуманітар. дисциплін / Радченко Л. О., Семененко В. І. — Х., 2011. — С. 213–219.

Зокрема згадуються події 6 жовтня 1933 р. Авторами подано власну оцінку виступу Н. Ужвій на зборах колективу театру «Березіль».

952. Ревуцький В. В орбіті світового театру / Валеріян Ревуцький. — К. ; Х. ; Нью-Йорк : Вид-во М. П. Коць, 1995. — 243 с.

Про перебування в «Березолі» В. Блавацького та вплив березільської школи на його подальшу роботу в якості художнього керівника театру «Заграда», у Львівському оперному театрі та за кордоном (с. 13–16, 22, 24–25, 50, 53–55, 71, 73–76, 81–83, 85–86).

953. Ревуцький В. Возлюбленики муз і грацій : до 80-річчя Йосипа Гірняка й Олімпії Добровольської / Валеріян Ревуцький // Сучасність (Мюнхен). — 1975. — Ч. 4. — С. 3–15.

954. Ревуцький В. Нескорені березильці : Йосип Гірняк і Олімпія Добровольська / Валеріян Ревуцький. — Нью-Йорк : Об'єднання укр. письменників «Слово», 1985. — 201 с. : фотогр.

Прослідковується шлях акторів від Молодого театру Л. Курбаса до Театру Слова в Америці. Розповідається про ролі Й. Гірняка та О. Добровольської в Мистецькому об'єднанні «Березиль», у театрі «Березиль». Розкривається діяльність Й. Гірняка як режисера «Гамлета». Підкреслюються його спроби продовжити традиції Л. Курбаса в Театральній студії в Європі, у Театрі-Студії, Українському театрі та Театрі Слова в Америці. У розділі «Гірняк-автор» подано огляд його публікацій про Л. Курбаса, огляд його епістолярної спадщини. Заключний розділ — перелік ролей та постановок Й. Гірняка та О. Добровольської.

955. Ревуцький В. Смерть нескореного / Валеріян Ревуцький // Сучасність (Мюнхен). — 1989. — Ч. 4. — С. 53–60.

Про Й. Гірняка та його книгу «Спомини».

956. Романенко А. Т. Мы выбирали «Березиль» : інтерв'ю с «березильцем» / Александр Трофимович Романенко // Комсом. знамя. — 1989. — 20 июня. — С. 4–5.

957. Русанов В. Мар'ян Крушельницький : біогр. повість / Василь Русанов. — К. : Молодь, 1985. — 168 с.

Зокрема М. Крушельницький у «Березолі» (с. 46–87).

958. Савенко І. Березиль на селі / Ірина Савенко // Укр. театр. — 1995. — № 5. — С. 30–31.

Про актора театру «Березиль» (київського періоду) Г. Сташука.

959. Саранчук В. Репетиції Бориса Балабана / Володимир Саранчук // Укр. театр. — 1993. — № 3. — С. 29–31.

960. Сердюк Л. Ні тишини, ні забуття : з невиданої кн. «Весни мого театру» / Лесь Сердюк // Укр. театр. — 1995. — № 5. — С. 21–24.

Про актора і режисера М. Крушельницького.

961. Сердюк Л. Роздуми і нотатки актора : [зб. ст.] / Лесь Сердюк. — К. : Мистецтво, 1989. — 253 с.

Серед матеріалів — спогади про Л. Курбаса, співпрацю в театрі «Березіль» та продовження Л. Курбасом традицій театру корифеїв (с. 29–38, 54–60, 65–75, 88–90).

962. Скляренко І. Безмежність таланту : (до 95-річчя від дня народж. В. М. Скляренка) // Укр. театр. — 2002. — № 6. — С. 20–21.

Фрагмент спогадів про режисера театру «Березіль», учня Л. Курбаса В. М. Скляренка.

963. Станішевський Ю. Режисерські традиції Леся Курбаса в мистецьких пошуках його учнів у 40–60-ті рр. ХХ ст. : режисура В. М. Скляренка в українському оперному театрі / Юрій Станішевський // Сучасне мистецтво : наук. зб. / Акад. мистец. України, Ін-т пробл. сучас. мистец. — К., 2006. — Вип. 3. — С. 112–137.

Про діяльність В. М. Скляренка в оперних театрах Львова, Харкова, Києва.

964. Стасів І. Сценічне слово в творчості В. Чистякової / І. Стасів // Валентина Чистякова — актриса школи Курбаса : матеріали міжнар. наук.-теорет. конф., 21 квіт. 2000 р. (до 100-річчя від дня народж.) / М-во культури і мистец. України, Харк. держ. акад. культури [та ін.] ; [уклад.: С. І. Гордєєв, І. В. Зборовець]. — Х., 2000. — С. 30–35.

Зокрема про перші уроки сценічної мови під керівництвом Л. Курбаса на репетиціях «Царя Едіпа» та набуття майстерності сценічної мови в театрі «Березіль».

965. Стешенко І. Про Леся Курбаса / Ірина Стешенко ; розмову вів Л. Танюк // Наука і культура. Україна : щорічник / Акад. наук. УРСР, Т-во «Знання». — К., 1987. — Вип. 21. — С. 390–397.

Спогади про Л. Курбаса, його вистави та спільну працю.

966. Танюк Л. Бестіарій Мар'яна Крушельницького / Лесь Танюк // Монологи : театр, культура, політика / Лесь Танюк. — Х. : Фоліо, 1994. — С. 145–155.

Про місце бестіарію М. Крушельницького у структурі його акторських засобів як віддзеркалення антропософських поглядів Л. Курбаса.

967. Танюк Л. Житейське море Гната Юри : полемічні нотатки / Лесь Танюк // Соціаліст. культура. — 1988. — № 1. — С. 32–34.
968. Танюк Л. Житейське море Гната Юри : (до 100-річчя з дня народж.) / Лесь Танюк // Монологи : театр, культура, політика / Лесь Танюк. — Х. : Фоліо, 1994. — С. 100–110 ; Те ж саме // Слово. Театр. Життя : вибране : в 3 т. — К., 2003. — Т. 2 : Театр. — С. 446–461.

Про акторський талант Г. Юри, його ролі в Молодому театрі, перші режисерські кроки під керівництвом Л. Курбаса та статтю Г. Юри «Націоналістична естетика Курбаса».

969. Танюк Л. Княгиня пані Орися : [до 100-річчя від дня народж. І. Стешенко] / Лесь Танюк // День. — 1998. — 4 лип. ; Те ж саме // Слово. Театр. Життя : вибране : в 3 т. — К., 2003. — Т. 2 : Театр. — С. 709–716.
970. Танюк Л. Мар'ян Крушельницький. Школа образного перетворення, заповідана Лесем Курбасом / Лесь Танюк. — К. : Либідь, 2007. — 360 с.

Автор книги доводить, що театр М. Крушельницького сформувався у школі образного перетворення Л. Курбаса, і розподіляє його творче життя на дії. Зокрема період творчості М. Крушельницького до зустрічі з Л. Курбасом автор називає прологом. Дія перша — 1924–1933 рр. — праця в «Березолі». Дія друга — 1934–1952 рр. — керівництво «Березолем» (з 1935 р. театр ім. Т. Г. Шевченка). Дія третя — 1953–1963 рр. — переїзд у Київ, у театр ім. І. Франка.

971. Танюк Л. Слово про вчителя : до 100-річчя з дня народж. М. Крушельницького / Лесь Танюк // Березіль. — 1997. — № 5/6. — С. 167–178.

Автор згадує актора-«березильця» М. Крушельницького, його ролі у виставах Л. Курбаса та керівництво «Березолем» після арешту режисера.

972. Танюк Л. Театр від Мар'яна: до 100-річчя з дня народження Мар'яна Крушельницького / Лесь Танюк // Укр. театр. — 1997. — № 2. — С. 2–7.

973. Танюк Л. Театр від Мар'яна: (до 100-річчя з дня народження Мар'яна Крушельницького) / Лесь Танюк // Парастас / Лесь Танюк. — К., 1998. — С. 132–145 ; Те ж саме // Слово. Театр. Життя : вибране : в 3 т. — К., 2003. — Т. 2 : Театр. — С. 695–708.

Зокрема про інтерпретацію М. Крушельницьким школи Л. Курбаса.

974. Тарабаринів Л. С театром навсєгда / Л. Тарабаринів // Театр. — 1989. — № 12. — С. 124.

Про актора театру «Березіль» Л. Сердюка.

975. Тараненко Ю. Юлія Гавриловна Фомина и Роман Алексєєвич Черкашин / Юлія Тараненко // Сто знаменитих харьковчан / [Можейко И. Ю. и др.]. — Харьков, 2004. — С. 291–293.

976. Тарнавський О. Зустрічі у Львові / Остап Тарнавський ; передм. Р. Доценка // Березіль. — 1999. — № 7/8. — С. 177–188.

Спогади про львівський період діяльності Й. Гірняка, актора, що вийшов зі школи Л. Курбаса, та його виставу «Гамлет».

977. Театр-Студія Йосипа Гірняка — Олімпії Добровольської / Українська Вільна Академія Наук в США ; упоряд. Б. Бойчук. — Нью-Йорк : Вид-во Нью-Йоркської Групи, 1975. — 348 с. — Зміст : Театр-Студія в Європі ; Театр-Студія в Америці ; Український театр в Америці (УТА).

Про ролі акторів у виставах театру «Березіль» та збереження пам'яті про Л. Курбаса в еміграції.

978. Тельнюк С. Богиня з театру Курбаса / Станіслав Тельнюк // Україна. — 1990. — № 12. — С. 16–18.

Про актрису театру «Березіль» Р. Нецадименко.

979. Францева Н. Березільська квітка : [до 90-річчя від дня народж. актриси театру «Березіль» О. Даценко] / Н. Францева // Культура і життя. — 1993. — 13 лют.

980. Францева Н. Доля однієї школи / Неоніла Францева // Новини кіноекрана. — 1990. — № 5. — С. 10–11.

Про режисера-«березільця» Б. К. Дробинського.

981. Хмурий В. Театр на його раменах / В. Хмурий ; передм. М. Полтавця // Укр. театр. — 1992. — № 2. — С. 8, 30–31.

Етюд присвячений сценічній діяльності Й. Гірняка.

982. Чепалов А. А для друзей просто Юзек... / Александр Чепалов // Время. — 1995. — 4 мая.

Актор театру «Березіль» Й. Гірняк.

983. Черкашин Р. Майстер трагіротеску / Роман Черкашин // Укр. театр. — 1990. — № 1. — С. 15–18.

Участь Й. Гірняка у виставах Л. Курбаса «Пролог», «Народний Малахій», «Диктатура», «Маклена Граса».

984. Черкашин Р. Ми — березильці : фрагмент із кн. театральних спогадів та роздумів / Р. Черкашин ; публ. М. Черкашиної, М. Лабінського // Сучасність. — 1996. — № 6. — С. 107–121 ; № 7/8. — С. 159–187.

985. Черкашин Р. Ми — березильці : [фрагмент кн.] / Роман Черкашин ; передм. та підгот. тексту С. Васильєва // Культура і життя. — 1996. — 13 берез. — С. 3.

986. Черкашин Р. Мы — березильцы : (фрагменты из будущей книги) / Роман Черкашин // Театр. жизнь. — 1993. — № 10. — С. 12–13.

987. Черкашина-Губаренко М. Валентина Чистякова у ролі Марії Луцицької : (вистава Харківського державного театру ім. Т. Г. Шевченка «Талан» М. Старицького) / Марина Черкашина-Губаренко // Просценіум. — 2009. — № 1/2. — С. 16–20.

Аналізуючи гру В. Чистякової, автор наголошує на унікальності використання курбасівського методу перетворення.

988. Янівська В. Учень Леся Курбаса (до 100-річчя від дня народження Бориса Тягна) / Вікторія Янівська // Просценіум. — 2004. — № 1/2. — С. 108–109.

Див. також № 990, 995, 997, 999.

12. ДИСЕРТАЦІЙНІ ДОСЛІДЖЕННЯ, ПОВ'ЯЗАНІ З ТВОРЧОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ЛЕСЯ КУРБАСА

989. Алієва Л. О. Становлення і розвиток соціології мистецтва в Україні в 20–90-ті роки ХХ ст. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 17.00.01 / Алієва Людмила Олександрівна ; Держ. акад. кер. кадрів культури і мистец. — К., 2006.

У роботі доведено, що соціологія театру в Україні сформувалась під визначальним впливом концепції Л. Курбаса, реалізованої театральними об'єднаннями «Березіль» та іншими театрами Одеси, Дніпропетровська, Харкова.

990. Бойко Т. А. Образ-маска та сценічний гротеск в акторській творчості Йосипа Гірняка 1922–1933 рр. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознав. : спец. 17.00.02 «Театр. мистецтво» / Бойко Тетяна Антонівна ; Нац. акад. наук. України, Ін-т мистецтвознав., фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського. — К., 2010. — 19 с.

Досліджується акторська творчість Й. Гірняка 1922–1933 рр., аналізуються принципи образу-маски актора, у зв'язку з цим простежено етапи професійного становлення актора, висвітлено його сценічний доробок на сцені Мистецького об'єднання «Березіль» і театру «Березіль». Обґрунтовано репрезентативність творчості Й. Гірняка для театральної естетики Л. Курбаса.

991. Вдовиченко Г. В. Філософсько-культурологічні засновки осмислення феномену людського буття діячами українського відродження 20-их років ХХ ст. (М. Г. Хвильовий, М. Г. Куліш, О. С. Курбас) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філософ. наук : спец. 09.00.05 «Історія філософії» / Вдовиченко Георгій Валерійович ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. — К., 2001. — 18 с.

Уперше у вітчизняній історико-філософській думці розглянуто творчу спадщину трьох провідних діячів української післяреволюційної культури М. Г. Хвильового, М. Г. Куліша, О. С. Курбаса як об'єкт комплексного дослідження, здійснюваного в межах синтезу історико-філософського, історико-культурного та літературознавчого аспектів наукового пошуку.

992. Вежбовська Л. Р. Антропософські тенденції в українському мистецтві 20-х рр. ХХ ст. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознав. : спец. 17.00.01 / Л. Р. Вежбовська ; Київ. нац. ун-т культури і мистец. — К., 2006. — 20 с.

Проведено наукове дослідження антропософських тенденцій в українському мистецтві 1920-х рр. Доведено, що у сценічному мистецтві «Молодого театру» та театру «Березиль» використовувались прийоми евритмії та елементи містерійного театру. Показано вплив евритмії на становлення методу перетворення Л. Курбаса.

993. Веселовська Г. І. Новаторські мистецькі напрямки і течії в театральному процесі України першої третини ХХ століття : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра мистецтвознав. : спец. 17.00.02 «Театр. мистецтво» / Веселовська Ганна Іванівна ; Нац. акад. наук України, Ін-т мистецтвознав., фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського. — К., 2007. — 32 с.

Узагальнюється інформація про Молодий театр під керівництвом Л. Курбаса як приклад авангардних шукань театрів Києва кінця 1910-х рр., аналізуються основні театральні прийоми, які використовував Л. Курбас, інсценізуючи роман Е. Сінклера «Джіммі Хіггінс», розкривається сутність експресивного реалізму режисера. У дисертаційному дослідженні реконструйовано виставу Л. Курбаса «Газ».

994. Волицкая И. В. Проблемы формирования творческой личности режиссера Леся Курбаса : автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. искусствоведения / Волицкая Ирина Васильевна ; С.-Петербур. гос. ин-т театра, музыки и кинематографии им. Н. К. Черкасова. — СПб., 1992. — 16 с. — *

995. Волков М. К. Режисерське мистецтво В. М. Скляренка в контексті історії української театральної культури 20-х — 70-х років ХХ століття : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознав. : [спец.] 17.00.01 «Теорія та історія культури» / Волков Михайло Костянтинович ; Київ. нац. ун-т культури і мистец. — К., 2007. — 19 с.

Розглядається режисерська діяльність В. М. Скляренка — учня Л. Курбаса, вихованця режисерського штабу «Березоля», виявляються специфічні особливості національного оперно-режисерського мистецтва, лідером якого був В. Скляренко, утверджуючи в опері ідеї та принципи Л. Курбаса.

996. Горбенко А. Г. Режиссерское и актерское искусство театра «Березиль» : автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. искусствovedения : спец. 17.00.01 «Театр. искусство» / Горбенко Анатолий Григорьевич ; Акад. наук Укр. ССР, Ин-т искусствovedения, фольклора и этнографии им. М. Ф. Рильского. — Киев, 1974. — 30 с.

Розкривається процес становлення театру, аналізуються його етапні вистави з точки зору стилевих особливостей, художніх прийомів, театральних-естетичних принципів.

997. Гордеев С. І. Акторське мистецтво В. М. Чистякової як явище української театральної культури ХХ сторіччя : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознав. : [спец.] 17.00.01 «Теорія та історія культури» / Гордеев Сергій Іванович ; Харк. держ. акад. культури. — Х., 2005. — 21 с.

Проаналізовано життєвий і творчий шлях української актриси В. М. Чистякової від курбасівської моделі «універсального актора» до амплу лірико-драматичної актриси. Розділ «В. М. Чистякова і курбасівська система виховання «синтетичного актора» висвітлює період дебютів В. Чистякової в ролях у Молодому театрі, Кийдрамте і театрі «Березиль».

998. Гринишина М. О. Дискурс реалізму в українській театральній культурі кінця ХІХ — початку ХХ століття : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра мистецтвознав. : спец. 26.00.01 «Теорія та історія культури» / Гринишина Марина Олександрівна ; Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. — К., 2009. — 38 с.

У дисертації аналізуються намагання української режисури створити «умовний театр», не тільки не відмінюючи реалізм, а продовжуючи його через неостилістичні інновації (Л. Курбас, І. Мар'яненко, О. Загаров). Аналізується перекладний репертуар українського театру початку ХХ ст., зокрема репертуар Молодого Театру Л. Курбаса. Зіставляються «молодотеатрівські» вистави з європейськими аналогами («Едіп-Цар», «Горе брехуніві»).

999. Ермакова Н. П. Творчество народной артистки Украинской ССР Л. М. Гаккебуш и некоторые проблемы стиля в актерском искусстве : автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. искусствоведения : спец. 17.00.01 «Театр. искусство» / Ермакова Наталья Петровна ; Гос. ин-т театр. искусства им. А. В. Луначарского. — М., 1985. — *

Розглядається формування сценічної майстерності актриси, зокрема в театрі «Березіль», підкреслюється її творча індивідуальність, яка остаточно сформувалась у спільній роботі з Л. Курбасом, В. Васильком, М. Крушельницьким.

1000. Корниенко Н. Н. Режиссерское искусство Леся Курбаса : автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. искусствоведения / Корниенко Нелли Николаевна ; Ин-т истории искусств. — М., 1970. — 19 с. — *

1001. Красильникова О. В. Сценография В. Г. Меллера и режиссура украинского театра : автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. искусствоведения : [спец.] 17.00.01 «Театр. искусство» / Красильникова Ольга Васильевна ; М-во культуры РСФСР, Гос. ин-т театр. искусства им. А. В. Луначарского. — М., 1980. — 25 с.

Досліджується творчість В. Г. Меллера як театрального художника, вперше вивчається розвиток співтворчості художника і режисера в українському театрі, зокрема розглядаються особливості сценографії В. Г. Меллера 20-х — першої половини 30-х років ХХ ст., доводиться, що в українському сценічному мистецтві співрежисура художника вперше виникла в театрі «Березіль» у співпраці В. Меллера з Л. Курбасом, а потім з режисерами — учнями Л. Курбаса.

1002. Лягущенко А. Г. Проблемы взаимодействия сценического искусства и зрителя в театральном процессе Украины 1917–1933 гг. : автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. искусствоведения : [спец.] 17.00.01 «Театр. искусство» / Лягущенко Андрей Геннадьевич ; АН Украины, Ин-т искусствоведения, фольклористики и этнологии им. М. Ф. Рильского. — Киев, 1992. — 29 с.

Досліджується взаємодія театру і глядача. Зокрема розкриваються погляди Л. Курбаса на особливості цієї взаємодії,

показана його практична діяльність по формуванню театральної культури глядача, розкрито методи вивчення особливостей впливу вистав на глядацьку аудиторію.

1003. Матвиенко К. Н. Кинофикация театра: история и современность : автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. искусствоведения : спец. 17.00.01 / Матвиенко Кристина Николаевна ; С.-Петербург. гос. акад. театр. искусства. — СПб, 2010. — 31 с.

Об'єктом дослідження стали кінофіковані вистави Л. Курбаса, К. Марджанова та ін.

1004. Овчиннікова А. П. Виразительные средства языкового дискурса в метахудожественном контексте : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра мистецтвознавства : спец. 17.00.01 «Теория і історія культури» / Овчиннікова Альбіна Петрівна ; Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. — К., 2002. — 32 с.

Зокрема розкриваються погляди Л. Курбаса на роль сценічної мови, на її вербальні та невербальні аспекти.

1005. Островерх О. Б. Эволюция пространственных систем украинского драматического театра: типы организации, функции, людина (від натуралізму до авангарду) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознав. : спец. 17.00.02 «Театр. мистецтво» / Островерх Ольга Борисівна ; Нац. акад. наук України, Ін-т мистецтвознав., фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського. — К., 2007. — 20 с.

Еволюція просторових систем українського театру розглянута на прикладі двох театральних феноменів — театру корифеїв і створеного Л. Курбасом «архіпелагу» таких явищ, як Молодий театр, Мистецьке об'єднання «Березиль» і харківський театр «Березиль».

1006. Павленко Н. В. Эстетика Леся Курбаса. Творческие принципы драматургии и ее сценического воплощения в театре «Березиль» : автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. филол. наук : [спец.] 10.01.08 / Павленко Наталья Владимировна ; Донецкий ун-т. — Донецк, 1995. — 23 с. — *

1007. Станишевский Ю. Режиссура и балетмейстерское искусство в украинском советском музыкальном театре (1917–1941) : автореф. дис. на соиск. учен. степени д-ра искусствоведения : спец. 17.00.01 «Театр. искусство» / Станишевский Юрий Александрович ; АН Укр. ССР, Ин-т искусствоведения, фольклора и этнографии им. М. Ф. Рильского. — Киев, 1974. — 89 с.

Один з напрямків дослідження — роль Державної української музичної драми у формуванні сучасного музичного театру, режисером та ідейним натхненником якого був Л. Курбас.

1008. Чечель Н. П. Дискурс стилю в ретроспективі української видовищної і драматичної культури : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філософ. наук : спец. 17.00.01 «Теорія та історія культури (філософські науки)» / Чечель Наталія Петрівна ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. — К., 2005. — 36 с.

Розглядається стилістичний дискурс української культури ХХ століття, зокрема творчість Л. Курбаса та особливості створеної ним акторської школи як мистецького втілення ідеї соборності, єдності українських земель.

1009. Шкарабан М. М. Система виразності Франсуа Дельсарта в контексті світових сценічних мистецтв : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознав. : [спец.] 17.00.01 «Теорія та історія культури» / Шкарабан Микола Миколайович ; Київ. нац. ун-т культури і мистец. — К., 2006. — 20 с.

Теорія сценічної виразності Франсуа Дельсарта аналізується в якості акторського тренінгу в Молодому театрі Леся Курбаса та «Березолі».

13. ВШАНУВАННЯ ПАМ'ЯТІ ЛЕСЯ КУРБАСА

1010. Адамович Т. Лесь Курбас: улыбка разумного Арлекина / Татьяна Адамович // Харьк. известия. — 2007. — 27 марта. — С. 9.

Про вечір, присвячений 120-річчю з дня народження Л. Курбаса, у Харківському театрі ім. Т. Шевченка.

1011. Андрєєва В. Лєсю Курбасу присвячено : [про встановлення меморіал. дошки Л. Курбасу на фасаді будинку Театру ім. Т. Шевченка] / В. Андрєєва // Соціаліст. Харківщина. — 1989. — 26 трав.

1012. Анничев А. Памятник Лєсю Курбасу: так каким, где и когда ему быть? / Александр Анничев // Время. — 2010. — 30 окт. — С. 4.

Про спорудження пам'ятника в Харкові.

1013. Бабій Л. Він хотів вивести український театр на світові обрії : [про вечір вшанування пам'яті Л. Курбаса в Івано-Франківській обл. універс. наук. б-ці ім. І. Франка] / Людмила Бабій // Галичина. — 2007. — 17 берез. — С. 8.

1014. Бучацкий И. Несвоевременный Лєсь Курбас: празднование 120-летия со дня рождения режиссера прошло незаметно / Илько Бучацкий // Киев. телеграфъ. — 2007. — 6–12 апр. — С. 18, 23.

Про музей-садибу Л. Курбаса у Старому Скалаті.

1015. Васенина Е. В облике пра-тела : «Курбас. «Танцлабораториум» на «Золотой Маске» / Екатерина Васенина // Культура. — 2011. — 21–27 апр. — С. 10.

Про участь кївської перформанс-групи під керівництвом Л. Венедиктової на фестивалі «Золота Маска» з виставою «Курбас. Реконструкція».

1016. Василенко Р. Життя в гримі та без (шляхами діаспори) : мемуари, поезії, публіцистика, Торонто — Київ, 1997–1999 / Ростислав Василенко. — К. : Рада, 1999. — 628 с. : ілюстр.

Зокрема автор розкриває своє відношення до книги «Лєсь Курбас: спогади сучасників» під ред. В. Василька, 1969 р. («Лєсь, та не весь», с. 419–423), пише про свої враження від книги В. Рєвуцького та О. Зінкевича «Лєсь Курбас у театральній діяльності, в оцінках сучасників,– документи», 1989 р. (с. 336–340), згадує, як українська діаспора вшановувала пам'ять режисера (с. 563–564). Публікується вірш «Життя пройшли ви, як велику сцену», присвячений Й. Гірняку, О. Добровольській та пам'яті Л. Курбаса (с. 334–335).

1017. Василик С. Українська музична нумізматика / Світлана Василик // Студії мистецтвознавчі. — 2009. — № 4. — С. 26–33.

Дасться опис та зображення ювілейної монети «Леся Курбас», викарбуваної Нацбанком України. На реверсі монети — портрет Л. Курбаса на тлі стилізованого геометричного орнаменту, що використовувався під час оформлення театральних афіш у 20-ті рр. ХХ ст.

1018. Василишин О. Меморіальний музей-садиба Леся Курбаса : нарис-путівник / Ольга Василишин. — Тернопіль, 2007. — 82 с.

1019. Василишин О. П. Обласний комунальний меморіальний музей «Садиба Леся Курбаса» / Ольга Петрівна Василишин // Музеї України. — 2006. — № 2. — С. 10–12.

1020. Василишин О. Там, де Леся Курбаса стежини : про відзначення 120-річчя від дня народж. Л. Курбаса у Меморіальній садибі-музеї митця (с. Старий Скалат, Терноп. обл.) / О. Василишин // Вільне життя. — 2007. — 28 лип.

1021. Василько В. «...Завершився довгий болючий уривок часу...» : [листи В. Василька до М. Лабінського] / Василь Василько ; публ. М. Лабінського // Укр. театр. — 1993. — № 2. — С. 28–32.

Про підготовку до друку книги спогадів про Л. Курбаса.

1022. Величко Ю. «До певної міри й наука...» : (міжнар. наук. конф. «Леся Курбас — людина театру», Харків, 2007) / Юрій Величко // Просценіум. — 2007. — № 1. — С. 104–105.

1023. Вірний М. Леся Курбас почасти реабілітований : до 100-річчя з дня народж. / Микола Вірний // Віднова : політика, суспільство, культура. — 1987. — № 6/7. — С. 132–139.

1024. Волицкая И. ...Искупить часть вины / Ирина Волицкая // Театр. — 2002. — № 3. — С. 122–123.

Зокрема про дослідження театрознавця Н. Б. Кузякіної — перебування Л. Курбаса та М. Куліша на Соловках, створення нею циклу документальних фільмів «Моя адреса — Соловки».

1025. Гірняк Й. Невиголошене слово в Харкові під час реабілітації Леся Курбаса / Й. Гірняк // Листи до приятелів. — 1962. — Ч. 1/2. — С. 15–21. — *

1026. Глушко М. В гостях у генія українського театру : [про садибу-музей Л. Курбаса, с. Старий Скалат, Терноп. обл.] / Михайло Глушко, Юлія Тетюк // Свобода. — 2004. — 16 берез.
1027. Демчишин І. «Я вибираю Березіль...» : [про заходи щодо вшанування пам'яті Л. Курбаса в Меморіальній садибі-музеї (с. Старий Скалат, Терноп. обл.)] / І. Демчишин // Вільне життя. — 2007. — 3 берез. — *
1028. Десятерик Д. Парадокси пам'яті: від Соловків до... Паніковського / Дмитро Десятерик // День. — 2002. — 2 квіт.
- Про відкриття пам'ятника Л. Курбасу в Києві.*
1029. Діячі науки і культури рідного краю : матеріали і тези наук.-практ. конф. студ., аспірантів та молодих викладачів вузів м. Рівного (23–25 трав. 1994 р.) / Рівнен. ін-т культури. — Рівне, 1994. — 113 с.
- Зокрема висвітлено діяльність Л. Курбаса, пов'язану з Волинським краєм.*
1030. Єгоров О. Увічнити пам'ять Л. Курбаса : [за розпорядженням представника Президента України управління культури облдержадміністрації доручено вжити заходи по спорудженню пам'ятника Л. Курбасу в Харкові] / О. Єгоров // Слобід. край. — 1992. — 8 жовт.
1031. Єфименко Н. Лесь Курбас : діалог культур : [міжнародний семінар , м. Київ, 12–14 трав. 1995 р.] / Н. Єфименко // Укр. слово. — 1995. — № 20. — С. 6.
1032. Имени Курбаса и Довженко // Киев. ведомости. — 1995. — 3 янв. — С. 10.
- Про заснування премії ім. Л. Курбаса за кращу акторську, режисерську та сценографічну роботу.*
1033. Ігнатович Г. Я не хочу брати участь в такому оркестрі... (з епістолярію Гната Ігнатовича) : [листування з М. Лабінським] / Г. Ігнатович ; публ. М. Лабінського // Укр. театр. — 2003. — № 4. — С. 26–29.

Листи належать до періоду підготовки збірки спогадів про Л. Курбаса і його рукописної спадщини. Автор вболіває за об'єктивне висвітлення творчої спадщини режисера.

1034. Ключко А. Два дня праздника театра / Александр Ключко // Веч. Харьков. — 2007. — 29 марта. — С. 8.

Про заходи по вшануванню Л. Курбаса з нагоди 120-ти річчя з дня народження — зокрема про міжнародну наукову конференцію «Лесь Курбас— Людина театру», яка відбулась у Харкові.

1035. Коробов Д. Трилистник памяти, не увядай... / Дмитрий Коробов // Событие. — 1997. — 17–23 июля. — С. 18.

Про Дні Курбаса і Крушельницького в Харкові.

1036. Кроп Т. «Людина, яка була театром» : [про однойменну виставку в Музеї театрального, музичного та кіномистецтва України, присвячену Л. Курбасу; за матеріалами бесіди з зав. відділу історії театру музею І. Мелешкіною] / Тетяна Кроп // Демократ. Україна. — 2005. — 20 січ. — С. 10.

1037. Лесь Курбас повернувся до Молодого театру. Пам'ятник митцеві відкрили на Прорізній [м. Київ] // Хрещатик. — 2002. — 2 квіт. — С. 1.

1038. Лесь Курбас повертається до Києва // Літ. Україна. — 2002. — 4 квіт.

Про встановлення пам'ятника Л. Курбасу в Києві.

1039. Лігостаєва С. Відкрито пантеон сім'ї Курбаса / С. Лігостаєва // Сільські вісті. — 1992. — 20 жовт.

Про початок створення «Пантеону сім'ї Курбаса — Чистякової» в Харкові.

1040. Логвиненко Л. Березіль — весна театральна / Л. Логвиненко // Слобід. край. — 1993. — 3 квіт.

Про відкриття «Пантеону сім'ї Курбаса — Чистякової» в рамках фестивалю театрального мистецтва «Березіль – 93».

1041. Логвиненко Л. За чорним муром кольоровий світ : [про постановку авангардної вистави, присвяч. 120-річчю Лєся Курбаса, на експериментальній сцені Харк. укр. драм. театру ім. Т. Г. Шевченка] / Леонід Логвиненко // Слобід. край. — 2007. — 3 берез.

1042. Логвиненко Л. Поневіряння дарованого монумента : [історія встановлення пам'ятника Лесю Курбасу в Харкові] / Леонід Логвиненко // Главное. — 2010. — 12 июня. — С. 4.

1043. Лукавецька Н. З дідусявого альбому : (коментар до світлин з архіву М. Лукавецького) / Надія Лукавецька // Просценіум. — 2007. — № 2/3. — С. 46–47.

Про перший в Україні вечір пам'яті Л. Курбаса, що відбувся 12 жовтня 1961 р. в Харківському театральному інституті. Вперше публікуються фотоматеріали вечора.

1044. Мазур Н. «Імперія культури»... Хай живе! : [про фестиваль «Березіль» в Харкові та презентацію тематичного номера журналу «Театральная жизнь», присвяч. творчості Л. Курбаса (грудень 1993 р.), Київ] / Ніна Мазур // Укр. театр. — 1994. — № 2. — С. 23.

1045. Мацеха Е. Моцарт украинской сцены / Е. Мацеха // Экран и сцена. — 1990. — 29 марта.

Про відкриття читань «Про білі плями та фігури замовчування в національному театрі» першою зустріччю на тему: «Лесь Курбас та його педагогічна школа» в Москві. Про створення центру Курбаса в Києві.

1046. Медведева Н. Появляется ощущение, будто тобой руководит кто-то свыше : интервью с Н. Медведевой о музее театра Шевченко, где витает дух Курбаса / Нина Медведева ; беседу вела Н. Петренко // Слобода. — 2006. — 10 февр. — С. 24.

Про історію створення музею.

1047. Мороз А. День народження Митця / Андрій Мороз // Слобода. — 2003. — 28 лют. — С. 10.

Про відзначення 116-ї річниці від дня народження Л. Курбаса в Харківському театрі ім. Т. Г. Шевченка.

1048. «...На вагу золота» : листування Василя Василька і Михайла Верхацького / публ. М. Лабінського // Укр. театр. — 2003. — № 1/2. — С. 19–23 ; Те ж саме // Михайло Верхацький. Дні і праця. Листування. Спогади сучасників : до 100-річчя з дня

народж. М. Верхацького / [редкол.: Ю. Б. Богдашевський та ін. ; упоряд. М. Лабінський]. — К., 2004. — С. 138–151.

Листи відтворюють період роботи над збірником «Леся Курбас. Спогади сучасників» (К., 1969). Автори вболівають за найоб'єктивніше висвітлення творчості Л. Курбаса.

1049. Нестеренко П. На чорно-білій межі: історія в екслібрисах / Петро Нестеренко // Слово Просвіти. — 2011. — 28 лип. — 3 серп. — С. 16.

Про екслібриси харківського художника-графіка Ю. Киянського. Один з екслібрисів присвячено Л. Курбасу.

1050. Ніколаєнко Р. Подивіться Лесю Курбасу у вічі / Р. Ніколаєнко // Вечір. Київ. — 2002. — 2 квіт.

Відкриття пам'ятника Л. Курбасу.

1051. Олтаржевська Л. Діагноз несвободи : в архіві-музеї літератури та мистецтв [м. Київ] відкрилася виставка, присвячена Л. Курбасу / Л. Олтаржевська // Україна молода. — 2007. — 24 лют. — С. 10. — *

1052. Ониськів М. Хто вернув нам Курбаса? / Михайло Ониськів // Літ. Україна. — 2007. — 31 трав. — С. 3.

Про публікації в громадсько-політичному та літературно-художньому тижневику «Україна».

1053. Орищук В. Повернення Леся Курбаса / В. Орищук // Слобід. край. — 1991. — 10 серп.

Про роботу творчої майстерні американського режисера українського походження В. Ткач у Харківському академічному українському драматичному театрі ім. Т. Г. Шевченка та постановку вистави «Світло зі Сходу» — про долю Л. Курбаса.

1054. Перун В. Неллі Корнієнко: «Якщо є Курбас, то є український театр» / В. Перун // Вільне життя. — 2007. — 11 лип. — С. 9.

Про творчу зустріч директора Національного центру театрального мистецтва ім. Л. Курбаса Н. Корнієнко та голови Національної спілки театральних діячів України Л. Танюка з мешканцями Тернополя у рамках відзначення Року Леся Курбаса.

1055. Підлужна А. Курсом Курбаса — в Тернопіль : [про фестиваль «Тернопільські театральні вечори»] / Алла Підлужна // Дзеркало тижня. — 2005. — 15–21 жовт. — С. 19.
1056. Положення про премію імені Леся Курбаса : затв. постановою колегії М-ва культури та виконкому СТД України // Культура і життя. — 1995. — 28 січ. — С. 3.
1057. Поюровский Б. Леся Курбасу / Б. Поюровский // Театр. — 1990. — № 2. — С. 101.
- Про меморіальну дошку, установлену на вшанування пам'яті режисера. Автори проекту — скульптор С. Якубович і архітектор А. Свядченко.*
1058. Поюровский Б. Леся Курбасу посвящається... / Борис Поюровский // Культура . — 1993. — 17 апр.
- Про відкриття «Пантеону сім'ї Курбаса – Чистякової» скульптора С. Якубовича в рамках фестивалю театрального мистецтва «Березіль – 93».*
1059. Поюровский Б. Уроки мастера : вечер к 100-летию со дня рождения Л. Курбаса в Доме актера им. А. Яблочкиной / Б. Поюровский // Известия. — 1987. — 29 окт. — С. 3.
1060. Про введення в обіг ювілейної монети «Леся Курбас» : лист Нац. банку України від 23 лют. 2007 р. № 11–311/729–1976 // Вісн. Нац. банку України. — 2007. — № 4. — С. 64 : фотогр.
1061. Про відзначення 120-ї річниці з дня народження видатного українського театрального діяча Леся Курбаса : постанова Верхов. Ради України від 28 лип. 2006 р. № 53 // Відом. Верхов. Ради України. — 2006. — № 41. — Ст. 357 ; Голос України. — 2006. — 5 серп. — С. 3.
1062. Про відзначення 125-річчя з дня народження Леся Курбаса : постанова Верхов. Ради України від 8 лют. 2012 р. № 4359 // Уряд. кур'єр. — 2012. — 21 лют. — С. 12.
1063. Про надання Державному центру театрального мистецтва імені Леся Курбаса статусу національного : указ Президента України від 23 лют. 2007 р. № 141 // Офіц. вісн. України. — 2007. — № 18. — С. 32 ; Уряд. кур'єр. — 2007. — 14 берез.

1064. Про скасування постанови Ради Народних Комісарів УСРР від 17 грудня 1933 р. «Про позбавлення Л. Курбаса звання народного артиста УСРР» : постанова Кабінету Міністрів України від 21 груд. 1991 р. № 367 // Збір. постанов уряду України. — 1992. — № 1. — Ст. 13.
1065. Про створення Державного центру театрального мистецтва та заснування премії імені Леся Курбаса : постанова Кабінету Міністрів України від 12 груд. 1994 р № 823 // Збір. постанов уряду України. — 1995. — № 2. — С. 55–56.
1066. Рижков В. Пам'яті театрального реформатора : із Дніпропетровська до Києва переїде меморіальна дошка Лесю Курбасу / Вадим Рижков // День. — 2010. — 24–25 груд. — С. 2.
Про передання в дар від Дніпропетровщини Національному центру театрального мистецтва ім. Леся Курбаса (м. Київ) меморіальної дошки. Автор — народний художник України В. Небоженко.
1067. Розумний Арлекін тепер у бронзі // Україна молода. — 2012. — 29 лют. — С. 10.
Відкрито меморіальну дошку Л. Курбасу в Києві.
1068. Румянцева І. Здесь он создавал свой театр / И. Румянцева // Крас. знамя. — 1989. — 28 мая.
Про відкриття меморіальної дошки на фронтоні театру ім. Т. Г. Шевченка.
1069. С. В. «Людина, яка була театром» / С. В. ; фото В. Артюшенка // Культура і життя. — 1992. — 11 січ. — С. 2.
Про виставку, присвячену Л. Курбасу, яка проходила у приміщенні громадсько-культурного центру в Києві.
1070. Салімонович Л. Нова Курбалесія / Лариса Салімонович // Україна молода. — 2011. — 26 січ. — С. 9.
Йдеться про плани відкриття в Харкові пам'ятника Л. Курбасу поблизу театру, де він працював.
1071. Седунова Е. Весь мир — театр / Елена Седунова // Харьк. известия. — 2007. — 27 марта. — С. 9.

Про святкування 120-річчя з дня народження Л. Курбаса в Харкові та конференцію, яка пройшла в Харківській державній академії культури.

1072. Седунова Е. Курбас — это звучит гордо : в преддверии юбилея : 25 февраля — 120 лет со дня рождения Курбаса / Елена Седунова // Харьк. известия. — 2007. — 22 февр. — С. 9.

Цей ювілей занесений в список дат, які святкуються за участю ЮНЕСКО.

1073. Скалій Р. За Курбасом — в Європу / Р. Скалій // Культура і життя. — 1992. — 5 груд.

Дні Л. Курбаса у Вроцлаві.

1074. Скалій Р. Дні Леся Курбаса у Вроцлаві : [про постановку п'єс М. Куліша] / Р. Скалій // Самост. Україна. — 1993. — № 2. — 20 січ. — *.

1075. Скалій Р. Пам'ятні місця на Україні, пов'язані з ім'ям О. С. Курбаса / Р. Скалій ; Укр. т-во охорони пам'ятників історії та культури. — К., 1971. — 28 с. — (Матеріал на допомогу лекторові).

1076. Собуцька В. Скалатські стежини Леся Курбаса : [про академічні урочистості з нагоди 116-ї річниці від дня народж. Л. Курбаса на Тернопіллі] / Влада Собуцька // Свобода. — 2003. — 8 берез. — С. 8.

1077. Стародуб А. Витягніть кулю з серця / А. Стародуб ; [бесіду вів] Л. Леонідов // Слобід. край. — 1992. — 18 лют.

Директор харківського центру ім. Леся Курбаса про заходи по шануванню пам'яті режисера.

1078. 125-річний ювілей Леся Курбаса // Культура і життя. — 2012. — 24 лют. — С. 2.

1079. Субота В. Нескорені, закохані, талановиті / Володимир Субота // Культура і життя. — 2009. — 25 лют. — С. 4–5.

Про презентацію в Києві та Харкові книги «Ми — березільці» та мистецьку акцію акторів Харківського академічного театру ім. Т. Г. Шевченка — мітинг на відзнаку 75-річчя сумно відомого

засідання Наркомосвіти, внаслідок якого театр «Березиль» офіційно припинив своє існування.

1080. Тома Л. Я обираю «Березиль»... / Л. Тома // Літ. Україна. — 1992. — 11 черв.

Про збереження традицій Л. Курбаса і театру «Березиль» у Харківському академічному українському драматичному театрі ім. Т. Г. Шевченка.

1081. Туровский В. Я выбираю «Березиль» : Харьковскому театру имени Т. Г. Шевченко исполнилось 70 лет / Валерий Туровский // Театр. — 1992. — № 8. — С. 118–120.

Про святкування ювілею театру, де працював і експериментував Л. Курбас, вшанування його пам'яті в театрі та збереження атмосфери «Березоля».

1082. [У Києві, на Прорізній, неподалік будинку Молодого театру, заснованого Лесем Курбасом, відкрито йому пам'ятник (скульптор Микола Рапай)] // Кіно-Театр. — 2002. — № 4. — С. 4 : обкл., фотогр.

1083. Увічнюючи ім'я генія : [у Києві створено Центр театрального мистецтва ім. Л. Курбаса, заснована премія ім. Л. Курбаса] // Культура і життя. — 1994. — № 47. — С. 1.

1084. Узлова І. Курбас в обличчі Києва : засновникові театру «Березиль» встановлять у столиці меморіальну дошку / Ірина Узлова // Україна молода. — 2011. — 27 лип. — С. 3.

1085. Філіпченко Н. «Держава Леся Курбаса» : [про виставку матеріалів і документів, пов'язаних з Л. Курбасом] / Н. Філіпченко // Уряд. кур'єр. — 1993. — 6 трав.

1086. Хомайко Ю. Когда порядочность сродни подвигу / Юрий Хомайко // Нова демократія. — 2008. — 10 жовт.

Про мітинг у Харкові біля меморіальної дошки Л. Курбаса.

1087. Хомайко Ю. Чи пасує Россіні Курбасу? / Ю. Хомайко // Слобід. край. — 2004. — 2 берез.

Враження від вечора, присвяченого 117-й річниці від дня народження Л. Курбаса в Харківському академічному драматичному театрі ім. Т. Г. Шевченка.

1088. Цеханський В. Разом із Курбасом : (спогад) / В. Цеханський // Укр. вісник. — 1987. — № 8. — С. 88–92. — *

Про відзначення 100-річного ювілею Леся Курбаса.

1089. Цішкевич І. Лесь Танюк — агент ЦРУ? / Ігор Цішкевич // Березіль. — 1993. — № 9/12. — С. 160–161.

Про справді подвижницьку діяльність театрознавців Л. Танюка і Н. Корнієнко по поверненню творчої спадщини Л. Курбаса в 70-ті рр. ХХ ст., коли правда про життя і творчість режисера замовчувалась.

1090. Чайка В. Іспит перед Курбасом : [про Всеукраїнський театральний фестиваль «Тернопільські театральні вечори — 2004», с. Старий Скалат, Тернопільська обл.] / Віталій Чайка // Слобід. край. — 2004. — 28 жовт.

1091. Чепалов А. Лесь Курбас — дважды застреленный / Александр Чепалов // Труд. — 1994. — 18 июня. — *

Вечір пам'яті Л. Курбаса в Культурному центрі України в Москві. Виступи Л. Кадирової, Н. Корнієнко, Р. Віктюка.

1092. Шахова Л. Здрастуй, Чорнобровичу! / Л. Шахова // Сільські вісті. — 2002. — 12 квіт.

Відкриття пам'ятника Л. Курбасу в Києві.

1093. Шашко С. Згадка про нього загрожувала ув'язненням / С. Шашко // Високий замок. — 1997. — 25 берез.

Урочистості та наукова конференція в містах Самборі та Львові.

1094. Шейко Н. Письма Василько / Николай Шейко ; подгот. при участии А. Даниловой // Театр. — 2002. — № 3. — С. 115–120.

Поштовою для листування стала підготовка вечора пам'яті Л. Курбаса, який відбувся 12 листопада 1961 р. в Харкові. У листах до автора публікації також іде мова про необхідність проведення ювілейного вечора в Києві (відбувся 14 травня 1962 р., ініціатор Л. Танюк).

1095. Шейко Н. М. Под знаком Леся Курбаса / Н. М. Шейко // Леся Курбас — Людина театру : матеріали міжнар. наук. конф., 26–27 берез. 2007 р. / М-во культури і туризму України, Харк. держ. акад. культури [та ін.] ; [редкол.: Шейко В. М., Кушнарченко Н. М., Зборовець І. В., Гордєєв С. І.]. — Х., 2007. — С. 95–99.

Спогади про вечір 12 листопада 1961 р., присвячений Л. Курбасу, у Харківському театральному інституті.

1096. Шот М. «Іде Леся Курбас, а за ним іде нова доба» : [про експозицію Садиби-музею Л. Курбаса у с. Старий Скалат Терноп. обл., підгот. до 120-річчя з дня народж. режисера] / Микола Шот // Уряд. кур'єр. — 2007. — 23 лют. — С. 8–9.

1097. Шудря М. «Курбалесія» всього життя / Микола Шудря // Укр. культура. — 2001. — № 11/12. — С. 30.

Про видання театрознавцем М. Г. Лабінським творчої спадщини Л. Курбаса.

1098. Щербак К. Схаменіться, люди! : харківські актори відтворили героїв «розстріляного відродження» : [перед глядачами постали образи тих, хто знайшов свій останній притулок в Соловецькій землі — «завжди бадьорий, владно молодий» Леся Курбас та ін.] / Катерина Щербак // Главное. — 2009. — 5 дек. — С. 8.

1099. Юкало В. Музей-садиба засновника «Тернопільських театральних вечорів» і «Березоля» / В. Юкало // Дивослово. — 2007. — № 2. — С. 63–64. — *

1100. Якубович С. Сборник воспоминаний и статей / Семен Якубович. — Харьков : Точка, 2011. — 223 с. : ил.

Про роботу харківського скульптора по увічненню пам'яті Л. Курбаса (с. 141, 147, 176, 182, 185, 201, 210, 214).

1101. Яровий Л. «Театр — це крик і печаль» : [про ювілейний вечір у Харкові з нагоди 120-річчя Леся Курбаса] / Л. Яровий // Слобід. край. — 2007. — 29 берез. — С. 2.

1102. Les Kurbas symposium the Ukrainian Canadian // Us july. — 1989. — August — P. 24. — *

1103. Tkach V. Travelogue : Kharkiv home to historic Shevchenko Theater / Virlana Tkach, Irena Makaruk // The Ukrainian weekly. — 2000. — august 6. — P. 13–14.

Про музей театру ім. Т. Г. Шевченка, в якому зберігається колекція архівних документів з історії театру «Березіль».

14. ЛЕСЬ КУРБАС У ХУДОЖНІЙ ЛІТЕРАТУРІ ТА МИСТЕЦТВІ

1104. Бонь І. Рубікон Курбаса : трагедія життя, триумф творчості Леся Курбаса : роман у віршах / Іван Бонь. — Австралія : ТУС-«Громада», 1998. — 53 с.
1105. Василько В. Чашка чорної кави : докум. драма на 3 дії, 17 картин / Василь Василько. — Т., 1994. — 79 с.
- В основі сюжету п'єси — сторінки життя Л. Курбаса.*
1106. Забашта Л. Трагедія Курбаса : вірш : [з кн. «Устами не ложними»] / Любов Забашта // Поезія. — 1990. — Вип. 1. — С. 15–16.
1107. Забашта Л. Трагедія Курбаса : [вірш] / Любов Забашта // Вітчизна. — 1988. — № 9. — С. 30–31.
1108. Квітневий В. Шукаю Курбаса слідів : [вірш] / Володимир Квітневий // Літ. Україна. — 2007. — 15 берез.
1109. Листопад А. Соловки : поетична епопея / Антоніна Листопад. — К. : Смолоскип, 2009. — 567 с. — Із змісту: Леся Курбасу, 1887–1937, 3 листопада, Сандармох ; Не совєцька — соловецька (в музеї СЛОНА) ; В Соловецькому монастирі ; Українська тризна ; Лебедина драма : драматургу Миколі Кулішу, 1892–1937, 3 листопада, Сандармох ; Березіль : режисеру.
1110. Лущик С. Людина, яка була Театром / С. Лущик // Укр. театр. — 1992. — № 3. — С. 2 обкл. : портр.
- Про портрет Леся Курбаса 1919 р. (художник — М. Жук).*
1111. Омелян Я. Екслібриси пам'яті : книжкові знаки / Я. Омелян. — Т., 2006. — 102 с. : ілюстр. — *

Один з екслібрисів присвячений Л. Курбасу.

1112. Петрицький А. Портрети сучасників : альбом / авт.-упоряд. В. В. Рубан. — К. : Мистецтво, 1991. — 128 с.

Портрет Л. Курбаса, 1929 р. Оригінал втрачено. Публікується за репродукцією (с. 41).

1113. Поклад Н. На пам'яті не накладено табу : [вірші] / Наталка Поклад // Київ. — 1989. — № 2. — С. 9–14. — Із змісту: Лесеві Курбасу.

1114. Сагалов З. Танго — 33 : посмертні записки майора Т. У двох зошитах : п'єса / Зіновій Сагалов ; передм. А. Литка // Слобожанщина. — 1999. — № 10. — С. 2–72.

В основу п'єси покладено історичний факт, коли наприкінці 1933 р. після звільнення з посади художнього керівника «Березоля» Л. Курбас виїхав до Москви, де на запрошення С. Міхоелса розпочав роботу над трагедією В. Шекспіра «Король Лір» у Державному єврейському театрі.

1115. Світличний І. Курбас : поема / І. Світличний // У мене тільки слово / Іван Світличний. — Х., 1994. — С. 152–156.

1116. Світличний І. Курбас : [поема] / Іван Світличний // Сучасність (Мюнхен). — 1979. — Ч. 11. — С. 67–75.

1117. Світличний І. Твердия духу : [вірші] / Іван Світличний // Дзвін. — 1990. — № 1. — С. 2–6. — Із змісту: Курбас.

1118. Слабошпицький М. Бачити неповерхову суть / Михайло Слабошпицький // Наука і культура. Україна : щорічник / Акад. наук. УРСР, Т-во «Знання». — К., 1987. — Вип. 21. — С. 504–507 : ілюстр.

Про творчість львівського художника Р. Безпалкова, його картину «Лесь Курбас», написану в 1984 р. (Лесь Курбас у порожній театральній залі з печаттю задоволеної втоми на обличчі).

1119. Ткач В. Харків ; Театральний родовід ; Слово : вірші / Вірляна Ткач // Березіль. — 1991. — № 9. — С. 117–119.

1120. Чернілевський С. Із книжки «Перо в стрілі» : [вірші] / Станіслав Чернілевський // Поезія. — 1988. — Вип. 2. — С. 38–48. — Із змісту: На вечір Курбаса у Молодіжному театрі.

1121. Чернілевський С. Три вірші з присвятами / Станіслав Чернілевський // Україна. — 1988. — № 32. — С. 8–9. — Із змісту: На вечір Курбаса у Молодіжному театрі.
1122. Чугуй О. Кривава прем'єра : трагедія на дві дії : засновникові театру «Березіль» Лесю Курбасу присвячується / Олексій Чугуй. — Х. : Просвіта, 2005. — 75 с.

15. КІНОФІЛЬМИ, ТЕЛЕ- ТА РАДІОПЕРЕДАЧІ ПРО ЛЕСЯ КУРБАСА

1123. За що і як загинув Лесь Курбас. «На нашій — не своїй землі...» [Електронний ресурс] / ведучий К. Карпенко. — К. : Студія УТ-1, 1990. — 29 хв., 14 сек. — Режим доступу: www.ex.ua/view/3001193?r=1987,23775. — Дата звернення: 15.02.2012 р. — Назва з екрана.

У передачі розповідається про події 1932–33 рр. в театрі «Березіль». У програмі бере участь безпосередній свідок тих подій Р. О. Черкашин.

1124. «Лесь Курбас — повернення до «Березіля» : вистава Львів. драм. акад. театру ім. М. Заньковецької : перезапис 1996 р. — 1 кінолента (1 год. 9 хв.). — *
1125. Лесь Курбас. Для майбутнього [Кінофільм] / над фільмом працювали: І. Замлинський [та ін.] — К. : Укр. студія хронікал.-докум. фільмів, 1988. — 1 кінолента (25 хв.).
1126. Лесь Курбас — силует митця на тлі третього тисячоліття [Електронний ресурс] / беруть участь: Л. Танюк, Н. Корнієнко. — К. : Всесвітня служба УТР. — 56 хв. 50 сек. — Режим доступу: tab.net.ua/sites/files/site_name.UkrHistory/id.157631/. — Дата звернення: 15.01.2012. — Назва з екрана.

У телепередачі розповідається про Л. Курбаса, його місце в українському театрі та долю Розстріляного Відродження наприкінці 30-х років ХХ ст.

1127. Між двома пострілами [Кінофільм] / реж. В. Хмельницький ; авт. сцен. Л. Анічкін. — К. : Студія «Контакт», 1997. — 1 кінолента (30 хв. 38 сек.).

1128. Пастка [Електронний ресурс] : із серії «Моя адреса: Соловки» / авт. сцен. Н. Кузякіна ; реж. Л. Анічкін ; оператор А. Солопай ; муз. оформлення Ю. Лазаревської ; текст читає Б. Ступка. — К. : Студія «Київнаукфільм», 1991. — 20 хв. 11 сек. — Режим доступу: www.ex.ua/view/3125728?r=1987,23775. — Дата звернення: 15.01.2012. — Назва з екрана.

Фільм зосереджується на останніх роках життя Л. Курбаса після арешту у грудні 1933 року.

1129. Перетворення [Кінофільм] / реж. В. П. Вітер. — К. : Студія «Віател», 2006. — 1 кінолента (18 хв. 30 сек.). — *

Про історію кохання Л. Курбаса та В. Чистякової.

1130. Після прем'єри — розстріл : у 2 ч. / реж.-постановник Н. Зозуля ; Творче об'єднання докум. і худож. фільмів, Нац. телекомпанія України. — К., 2007. — 1 кінолента (53 хв. 05 сек.).

1131. Спогади Г. А. Підвисоцької — студійки театральної студії «Березіль» Л. Курбаса [Електронний ресурс] : програма «Муравський шлях» : радіопередача / авт. І. Мироненко ; записи В. Кушняренко. — 1 електрон. опт. диск (CD-ROM). — Систем. вимоги: ПК з процесором IBM PC 486 ; Windows 95/2000/XP/NT ; CD-ROM. — Назва з екрана.

1132. Червоний ренесанс [Електронний ресурс] / реж.: В. Шкурін, О. Фролов. — К. : Кіностудія «Контакт», 2004. — Режим доступу: www.ex.ua/view/1186661?r=2863727,82476,80934. — Дата звернення: 15.01.2012. — Назва з екрана.

16. ЛЕСЬ КУРБАС І СУЧАСНИЙ ТЕАТРАЛЬНИЙ ПРОЦЕС

1133. Баканурский А. Миры и мифы Леся Курбаса (о научном сборнике «Курбасовские чтения») / Анатолий Баканурский // Аркадія. — 2009. — № 3. — С. 58–60.

1134. Барсемян О. Театр моїх учителів / Олександр Барсемян // Укр. театр. — 1993. — № 2. — С. 3–4.

Про продовження традицій Л. Курбаса його учнями Р. Черкашиним, М. Крушельницьким, Л. Дубовиком.

1135. Буревій-Сапоровська К. Українська театральна студія імені Курбаса в Москві / Клавдія Буревій-Сапоровська // Сучасність (Мюнхен). — 1987. — Ч. 7/8. — С. 66–80.
1136. Валентина Чистякова — актриса школи Курбаса : матеріали міжнар. наук.-теорет. конф., 21 квіт. 2000 р. (до 100-річчя від дня народж.) / М-во культури і мистец. України, Харк. держ. акад. культури, Гільдія укр. режисерів театру, Спілка театр. діячів України ; [уклад.: С. І. Гордєєв, І. В. Зборовець]. — Х., 2000. — 76 с.
1137. Вейгандт С. Пластический тренинг актера по методике Андрея Дрознина / Сюзанна Вейгандт // Театр. Живопись. Кино. Музыка : альманах / Рос. акад. театр. искусства – ГИТИС. — М., 2001. — № 1. — С. 22–45.
- Розкривається методика А. Дрозніна по пластичному вихованню актора зокрема в контексті теорії режисера Л. Курбаса.*
1138. Великий майстер «Березоля» : до 120-річчя від дня народж. Леся Курбаса : матеріали наук.-практ. конф., 5 берез. 2007 р. / М-во культури і туризму України, Харк. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка. — Х., 2007. — 97 с.
1139. Волов В. Театр — планета без границ / Владислав Волов // Труд. — 1993. — 10 апр. — С. 2, 5.
- Про фестиваль театрального мистецтва «Березіль – 93».*
1140. Говорят режиссеры фестивальных спектаклей / Лев Додин, Валерий Раевский, Марк Розовский ; записал А. Чепалов // Слобода. — 1993. — 17 апр. — С. 5.
- Вистави театального фестивалю «Березіль – 93».*
1141. Голубцова Л. Ф. Проблеми формування особистості режисера / Л. Ф. Голубцова // Культура України : зб. наук. пр. / М-во культури і мистец. України, Харк. держ. акад. культури. — Х., 2000. — Вип. 7 : Мистецтвознавство. — С. 54–59.
- Зокрема про використання в Україні здобутків Л. Курбаса щодо виховання і навчання режисера театру впливу.*

1142. Дні Л. Курбаса і М. Крушельницького у Харкові, 20–22 травня 1997 р. : програма / М-во культури і мистец. України, Спілка театр. діячів України, Гільдія укр. режисерів театру, Харк. держ. ін-т культури, Харк. ін-т мистец. ім. І. Котляревського. — Х., 1997. — 4 с.

1143. Доманська О. Естетичні аспекти міжнародного театрального фестивалю-лабораторії «Мистецьке Березилля» / Олена Доманська // Мистецтвознавчі записки : [зб. наук. пр.] / М-во культури і туризму України, Нац. акад. кер. кадрів культури і мистец. — К., 2005. — Вип. 8. — С. 140–149.

Про історію започаткування фестивалю-лабораторії в 1992 р., про те, як втілювалась головна ідея організаторів фестивалю — збереження легенди курбасівського Молодого театру як товариства на вірі.

1144. Заболотна В. Вони обрали Березиль / Валентина Заболотна // Укр. театр. — 1993. — № 2. — С. 4–7.

Про вистави театрального сезону 1993 р. на малій сцені «Березиль» у Харкові в руслі традицій «Березоля» Л. Курбаса.

1145. Ільків В. Бути чи не бути молодій українській режисурі в ХХІ столітті? / В. Ільків // Кіно-Театр. — 2011. — № 3. — С. 21–23.

1146. Киктева Т. Остановиться, оглянутися... / Т. Киктева // Время. — 1993. — 24 апр.

Роздуми про підсумки фестивалю «Березиль – 93».

1147. Кісін В. Кілька необов'язкових штрихів до портрета Леся Курбаса та його учня Михайла Верхацького / Віктор Кісін // Укр. театр. — 1997. — № 1. — С. 2–5 ; Те ж саме // Михайло Верхацький. Дні і праця. Листування. Спогади сучасників : до 100-річчя з дня народж. М. Верхацького / [редкол.: Ю. Б. Богдашевський та ін. ; упоряд. М. Лабінський]. — К., 2004. — С. 182–190.

Розкриваються окремі аспекти взаємодії «березильця» М. Верхацького зі своїм вчителем Л. Курбасом, підкреслюється значення творчої спадщини Л. Курбаса для сучасного театрального процесу. Зокрема і про особливості театрального глядача 20–30-х рр. ХХ ст., сприйняття ним вистав «Березоля».

1148. Коваленко Ю. Woуzeck: історія повторюється? / Юлія Коваленко // Культура і життя. — 2011. — 7 жовт. — С. 10.

Про участь Харківського театру ім. Т. Шевченка в міжнародних театральних фестивалях з виставою Woуzeck Г. Бюхнера. Автор розмірковує, чи живі традиції «Березоля».

1149. Козак Б. «Гайдамаки» заньківчанам Лесь Курбас заповів / Богдан Козак // Високий замок. — 1997. — 4 листоп. — *

З історії постановки вистави «Гайдамаки» за Т. Шевченком у Львівському академічному українському драматичному театрі ім. М. Заньковецької.

1150. Корниенко Н. Курбас: хто разгонит тучи? : ім'я театрального реформатора по-прежньому востребовано лише узким кругом спеціалістів : [інтерв'ю] / Неллі Корниенко ; вела Е. Чередниченко // Київ. ведомости. — 2003. — 13 нояб. — С. 10.

1151. Корниенко Н. Генерувати ідеї, творити теорію театру, вести експеримент — наріжні принципи діяльності Центру Курбаса / Н. Корниенко ; розмову вів С. Васильєв // Культура і життя. — 1996. — 6 берез.

Організатор та керівник Центру Л. Курбаса у м. Києві про його роботу.

1152. Корниенко Н. ...Не тільки Сізіфом, але й Мюнхаузенем : [інтерв'ю директора Нац. центру театр. мистец. ім. Леся Курбаса Н. Корниенко з нагоди його 13-річчя] / Неллі Корниенко ; розмову вела І. Яковлева // Культура і життя. — 2007. — 12 груд. — С. 3.

1153. Корниенко Н. Расстреляем Леся Курбаса еще раз? / Н. Корниенко // Независимость. — 1996. — 23 окт. — С. 4–5.

Про роботу Центру Леся Курбаса та проблеми з приміщенням.

1154. Корниенко Н. «Режисер — це стратег культури в зоні театру» : бесіда з директором Центру Леся Курбаса Н. Корниенко / Неллі Корниенко ; бесіду вела Л. Олтаржевська // Україна молода. — 2012. — 24–25 лют. — С. 21.

Про наслідки вилучення Л. Курбаса з художнього життя України, особливості сучасного театрального процесу та програму заходів по вишануванню пам'яті режисера.

1155. Корнієнко Н. Український театр: еретики і Дон Кіхоти? / Неллі Корнієнко // Аркадія. — 2004. — № 2. — С. 19–21.

1156. Корнієнко Н. Український театр у переддень третього тисячоліття. Пошук (Картини світу. Ціннісні орієнтації. Мова. Прогноз) : [монографія] / Неллі Корнієнко. — К. : Факт, 2000. — 160 с.

Автор досліджує український театр кінця ХХ ст., визначаючи його як пошуковий. Проаналізовано широкий масив вистав, зроблено висновок, що пошуки «психологічної арлекінади» тривають. Про актуальність формули «розумного» чи «інтелектуального» арлекіна Л. Курбаса (с. 93), схожість теперішнього молодого театру з Молодим театром Л. Курбаса в намаганні відірватися від традицій побутового театру (с. 97).

1157. Корнієнко Н. Центр Курбаса — альтернатива квазіакадемічному началу в культурі : [розмова з організатором Центру Неллі Корнієнко про концепцію та критерії його діяльності] / Неллі Корнієнко ; розмову вела К. Жолдак // Укр. культура. — 1995. — № 7/8. — С. 10–11.

1158. Корнієнко Н. М. Центр Курбаса. Право на існування : [інтерв'ю з д-ром мистецтвознав., дослідником творчості Л. Курбаса Н. М. Корнієнко] / Н. М. Корнієнко ; розмову вела Н. Чечель // Укр. театр. — 1995. — № 4. — С. 8–10.

1159. Корнієнко Н. Центр Леся Курбаса : інтерв'ю / Неллі Корнієнко // Кіно–Театр. — 1996. — № 2. — С. 18.

Про історію створення, структуру та функції Центру ім. Леся Курбаса.

1160. Корнієнко Н. Центр Леся Курбаса / Н. Корнієнко // Слово і час. — 1999. — № 4/5. — С. 100–101.

1161. Курбанов В. Метод «перетворення» Леся Курбаса в контексті традиційності оперної вистави / Валерій Курбанов // Наук. вісн. Київ. нац. ун-ту театру, кіно і телебачення ім. І. К. Карпенка-Карого : зб. наук. пр. — К., 2008. — Вип. 2/3. — С. 296–302.

Про практичне застосування методу Л. Курбаса у процесі постановки оперної вистави.

1162. Курбасівські читання : наук. вісн. / Нац. центр театр. мистец. ім. Леся Курбаса ; [редкол.: Н. Корнієнко (голова) та ін.]. — № 1 (2006)– . — К., 2006– .

№ 1 : Театр: континуум, коди, парадокси інтерпретації / ред.-упоряд. Т. Бойко. — К., 2006. — 301 с.

№ 2 : До 120-річчя від дня народження Леся Курбаса: історія, теорія, критика / ред.-упоряд.: В. Собіянський, Т. Бойко. — К., 2007. — 285 с.

№ 3, ч. 1 : Актуальне мистецтво: інтертекстуальні зв'язки (новітнє візуальне мистецтво) / ред.-упоряд. В. Собіянський. — К., 2008. — 272 с.

№ 3, ч. 2 : Екзистенційний локус у новітній українській драматургії / ред.-упоряд. В. Собіянський. — К., 2008. — 385 с.

№ 4 : Діалог культур і політика / ред.-упоряд.: В. Собіянський. — К., 2009. — 365 с.

№ 5 : Театральна режисура ХХІ ст.: метаморфози професії / ред.-упоряд. В. Собіянський. — К., 2010. — 299 с.

№ 6, ч. 1. — К., 2011. — 235 с.

№ 6, ч. 2 : ПольщаКультураУкраїна. — К., 2011. — 232 с.

1163. Кучерина С. Незабутній Курбас / Сергій Кучерина // Культура і життя. — 2003. — 20 серп. — С. 1.

Про міжнародну конференцію «Леся Курбас і Одеса», організовану Державним центром ім. Л. Курбаса, гуманітарним факультетом Одеського національного університету і Одеським відділенням Фонду грецької культури.

1164. Левченко Т. Досвід роботи Центру ім. Леся Курбаса як науково-дослідної лабораторії / Тетяна Левченко // Укр. театр. — 2002. — № 1/2. — С. 28.

1165. Лесь Курбас — Людина театру : матеріали міжнар. наук. конф., 26–27 берез. 2007 р. / М-во культури і туризму України, Харк. держ. акад. культури, Акад. мистец. України, Харк. міжобл. від-ня Нац. спілки театр. діячів України ; [редкол.: Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М., Зборовець І. В., Гордєєв С. І.]. — Х. : ХДАК, 2007. — 103 с.

Висвітлено сучасний стан вивчення творчої спадщини Леся Курбаса, охарактеризовано постать митця як одного з фундаторів режисури масових театралізованих видовищ України, проаналізовано багатогранну діяльність Л. Курбаса як режисера, розглянуто проблеми синергії в його театрі, викладено педагогічні засоби режисера у процесі виховання театрального колективу.

1166. Лесь Курбас, Мар'ян Крушельницький, «Березіль» : наук.-теорет. конф., 28 черв. 1997 р., Харків : програма / Харк. держ. ін-т культури, Спілка театр. діячів України, Гільдія укр. режисерів театру. — Х., 1997. — 4 с.
1167. Липківська А. Літературне першоджерело та сценічний текст: від егоцентризму молодого театру рубежу 1980–1990-х років — до демократичних цінностей сьогодення / Анна Липківська // Нариси з історії театрального мистецтва України ХХ століття / Акад. мистец. України, Ін-т пробл. сучас. мистец. ; [редкол.: В. Сидорєнко (голова) та ін.]. — К., 2006. — С. 889–934.
1168. Липківська А. Молода режисура України ХХ — початку ХХІ ст. у контексті ідей Леся Курбаса / Анна Липківська // Наук. вісн. Київ. нац. ун-ту театру, кіно і телебачення ім. І. К. Карпенка-Карого : зб. наук. пр. — К., 2008. — Вип. 2/3. — С. 290–295.

Про обрив спадкоємності між «театром Леся Курбаса» і творчими здобутками наступних поколінь українських режисерів та акторів і відновлення її наприкінці ХХ ст. у вигляді ідеї нелітературоцентричного театру.

1169. Липковская А. Лицо сатира на песке / Анна Липковская // Театр. жизнь. — 1993. — № 10. — С. 20–22.

Про безперспективність спроб реанімації методичних розробок Л. Курбаса сучасними молодими театрами.

1170. Лопандя В. М. Деякі проблеми актуалізації теоретичної спадщини Л. Курбаса у підготовці майбутніх режисерів / В. М. Лопандя // Культура України: історія і сучасність : тези доп. міжнар. наук.-теорет. конф., 25–26 жовт. 1994 р. / М-во культури України, Харк. держ. ін-т культури. — Х., 1994. — С. 146–148.

Автори вважають, що процес актуалізації теоретичної спадщини Л. Курбаса повинен супроводжуватись її творчою переробкою в контексті духовних потреб сучасності.

1171. Луньова В. Досвід роботи Центру ім. Леся Курбаса як спроба відтворення театрального експерименту / В. Луньова // Укр. театр. — 2002. — № 1/2. — С. 26–27.

1172. Міщенко Л. Неперервність традиції: студентський театр у Львівському університеті ім. І. Франка / Леоніла Міщенко // Просценіум. — 2003. — № 2. — С. 23–27.

Зокрема про заснування Л. Курбасом у 1909 р. під час навчання у Львівському університеті української драматичної студії; створення у 1950 р. драматичної студії а згодом кафедри театрознавства та акторської майстерності.

1173. Перший український міжнародний театральний фестиваль «Березіль – 93», м. Харків, 31 березня — 19 квітня 1993 р. : програма / М-во культури України, Харк. обл. держ. адмін., Спілка театр. діячів України, Фонд культури України, Укр. наук. центр «Наука. Мистецтво» АН України, Міжнар. конфедерація театр. спілок. — Х., 1993. — 4 с.

Публікуються положення про фестиваль і склад оргкомітету.

1174. Пізнавати чи міфологізувати? : «круглий стіл» режисерів // Укр. театр. — 1992. — № 4. — С. 2–4 ; № 5. — С. 8–10, 16.

1175. Поюровский Б. Когда театр правит бал, политические страсти отступают / Борис Поюровский // Известия . — 1993. — 23 апр. — С. 1.

Про фестиваль театрального мистецтва «Березіль – 93».

1176. Поюровский Б. Харьков стал театральной Меккой / Борис Поюровский // Известия. — 1993. — 2 апр.

Про фестиваль театрального мистецтва «Березіль – 93».

1177. Проект «Лесь Курбас і світова художня культура» // День. — 2012. — 10 лют. — С. 14.

Про міжнародний мистецько-освітній проект Національного центру театрального мистецтва ім. Л. Курбаса.

1178. Прокопенко Т. М. Творча спадщина Л. Курбаса в професійному пошуку режисерів аматорських та фахових колективів / Т. М. Прокопенко // Українська культура: історія і сучасність : матеріали другої наук.-теорет. конф. проф.-викл. складу та студ. / Харк. держ. ін-т культури. — Х., 1991. — С. 44–45.

1179. Румянцева И. Все флаги в гости будут к нам / И. Румянцева // Время. — 1992. — 19 дек.

Про підготовку до першого всеукраїнського фестивалю театрального мистецтва «Березіль – 93».

1180. Румянцева И. ... И наступил день первый / И. Румянцева // Время. — 1993. — 2 апр.

Про фестиваль театрального мистецтва «Березіль – 93».

1181. Садовська Г. У пошуках Курбаса ХХІ століття / Г. Садовська // Вільне життя — 1999. — 2 жовт. — *

Про організаторів, учасників, журі та підсумки Всеукраїнського театрального фестивалю «Тернопільські театральні вечори» («Дебют»).

1182. Свободин А. Приближение / Александр Свободин // Театр. жизнь. — 1993. — № 10. — С. 3.

Про необхідність вивчення творчості Л. Курбаса в контексті часу.

1183. Седунова О. Друге народження «Мікадо» / Олена Седунова // Кіно–Театр. — 1996. — № 6. — С. 58.

Про виставу театру «Березіль» «Мікадо» та постановку її на сцені Харківського академічного українського драматичного театру ім. Т. Шевченка. У виставі брали участь учні колишніх березильців.

1184. Секишев В. И. Общее дело вместе делать : [интервью] / В. И. Секишев, С. И. Гордеев ; беседовала В. Лебедева // Веч. Харьков. — 1992. — 29 сент. — С. 2.

Про підготовку до першого всеукраїнського фестивалю театрального мистецтва «Березіль – 93».

1185. Славянов Ю. К нам едут «за Курбасом» / Юрий Славянов // Веч. Харьков. — 2000. — 4 июля. — С. 3.

Про дослідження творчості Л. Курбаса зарубіжними дослідниками І. Макарик і В. Ткач за матеріалами музею Харківського театру ім. Т. Шевченка.

1186. Станішевський Ю. Крок до Європи / Ю. Станішевський // Голос України. — 1993. — 30 квіт.

Про фестиваль театрального мистецтва «Березіль – 93».

1187. Стельмашевська О. Я вибираю «Березіль – 93» / Ольга Стельмашевська // Укр. театр. — 1993. — № 4. — С. 24.

Про фестиваль у Харкові «Березіль — 93», освячений ім'ям Л. Курбаса та його театру.

1188. Степанова А. А. Наследие Леся Курбаса и проблема режиссерской школы в национальных театрах Российской Федерации / А. А. Степанова // Лесь Курбас — Людина театру : матеріали міжнар. наук. конф., 26–27 берез. 2007 р. / М-во культури і туризму України, Харк. держ. акад. культури [та ін.]. — Х., 2007. — С. 67–74 ; Те ж саме // Великий майстер «Березоля» : до 120-річчя від дня народж. Леся Курбаса : матеріали наук.-практ. конф., 5 берез. 2007 р. / М-во культури і туризму України, Харк. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка. — Х., 2007. — С. 10–18.

1189. Танюк Л. «Ми переживаємо сьогодні такі події, які міг би описати хіба що Шекспір» : бесіда з Л. Танюком / Л. Танюк ; вела Т. Терещенкова // Березіль. — 2007. — № 5/6. — С. 8–15.

Роздуми про покоління «шістдесятників», яке виховувалось під гаслами Л. Курбаса, та про те, наскільки традиції, закладені режисером в українському театрі, прослідковуються сьогодні.

1190. Хім'як В. А. Віддзеркалення Курбасівських театральних традицій у виставах Тернопільського академічного обласного театру ім. Т. Г. Шевченка (1980–2005) : [про вистави «Народний Малахій», «Маклена Граса», «Гамлет», «Патетична соната»] / В. А. Хім'як // Лесь Курбас — Людина театру : матеріали міжнар. наук. конф., 26–27 берез. 2007 р. / М-во культури і туризму України, Харк. держ. акад. культури [та ін.] ; [редкол.: Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М., Зборовець І. В., Гордєєв С. І.]. — Х., 2007. — С. 79–85.

1191. Хім'як В. Творчі засади Леся Курбаса у діяльності трупи Тернопільського академічного обласного театру ім. Т. Г. Шевченка останніх десятиліть (1975–2005) / В. Хім'як // 36. пр. Терноп. міського осередку НТШ ім. Шевченка. — Т., 2008. — Т. 4 : Видатні постаті в українській культурі і науці. — С. 8–17. — *

1192. Центр Леся Курбаса : каталог-есе. — [Б. м.], 2009. — 204 с. : ілюстр., портр.

1193. Чепалов А. И. Дороги, которые мы выбираем / А. И. Чепалов // Театр. — 1993. — № 9. — С. 37–51.

Про події театрального фестивалю «Березіль – 93» в Харкові та їх зв'язок із творчою долею Л. Курбаса.

1194. Чепалов О. І. Друге пришествя Леся Курбаса / О. І. Чепалов // Лесь Курбас — Людина театру : матеріали міжнар. наук. конф., 26–27 берез. 2007 р. / М-во культури і туризму України, Харк. держ. акад. культури [та ін.]. — Х., 2007. — С. 48–52 ; Те ж саме // Великий майстер «Березоля» : до 120-річчя від дня народж. Леся Курбаса : матеріали наук.-практ. конф., 5 берез. 2007 р. / М-во культури і туризму України, Харк. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка. — Х., 2007. — С. 26–31.

Про нове розуміння спадщини Л. Курбаса в театральному середовищі України 90-х рр. ХХ ст.

1195. Чепалов О. Кому в Україні жити добре, або Нові пригоди героїв Миколи Куліша / Олександр Чепалов // Кіно–Театр. — 2004. — № 3. — С. 14–15.

Рецензії на постановки п'єс «Реформатор» за «Народним Малахієм» у театрі ім. Т. Г. Шевченка та «Хулія славлю» за п'єсою «Хулія Хурина» в «Театрі 19».

1196. Юхотникова К. Праздник выйдет на улицы / Ксения Юхотникова // Золотое кольцо [Ярославль] — 1993. — 30 марта.

Про фестиваль театрального мистецтва «Березіль – 93».

1197. Hofland J. Les Kurbas Influence in Current, Mainstream American Theatre = Вплив Леся Курбаса на традиційний американський театр сьогодення / John Hofland // Лесь Курбас — Людина театру : матеріали міжнар. наук. конф., 26–27 берез. 2007 р. / М-во культури і туризму України, Харк. держ. акад. культури [та ін.] ; [редкол.: Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М., Зборовець І. В., Гордєєв С. І.]. — Х., 2007. — С. 74–79.

ІІІ. АРХІВНІ МАТЕРІАЛИ ПРО ЛЕСЯ КУРБАСА

1. ХАРКІВСЬКИЙ ЛІТЕРАТУРНИЙ МУЗЕЙ (ХЛМ)

1198. ХЛМ, фонд Л. Курбаса, Вст. 10664, Д–1445. Паспорт Курбаса Олександра Степановича : ХА № 125315 : виданий 20 квітня 1933 р. : дійсний до 17 квітня 1936 р., Харків.

У паспорті вказано останнє місце проживання Л. Курбаса — м. Москва, вул. 3-я Тверська-Ямська, буд. 12/14, дата прописки 26 листопада 1933 р.

1199. ХЛМ, фонд Л. Курбаса, Вст. 10663, ОФ–561. Фото Леся Курбаса, зроблене в ув'язненні 28 грудня 1933 р., зображення погрудне, анфас, чорно-білий друк.

1200. ХЛМ, фонд Л. Курбаса, НДФ–4930. Газета-журнал «Березілець», машинопис, 19 арк. (ксерокопія).

Видавалась під час гастролей театру «Березіль» у 1930 р.

1201. ХЛМ, фонд Л. Курбаса, Вст. 16255, ГЖ–2368. Журнал «Мистецтво» за 1919 р., № 2 (Київ).

У журналі містяться фото вистав «Молодого театру» Л. Курбаса.

1202. ХЛМ, фонд Л. Курбаса, Вст. 16271, ГЖ–2382. Журнал «ВАПЛІТЕ» за 1927 р., № 3 (Харків).

У журналі опублікована стаття Л. Курбаса «Шляхи «Березоля»».

1203. ХЛМ, фонд Л. Курбаса, Вст. 18054, ГЖ–2617. Журнал «Радянський театр» за 1929 р., № 2/3 (Харків).

У журналі опублікована стаття Л. Курбаса «Треба перемінити окуляри».

1204. ХЛМ, фонд Л. Курбаса, НДФ–5005. Конверт поштовий, випущений до 100-річчя від дня народження Л. Курбаса, Міністерство зв'язку, 1987 р.

1205. ХМЛ, фонд І. Дніпровського, Вст. 9319, РП–286. Лист Л. Курбаса до І. Дніпровського з Києва до Харкова, 1 арк.

Лист не датований, написаний до 1926 р. на фірмовому бланку з вказівкою київської адреси Мистецького об'єднання «Березіль». Ідеться про наміри обговорити можливості постановки п'єси І. Дніпровського (ймовірно, п'єси «Любов і дим»).

1206. ХМЛ, фонд І. Дніпровського, НДФ–4582/1–2. Лист Л. Курбаса до І. Дніпровського, 20-ті роки, 2 арк. (ксерокопія).

Ідеться про п'єсу І. Дніпровського «Любов і дим», причини перенесення прем'єри вистави та ставлення до цього І. Дніпровського, про наміри Л. Курбаса познайомитися з п'єсою І. Дніпровського «Яблуневий полон».

1207. ХМЛ, фонд І. Дніпровського, Вст. 19402, РП–2802. Лист Л. Курбаса до І. Дніпровського, поч. 1927 р., Харків., 1 арк.

Висловлюється турбота про те, щоб вистава «Яблуневий полон» була поставлена добре і вчасно. Вибачаючись за наполегливість, автор листа просить прислати хоча б ті сцени, що готові.

1208. ХЛМ, фонд І. Дніпровського, Вст. 9837, РП–343. Лист Л. Курбаса до І. Дніпровського від 5 серпня 1928 р., з Одеси до Кам'янця-Подільського, 1 арк.

Лист особистого змісту. Зокрема йдеться про можливість приїзду І. Дніпровського до Одеси, щоб він побачив роботу над системою, про бажання подальшої співпраці.

1209. ХМЛ, фонд І. Дніпровського, Вст. 16521, РП–1813/1,2. Лист В. Василька до І. Дніпровського від 9 липня 1927 р., з Одеси до Чернігова, 2 арк.

Ідеться про п'єсу «Яблуневий полон», яку В. Василько хотів отримати від І. Дніпровського для постановки в Одеському драматичному театрі, про його побоювання щодо надання драматургом виключного права постановки п'єси лише «Березолю». «Ніхто не заперечує роботи і значення «Березоля», я сам учень «Березоля», але це не означає, що треба ігнорувати інтереси інших театрів».

1210. ХМЛ, фонд І. Дніпровського, Вст. 16522, РП–1814/1,2. Лист В. Василька до І. Дніпровського від 30 серпня 1927 р., з Одеси до Кам'янця-Подільського, 2 арк. (в конверті).

Автор листа цікавиться новою редакцією п'єси «Яблуневий полон», яку І. Дніпровський обіцяв надіслати, а також повідомляє про початок репетиції вистави «Яблуневий полон» Л. Курбасом.

1211. ХЛМ, фонд І. Дніпровського, Вст. 9287, РП–254/1. Лист І. Дніпровського до М. Пилинської від 2 вересня 1927 р., з Кам'янця-Подільського до Харкова, 1 арк.

Ідеться про репетиції Л. Курбасом «Яблуневого полону». Підтвердження цього І. Дніпровський отримав листівкою від лаборанта театру «Березіль».

1212. ХМЛ, фонд І. Дніпровського, Вст. 16525, РП–1817/1-3. Лист В. Василька до І. Дніпровського від 3 лютого 1928 р., з Одеси до Харкова, 3 арк.

Про успішну постановку В. Васильком «Яблуневого полону» в Одеській держдрамі, гарну гру Л. Гаккебуш, колишньої актриси театру «Березіль», у ролі Ярославни, про її нову акторську техніку. «Так грають і дехто з молодих, але і вони або колишні березільці, або наші учні». Також автор листа жалкує, що драматург не був присутній на прем'єрі, бо тоді б була нагода порівняти їхню гру з грою театру «Березіль».

1213. ХМЛ, фонд І. Дніпровського, Вст. 16528, РП–1820/1,2. Лист В. Василька до І. Дніпровського від 25 червня 1928 р., з Одеси до Кам'янця-Подільського, 2 арк. (в конверті).

Лист належать до періоду, коли режисер В. Василько повинен був працювати в Харкові в Червонозаводському театрі і мав намір відкривати сезон виставою за п'єсою І. Дніпровського «Шахта «Марія». Знову висловлюються побоювання, що п'єсу буде віддано тільки «Березолі» (оскільки про це повідомлялось у пресі). У той же час автор листа скаржиться на відсутність гарного жіночого репертуару.

1214. ХМЛ, фонд І. Дніпровського, Вст. 16386, РП–1734. Лист Ф. Лопатинського до І. Дніпровського від 3 липня 1928 р., з Харкова до Кам'янця-Подільського, 1 арк.

Ідеться про наміри Л. Курбаса поставити в «Березолі» п'єсу І. Дніпровського «Шахта «Марія». Режисер — Ф. Лопатинський. П'єса має йти в першу чергу.

1215. ХМЛ, фонд І. Дніпровського, Вст. 16385, РП–1733/2. Лист в. о. директора театру «Березіль» В. Новицького до І. Дніпровського від 5 липня 1928 р., з Харкова до Кам'янця-Подільського, машинопис.

Автор листа просить дати назву п'єсі з шахтинських подій і повідомляє, що в цей час Л. Курбас працює в Одесі. Лист надрукований на фірмовому бланку театру «Березіль».

1216. ХМЛ, фонд І. Дніпровського, Вст. 16604, РП–1845/1,2. Лист в. о. директора театру «Березіль» В. Новицького до І. Дніпровського № 1123 від 25 липня 1928 р., з Харкова до Кам'янця-Подільського, 2 арк., машинопис (у конверті).

У більш наполегливій формі В. Новицький від імені дирекції Держдрамтеатру «Березіль» просить І. Дніпровського повідомити назву і строки закінчення п'єси «Шахтинські події» (ідеться про п'єсу «Шахта «Марія», 1928 р.) з вимогою надіслати один примірник для задачі на перегляд Головреперткому. Лист надрукований на фірмовому бланку театру «Березіль».

1217. ХЛІМ, фонд І. Дніпровського, Вст. 9254, РП–221/1–3,4. Лист І. Дніпровського до М. Пилинської від 28 серпня 1928 р., з Харкова до Кам'янця-Подільського, 3 арк. (у конверті).

Ідеться про наміри І. Дніпровського ставити п'єсу «Шахта «Марія» в театрі «Березіль». З листа зрозуміло, що п'єса вже розглядалась Головреперткомом. Автору довелося кардинально змінити п'єсу. Але ним була поставлена умова цю роботу виконати разом з театром [«Березіль»].

1218. ХЛІМ, фонд І. Дніпровського, Вст. 16531, РП–1823/1,2. Лист В. Василька до І. Дніпровського від 9 вересня 1928 р., з Харкова до Кам'янця-Подільського, 2 арк.

Автор листа не втрачає надії отримати п'єсу «Шахтинські події» для постановки в Червонозаводському театрі і повідомляє, що Ф. Лопатинський відмовився ставити її в «Березолі», вважаючи п'єсу слабкою, і буде працювати над оперетою. Однак В. Василько вважає її «найвидатнішим явищем в нашій драматичній продукції цього року» і хотів би поставити її в новому місті [Харкові], в новому театрі [Червонозаводському]. У той же час у листі виявляється його занепокоєння тим, що Л. Курбас нічого сам не репетирує.

1219. ХЛІМ, фонд І. Дніпровського, Вст. 11030, РП–503. Лист І. Дніпровського до В. Василька, після 9 вересня 1928 р., Харків, 2 арк.

Це відповідь на лист В. Василька від 9 вересня 1928 р. Автор повідомляє про продовження роботи над п'єсою «Шахта «Марія» після перегляду її Реперткомом і про своє задоволення цим. Висловлюється намір нікому не віддавати рукопис п'єси, а тільки в роздрукованому вигляді віддати всім зацікавленим театрам. Щодо відгуку Ф. Лопатинського на п'єсу, автор листа вважає, що той «п'єсу не відчув».

1220. ХЛІМ, фонд І. Дніпровського, Вст. 16563, РП–1832/1,2. Лист дирекції театру «Березіль» до І. Дніпровського від 15 січня 1929 р., Харків, машинопис.

Про запрошення І. Дніпровського дирекцією «Березоля» з приводу постановки п'єси «Шахта «Марія». У листі повідомляється, що принципова відповідь театру — п'єсу включено до репертуарного плану театру 1929 р. Лист надруковано на фірмовому бланку театру «Березіль».

2. МУЗЕЙ ХАРКІВСЬКОГО ТЕАТРУ ІМ. Т. Г. ШЕВЧЕНКА (МХТШ)

ФОНД МАТЕРІАЛІВ, ПРИСВЯЧЕНИХ АКТОРАМ І РЕЖИСЕРАМ ТЕАТРУ «БЕРЕЗІЛЬ»

1221. МХТШ, фонд О. М. Лазоришака, од. зб. 33. Лист В. Василька до О. Лазоришака від 31 серпня 1924 р., з Одеси, машинопис (копія).

Ідеться про необхідність акторам-березільцям підробляти в кіно — так вважає Л. Курбас. Автор листа просить правління дозволити брати участь у кінозйомках, оскільки це потрібно в інтересах «Березоля». Згадується роль Георга в Англо-радянських переговорах (кінофільм Л. Курбаса «Макдональд»). Роль коротка, але актора на цю роль немає. Прохання дати дозвіл зіграти роль короля Георга у фільмі, оскільки «це дуже і дуже потрібно Курбасові. Курбас дивується, чому його роботу в кіно ви всі розглядаєте як наче його особисту Курбасівську справу. Це теж березільська справа».

1222. МХТШ, фонд О. А. Даценко, од. зб. 16. Спогади про роботу в «Березолі», рукопис, 22 арк. (копія).

Спогади передано в подарунок музею від дочки О. А. Даценко та Б. К. Дробинського — М. Б. Раєвської.

1223. МХТШ, фонд О. Т. Подорожнього, од. зб. 26. Робочий зошит з роллю Бондаренка у виставі «Інтервенція» на 4 дії, 11 сцен за постановкою Л. Курбаса, Центральний театр ББК у Медвеж'єгорську, 19 грудня 1934 р.

1224. МХТШ, фонд Н. Ю. Ващенко, од. зб. 20. Спогади про Л. Курбаса, машинопис (60 с.).

«Існує багато портретів, фото Курбаса, які знають всі люди театру, але я бачу його по-своєму. З січня 1930 р. я жила з Курбасом в одному домі і не раз спостерігала, як він їде до міста».

1225. МХТШ, фонд А. М. Смереки-Баглій, од. зб. 18. Спогади, машинопис.

Спогади про Леся Курбаса.

**ФОНД МАТЕРІАЛІВ З ІСТОРІЇ ПОСТАНОВОК ТЕАТРУ
«БЕРЕЗІЛЬ»**

1226. МХТШ, фонд вистави «Джінні Хіггінс» за Е. Сінклером, од. зб. 5. Примірник тексту п'єси помічника режисера О. Савицького, 86 с. ; текст вистави на 5 дій, 119 с.

Инсценізація і постановка Л. Курбаса, художник В. Меллер, композитор А. Буцький, 20.11.1923 р.

1227. МХТШ, фонд вистави «Пошились у дурні» М. Кропивницького, од. зб. 11. Сценарій, машинопис.

Постановка Ф. Лопатинського, художник В. Меллер, 8.11.1924 р.

1228. МХТШ, фонд вистави «Напередодні» А. Покровського та О. Піотровського, од. зб. 16. Текст п'єси «Убивство великого князя Сергія Олександровича» на 12 картин з печатками «Березоля» (№ 1128) ; примірники тексту п'єси помічника режисера з печатками (№ 1127, № 1130, № 1131), 3 екз.

Постановка Л. Курбаса, художник В. Шкляєв, 20.12.1925 р.

1229. МХТШ, фонд вистави «Шпана» В. Ярошенка, од. зб. 17. Текст п'єси «Менажерія» з печаткою «Березоля» (№ 1132) від 15.03.1926 р.

Постановка Я. Бортника, художники В. Шкляєв та М. Сімашкевич, 19.03.1926 р.

1230. МХТШ, фонд вистави «Золоте черево» Ф. Кроммелінка, од. зб. 18. Примірники тексту п'єси на 3 дії помічника режисера за № 1134, 54 с.

Постановка Л. Курбаса, художник В. Меллер, 16.10.1926 р.

1231. МХТШ, фонд вистави «Седі» С. Моема та Д. Колтона, од. зб. 19. Примірник тексту п'єси на 4 дії помічника режисера з печаткою «Березоля» (№ 1153), 72 с.

Постановка В. Інкіжинова, художник В. Меллер, композитор П. Козицький, 23.11.1926 р.

1232. МХТШ, фонд вистави «Пролог» С. Бондарчука та О. Курбаса, од. зб. 20. Текст п'єси з печаткою театру «Березіль», машинопис, 78 с.

Постановка Л. Курбаса, художники В. Шкляєв та М. Сімашкевич, композитор Ю. Мейтус, 20.01.1927 р.

1233. МХТШ, фонд вистави «Сава Чалий» І. Карпенка-Карого, од. зб. 21. Примірник тексту п'єси помічника режисера, 2 екз., з печаткою театру «Березіль» (№ 1161), 25 с.

Постановка Ф. Лопатинського, художники В. Шкляєв та М. Сімашкевич, композитор П. Козицький, 3.11.1927 р.

1234. МХТШ, фонд вистави «Яблуневий полон» І. Дніпровського. од. зб. 24. Примірник тексту п'єси помічника режисера, 92 с.

Постановка Я. Бортника, художник В. Шкляєв, 4.10.1927 р.

1235. МХТШ, фонд вистави «Жовтневий огляд», од. зб. 25. Примірник тексту п'єси помічника режисера.

Текст творчого постановочного колективу. Постанова Л. Курбаса, Б. Тягна, художники В. Меллер, Д. Власюк, С. Товбін, 12.11. 1927 р.

1236. МХТШ, фонд вистави «Войцек» Г. Бюхнера, од. зб. 395. Мізансцени вистави «Войцек» (графічний запис).

Режисер — Л. Курбас, 1927 р. Вистава не поставлена.

1237. МХТШ, фонд вистави «Народний Малахій» М. Куліша, од. зб. 27. Текст п'єси з печаткою театру «Березіль» (№ 116), машинопис; примірник помічника режисера з графічним зображенням мізансцен по окремим картинам та етюдам п'єси; примірники п'єси для акторів, 2 екз.

Постановка Л. Курбаса, художник В. Меллер, композитор Ю. Мейтус, 31.03.1928 р.

1238. МХТШ, фонд вистави «Змова Фієско в Генуї» Ф. Шіллера, од. зб. 28. Примірник тексту п'єси помічника режисера, 100 с.; програма прем'єрного показу вистави.

Постановка Я. Бортника, виставу виправив і закінчив головний режисер Л. Курбас, художник Н. Шифрін, композитори Ш. Церій, П. Юркевич, Б. Крижанівський, 11.11.1928 р.

1239. МХТШ, фонд вистави «Алло, на хвилі 477», од. зб. 29. Частковий примірник тексту п'єси помічника режисера, 20 с. ; ноти з присвяченням артистам театру «Березіль» Й. Гірнякові та М. Крушельницькому «Харків, Харків», текст М. Йогансенса, 4 с.

Текст творчого постановочного колективу, постановка В. Склярєнка, художник В. Меллер, композитор Ю. Мейтус, 9.01.1929 р.

1240. МХТШ, фонд вистави «Диктатура» І. Микитенка, од. зб. 32. Програма прем'єрного показу вистави.

Постановка Л. Курбаса, художник В. Меллер, композитор Ю. Мейтус, 31.05.1930 р.

1241. МХТШ, фонд вистави «Містечко Ладеню» Л. Первомайського, од. зб. 42. Текст п'єси, 1931 р., машинопис, 89 с.

Постановка К. Діхтяренка, художники Д. Власюк, Є. Товбін, 7.04.1932 р.

1242. МХТШ, фонд вистави «Пан де Пурсоньяк» Ж.-Б. Мольєра, од. зб. 46. Фрагменти тексту п'єси, машинопис.

Постановка Л. Дубовика, художники Д. Власюк, Є. Товбін, композитор Б. Крижанівський, 29.05.1933 р.

3. ХАРКІВСЬКИЙ ІСТОРИЧНИЙ МУЗЕЙ (ХІМ)

1243. ХІМ, 0-2743. Листівка «Харків. Драматичний театр «Березіль», вул. К. Лібкнехта, Москва, ГІЗ, 20–30 pp. (10,5x15).
1244. ХІМ, 0-1383. Листівка «Харків. Державна драма «Березіль», видавництво «Контраген», 1933 (9x14).
1245. ХІМ, Вст. 80403, Інв. АП–1584. Афіша ювілейного вечора, присвяченого 100-річчю з дня народження Леся Курбаса, Театр Шевченка, м. Харків, 13.02.1987 р.

1246. ХІМ, Вст. 75207, Інв. АП–1535. Афіша наукової конференції, присвяченої 100-річчю від дня народження О. С. Курбаса, ювіляра ЮНЕСКО 1987 р., Будинок актора, м. Львів, 16.02.1987 р.
1247. ХІМ, Вст. 75209, Інв. АП–1537. Афіша літературно-мистецького вечора, присвяченого 100-річчю з дня народження О. С. Курбаса, Театр М. Заньковецької, м. Львів, 16.02.1987 р.
1248. ХІМ, Вст. 17008, Інв. АП–164. Плакат № 20 «1934–1938. Крах українзації і великий терор», з комплекту плакатів «Музейна експозиція «Забуттю не підлягає: хроніка комуністичної інквізиції» (К., 2001).
- На плакаті фото Леся Курбаса і театру «Березіль».*
1249. ХІМ, Вст. 17010, Інв. АП–166. Плакат № 22 «Комуністичні ліміти на репресії» з комплекту плакатів «Музейна експозиція «Забуттю не підлягає: хроніка комуністичної інквізиції» (К., 2001).
- На плакаті фотокопії документів з особової справи Леся Курбаса.*
1250. ХІМ, Н–933. Ювілейна монета Національного банку України «Леся Курбас (1887–1937)» номіналом у 2 гривні у пластиковому футлярі, дата випуску 2007 р.

4. ПРИВАТНА КОЛЕКЦІЯ С. І. ГОРДЄЄВА

МАТЕРІАЛИ В. М. ЧИСТЯКОВОЇ

1251. Засідання колегії Народного комісаріату освіти УСРР 5 жовтня 1933 р. : стенограма : машинопис, 79 арк.
1252. Додаток до архівної справи О. С. Курбаса, документи 26 грудня 1933 р. — 9 квітня 1934 р. : матеріали Слідчого фонду, 12 арк., рос. мовою (ксерокопія).

Матеріали з Галузевого державного архіву Служби безпеки України — протокол арешту від 26 грудня 1933 р., анкета в'язня, протоколи допитів від 17 січня 1934 р., постанова про обрання запобіжних заходів і висування обвинувачення від 17 січня 1934 р., рішення Судової трійки від 9 квітня 1934 р.

1253. Щоденник В. М. Чистякової. Спогади про роботу з Лесем Курбасом, 1972 р.

1254. Клопотання В. М. Чистякової до Генерального прокурора СРСР тов. Руденка, 1955 р., 1 арк., рос. мовою.

Містить прохання розглянути матеріали стосовно справи Л. Курбаса, повідомити про його місцез перебування і про можливість реабілітації. Інформація з Галузевого державного архіву Служби Безпеки України.

1255. Повідомлення прокурора Архангельської області В. М. Чистяковій від 23 грудня 1955 г., 1 арк., рос. мовою (на фірмовому бланку).

Повідомляється про отримання заяви від В. М. Чистякової з проханням про перегляд справи Л. Курбаса і початок перевірки справи.

1256. Повідомлення прокурора Архангельської області В. М. Чистяковій від 14 травня 1956 р., 1 арк., рос. мовою (на фірмовому бланку).

Повідомляється, що справа Л. Курбаса перевірена і направлена у Військову прокуратуру Біломорського військового округу.

1257. Свідоцтво про право на спадщину Чистякової Валентини Миколаївни, 1 арк. (копія, засвідчена 25 вересня 1969 р.)

Спадщина складається з авторського права на літературні і драматичні твори Л. Курбаса.

1258. Лист від головної редакції УРЕ до В. М. Чистякової від 1 березня 1961 р., 1 арк.

Про намір розмістити статтю про Л. Курбаса у 7 томі Української Радянської Енциклопедії. У зв'язку з цим надсилається низка питань біографічного характеру.

1259. Лист від Архівного відділу Харківського промислового облвиконкому до В. М. Чистякової від 19 грудня 1964 р., 1 арк. (на фірмовому бланку).

Міститься прохання передати архівні документи О. С. Курбаса на постійне зберігання.

1260. Лист від Державного музею театрального, музичного і кіномистецтва УРСР до В. М. Чистякової від 3 липня 1967 р., 2 арк. (на фірмовому бланку).

Лист-подяка за передані матеріали про Л. Курбаса. До листа додається акт передачі від 26 червня 1967 р.

1261. Лист Г. М. Галабутської до В. М. Чистякової від 25 вересня 1970 р., 1 арк.

Прохання головного хранителя фондів Державного музею театрального, музичного та кіномистецтва УРСР передати особисту бібліотеку Л. Курбаса.

1262. Лист В. М. Чистякової до директора Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М. Т. Рильського М. Є. Сіваченка від 26 жовтня 1968 р., 1 арк. (на фірмовому бланку).

Про необхідність зваженого підходу до складу майбутньої комісії по редагуванню книги «Спогади». До її складу вона відносить М. Верхацького (голова комісії), Ю. Смолича, Д. Власюка, Р. Черкашина, Л. Сердюка, В. Василька.

1263. Лист від директора Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М. Т. Рильського М. Є. Сіваченка до В. М. Чистякової від 20 листопада 1968 р., 1 арк. (на фірмовому бланку).

Про відмову у видачі матеріалів, що складають фонд театру «Березіль», серед яких копії стенограм Л. Курбаса.

1264. Лист В. М. Чистякової до директора інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М. Рильського М. Є. Сіваченка від 15 грудня 1968 р., 1 арк. (на фірмовому бланку).

Лист-прохання щодо передачі фонду О. С. Курбаса до Харківського інституту мистецтв.

1265. Лист директора Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М. Рильського М. Є. Сіваченка до В. М. Чистякової від 11 лютого 1969 р., 1 арк. (на фірмовому бланку).

Про відмову в передачі фонду О. С. Курбаса до Харківського інституту мистецтв у зв'язку з юридичним правом власності на нього М. Г. Новикова.

1266. Лист В. М. Чистякової до головного редактора видавництва «Дніпро» О. І. Бандури від 11 грудня 1968 р., 1 арк.

Лист-згода на опублікування творів О. С. Курбаса.

1267. Лист від видавництва художньої літератури «Дніпро» до В. М. Чистякової від 15 жовтня 1969 р., 1 арк. (на фірмовому бланку).

У листі підтверджуються наміри про видання книги «З творчої спадщини» Л. Курбаса і міститься прохання надати копії документів про реабілітацію Л. Курбаса для виплати гонорару.

1268. Видавничий договір № 332 від 13 жовтня 1969 р. між видавництвом художньої літератури «Дніпро» та Чистяковою В. М. на книгу «З творчої спадщини».

1269. Лист від видавництва художньої літератури «Дніпро» до В. М. Чистякової від 15 липня 1971 р., 1 арк. (на фірмовому бланку).

Ідеться про редагування книги «З творчої спадщини» Л. Курбаса, зокрема міститься інформація про рецензентів рукопису, чий зауваження були враховані редактором і упорядником видання.

1270. Лист Б. Балабана до В. М. Чистякової від 12 травня 1957 р., 3 арк.

Про наміри автора листа написати спогади про Л. Курбаса і «Березіль» періоду 1922–1934 рр. Стисло подається інформація про зміст майбутньої книги.

1271. Листи М. Шейка до В. М. Чистякової з 30 листопада 1961 р по 7 травня 1962р., 4 арк.

Про підготовку вечора пам'яті Л. Курбаса в Києві (1962 р.).

1272. Лист М. М. Шейка до В. М. Чистякової від 19 березня 1962 р., 1 арк.

Про зустріч автора листа з Я. Цвейхелем, який перебував разом з Л. Курбасом в одному таборі у с. Орлово-Розово. Наводяться уривки спогадів.

1273. Листи В. С. Василька до В. М. Чистякової з 1 січня 1961 р. по 10 листопада 1963 р., 11 арк.

У листах ідеться про намагання В. Василька надрукувати статті про Л. Курбаса на сторінках українських часописів. Міститься також інформація про постановку автором вистави «Гайдамаки» в інсценізації Л. Курбаса.

1274. Листи В. С. Василька до В. М. Чистякової з 17 березня 1961 р. по 28 січня 1962 р., 6 арк.

Листи належать до періоду підготовки автором статті про Л. Курбаса в Українську радянську енциклопедію і містять прохання до В. Чистякової надати деяку інформацію про нього.

1275. Лист В. С. Василька до В. М. Чистякової від 4 жовтня 1961 р., 1 арк.

Лист містить інформацію про долю кіноархівів Л. Курбаса.

1276. Лист В. С. Василька до В. М. Чистякової від 12 жовтня 1961 р., 2 арк.

Лист містить інформацію про систему Л. Курбаса.

1277. Листи В. С. Василька до В. М. Чистякової з 29 жовтня 1961 р. по 2 травня 1962 р., 3 арк.

Листи містять інформацію про вечір, присвячений Лесю Курбасу, який відбувся в 1961 р. у Харкові.

1278. Лист В. С. Василька до В. М. Чистякової від 22 березня 1962 р., 1 арк.

У листі міститься прохання надати інформацію про діяльність Л. Курбаса у Білій Церкві у зв'язку з наміром автора листа написати збірку спогадів про режисера.

1279. Лист В. С. Василька до В. М. Чистякової від 12 жовтня 1962 р., 1 арк.

Лист містить інформацію про систему Л. Курбаса.

1280. Листи В. С. Василька до В. М. Чистякової з 9 лютого 1965 р. по 29 січня 1969 р., 13 арк.

Листи належать до періоду підготовки збірки спогадів про Л. Курбаса. Зокрема міститься прохання про допомогу у збиранні інформації і щодо написання спогадів самою В. Чистяковою.

1281. Лист до В. М. Чистякової з Тернопільського краєзнавчого музею від 2 червня 1970 р., 1 арк. (на фірмовому бланку).

Міститься прохання надати особисті речі О. С. Курбаса для створення меморіального музею в Старому Скалаті.

1282. Лист Р. Д. Скалій до В. М. Чистякової від 11 травня 1977 р., 4 арк.

Містить список питань до В. М. Чистякової про Л. Курбаса у зв'язку з написанням автором листа дисертації «На шляху до театру Жовтня».

1283. Лист П. К. Медведика до В. М. Чистякової від 24 лютого 1962 р.

Міститься прохання надати біографічну інформацію про О. С. Курбаса для написання статті.

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

- Авдієва І. Д. (862)
Адамович Т. 1010
Айзенштадт В. М. 630, 682,
855, 907
Акказієва Т. 748
Александрович А. 862
Алейнікова І. 391, 615, 860, 861
Алієва Л. О. 293, 989
Алфьорова З. І. 797
Ананенко С. Б. 320
Андрєєва В. 1011
Андріанова-Гордієнко Н. 863
Андрущенко В. П. 323
Андрущук Т. М. 616, 617
Анічкін Л. А. 234, 235, (253),
1127, 1128
Аничев А. 20, 21, 618, 1012
Антонич Б.-І. (25)
Антонович Д. 294
Аппія Г. (338), (339)
Арсенич П. 376, 446
Артемчук І. 193
Арто А. (358), (459), (511), (598)
Артюшенко В. 1069
Ахметелі С. (365), (740)
Бабій Л. 1013
Багрій Р. (Bahry R.) 619, 744, 768
Багрянний І. П. 236
Бажан М. П. 69, 327, (362), 864
Байда-Борисовський П. (910)
Баканурський А. Г. 23, 572–
574, 798, 1133
Бандура О. І. (1266)
Бантишев О. Ф. 237
Балабан Б. (424), (959), 1270
Барабан Л. 377, 446, 749
Барсегян О. 1134
Бартошевич А. В. 678
Барчан В. 328
Бахтін М. (450)
Бегічева Г. 191
Бедрик-Білан Х. 129
Безвершук Ж. О. 323
Безпалко Р. (1118)
Безручко О. 799
Берг А. (533), (852)
Бергсон А. (416), (420)
Бердута В. 24
Береза-Кудрицький П. 621
Берсон М. С. 763
Біденко М. 734
Біла А. 392
Білецький О. 68
Білик А. 574, 575
Бічуя Н. 25
Бйорнсон Б. 1
Блавацький В. (639), (675),
(739), 865, 866, (882), (887),
(939), (952)
Блажко Э. 26
Блохін Ю. (587)
Блюміна І. 769
Бобошко Ю. М. 3, 6, 27, 28,
(112), (186), 393, 394, 565
Богатиренко О. 329
Богатирьов В. О. 395, 770
Богдашевський Ю. Б. 39, (140),
206, 235, 406, 407, 500, 633–635,
945, 1048, 1147
Богущький Ю. П. 323
Бойко Т. А. 171, 204, 227, 336,
339, 415, 416, 420, 437, 462, 478,
485, 530, 575, 614, 699, 711, 726,
736, 762, 798, 858, 867–873, 990,
1162
Бойчук Б. 874, 977
Бойчук М. Л. (603), (776), (777),
(781–783), (791)
Болгов В. В. 168

- Бондарєва Н. М. 29, 295, 396–400, 624–628
- Бондарчук С. К. 1232
- Бонь І. 1104
- Боньковська О. 446
- Борис І. О. 30, 875
- Боровский Д. 771
- Бородулин В. И. 105, 125
- Бортник Л. А. 31, 629
- Бортник Я. (655), (666), (834), (915), 1229, 1234, 1238
- Боршаговський О. М. 330
- Ботунова Г. Я. 296, 630, 876
- Брехт Б. (329), (459), (472)
- Бригада А. 331
- Бродавко Р. 829
- Брюховецька Л. 631, 644, 671, 800, 801
- Булаєвська Н. І. 612
- Булгаков М. (857)
- Буревій-Сапоровська К. 1135
- Буткевич М. М. 32, 632
- Буцький А. 1226
- Бучацький І. 1014
- Бучма А. М. (356), (824), (825), (877), (918), (937), (950)
- Бюхнер Г. 2, (526), (533), (1148), 1236
- Ваврик С. П.** 566
- Ваврик О. 297
- Вагнер Р. (853)
- Валаєв Р. див. Галіат-Валаєв Р.
- Варварич О. 34
- Васенина Е. 1015
- Василенко Р. 1016
- Василик С. 1017
- Василишин О. П. 35, 1018–1020
- Васильєв Б. 576
- Васильєв С. 36, 985, 1151
- Василько В. С. 77, 378, 401, 402, (407), (540), (637), (702), (824), (829), (999), (1016), 1021, 1048, 1105, 1209, 1210, 1212, 1213, 1218, (1219), 1221, (1262), 1273–1280
- Вахтангов Є. (467)
- Вашенко Н. Ю. 1224
- Вдовиченко Г. В. 991
- Вежбовська Л. Р. 332, 333, 992
- Вейгандт С. 1137
- Велимчаниця О. 403, 877
- Величко Ю. 37, 404, 830, 1022
- Венедиктова Л. (1015)
- Вербицька Є. 878, 879
- Вергелис О. 405
- Вериківський М. (838)
- Верхаський М. 38, 39, (140), (206), (235), 406, 407, (488), (500), 633–635, 833, (881), (945), (948), 1048, (1147), (1262)
- Веселовська Г. І. 40–42, 298, 334–337, 359, 379, 408–414, 471, 577–581, 636, 637, 802, 803, 993
- Веденєєв Д. 239
- Винниченко В. (577), (578), (593), (609), 638, (781)
- Висоцька С. (370)
- Вишня О. 240, (657), 880
- Віктюк Р. 1091
- Вільколек А. 469
- Вірний М. 1023
- Вітер В. П. 881, 1129
- Владимирова Н. В. 338–340, 582
- Владимирский Б. А. 804
- Власюк Д. І. (792), 1235, 1241, 1242, (1262)
- Водяний Х. 43
- Волицька І. В. 44, (75), (154), 342, 380–382, 415–417, 474, 779, 820, 859, 882, 994, 1024
- Волков М. К. 831, 832, 883–886, 995
- Волов В. 1139

Волхонович Ю. 45
Вороний М. 583
Воронова Л. М. 46
Воррінгер В. (328)
Выготский Л. (167)
В'ятрович В. 241
Гава М. 19
Гава О. (65), (198), 418
Гаєвський В. 47
Гай-Нижник П. 584
Гайдабура В. 48, 242, 243, 419,
677, 887, 888
Гаккебуш В. В. (77), (208),
(864)
Гаккебуш Л. М. (424), (913),
(999), (1212)
Галабутська Г. М. 1261
Галіат-Валаєв Р. (Валаєв Р.)
238, 244–246, (276)
Галонська О. І. 299, 834
Гальченко С. 240
Гарбузюк М. 420, 639
Гармідер Т. 49
Гарсія Лорка Ф. (373)
Гаряєв В. 855
Гасай Є. 247
Гейзер М. 341
Геніс Є. (710)
Герасимова Г. П. 50
Гетьманець М. Ф. 51
Гжицький В. (22)
Гіряк Й. Й. 52–58, (66), 383,
384, (418), 421, 640–644, 671,
693, 805, (867–874), (880), 889,
(909), (912), (916), (920), (925–
929), (933), (934), (939), (953–
955), (976), (977), (981–983),
(990), (1016), 1025, (1239)
Глаголін Б. (335)
Гладишева А. О. 422, 423
Глібчук У. 59
Глушко М. 1026
Глущенко Е. С. 672, 809
Гнидь Б. П. 567
Голдовський Б. П. 424, 425
Голобородько Я. Ю. 248, 750,
890–893
Голота В. 60, 342, 585, 645
Гольдблат М. 343
Голубцова Л. Ф. 1141
Горбатова Н. 646
Горбачов Д. 793
Горбачова Н. 894
Горбенко А. Г. (29), (627), 751,
895, 996
Гордєєв С. І. 38, 39, 162, 167,
176, 190, 222–228, (229), (233),
350, 426, 427, 462, 476, 480, 566,
571, 630, 647, 682, 797, 818, 855,
860, 875, 896–908, 930, 949, 964,
997, 1095, 1136, 1165, 1184,
1190, 1197
Гордійчук Я. 835
Горенко В. 909
Горкин А. П. 99
Гречанюк С. 752
Гринишина М. О. 300–303, 385,
586–588, 648–653, 998
Грицан А. В. 428
Грільпарцер Ф. (590)
Гротовський Є. (373), (513)
Губаренко І. 61–63
Губко О. 654
Гулак-Артемівський С. (166)
Гуляєва І. В. 344
Гусейнов Г. Г. 641
Гюго В. (733)
Давиденко В. 97
Даниленко В. М. 252
Данилова А. 1094
Данченко С. П. 429
Даценко О. А. (860), (894),
(979), 1222
Дацюк Є. 910

Дейч Е. К. 137
Дейч О. 64, 67, (137), 430
Дельсарт Ф. (337), (1009)
Демещенко В. В. 806
Демська-Будзуляк Л. 69
Демчишин І. 1027
Демчук П. (855)
Десятерик Д. 1028
Джерелянський П. 65
Дзюба І. М. 66, 104, 683, 691,
739, 927
Діденко Л. 613
Діхтяренко К. 1241
Дмитриев Ю. 249
Дмитрова Л. 68
Дніпровський І. Д. 69, 655,
(666), (749), (1205–1210), 1211,
(1212–1216), 1217, (1218), 1219,
(1220), 1234
Доблер Т. (328)
Добровольська О. (874), (909),
(916), (920), (953), (954), (977),
(1016)
Довбищенко Г. 431
Довженко І. 807
Довженко О. (392), (799), (810),
(812), (819), (823), (911), (1032)
Довженко С. 911
Довгозвяга Г. 469
Доманська Г. 656
Доманська О. 1143
Додин Л. 1140
Дорошенко В. О. 657
Доценко Р. 976
Драк А. 772
Драч І. 264, 265, 267, 863, (910),
(924)
Дробинський Б. К. (980), (1222)
Дрознін А. (1137)
Дубова Л. Л. 345
Дубовик Л. (895), (936), (1134),
1242
Дубровський В. 70
Дутчак Г. 71, 589, 889, 912
Дяченко М. В. 46
Едшмід К. (328)
Ейзенштейн С. (348), (411)
Ейнштейн А. (420)
Епік Г. (257)
Ермолович Н. 250
Євреїнов М. М. (580), (581)
Євтушенко М. 240
Єгоров О. 1030
Єрмакова Н. П. 72–75, 346–348,
432–443, 564, 590–594, 658–670,
753, 773, 913–915, 999
Єфименко Н. 1031
Єфремов С. 76, (149), (418)
Жак-Далькроз Е. (337), (413)
Жицька Т. 754
Жмурій М. 118
Жолдак К. 1157
Жук М. (1110)
Жукова А. 917
Забашта Л. 1106, 1107
Заболотна В. І. 444, 918, 919,
1144
Загаров О. (998)
Залеська-Онишкевич Л. 920
Заполяньський Г. 349
Замлинський І. 1125
Захаревич М. В. 350
Зборовець І. В. 162, 167, 176,
190, 350, 462, 476, 480, 566, 571,
797, 818, 860, 875, 898, 902, 905,
930, 949, 964, 1095, 1136, 1165,
1190, 1197
Зеров М. К. (257), (261)
Зінкевич О. 17, 131, (213), 310,
(1016)
Зінов'єва Т. 445
Знаковский В. 856
Зозуля Н. 1130
Іванова А. 251

Іванова Г. 78
Іванченко М. 246
Іванців В. О. 317
Івченко В. (819)
Ігнатович Г. Г. 1033
Ілленко Ю. (801), (819)
Ільків В. 1145
Ільницький О. 79
Ілюк В. 358
Ілюк М. 229
Інкіжинов В. (33), (631), (657),
(914), 921, 1231
Іоффе В. 249
Ірчан М. (22), (653)
Йогансенс М. (1239)
Кавалеридзе І. 672, (818), (819)
Кадирова Л. 1091
Кайнц Й. (345)
Кандінський В. (328)
Капельгородська Н. 809
Капітайкін Е. 351
Каракина Е. 804
Карасінська М. 352
Карнацевич В. 106
Карпенко К. 1123
Карпенко-Карий І. (668), 1233
Касьянов Г. В. 252
Касьянова С. 81
Кацьвін М. 471
Качанюк М. (636), 674
Квітневий В. 1108
Киктев А. Ф. (82)
Киктева Т. А. (Kiktiewa T.) 82,
84, 132, 1146
Киселева Л. 253
Киянський Ю. (1049)
Кізіма В. 83
Кісін В. 1147
Клапчук С. М. 159, 278, 673
Клековкін О. 304, 447–454, 488,
595
Климчук М. 493, (525)
Клос М. 133
Клочек Г. 353, 354
Ключко А. 1034
Князюк В. К. 276
Ковтуненко В. 305
Коваленко Г. Ф. 346, 432, 774–
776
Коваленко О. М. 455, 456
Коваленко Ю. 836, 1148
Ковалів Ю. І. 620, 623
Ковальська Л. 777
Ковтуненко В. 305
Козак Б. М. (Chojak B.) 10, 85–
88, 355, 386, 387, 457, 675, 922,
1149
Козачковський Д. (836), 923
Козирський В. 89
Козицький П. 676, (838), (840),
1231, 1233
Козій І. 614
Колесников К. 677
Коломієць Р. 90, 356, 357, 924
Колоней Д. 91
Колосова К. (54)
Колтон Дж. (759), 1231
Конькова І. П. 306
Кореневич М. 755
Корінний М. М. 108
Корнеєва-Маслова О. К. (688)
Корнієнко Н. М. (Kornienko N.)
(23), (61), (83), (90), 92–96, 104,
(157), (173), (195), 215, 216, 298,
358, 359, 382, 388, 456, 458–471,
596, 603, 678–682, 778, 808,
925–929, 1000, (1054), (1089),
1091, 1126, 1150–1160, 1162
Корнійчук О. (653), (950)
Коробов Д. 1035
Корогодський Р. 401
Косарев Б. (788)
Костюк С. 35
Котляревський І. (702)

- Котлярова М. 349
 Кохан Т. Г. 472
 Коцаба Р. 291
 Коцюк В. 111
 Кравченко О. І. 473
 Кравченко О. 474
 Кравчук П. І. 360, 475, 476, 930, 931
 Краплич Р. Р. 361
 Красильникова О. В. 307, 477, 683, 684, 779–785, 1001
 Краснокутський Г. 478, 479
 Краснянська О. 685
 Крег Г. (338), (339), (373), (375), (467), (513)
 Крижанівський Б. 1238, 1242
 Крипчук М. В. 480
 Крип'якевич І. 725
 Кроммелінк Ф. 1230
 Кроп Т. 1036
 Кропивницький М. Л. (766), 1227
 Крупеніна Л. 786
 Крушельницька Л. 254
 Крушельницький А. (377)
 Крушельницький М. (157), (522), (630), (682), (727), (836), (855), (890–893), (907), (957), (960), (966), (970–973), (999), (1035), (1134), (1142), (1166), (1239)
 Крячко М. 181
 Кубійович В. 47
 Кудрицький А. В. 102, 113
 Кузьменко П. 429
 Кузякіна Н. Б. 16, 130, (234), (253), 255–257, 481, 671, 686, 688, 689, 810, (1024), 1128
 Кулаковський П. 265, 267
 Куліш А. 756, 757
 Куліш В. 97
 Куліш М. Г. (149), (234), (241), (248), (253), (257), (261), (273), (274), (281), (314), (419), (616), (648), (653), (655), (659), (667), (670), (671), (678), (681), (682), (686), 687, 688, (693), (708), (719), (720), (724), (735), (736), (739), (748), (750), (755–758), (760–765), (767), (780), (787), (804), (890–893), (991), (1024), (1074), (1109), (1195), 1237
 Кулішенко А. І. 98, 597
 Купчинський О. 154. 342, 474, 779, 820, 859
 Курбанов В. 1161
 Курбас Л. (Kurbas L.) 1–18, (19–1283)
 Куц Л. А. 482
 Кучеренко З. 787
 Кучерина С. 1163
 Кучменко Е. М. 308, 483
 Кушнарєнко Н. М. 46, 162, 167, 176, 190, 350, 462, 476, 480, 566, 571, 797, 1095, 1165, 1190, 1197
 Лабінська Д. 837
 Лабінський М. Г. 2, 3, 11, 16, 18, 27, (28), 39, 43, (62), (77), 102, 109–118, 130, (140), 147, (161), (180), (201), 206, 208, (228), 235, 245, 258, 259, 277, 292, 343, 362, 406, 407, 431, 461, 481, 500, 540, 601, 621, 633–635, 690, 691, 837, 864, 921, 932, 945, 984, 1021, (1033), 1048, (1097), 1147
 Лаврінєнко Ю. А. 13, 119, 120
 Лазарєвська Ю. 1128
 Лазоришак О. М. (1221)
 Ларина О. 121
 Лебедева В. 1184
 Лебедина Л. 6
 Левицька Л. 122

- Левицька О. 484
 Левченко О. Г. 485, 486
 Левченко Т. 123, 933, 934, 1164
 Легенький Ю. 788
 Лейбфрейд А. Ю. 692
 Лемешенко А. 487
 Леоненко Р. 66, 309
 Леоненко Я. 838–840, 854
 Леонідов Л. 1077
 Леонтович О. 935
 Липківська А. 489, 1167–1169
 Липцын О. Ф. 32
 Лисенко Т. 598
 Листопад А. 1109
 Лисяк О. 33, 148, 160, 268, 568,
 576, 694, 866, 909
 Литко А. 1114
 Лівшиць К. 137
 Лігостаєва С. 1039
 Логвиненко Л. 1040–1042
 Логвинова Н. 936
 Лопандя В. М. 1170
 Лопатинський Ф. Л. (615),
 (637), (668), (802), (861), 1214,
 (1218), (1219), 1227, 1233
 Лужницький Г. 490, 693, 694
 Лукавецька Н. 1043
 Лукавецький М. 133, (1043)
 Лукашев В. А. 134
 Лук'янова Л. Н. 182
 Луньова В. 1171
 Лущик С. 1110
 Любченко А. (69)
 Львов-Анохин Б. 937
 Лягушенко А. Г. 311–314, 491,
 1002
Мазур Н. 492, 1044
 Макарик І. (Makaryk I.) 217–
 220, 326, 493, (525), 558–561,
 610, 695, 703, 745, 1103, (1185)
 Макарчук Г. 938
 Максименко Г. 494
 Максименко С. 939
 Малихіна М. А. 495
 Малишко М. (290)
 Малюшицкая Н. В. 496, 497
 Маляр П. 14, 127
 Мамонтов Я. А. (298), (303),
 (315), (325), (587)
 Мандельштам О. 696, 697, (856)
 Марджанішвілі К. (365), (372)
 Марджанов К. (1003)
 Мар'яненко І. О. (876), (998)
 Марченко С. 260
 Масенко Т. 758
 Масол Л. М. 412
 Масоха П. 498, (888)
 Матвиенко К. Н. 1003
 Матюша В. 759
 Матющенко А. 760
 Мацеха Е. 1045
 Мацкин А. 135, 136
 Медведева Н. Д. 1046
 Медведик П. К. 230, 389, 569,
 570, 1283
 Медведська М. С. 499
 Мейерхольд В. Е. (327), (348),
 (361), (362), (459), (467), (513),
 (544)
 Мейтус Ю. С. (838), 854, 1232,
 1237, 1239, 1240
 Межова Н. Г. 704
 Мелешкіна І. 138, 940–942,
 1036
 Меллер В. Г. (772), (774–776),
 (778), (787), (789), (793–796),
 (1001), 1226, 1227, 1230, 1231,
 1235, 1237, 1239, 1240
 Мельник Т. В. 789
 Мельничук Г. 139
 Мельничук Ю. С. 599
 Мерзлікін М. 140, 500
 Меріме П. (729–731), (733),
 (868)

- Микитенко І. (651), (653), (669), (869), 1240
 Миленька Г. Д. 363, 364
 Минко Д. 141
 Мироненко І. 1131
 Миславський В. 811, 825
 Михальюнок Я. 142
 Мілютенко Д. (863), (910), (924), 944
 Мірошниченко Н. 761, 762
 Місюн А. 600
 Міхоелс С. М. 137, (174), (341), (343), (349), (351), (465), (1114)
 Міщенко Л. 143, 1172
 Мнішек І. 144, 145
 Мовчан О. 146, 802
 Можейко І. Ю. 975
 Моем С. (759), 1231
 Мольєр Ж.-Б. 1242
 Монаков П. (242)
 Мордкін М. М. (842)
 Мороз А. 1047
 Москаленко М. Н. 1, 11, (140), 147
 Мудрик В. Г. 698
 Мурза В. С. 102
 Мушкудіані О. Н. 365
Н. Н. 568
 Нагай С. 148
 Нагірна О. 602
 Наєнко М. 149
 Наконечна О. В. 502
 Нарушевич М. Ф. (247)
 Небоженко В. (1066)
 Непорожній О. 719
 Нестеренко П. 1049
 Нецадименко Р. П. (864), (978)
 Никанорова О. 261
 Ніжинська Б. Ф. (45)
 Ніколаєв В. 503
 Ніколаєнко Р. 1050
 Новиков А. 150
 Новиков М. Г. 262, (1265)
 Новикова Л. Н. 32
 Новицький В. 1215, 1216
 Новохатько Л. М. 323
 Нятко П. (932)
Обчиннікова А. П. 49, 504–507, 1004
 Овчієва Л. П. 508, 509
 Окаринський В. 151
 Олесь О. (7), (588), (592)
 Олещук І. 263
 Олтаржевська Л. 152, 1051, 1154
 Омелян Н. 1111
 Ониськів М. 1052
 Опришко Н. О. 510
 Оришака Ю. М. 763
 Оришук В. 1053
 Ороновська Л. Д. 571
 Остафійчук В. Ф. 159, 278, 673
 Остерва Ю. (64), (67), (355)
 Островерх О. Б. 366, 511, 603, 604, 699, 1005
 Островський Г. 812
 Оффенбах Ж. (848)
 Очкурова О. Ю. 126
Павленко Н. В. 367, 1006
 Павленко Ю. 129, 153
 Павлусенко Я. І. 512
 Паламаренко О. А. 368
 Парніс О. 191
 Паргола Я. 369
 Парамонов А. 700
 Пасюта А. 266
 Пацунов В. 513
 Пачовський В. (377)
 Пелешенко Н. І. 514, 515
 Первомайський Л. (650), (653), 1241
 Пересунько Т. К. 763
 Перун В. 1054
 Петренко Н. 1046

- Петрицький А. Г. (603), (769), (771), (772), (776), (786), (793), (794), 1112
- Петров В. 764
- Петровский М. 857
- Пилинська М. М. (1211), (1217)
- Пилипенко Н. (935), 946
- Пилипчук Р. Я. 154, 342, 370, 450, 474, 580, 779, 820, 859
- Пігулович З. (424), (917)
- Підвисоцька Г. А. 947, 1131
- Підгайний С. 267–269
- Підкова І. 101, 158, 622
- Підлужна А. 948, 1045
- Підмогильний В. (257)
- Піотровський О. 1228
- Піча В. М. 319
- Плющ Л. 371
- Погребняк В. 372
- Подорожній О. Т. 1223
- Подлужная А. 948
- Позняк Н. 155
- Поклад Н. 1113
- Покровський А. 1228
- Полтавець М. 981
- Полякова Ю. Ю. 692
- Попович М. 104, 156
- Поспелов О. О. 315
- Поуровский Б. 157, 1057–1059, 1175, 1176
- Працьовитий В. 158
- Прилуцька А. С. 517
- Прозер М. 287
- Прокопенко І. Ф. 721
- Прокопенко Т. М. 518–521, 605, 1178
- Прохоров А. М. 100
- Процик Л. Л. 316
- Птушкін В. М. 522
- Пуха Л. 813–815, 949, 950
- Равлюк-Голіцина О. 816
- Радченко Л. О. 951
- Раєвська Ю. 606, 701, 702, (1222)
- Раевский В. 1140
- Рапай М. (1082)
- Ревакович М. 52
- Ревуцький В. Д. 17, (66), 131, 161, 162, (213), 310, 703, 765, 865, 952–955, (1016)
- Рейнгардт М. (339), (373), (607)
- Рєпін В. О. 317
- Рибалко О. 318
- Рижков В. 1066
- Рогозинський В. 163–165, 373, 607
- Розанов М. М. 270
- Розовский М. 1140
- Романенко А. Т. 956
- Романовський В. 523
- Рубан В. В. 1112
- Рубинський О. Ю. 166
- Рубчакова К. (383), (389)
- Руденко Р. А. (1254)
- Рудычева І. А. 126
- Рулін П. І. (587)
- Румянцева І. 1068, 1179, 1180
- Русабров Е. Т. 167, 608
- Русанов В. 957
- С. В. 1069
- Савенко І. 958
- Савицький О. 1226
- Савчак Г. Я. 524
- Савченко І. (819)
- Савченко Я. Г. (79)
- Сагалов З. 1114
- Садовська Г. 1181
- Садовський М. К. (294), (379), (606), (677)
- Саксаганський П. К. (360), (493), (525)
- Саліван А. (631)
- Салімонович Л. 1070
- Саранчук В. 959

Свашенко С. (911), (941)
Світличний І. 1115, 1116, 1117
Свободин А. 1182
Свядченко А. (1057)
Святковська В. 359, 471
Свято Р. 525
Седляр В. 707
Седунова О. А. 168, 223, 231,
526–528, 705, 706, 1071, 1072,
1183
Секишев В. И. 1184
Селіванова В. 529, 530, 609
Селюк А. В. 237
Семашко О. М. 319
Семененко В. І. 951
Семенко М. В. (79), (301),
(337), (855), (858), (859)
Семенова М. В. 320
Семенчук І. 708
Семенюк М. 374
Сергієнко О. 181
Сердюк Л. І. (58), 960, 961,
(974), (1262)
Сєдих В. В. 224, 228, (229),
(233)
Сидоренко В. П. 276, 301, 321,
443, 578, 606, 775, 816, 817, 838,
882, 1167
Синько О. 809
Сіваченко М. Є. (1262), 1263,
(1264), 1265
Сімашкевич М. М. (790), 1229,
1232, 1233
Сінклер Е. (619). (993), 1226
Сіра А. М. 531
Скалій Р. Д. 169–172, 271–276,
1073–1075, 1282
Скибинський А. О. 46
Скляренко В. М. 126
Скляренко В. М. (836), (883–
886), (938), (962), (963), (995),
1239
Скляренко І. 962
Сковорода Г. (67)
Скрипник Г. 446
Скрипник М. О. (318)
Скрипникова Л. Г. 285
Скуратівський В. 173, 791
Слабошпицький М. 1118
Славянов Е. 232
Славянов Ю. 1185
Слободян В. 817–819
Словацький Ю. (606)
Смелянская М. 791
Смерека-Баглій А. М. 1225
Смирнов Ю. 532
Смілянська С. О. 424, 425
Смолич О. 174
Смолич Ю. К. 174, 175, 671,
709, (1262)
Смолій В. А. 50, 124, 146
Смоляк О. С. 176
Снегірьов Г. 177
Снігур В. 766
Собіянський В. 171, 204, 227,
336, 339, 359, 402, 415, 416, 420,
437, 462, 471, 478, 485, 530, 575,
614, 699, 710–713, 726, 736, 762,
798, 858, 867, 1162
Собуцька В. 1076
Советов І. 178
Соколова Н. 714
Соколовська К. М. 322
Соловей Д. 715, 716
Соломко В. 792
Солопай А. 1128
Софокл (574), (593), (595),
(602), (607)
Ставицкий А. 533
Станіславський К. С. (30), (467)
Станішевський Ю. О. 534–536,
841–845, 963, 1007, 1186
Старицький М. (987)
Стародінова Є. 674

- Стародуб А. 132, 1077
 Стасів І. 964
 Стахевич О. Г. 899
 Сташук Г. (958)
 Стельмашевська О. 1187
 Степанова А. А. 1188
 Стефаник В. (675)
 Стеценко К. (698)
 Стешенко І. (421), (929), 965,
 (969)
 Стрепетова П. 717
 Стрелкова Є. О. (632)
 Струтинський Б. 537
 Ступка Б. 1128
 Стура Р. (740)
 Субота В. 279, 1079
 Суворова Н. Г. 718, 846
 Сулима М. 180, 858
 Супрун А. П. 763
 Суровцова Н. 181–183
 Таїров О. (367), (544)
 Танюк Л. С. (Taniuk L.) 16, 67,
 130, (157), 184–190, (228), 280–
 283, 461, 481, 538, 687, 719, 720,
 744, 767, 965–973, (1054),
 (1089), (1094), 1126, 1189
 Тарабаринів Л. 974
 Тараненко Ю. 975
 Тарковський І. 539
 Тарнавський О. 976
 Татлін В. Є. (191), (411)
 Тельнюк С. 978
 Терентьєв І. (334), (337)
 Терещенко А. К. 847
 Терещенко М. С. (336), (337),
 (342), 854
 Терещенкова Т. 1189
 Тетюк Ю. 1026
 Титаренко Н. (940)
 Титарь В. 700
 Тичина П. (64), (855)
 Тишевська Л. Г. 552
 Ткач В. (Tkach V.) 192, 217,
 219, 563, 610, 611, 722, 745–747,
 820, 828, (1053), 1103, 1119,
 (1185)
 Товбін Є. 1235, 1241, 1242
 Токарь Х. (711)
 Тольская Р. А. 32
 Тома Л. 1080
 Томашпільська Л. 284
 Третецький В. П. 190
 Третьяков С. (348), (411)
 Тримбач С. В. 347, 498, 803,
 821, 822, 823
 Троїцький В. (738)
 Тронько П. Т. 190
 Трубникова Т. 804
 Туркельтауб І. С. (712)
 Туровський В. 1081
 Турчанинова Е. В. 430
 Тхорук Р. 79
 Тюменєва Г. О. 833
 Тягно Б. (143), 540, (662), (922),
 (950), (988), 1235
 Уварова Т. І. 541
 Ужвій Н. (951)
 Узлова І. 1084
 Узунколєва А. 542
 Унгурян О. 282
 Ушаков Д. О. 128
 Ушкалов Л. 22
 Ушкалов О. 22
Федоренко Є. 14, 127
 Федорук О. 794
 Федорчак Т. 194
 Фельдман Д. (816)
 Фиалко В. 795
 Филатов А. 195
 Філіпченко Н. М. 1085
 Фількевич Г. 838
 Фоменко І. М. 224, 228, (229),
 (233)

- Фоміна Ю. Г. 727, (878), (879), (942), (975)
Франко І. Я. (151), (170), (491), (602)
Францева Н. 979, 980
Фролов О. 1132
Фукс Г. (338), (339)
Хабурська С. 543
Харитоновна В. Ф. 848
Харченко Т. Н. 126
Хвильовий М. Г. 723, (991)
Хвиля А. (71)
Хімчак В. В. 516
Хелемський Я. 137
Хім'як В. 1190, 1191
Хмельницький В. 1127
Хмурий В. 981
Ходимчук О. (935)
Ходоровський М. Д. 196, 824
Хомайко Ю. 197–199, 233, 1086, 1087
Хоменко О. 155
Хоткевич Г. (369), (374)
Хранюк А. 352
Хриенко Н. 286
Цвейхель Я. (1272)
Церій Ш. 1238
Цеханський В. 1088
Цимбал Н. 544, 849, 850
Цішкевич І. 1089
Цулукідзе Т. 200
Чайка В. П. 30, 724, 1090
Чаплін Ч. (802)
Чарнецький С. 725
Чебікін А. В. 222, 304, 305, 663, 861, 870
Чепалов О. І. 726, 982, 1091, 1140, 1194, 1195
Чередниченко Е. 1150
Черкалін В. 287
Черкасенко С. (754)
Черкашин Р. О. (29), 132, 201–203, 205, 207, 545, 727, 851, (878), (879), (919), (941–944), (975), 983–986, (1123), (1134), (1262)
Черкашина М. (Cherkashyna M.) див. Черкашина-Губаренко М.
Черкашина-Губаренко М. 204, 216, 852, 853, 943, 984, 987
Чернета М. 728
Черничко І. 324, 859
Чернілевський С. 1120, 1121
Чехов А. П. (385)
Чехов М. (541), (870)
Чечель Н. П. (Chechel N.) 546–548, 557, 729–733, 826, 1008, 1158
Чилікова Т. 375
Чирков Ю. І. 288
Чистякова В. М. (26), (38), (39), (48), 77, (133), 144, (145), (203), (204), 205–208, (265), (541), (818), (860), (875), (896–908), (930), (931), (948), (949), (964), (987), (997), (1040), (1058), (1129), (1136), 1253, 1254, (1255), (1256), 1257, (1258–1261), 1262, (1263), 1264, (1265), 1266, (1267), 1268, (1269–1283)
Чорній С. 209, 210
Чугуй О. 1122
Чужинова І. 735, 736
Чуйко В. О. 549
Чумаченко О. А. 827
Шаповал Ю. 211, 265, 267, 289
Шахова Л. 1092
Шашко С. 1093
Швець М. 212
Швидка С. О. 550
Шевельов Ю. (Шерех) 671, 737, 739–741, (801)
Шевців І. 69

- Шевченко В. Ф. 108
Шевченко І. 213
Шевченко Й. (587)
Шевченко Н. 551, 738
Шевченко С. В. 239, 290, 291
Шевченко Т. Г. (431), (555), (685), (698), (1149)
Шевчук В. О. 740, 741
Шейко В. М. 46, 162, 167, 176, 190, 214, 350, 462, 476, 480, 552, 566, 571, 797, 899, 1095, 1165, 1190, 1197
Шейко М. М. 1094, 1095, 1271, 1272
Шекспір В. (419), (493), (525), (639), (695), (733), (738), (1114)
Шеллінг Ф. (363)
Шендеровський В. 89
Шерех Ю. див. Шевельов (Шерех) Ю.
Шёнберг А. (852)
Шифрін Н. 1238
Шіллер Л. (352)
Шіллер Ф. (664), (733), (868), 1238
Шкарабан М. М. 1009
Шкляєв В. (772), 1228, 1229, 1232–1234
Шкурін В. 1132
Шкурупій Г. (301)
Шлегель Г.-Й. 347, 803
Шлемко О. 390
Шмаль А. Н. 553
Шот Г. 554
Шот М. 1096
Штайнер Р. (331–333), (364), (371)
Шубіна Л. І. 833
Шугай О. 236
Шудря М. 2, 8, 245, 259, 277, 292, 1097
Шуст Р. 101, 158, 622
Шербак К. 1098
Шокін Г. В. 81
Щур Н. 325
Юдкін-Ріпун І. 555, 556
Юкало В. 1099
Юра Г. П. (48), (315), (330), (350), (356), (357), (368), (493), (525), (536), (967), (968)
Юхотникова К. 1196
Юркевич П. 1238
Яворський М. (273)
Яковишин В. 742
Яковлева І. 1152
Якубович С. (1057), (1058), 1100
Яловий М. (22), (237)
Янівська В. 988
Янович В. А. (21)
Яновський Ю. 69
Яровий Л. 743, 1101
Ярошенко В. М. 1229
Bowl E. 796
Bristol M. 561
Hofland J. 1197
Magnusson A. 558
McGee C. E. 558
McKluskie K. 561
Milne L. 221
Mudrak M. 562, 796
Parker P. 218
Permar R. 221
Rudnitsky K. 221

ЗМІСТ

Від укладачів	3
Шановні друзі!	6
I. Творча спадщина Леся Курбаса	8
II. Публікації про життя і творчість Леся Курбаса	10
1. Загальні праці. Біографічні матеріали	10
1.1 Бібліотека Леся Курбаса	36
1.2 Лесь Курбас — в'язень сталінських таборів	38
2. Роль Леся Курбаса в розвитку театральної справи України	47
3. Лесь Курбас і театральні системи початку ХХ ст.	53
4. Лесь Курбас — актор	62
5. Лесь Курбас — театральний режисер і педагог	65
5.1 «Тернопільські театральні вечори»	92
5.2 «Молодий театр»	93
5.3 Перший театр Української Радянської Республіки ім. Т. Г. Шевченка	100
5.4 «Кийдрамте»	100
5.5 «Березіль»	100
6. Погляди Леся Курбаса на драматургію	120
7. Лесь Курбас і художники театру	124
8. Лесь Курбас і кіно	128
9. Лесь Курбас і музика	134
10. Лесь Курбас і літературне середовище його часу	139
11. Учні та послідовники Леся Курбаса	140
12. Дисертаційні дослідження, пов'язані з творчою діяльністю Леся Курбаса	159
13. Вшанування пам'яті Леся Курбаса	164
14. Лесь Курбас у художній літературі	177
15. Кінофільми, теле- та радіопередачі про Леся Курбаса	179
16. Лесь Курбас і сучасний театральний процес	180
III. Архівні матеріали про Леся Курбаса	191

1. Харківський літературний музей	191
2. Музей Харківського театру ім. Т. Г. Шевченка	196
Фонд матеріалів, присвячених акторам і режисерам театру «Березіль»	196
Фонд матеріалів з історії постановок театру «Березіль»	197
3. Харківський історичний музей	199
4. Приватна колекція С. І. Гордєєва. Матеріали В. М. Чистякової	200
Іменний покажчик	206

БІБЛІОГРАФІЧНЕ ВИДАННЯ

**ТВОРЧИЙ СПАДОК ЛЕСЯ КУРБАСА У ХХІ
СТОЛІТТІ**

Бібліографічний покажчик
(до 125-річчя від дня народження)

Укладачі:

Світлана Василівна Євсенко
Сергій Іванович Гордєєв
Олена Миколаївна Левченко

Науковий редактор

Олександр Іванович Чепалов

Рецензенти:

Микола Васильович Дяченко
Зоя Іванівна Алфьорова

Комп'ютерний набір і верстка

Олена Миколаївна Левченко

Художнє оформлення

Дизайн-студія «Arletti»

Підписано до друку 01. 02.2012 Формат 60x84/16. Гарнітура «Times».
Папір офсет. Друк офсет. Ум. друк. арк. . Облік.-вид. арк.
Наклад 300. Зак. № _____

Харківська державна академія культури